

VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

II daļa

Telpiskās attīstības perspektīva

2007

Saturs

IEVADS.....	4
1.Reģiona telpiskā vīzija.....	5
1.1. Reģiona telpiskie principi.....	5
1.1.1. Labi sasniedzams reģions Baltijā.....	5
1.1.2. Funkcionālie pilsētu tīkli.....	5
1.1.3. Reģiona dabas un kultūrvēsturiskā daudzveidība	6
1.1.4. Sadarbība ar kaimiņu reģioniem.....	7
1.2. Vēlamā telpiskā struktūra.....	7
2.Vēlamās telpiskās struktūras komponenti	10
2.1. Lauku (atvērtās) telpas struktūra	10
2.1.1. Meža zemju areāli	10
2.1.1.1. Iedalījums.....	10
2.1.1.2. Mērķi un rīcības	11
2.1.2. Lauksaimniecības zemju areāli	12
2.1.2.1. Iedalījums.....	12
2.1.2.2. Mērķi un rīcības	12
2.1.3. Lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību	13
2.1.3.1. Iedalījums.....	13
2.1.3.2. Mērķi un rīcības	14
2.1.4. Dabas aizsardzības teritorijas.....	16
2.1.4.1. Iedalījums.....	16
2.1.4.2. Mērķi un rīcības	16
2.1.5. Ainaviski nozīmīgās teritorijas	19
2.1.5.1. Iedalījums.....	19
2.1.5.2. Mērķi un rīcības	19
2.1.6. Tūrisma attīstības areāli	21
2.1.6.1. Iedalījums.....	21
2.1.6.2. Mērķi un rīcības	21
2.1.7. Pierobeža.....	24
2.1.7.1. Iedalījums.....	24
2.1.7.2. Mērķi un rīcības	24
2.1.8. Pamata infrastruktūras koridoru teritorijas	25
2.1.8.1. Iedalījums.....	25
2.1.8.2. Mērķi un rīcības	25
2.2. Apdzīvojuma struktūra.....	27
2.2.1. Apdzīvojuma centri.....	27
2.2.1.1. Iedalījums.....	28
2.2.1.2. Mērķi un rīcības	30
2.2.2. Urbānie areāli un centru funkcionālie tīkli	34
2.2.2.1. Iedalījums.....	35
2.2.2.2. Mērķi un rīcības	35
2.2.3. Teritorijas reģionāla līmeņa ražošanas un tirdzniecības attīstībai	38
2.2.3.1. Iedalījums.....	38
2.2.3.2. Mērķi un rīcības	38
2.3. Infrastruktūra	41
2.3.1. Autoceli.....	41
2.3.1.1. Iedalījums.....	42
2.3.1.2. Mērķi un rīcības	44

2.3.2.	Dzelzceļš	45
2.3.2.1.	Iedalījums.....	46
2.3.2.2.	Mērķi un rīcības	46
2.3.3.	Velocēļi	49
2.3.3.1.	Iedalījums.....	49
2.3.3.2.	Mērķi un rīcības	49
2.3.4.	Sabiedriskais transports	52
2.3.4.1.	Iedalījums.....	52
2.3.4.2.	Mērķi un rīcības	52
2.3.5.	Energoapgāde.....	56
2.3.5.1.	Iedalījums.....	56
2.3.5.2.	Mērķi un Rīcības.....	56
3.	Telpisko Interesešu saskarsmes teritorijas.....	59
3.1.	Potenciālā konfliktu teritorija	59
3.2.	Rail Baltika izbūves teritorija.....	60
3.3.	Pārējās teritorijas.....	60

IEVADS

Attīstības perspektīvā ir atspoguļota Vidzemes reģiona vēlamā telpiskā struktūra ilgtermiņā - 20 gadu perspektīvā.

Telpiskās struktūras plāna mērķis ir izstrādāt vēlamo telpisko struktūru Vidzemes reģionam, pamatojoties uz Vidzemes attīstības programmā formulēto stratēģiju, ilgtermiņa nākotnes redzējumu vīziju un ņemot vērā augstāku plānošanas līmeņu vīzijas un attīstības vadlīnijas.

Vēlamajai telpiskajai struktūrai jānodrošina reģiona iedzīvotājiem optimāla dzīves vide, iespējas atrast darbu savā reģionā, baudīt daudzveidīgo un augstvērtīgo atvērto telpu - lauku vidi.

Attīstības perspektīvā sastāv no:

- Reģiona telpiskās attīstības principiem,
- Vīzijas (teksta un grafiskā veidā),
- Trīs galvenajām telpiskajām komponentēm,
- Apdzīvojuma struktūras,
- Lauku (atvērtais) telpas struktūras,
- Infrastruktūras,
- Katrai no komponentēm ir definēti kritēriji teritoriju iedalījumam,
- Ilgtermiņa un vidēja termiņa mērķi un rīcības mērķu sasniegšanai,
- Prognozes par telpisko interešu saskarsmes teritorijām.

1. Reģiona telpiskā vīzija

1.1. Reģiona telpiskie principi

Lai sasniegtu vīziju, Vidzemes reģions attīstīsies pēc sekojošiem telpiskajiem principiem:

1.1.1. Labi sasniedzams reģions Baltijā

Reģiona starptautisko sasniedzamību nodrošinās „reģiona vārti”:

- Rīgas, Salacgrīvas, Ainažu un Pērnavas ostas,
- Rīgas un Tallinas starptautiskās lidostas, Pleskavas un Tartu lidosta,
- Vidzemes šoseja – Valsts galvenais autoceļš A2 Rīga – Sigulda – Igaunija robeža (Veclaicene), kas ir arī Eiropas ceļa E77 posms, ar atzaru uz Gulbeni, Balviem un Latvijas – Krievijas robežkontroles punktiem,
- Starptautiskās nozīmes maršruti: VIA Baltika, Austrumu – Rietumu koridors, VIA Hanseatia,
- Ātrgaitas dzelzceļš Rail Baltica ar multimodālo terminālu „dvīņu pilsētā”,
- Starptautiskie dzelzceļi (Rīga – Pitalova; Rīga – Valka – Pleskava).

Eiropas Savienības un Krievijas Federācijas pierobežā būs labi attīstīta robežas infrastruktūra un daudzveidīgi pakalpojumi.

Apkalpojot starptautiski nozīmīgās tranzītzonas, Vidzeme būs vārti starp kaimiņu valstīm un citiem Latvijas reģioniem.

1.1.2. Funkcionālie pilsētu tīkli

Reģiona urbānā attīstība balstīta uz diviem funkcionālajiem tīkliem - kreiso spārnu veido ziemeļu pilsētu tīkls – Cēsis, Valmiera, Valka – Valga un Smiltene ar mazpilsētām un lauku apdzīvojuma centriem (skatīt 1.1.attēlu).

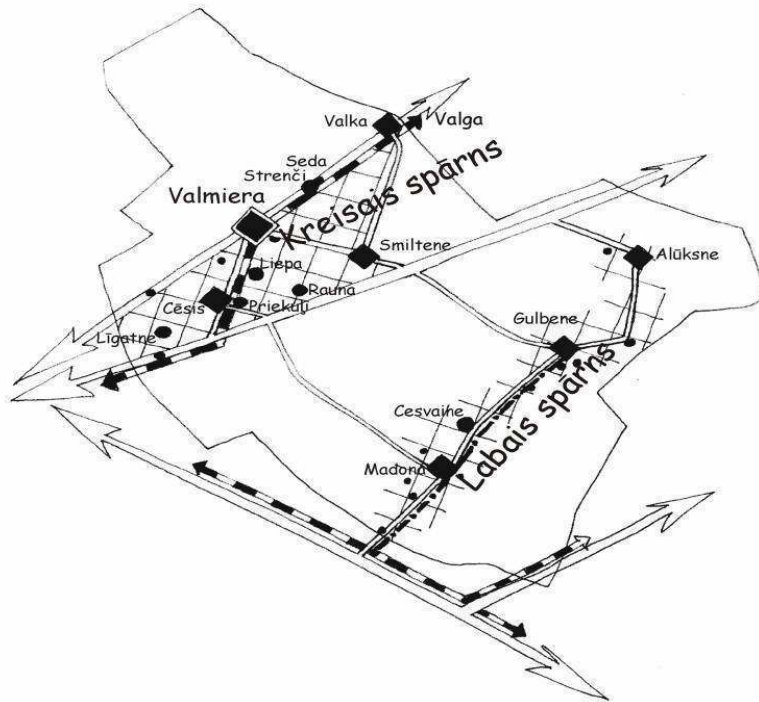
Labo spārnu veido dienvidu pilsētu tīkls – Alūksne, Madona un Gulbene ar mazpilsētām un lauku apdzīvojuma centriem.

Šie tīkli veido skaitliski lielāko apdzīvojuma struktūras daļu un nodrošina augstu pakalpojumu kvalitāti un to saņemšanas iespējas.

Katras pilsētas potenciāls tiks izmantots visefektīvākajā veidā, nosakot katras pilsētas vietu, lomu un funkciju, atbilstoši tās iedalījumam un līmenim. Tiks stiprināta pilsētu loma un kapacitāte, kur attīstīsies jaunas ražošanas un tirdzniecības teritorijas, dzīvojamā apbūve, koncentrēsies ekonomiskās aktivitātes un daudzveidīgi pakalpojumi.

Tiks attīstīts ilgtspējīgs un labi funkcionējošs pilsētu tīkls, kas balstīsies uz savstarpējas sadarbības un papildinātības principiem. Reģiona pilsētas nekonkurēs viena ar otru, bet sadarbosies gan savā starpā, gan ar citu reģionu pilsētām.

Funkcionālie pilsētu tīkli

1.1.attēls. Funkcionālie pilsētu tīkli

1.1.3. Reģiona dabas un kultūrvēsturiskā daudzveidība

Daudzveidīgās lauku (atvērtais) telpas teritorijas veido un nosaka to Vidzemes savdabību, kas to atšķir un izceļ starp citiem Latvijas reģioniem. Atvērtais telpas struktūru veido daudzveidīgi un atšķirīgi dabas elementi un teritorijas, kas atrodas savstarpējā saistībā un mijiedarbībā.

Šobrīd lauku areālus raksturo ekonomiskās pārstrukturizācijas sekas – plašas lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības netiek apstrādātas. Lauku aizaugšana, mežiem klāto teritoriju platības un īpatsvara palielināšanās mazina bioloģisko daudzveidību un mozaīkveida ainavas pievilcību. Tajā pašā laikā attīstās netradicionālās lauksaimniecības nozares, bioloģiskā lauksaimniecība. Attīstās tūrisms, uzlabojas tūrisma un rekreācijas infrastruktūra.

Vidzeme –
zaļš reģions ar skaistām ainavām, unikālām dabas teritorijām, bagātu
kultūrvēsturisko mantojumu un tradīcijām.

Saglabāta reģiona lauku savdabība un identitāte- tūrā, mazpiesārņotā vide, vizuāli izteiksmīgās un savdabīgās ainavas, dabas un kultūras vērtības.

Laukos ir nostabilizējies iedzīvotāju skaits, samazinājusies iedzīvotāju aizplūšana no laukiem - cilvēki saskata jēgu savai dzīvei laukos.

Lauku teritoriju attīstība notiek, racionāli izmantojot esošos resursus- reljefu, augsni, ūdeņus, mežus u.c. resursus.

Vidzemes atvērtās telpas attīstība balstās uz lauksaimniecību, mežsaimniecību un tūrismu. Ekonomiskās aktivitātes dažādotas, papildinot tradicionālās lauksaimniecības nozares ar citiem darbības veidiem- bioloģisko lauksaimniecību, netradicionālajiem virzieniem, amatniecību.

Noris abpusēja sadarbība un kooperācija starp pilsētām un laukiem, savstarpēji apmainoties pakalpojumiem, precēm un veidojot saistīto uzņēmumu tīklus. Lauku iedzīvotājiem nodrošinātas nodarbinātības, izglītības un izaugsmes iespējas.

1.1.4. Sadarbība ar kaimiņu reģioniem

Reģions izmantos sevišķās priekšrocības, ko piedāvā atrašanās Latvijas – Igaunijas un Latvijas – Krievijas pierobežā.

Tiks atjaunoti slēgtie Latvijas – Igaunijas robežas ceļi, palielināsies robežšķērsošanas vietu skaits un pārrobežu sadarbības rezultātā reģiona pierobežā paaugstināsies tūrisma jomas ekonomiskā ietekme. Nozīmīgie robežas attīstības ceļi Ziemeļu stīga un Austrumu stīga atvērs jaunas tūrisma un ekonomiskās attīstības iespējas pierobežā, attīstos tās pieejamību un jaunus pakalpojumus.

Latvijas – Krievijas pierobežas attīstībā būs aktīva sadarbība ar Latgales reģionu.

Īpašas iespējas reģiona attīstībā sniegs Valkas - Valgas “dvīņu” pilsētas, Gulbene, Ērgļi un Varakļāni piedāvās daudzveidīgus pakalpojumus Latgales un Zemgales reģionu iedzīvotājiem.

1.2. Vēlamā telpiskā struktūra

Reģiona telpisko vīziju veido telpiskās struktūras (apdzīvojuma, atklātās telpas un infrastruktūras) redzējums pēc 20 gadiem

**Vidzeme ir dinamisks un konkurētspējīgs reģions,
ar dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidību lauku
teritorijās,
ar nozīmīgiem transporta koridoriem Rail Baltica, VIA Hanseatica un
Vidzemes šoseju,
ar pilsētām - reģiona ekonomiskās attīstības dzinēj spēku.**

Reģionu raksturo:

Augsta vides kvalitāte un stipra reģiona identitāte, kur saglabāta un stiprināta Vidzemes daudzveidīgā dabas un kultūras vide, raksturīgā lauku apdzīvojuma struktūra, tradīcijas un bagātais kultūras mantojums

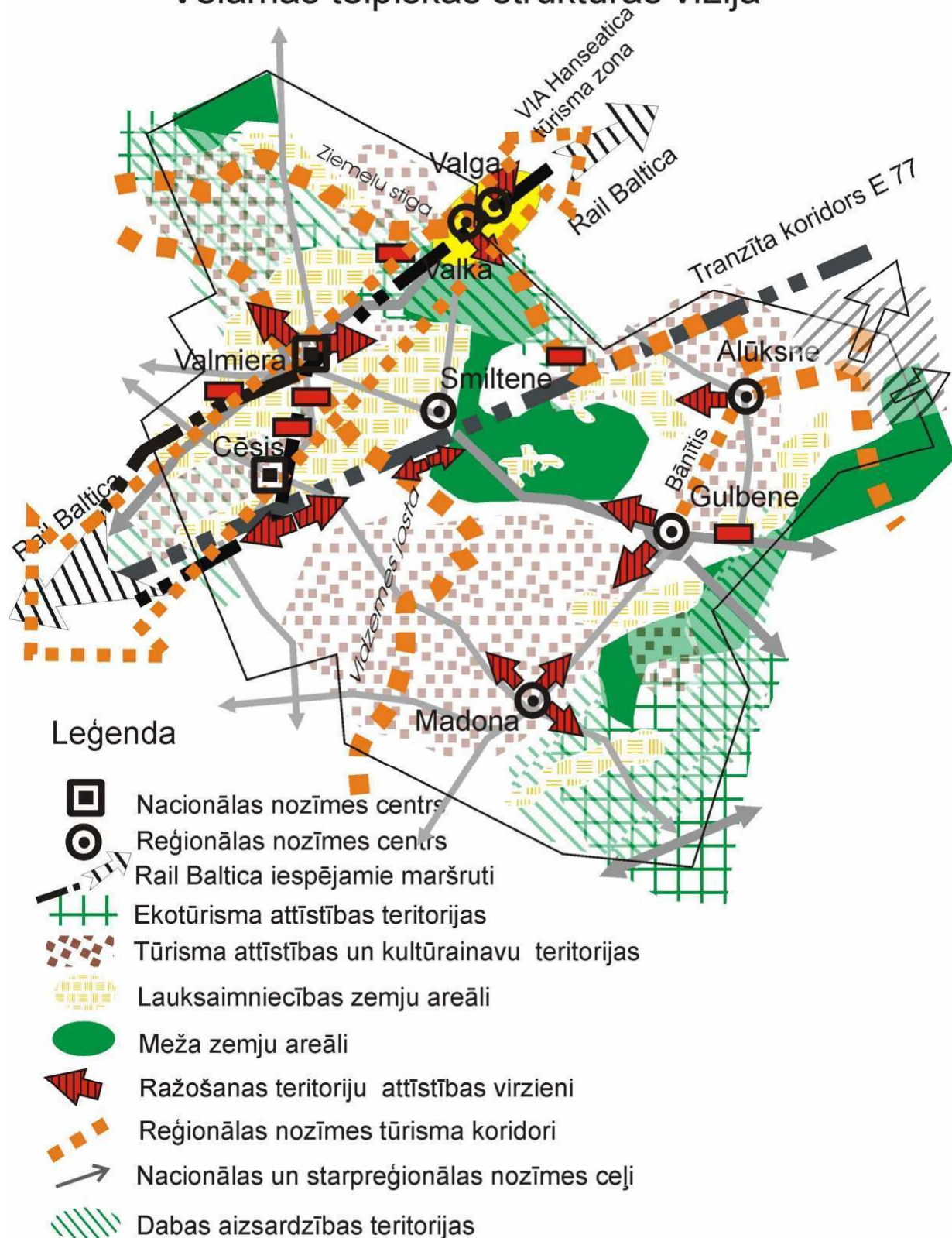
Attīstīta pamata infrastruktūra, kas nodrošina labu reģiona starptautisko pieejamību, iekļaujoties Transeiropas transporta tīklā, augsta mobilitāte reģionā, ko nodrošina attīstīts autoceļu tīkls.

Līdzsvarota, policentriska apdzīvojuma struktūra, kur izveidots ilgspējīgs, labi funkcionējošs pilsētu tīkls, kas balstīts uz savstarpējas sadarbības un papildinātības principiem.

Attīstītas pilsētas – reģiona ekonomiskās attīstības dzinējspēks, kur attīstīta līdzsvarota daudznozaru ekonomiku, kas ļauj maksimāli izmantot reģiona potenciālu, paaugstināt nodarbinātību, celt reģiona iedzīvotāju dzīves līmeni un labklājību.

Attīstītas pagastu un novadu pašvaldības, kur darbojas konkurētspējīgi lauksaimniecības produkcijas ražošanas un pārstrādes uzņēmumi.

Vēlamās telpiskās struktūras vīzija

1.2.attēls. Vēlamās telpiskās struktūras vīzija

2. Vēlamās telpiskās struktūras komponenti

2.1. Lauku (atvērtās) telpas struktūra

Definīcija

Vidzemes reģiona lauku (atvērtā) telpa ir reģiona telpa ārpus pilsētām, kas sevī ietver ūdeņus, lauksaimniecības un mežu teritorijas, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, teritorijas tūrismam un rekreācijai.

Nākotnē tiks stiprināti tie atvērtās telpas elementi un teritorijas, kas īpaši svarīgi visa reģiona ilgtspējīgai attīstībai. Lai saglabātu lauku (atvērtās) telpas esošās kvalitātes, veicinātu ekonomisko attīstību un paaugstinātu iedzīvotāju dzīves līmeni, ņemot vērā resursus, teritorijas attīstības līdzšinējās īpatnības un optimālāko perspektīvo saimniecisko darbību, teritorijas plānojums izdala sekojošus areālus:

- Lauksaimniecības zemju,
- Meža zemju,
- Tūrisma attīstības,
- Ainaviski nozīmīgas teritorijas,
- Dabas aizsardzības teritorijas,
- Lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību,
- Pierobeža,
- Pamata infrastruktūras teritoriju koridori.

2.1.1. Meža zemju teritorijas

Definīcija

Reģionālas nozīmes mežu zemju areāli- teritorijas ar potenciālu konkurētspējīgai mežsaimniecībai un prioritāti mežu saimnieciskajai izmantošanai.

Kritēriji

- lieli vienlaidus mežu masīvi,
- ekonomiski augstvērtīgas mežu audzes,
- lielas neizmantotas LIZ platības, paredzētas apmežošanai.

2.1.1.1. Iedalījums

- Mežu apvidi Alūksnes, Gulbenes un Valkas rajona teritorijās – t.s. „Vidzemes plaušas”,
- Mežu apvidi Alūksnes – Gulbenes – Balvu - Madonas rajonu teritorijās (Liepnas, Mālpes, Jaunannas, Stradu, Litenes, Indrānu, Kubuļu un Rugāju pagastā),
- Valmieras rajona ziemeļu daļa – Igaunijas pierobeža.

2.1.1.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Ilgtermiņa mērķis ir ilgtspējīga mežsaimniecība un mežu apsaimniekošana, sabalansējot mežu izmantošanas ekonomiskos, ekoloģiskos un sociālos aspektus.

Vidēja termiņa mērķi:

2.1.1.2.1. Nodrošināt meža platību saglabāšanos un atjaunošanu

Rīcības:

- meža zemju transformācijas ierobežošana,
- mežu atjaunošana pēc kailcirtes Meža likumā noteiktajos termiņos,
- mežu atjaunošana un kopšana izstrādātajās platībās,
- neizmantoto LIZ apmežošana,
- ekoloģiski un ainaviski vērtīgās teritorijās mežsaimniecības darbība iespējamība saskaņā ar vides un dabas aizsardzības prasībām.

2.1.1.2.2. Mežaudžu produktivitātes palielināšana

Rīcības:

- mazvērtīgo koku sugu nomaīņa uz produktīvām koku sugām mežaudzēs,
- mežaudžu kopšana un krūmājiem klāto platību transformācija par mežu zemēm,
- mežsaimniecības institūtu atbalstīšana, kas veic zinātniski pētniecisko darbu un nodrošina meža īpašnieku izglītošanu, kas vērsta uz jaunu tehnoloģiju ieviešanu un specializāciju.

2.1.1.2.3. Mežizstrādes un mežrūpniecības uzņēmumu darbības saskaņošana ar ilgtspējīgas attīstības nostādņām

Rīcības:

- atbalstīt kokapstrādes dziļo pārstrādi, kas orientēta uz gala produktu ar augstu pievienoto vērtību,
- kokapstrādes un ražošanas uzņēmumi izvietojami, nesamazinot apkārtējās ainavas vērtību un pie esošās reģionāla līmeņa infrastruktūras,
- ar mežsaimniecību saistītās rūpnieciskās aktivitātes ieteicams koncentrēt esošajās vai jaunās ražošanas zonās, atbilstoši vietējo pašvaldību teritoriju plānojumiem.

2.1.1.2.4. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, sugu un biotopu aizsardzības nodrošināšana

Rīcības:

- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas kārtības un administrēšanas nodrošināšana,
- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošana, plānošana mežos (valsts plānotais pieaugums – par 0,14% gadā – t.i. 3000ha).

2.1.1.2.5. Meža ainavu veidošana, apsaimniekošana sportam, tūrismam

Rīcības:

- apmežošanas, meža zemju transformēšanas saskaņošana ar vietējo pašvaldību teritorijas plānojumiem un detālplānojumiem,
- parku un skvēru plānošana piepilsētās,
- mežu apsaimniekošanas plānošana sporta un tūrisma attīstībai.

2.1.2. Lauksaimniecības zemju teritorijas

Definīcija

Reģiona nozīmes lauksaimniecības zemju areāli – teritorijas, kurās ir potenciāls konkurētspējīgai lauksaimniecībai un lauksaimniecība tiek noteikta kā prioritāte, to saglabājot, attīstot un atbalstot.

Kritēriji

- relatīvi augsta zemes vērtība ar nacionālas un rajona nozīmes lauksaimniecības teritoriju īpatsvaru,
- lielākās vienlaidus lauksaimniecības zemju platības,
- mazākais lauksaimniecībā neizmantoto zemju īpatsvars,
- veikta zemju ielabošana (meliorēšana, kalķošana),
- nav/maz īpaši aizsargājamo dabas teritoriju.

2.1.2.1. Iedalījums

- Straupes, Stalbes, Vaidavas, Kocēnu, Rencēnu, Valmieras pagastu teritorijas,
- Burtnieku, Rūjienas, Naukšēnu pagastu teritorijas,
- Teritorija starp Gauju un Vidzemes šoseju Līgatnes, Priekuļu, Trikātas un Smiltenes pagastos,
- Mālpes, Jaunannas pagastu teritorijas,
- Daukstu un Stradu pagastu atsevišķas teritorijas,
- Ošupes, Ļaudonas, Barkavas un Praulienas pagastu teritorijas,
- Ilzenes, Trapenes, Apes, Gaujienas, Virešu pagastu atsevišķas teritorijas,
- Variņu pagasta lauksaimniecības zemes.

2.1.2.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Nodrošināt lauksaimniecības attīstību un intensīvu lauksaimniecības zemju izmantošanu.

Vidēja termiņa mērķi:

2.1.2.2.1. Intensīvās lauksaimniecības attīstība

Rīcības:

- attīstīt intensīvo lauksaimniecību teritorijās, kuras ir nacionālas nozīmes teritorijas un rajonu plāņos noteiktas kā rajonu nozīmes LIZ,
- nepieļaut transformāciju nacionālas nozīmes LIZ un rajonu nozīmes LIZ citos zemes lietojuma veidos – apmežošana (jebkurš apmežošanas priekšlikums rūpīgi jāapsver teritorijas plānojuma ietvaros) un transformācija apbūvei,
- jāsekmē esošo un jaunu lauksaimniecības uzņēmumu izveidošana un darbība, veidojot produktīvas un tehnoloģiski modernas saimniecības,
- ar lauksaimniecības produkcijas pārstrādi saistītie uzņēmumi jāizvieto reģionālā līmeņa infrastruktūras tuvumā un teritorijās, kurās agrāk bijuši nozīmīgi lauksaimniecības produkcijas ražošanas uzņēmumi vai objekti.

2.1.2.2.2. Sekmēt jaunu tehnoloģiju un pētniecības centru izveidi

Rīcības:

- jāstiprina lauksaimniecības zinātnes tradīcijas, atbalstot selekcijas un pētniecības staciju attīstību Priekuļos,
- jāpalielina reģiona profesionālo lauksaimniecības mācību iestāžu (Smiltene, Priekuļi, Jāņmuiža u.c.) loma, tām kļūstot par informācijas un zināšanu izplatīšanas centriem lauku apvidos.

2.1.3. Lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību

Definīcija

Lauku teritorijas ar jauktu un daudzveidīgu (mozaīkveida) zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību, kuru prioritāte ir aktivitāšu dažādošana visās nozarēs.

Kritēriji

- zems attīstības indekss (zem – 0,25) un zems ekonomisko aktivitāšu līmenis;
- nav lielu vienlaidus augstvērtīgu mežu masīvu un nacionālas un rajonu nozīmes LIZ platību;
- neizmantotas LIZ platības;
- nav/maz īpaši aizsargājamo dabas teritoriju;
- neliels iedzīvotāju blīvums;
- daudzveidīga, mozaīkveida jaukta tipa zemes izmantošana bez īpašiem ierobežojumiem un nosacījumiem.

2.1.3.1. Iedalījums

- Cēsu rajona dienvidu daļa, Madonas rajona ziemeļu un Gulbenes rajona rietumu daļa (Vidzemes augstiene),
- Igaunijas – Latvijas – Krievijas pierobeža (Vecclaicenes, Ziemeļu, Mārkalnes, Jaunalūksnes un Pededzes pagasti), Alūksnes augstiene, Gulbenes rajona ziemeļaustrumu daļa (Beļavas, Kalnienas pagasti),
- Igaunijas – Latvijas pierobeža starp Valku un Rūjienas,

- Ilzenes, Trapenes, Apes, Gaujienas, Virešu pagastu atsevišķas teritorijas,
- Variņu pagasta lauksaimniecības zemes.

2.1.3.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Panākt jaukta zemes lietojuma teritoriju ekonomisko attīstību un saimniecisko darbību dažādošanu, nodrošinot lauku teritoriju dzīvotspēju.

Vidēja termiņa mērķi:

2.1.3.2.1. Saglabāt atvērtās telpas kvalitāti, raksturīgās Vidzemes ainavas, tradicionālo dzīves veidu un kultūrvēsturisko vidi

Rīcības:

- lauku apdzīvojuma centru veidošana par lokāliem ekonomiskās, sociālās un kultūras dzīves atbalsta punktiem,
- lauku infrastruktūras attīstības plānošana, pieejamības un sasniedzamības nodrošināšana,
- teritoriju sakārtošana mazo ražošanas un pārstrādes uzņēmumu attīstībai,
- kultūrainavas un tās mozaīkveida rakstura, kultūrvēsturisko objektu apzināšana, aizsardzība un saglabāšana,
- teritorijās ar ekoloģisko un ainavisko vērtību atbalstīt zemas intensitātes lauksaimniecības aktivitātes, t.sk. bioloģisko lauksaimniecību, kas nodrošina ekoloģiskos mērķus, veicina zemju apsaimniekošanu un attīstību,
- stiprināt un attīstīt netradicionālās lauksaimniecības, amatniecības, tautas mākslas tradīcijas kā alternatīvu nodarbes veidu,
- ainavas apsaimniekošanas noteikumu izstrāde un iekļaušana apbūves noteikumos,
- tradicionālās apbūves (arī viensētu) saglabāšana un jaunas, ainavā integrētas apbūves attīstība.

2.1.3.2.2. Veicināt lauku ekonomikas dažādošanu

Rīcības:

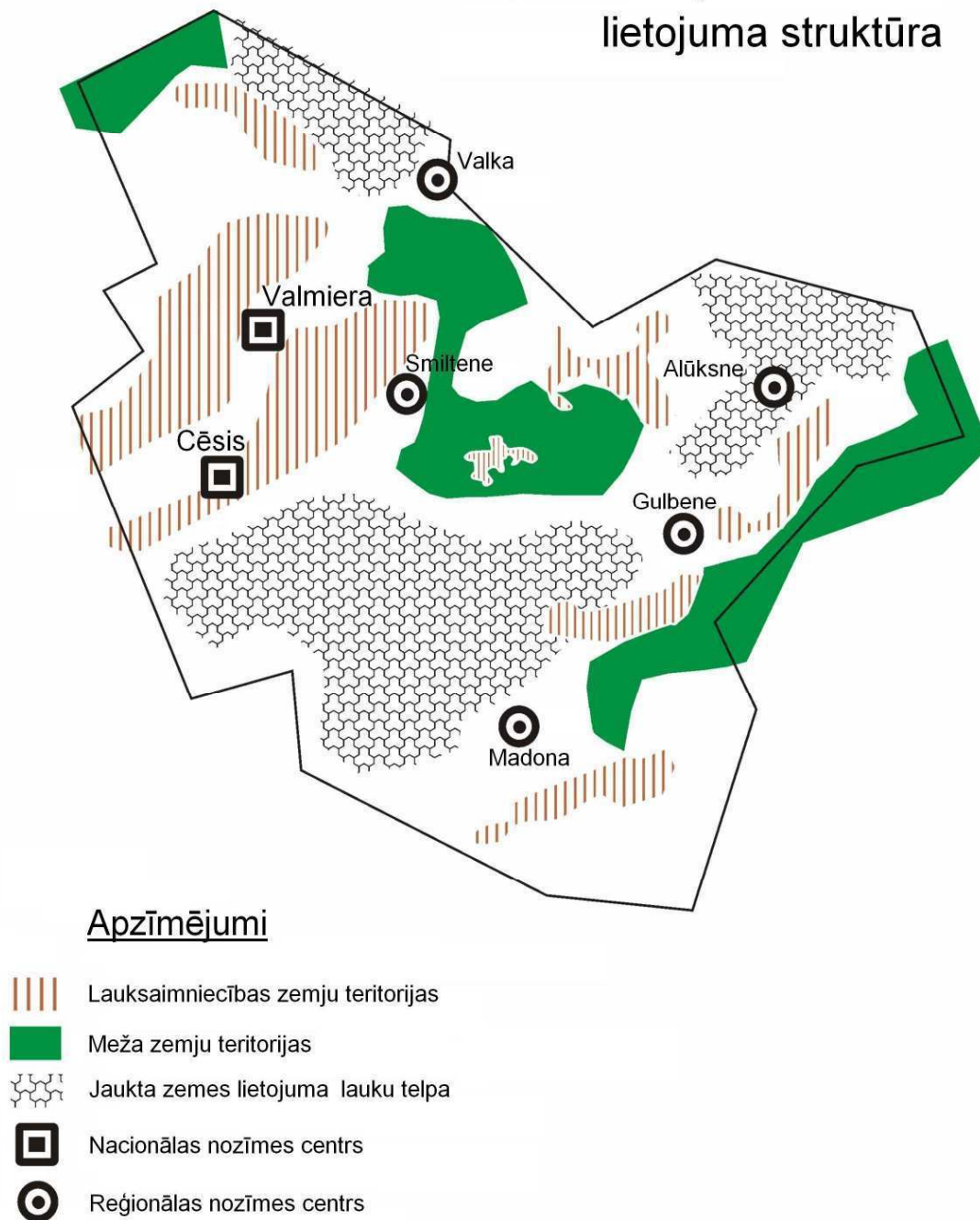
- atbalstīt iniciatīvas nodarbinātības veidu maksimālai dažādošanai,
- veicināt reģionam tipiskas produkcijas ražošanu, kas balstīta uz pētījumiem un tradīcijām,
- attīstīt bioloģisko un netradicionālo lauksaimniecību un nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību (amatniecība, medniecība, zivsaimniecība, daudzveidīgu pakalpojumu sniegšana u.c.),
- atbalstīt lopkopības attīstību augstieņu teritorijās,
- mežu apsaimniekošanas attīstība esošajās mežu teritorijās,
- tūrisma un rekreācijas infrastruktūras pilnveidošana,
- veidot pievilcīgas teritorijas visa veida aktīvajai atpūtai un sportam, it īpaši ziemā,
- sekmēt tradicionālās lauksaimniecības uzņēmumu pārveidošanu par multifunkcionāliem lauksaimniecības uzņēmumiem (piem., golfs/zemenes/zivis),
- attīstot IT pieejamību, radīt iespēju strādāt mājās ar moderno tehnoloģiju palīdzību.

2.1.3.2.3. Lauksaimniecībā neizmantoto lauksaimniecības zemju sakārtošana

Rīcības:

- neizmantoto platību apzināšana un uzskaitē,
- degradēto teritoriju atjaunošana un rekultivācija,
- lauksaimnieciskās darbības atjaunošana vai plānveidīgi apmežošanas pasākumi,
- transformācija apbūvei un dažādaī saimnieciskai darbībai,
- latvāņu apkarošana.

**Lauksaimniecības, mežu un jaukta zemes
lietojuma struktūra**

2.1.attēls. Lauksaimniecības, mežu un jaukta zemes lietojuma struktūra

2.1.4. Dabas aizsardzības teritorijas

Definīcija

Dabas aizsardzības teritorijas ir areāli, kur koncentrētas starptautiskās, nacionālas un reģionālas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas un objekti.

Kritēriji

- liels starptautisko, nacionālo un reģionālas nozīmes aizsargājamo teritoriju skaits un platības īpatsvars,
- tīra un neskarta vide,
- liela bioloģiskā daudzveidība,
- augstas ainaviskās kvalitātes.

2.1.4.1. Iedalījums

- Areāls: Sedas purvs - Burtnieks - Salacas ieleja - Gaujas Nacionālais parks ar Gaujas senleju – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts - Ziemeļgaujas AAA,
- Areāls: Pededzes lejtece – Lubāns un Lubāna mitraine – Teiču dabas rezervāts – Aiviekste.

2.1.4.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Ilgspējīgas dabas aizsardzības teritoriju apsaimniekošanas politikas īstenošana, ietverot ekonomiskos un sociālos aspektus.

Vidēja termiņa mērķi:

2.1.4.2.1. Vērtīgo dabas teritoriju un bioloģiskās daudzveidības aizsargāšana un saglabāšana

Rīcības:

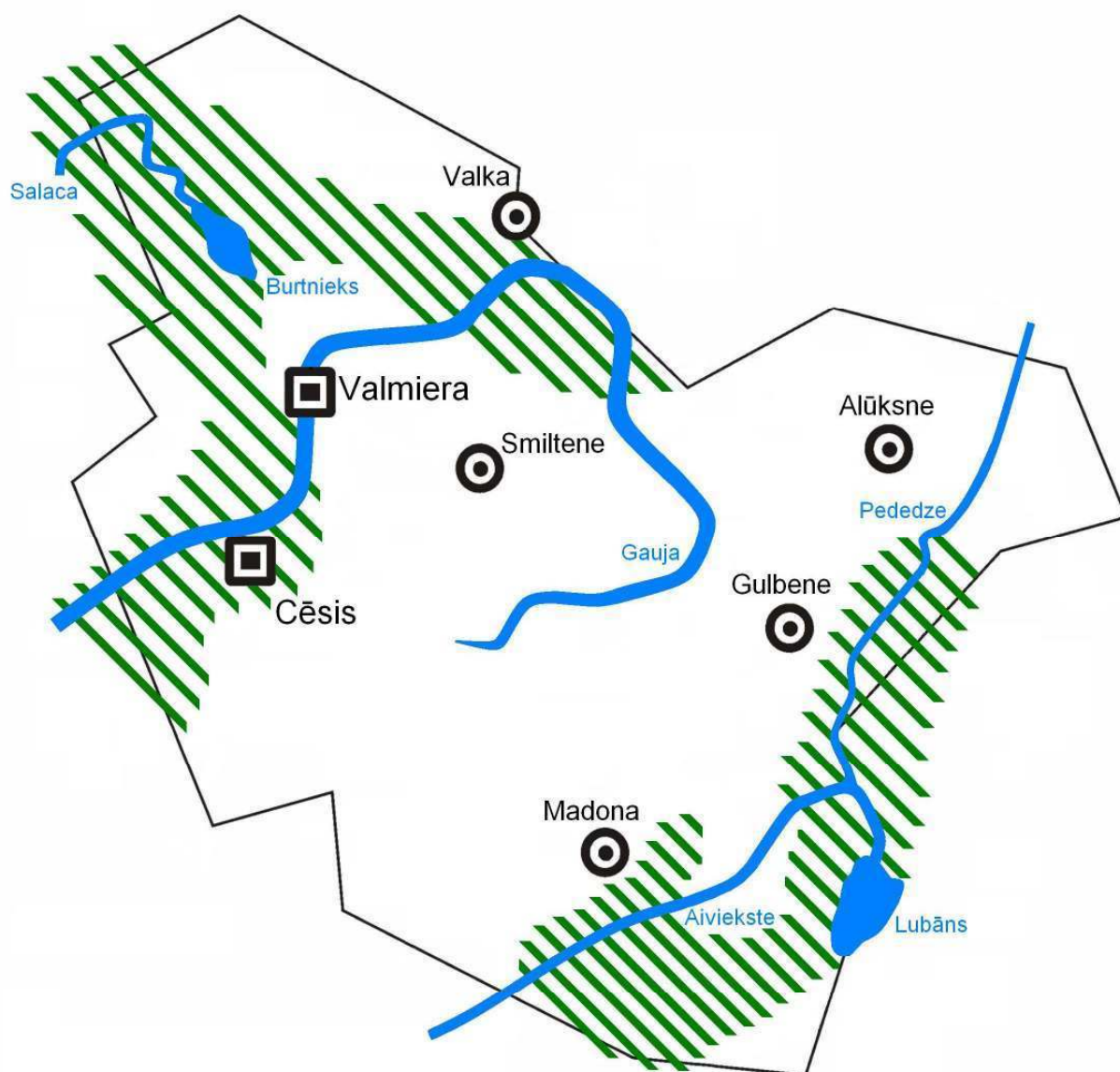
- izmantot dabas vērtības un bioloģisko daudzveidību zinātnei un izglītībai, savstarpēji sadarbojoties ar citu valstu dabas aizsardzības institūcijām,
- apsaimniekošanas plānu izstrāde visām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām,
- saskaņota visu iesaistīto institūciju darbība īpaši aizsargājamo teritoriju pārvaldes institūciju izveidē,
- vietējo pašvaldību un iedzīvotāju informēšana par ĪADT noteikumiem,
- atbalstīt zemes īpašnieku apmācību programmu izveidi un ieviešanu par saimniekošanu dabas aizsardzības teritorijās,
- attīstīt ekoloģisko tīklojumu, veidot un saglabāt zaļos koridorus sugu migrācijai,
- vadlīniju izstrāde ekoloģisko koridoru precizēšanai, to attīlošanai plānojumos un ieteikumu izstrāde to apsaimniekošanai,
- detālplānojumu izstrāde atsevišķu vietu attīstībai.

2.1.4.2.2. Saimnieciskās darbības plānošana un attīstība, dabas aizsardzības
intereses saskaņojot ar ekonomiskajām interesēm

Rīcības:

- atbalstīt videi draudzīgu saimniecisko darbību,
- specifiska, ierobežojoša pieeja mitrāju un citu ekoloģiskās struktūras elementu izmantošanā,
- videi draudzīgas saimnieciskās darbības, kas nodrošina rekreācijas vajadzības, plānošana apdzīvoto centru tuvumā un speciālu atpūtas zonu izveidošana,
- ekotūrisma objektu un tūrisma infrastruktūras attīstība.

Dabas aizsardzības teritorijas

Apzīmējumi

- Dabas aizsardzības teritorijas
- Lielākās upes un ezeri
- Nacionālas nozīmes centrs
- Reģionālas nozīmes centrs

2.2.attēls. Dabas aizsardzības teritorijas

2.1.5. Ainaviski nozīmīgās teritorijas

Definīcija

Teritorijas plānojums izdala reģiona nozīmes ainaviskās teritorijas kā areālus, ko raksturo augsta estētiskā un kultūrvēsturiskā kvalitāte.

Kritēriji

- vizuālais kopskats un estētiskā vērtība,
- pieejamība un saskatāmība,
- tradicionālā / vēsturiskā apbūve,
- kultūrvēsturiskais mantojums,
- tūrisma un rekreācijas potenciāls,
- pašreizējā apmeklētība.

2.1.5.1. Iedalījums

- Vidzemes jostas un Vidzemes augstienes teritorija,
- Stāmerienas – Ates – Alūksnes – Veclaicenes, Gaujienas apkārtnē, (Gulbenes paugurvalnis – Ziemeļvidzemes augstiene),
- Straupe – Cēsis – Valmiera – Rauna,
- Zilaiskalns – Burtnieks – Mazsalaca – Rūjiena,
- Ērgemes pauguraine,
- Trikātas un Smiltenes apkārtnē,
- Jaungulbenes apkārtnē,
- Āraišu mozaīkveida ainavu telpa,
- Ziemeļgaujas AAA.

2.1.5.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Saglabāt un nostiprināt Vidzemes ainavas daudzveidību un savdabību.

Vidēja termiņa mērķi:

2.1.5.2.1. Saglabāt un palielināt ainavas telpisko nozīmi

Rīcības:

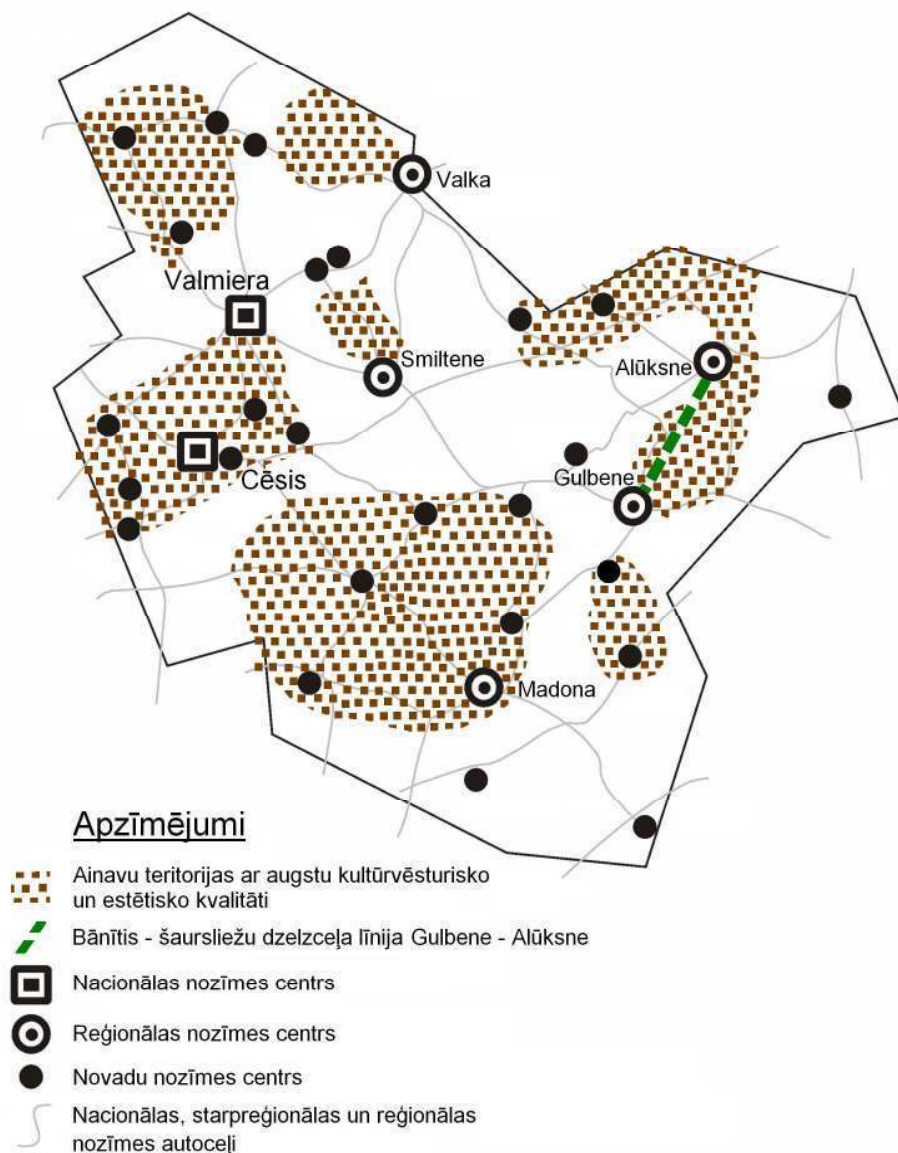
- īstenot saskaņotu zemes izmantošanas politiku, lai reģiona ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ,
- tradicionālā zemes izmantošanas veida un saimnieciskās darbības turpināšana, jaunajām tehnoloģijām nenonākot pretrunā ar ainaviskajām vērtībām,
- uzņēmējdarbības un tūrisma pakalpojumu infrastruktūras attīstība saistībā ar ainavu telpas kvalitātes palielināšanu,
- ainavas uzturēšana un kopšana, saglabājot reljefu, attīstot tā atsevišķos elementus,
- jaunu ainavu veidošana nesakoptās, pamestās un degradētās teritorijās.

2.1.5.2.2. Saglabāt kultūrvēsturisko ainavu un tradicionālo apdzīvojuma struktūru

Rīcības:

- saglabāt un attīstīt Vidzemei tradicionālās apbūves raksturu, viensētas un to grupas, raksturīgo formu, siluetu un mērogu, estētiskās vērtības, būvniecības tradīcijas,
- saglabāt kultūrvēsturisko mantojumu un sekmēt tradīciju izkopšanu un pārmantojamību,
- uzlabot esošās kultūrainavas kvalitāti, veidojot jaunus, ainavā integrētus mākslīgās ainavas elementus,
- attīstīt un sakārtot pamata un sociālo infrastruktūru,
- nacionālas nozīmes īpaši aizsargājamas kultūrvēsturiskas teritorijas statusa noteikšanu valsts nozīmes vēstures piemineklim „Šaursliežu dzelzceļa līnija Gulbene – Alūksne”.

Ainaviski nozīmīgās teritorijas

2.3.attēls. Ainaviski nozīmīgās teritorijas

2.1.6. Tūrisma attīstības teritorijas

Definīcija

Tūrisma attīstības areāli reģiona vēlamās telpas struktūrā tiek skatīti kā dažāda veida tūrisma attīstībai nozīmīgas un piemērotas teritorijas.

Kritēriji

- kultūrvēsturisko un estētisko teritoriju un objektu:
 - pieejamība (norādes, drošība, sakari, u.t.t.),
 - nozīmība (vēsturiskā vērtība, ietekme, stils u.t.t.),
 - pievilcība (kvalitāte, vide, u.t.t.);
 - pakalpojumi (ēdināšana, informācija, atpūta, tirdzniecība u.t.t.),
- daudzveidīgas, skaistas ainavas,
- tūrisma infrastruktūras esamība.

2.1.6.1. Iedalījums

Ekotūrisma attīstības teritorijas:

- Lubānas zemiene – Teiči,
- Latvijas – Igaunijas pierobeža ar mežiem, Sedas purvu, Burtnieku un Salacas ieleju un Gaujas upi.

Daudzveidīgas aktīvā tūrisma teritorijas:

- Gaujas senleja no Valmieras līdz Līgatnei ar Cēsīm kā nozīmīgu tūrisma centru,
- Vidzemes augstiene ap Ērgļiem,
- Gulbene – Alūksne ar Bānīša teritoriju – Veclaicene.

Tūrisma attīstības koridori:

- Vidzemes šoseja,
- VIA Hanseatica,
- Ziemeļu stīga,
- Vidzemes josta,
- Eiro velo 11.

2.1.6.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Tūrisma teritoriju ilgtspējības nodrošināšana un daudzveidīgu tūrisma pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību attīstība.

Vidēja termiņa mērķi:

- 2.1.6.2.1. Saglabāt un attīstīt tūrismam nozīmīgās teritorijas, sabalansējot tās ar citu tautsaimniecības nozaru interesēm

Rīcības:

- izstrādāt reģiona tūrisma attīstības stratēģiju, identificējot augstas intensitātes tūrisma teritorijas,
- sekmēt tūrisma attīstību saskaņā ar vides aizsardzību, lai saglabātu skaistās ainavas, tīro vidi un unikālos dabas objektus,
- atbalstīt naktsmītņu, ēdināšanas u.c. pakalpojumu uzņēmumu izveidi gan pilsētās, gan lauku teritorijās,
- TIC tīkla sniegto pakalpojumu loka paplašināšana,
- tūrisma daudzveidības popularizēšana, stiprinot esošo tūrisma struktūru un veidojot jaunas iespējas / piedāvājumus, pamatojoties uz plānojuma attīstības perspektīvu,
- izveidot reģionā labi attīstītu tūrisma pakalpojumu tīklu saistībā ar kaimiņu reģioniem,
- sekmēt pārrobežu sadarbību tūrisma maršrutu izveidē.

2.1.6.2.2. Kultūrvēsturiskā, ekotūrisma un SPA tūrisma attīstība

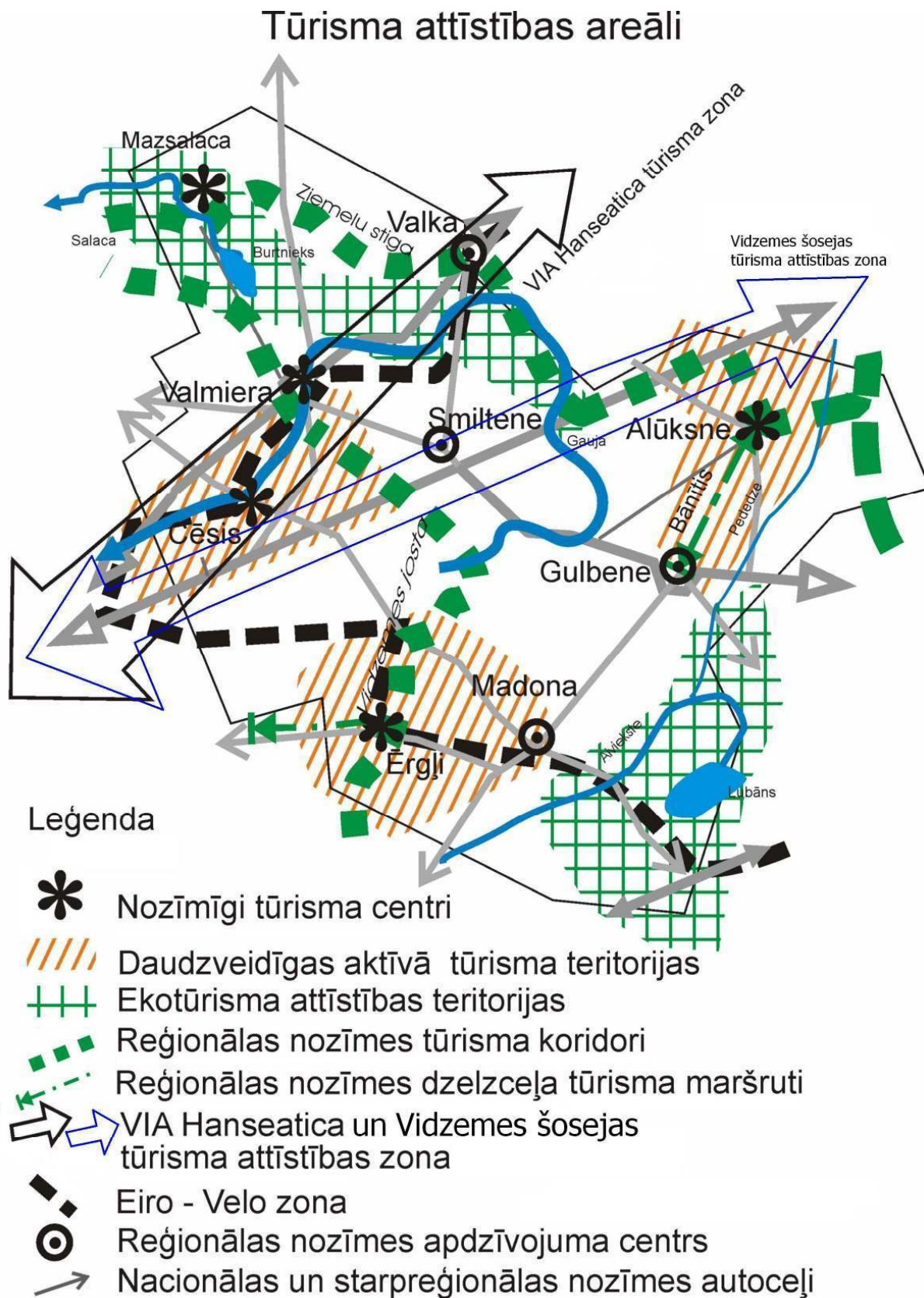
Rīcības:

- SPA viesnīcu, viesu māju attīstība, dažādu atveseļošanas un rekreācijas pakalpojumu attīstība,
- pilnveidot, dažādot un papildināt tūrisma produktu klāstu,
- reģiona identitātei atbilstoša kultūrvēsturiskā tūrisma attīstība, kultūrvēsturisko tradīciju atjaunošana un uzturēšana,
- tūrisma mārketinga un atsevišķu objektu pārdošanas stratēģijas izveide,
- Ekotūrisma infrastruktūras attīstības atbalstīšana:
 - Teiču un Krustkalnu dabas rezervātos,
 - vides informācijas punkta un naktsmītņu izveidošanai Teiču dabas rezervātā,
 - Sedas dabas liegumā,
 - Gaujas senlejā no Murjāņiem līdz Valmierai,
 - Ziemeļgaujas ielejā,
 - Amatas upes ielejā.

2.1.6.2.3. Tūrisma infrastruktūras pilnveidošana

Rīcības:

- augstas intensitātes tūrisma teritoriju sasaiste ar nacionālas un reģionālas nozīmes ceļu tīklu un sabiedriskā transporta mezgliem,
- pievedceļu uz esošo tūrisma infrastruktūru uzlabošana,
- atpūtas un aktīvā tūrisma attīstībā jānodrošina saikne ar citām aktivitātēm (atpūtu pilsētās, sporta un kultūras pasākumiem, lauksaimniecību, mežsaimniecību, makšķerēšanu, medniecību),
- viesnīcu, kempingu, viesu māju u.t.t. izbūves atbalstīšana,
- ekotūrisma infrastruktūras izveide, attīstība,
- attīstīt velotūrisma infrastruktūru,
- iekļauties Eiro Velo 11 maršrutā, izveidojot reģionālos atzarus,
- tūrisma infrastruktūras izveide:
 - VIA Hanseatica tūrisma attīstības zonā,
 - Ziemeļu Stīgas un Vidzemes Jostas teritorijās,
 - Alūksne – Gulbene Bānīša zonā,
 - Vidzemes šosejas zonā.

2.4.attēls. Tūrisma attīstības areāli

2.1.7. Pierobeža

Definīcija

Pierobeža – teritorija ar īpašu statusu, kas aptver robežai piegulošās vietējās pašvaldības.

Kritēriji

- ES iekšējā robeža ar Igauniju vai ES ārējā robeža ar Krieviju,
- aktivitāšu un darbības lielāki vai mazāki ierobežojumi.

2.1.7.1. Iedalījums

- Robeža ar Igauniju,
- Robeža ar Krieviju.

2.1.7.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Pierobežas ekonomiskās aktivitātes attīstība- atšķirību mazināšana ar reģiona centra teritorijām.

Vidēja termiņa mērķi:

2.1.7.2.1. Pierobežas apdzīvojuma centru attīstība

Rīcības:

- uzlabot sasniedzamību, sakaru un komunikāciju iespējas pierobežas teritorijām,
- realizēt „Ziemeļu stīgas” attīstības projektu, attīstot tūrisma pakalpojumus un palielināt ekonomisko aktivitāti pierobežā.

2.1.7.2.2. Attīstīt transporta koridorus

Rīcības:

- ES ārējās robežas infrastruktūras attīstība uz Latvijas – Krievijas robežas (Pededze – Bruņiševa un Bērziņi – Manuhnova),
- Latvijas- Igaunijas pierobežas attīstības kopīga plānošana un robežu šķērsojošo ceļu atjaunošana.

2.1.7.2.3. Attīstīt pārrobežu sadarbību ar kaimiņvalstu pierobežas teritorijām

Rīcības:

- pierobežas reģionu īpašo priekšrocību izmantošana pārrobežu sadarbībā un tūrisma attīstībā,
- telpiskās attīstības saskaņota plānošana pierobežas Latvijas un Igaunijas pašvaldībām,

- sadarbības attīstība starp dvīņu pilsētām Valku un Valgu, viena apdzīvojuma centra izveide.

2.1.8. Pamata infrastruktūras teritorijas

Definīcija

Teritorijas, kur izvietoti valsts galvenie autoceļi, dzelzceļi, maģistrālie gāzes vadi, augstsprieguma elektropārvades līnijas, to infrastruktūra un to aizsargjoslas.

Kritēriji:

- infrastruktūras objektu esamība vai plānotā būvniecība,
- objekta infrastruktūras, aizsargjoslu likumu noteiktais un tās īpašnieku apsaimniekošanas režīms.

2.1.8.1. Iedalījums

- Valsts galvenie autoceļi,
- Dzelzceļi,
- Augstsprieguma līnijas,
- Maģistrālais gāzes vads.

2.1.8.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

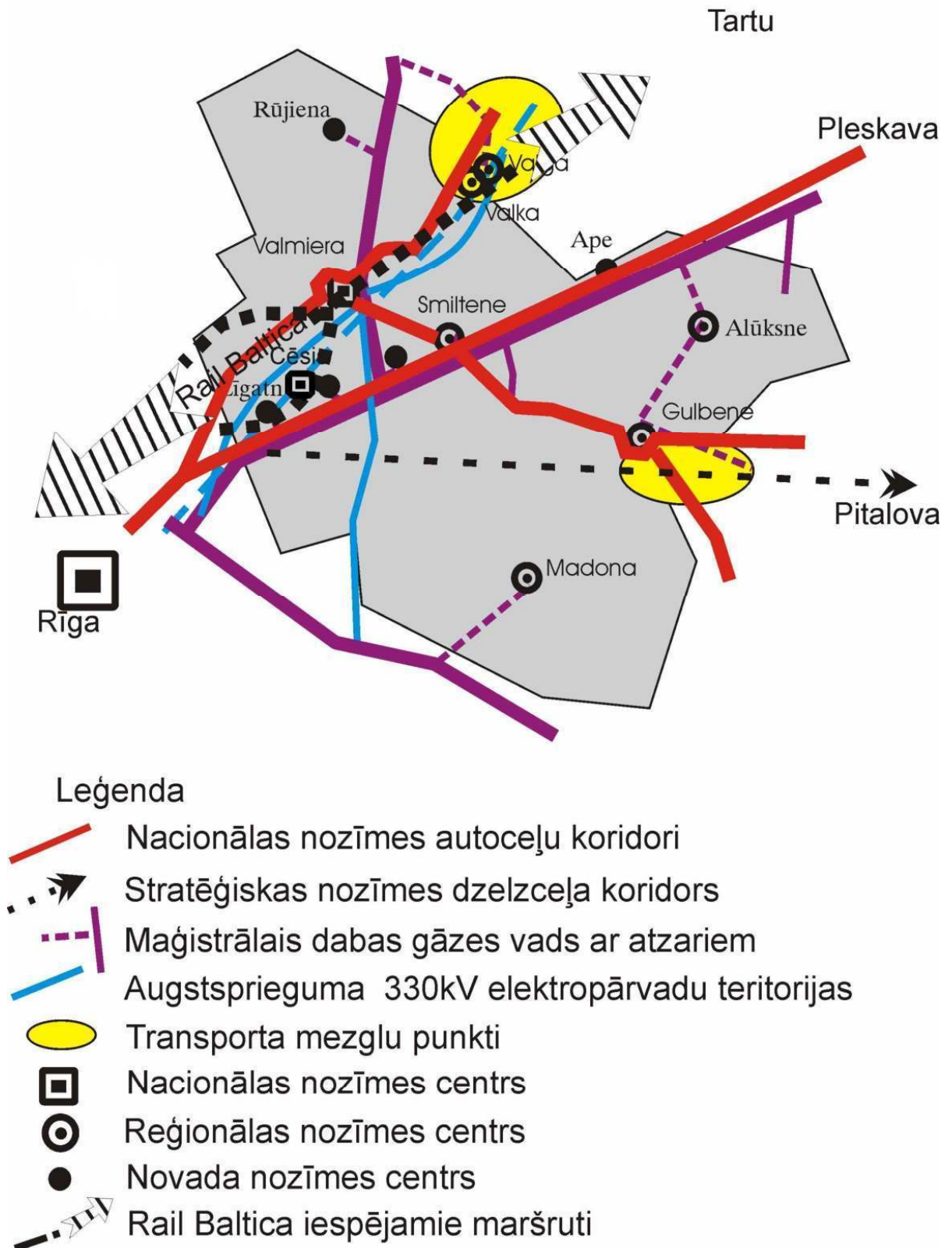
Nodrošināt reģiona teritoriju ar videi un iedzīvotājiem drošu stratēģiskas nozīmes pamata infrastruktūru.

Rīcības:

Rezervēt teritorijas stratēģiskas nozīmes pamata infrastruktūras izveidei un attīstībai:

- Ātrgaitas autoceļu attīstībai un pievedceļu plānošanai:
 - A22 Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Vecclaicene),
 - A3 Inčukalns – Valmiera – Igaunijas robeža (Valka),
 - Maršrutā: Valmiera – Gulbene – Rēzekne.
- apvedceļu plānošanai nacionālas un reģionālas nozīmes centriem,
- ātrgaitas dzelzceļa Rail Baltica trasējumam,
- transporta un loģistikas pakalpojumu telpas plānošana un izveide Valkā/Valgā un Pededze – Bruniševa pie Latvijas / Krievijas robežas,
- atzaru no maģistrālā dabas gāzes vada izbūvei reģiona nozīmes centru apgādei,
- pazemes gāzes krātuvju izveidei Valmieras rajonā,
- augstsprieguma elektropārvades līniju izbūvei no Igaunijas līdz „Rīgas TEC-2”,
- Cēsu lidlauka paplašināšanai un modernizēšanai.

Infrastruktūras koridoru teritorijas

2.5.attēls. Infrastruktūras koridoru teritorijas

2.2. Apdzīvojuma struktūra

Reģiona apdzīvojuma struktūras attīstība balstās uz policentrisku struktūru ar pastāvošām ciešām funkcionālām saiknēm, kur sava vieta ir gan nacionālas, gan reģionālas, gan novada un vietējas nozīmes centriem, to skaitā viensētām.

2.2.1. Apdzīvojuma centri

Definīcija

Apdzīvojuma centri ir pilsētas un lauku apdzīvojuma centri, kuri iedalās četros līmeņos:

- galvaspilsēta Rīga,
- nacionālas nozīmes centri nodrošina valsts iedzīvotājus ar specializētiem pakalpojumiem, tie ir valstij nozīmīgi saimnieciskās, sociālās un kultūras attīstības centri, kuri var pildīt arī starptautiskas nozīmes uzdevumus,
- reģionālas nozīmes centri nodrošina plānošanas reģiona iedzīvotājus ar specializētiem pakalpojumiem, ir plānošanas reģionu un administratīvo rajonu saimnieciskās, sociālās un kultūras attīstības centri un nodrošina kā rajonu pašvaldību, tā valsts institūciju rajonu un reģionālo struktūru sniegtos pakalpojumus,
- novadu nozīmes centri nodrošina vienas vai vairāku vietējās pašvaldības iedzīvotājiem regulāri un epizodiski nepieciešamos pakalpojumus; ir vietējo pašvaldību administratīvie centri vai pakalpojumu saņemšanas vietas,
- vietējas nozīmes centrus reģiona plānojums nenosaka, uzskatot, ka to noteikšana vietējo pašvaldību plāņos būs efektīvāka. Analizējot esošos teritoriju plānojumus, var redzēt, ka arī novada un vietējas nozīmes centru noteikšanā rajonu un vietējo pašvaldību plāņos ir atšķirīga pieeja.

Kritēriji

Apdzīvojuma centru iedalījuma veidošanai noteikti šādi kritēriji:

- Infrastruktūras pieejamība (autoceļi, dzelzceļš, sakari, energoresursi u.c.)
- Apdzīvotās vietas ekonomiskā ietekme;
- Valsts, pašvaldību un privāto pakalpojumu apjoms (skatīt pielikumu);
- Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā;
- Attīstībai brīvas teritorijas (dzīvojamās apbūves, ražošanas un rekreācijas attīstībai);

Nacionālas nozīmes centri:

- Valsts galvenais autoceļš, dzelzceļš, starptautiskas nozīmes autoosta/dzelzceļa stacija;
- Augstākās izglītības iestādes, zinātniski pētnieciskās iestādes, nacionālas nozīmes sporta un kultūras objekti, u.c. (skatīt pielikumu);
- Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā ne mazāks par 30 000;
- Ražošanas un pakalpojumu attīstības (ēkas, būves, zemes) resursi teritorijas apbūvei

Reģiona nozīmes centri:

- Valsts I šķiras (starpreģionālas nozīmes) autoceļš/dzelzceļš, autoosta, apvedceļš tranzītam, dabas gāzes pieejamība, veloceļiņi u.t.t.
- Pakalpojumi atbilstoši pielikumam;
- Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā ne mazāks par 15 000;
- Ražošanas un pakalpojumu attīstības (ēkas, būves, zemes) resursi teritorijas apbūvei

Novada nozīmes centri:

- Valsts I šķiras melnā seguma (reģionālas nozīmes) autoceļš, ielu apgaismojums;
- Pakalpojumi atbilstoši pielikumam;
- Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā ne mazāks par 2000;
- Ražošanas un pakalpojumu attīstības (ēkas, būves, zemes) resurss, teritorijas apbūvei.

2.2.1.1. Iedalījums

Reģiona plānojums sadala apdzīvojuma centrus trīs līmeņos:

1. līmenis **Nacionālās nozīmes centrs:**

Valmiera un Cēsis

2. līmenis **Reģionālas nozīmes centri:**

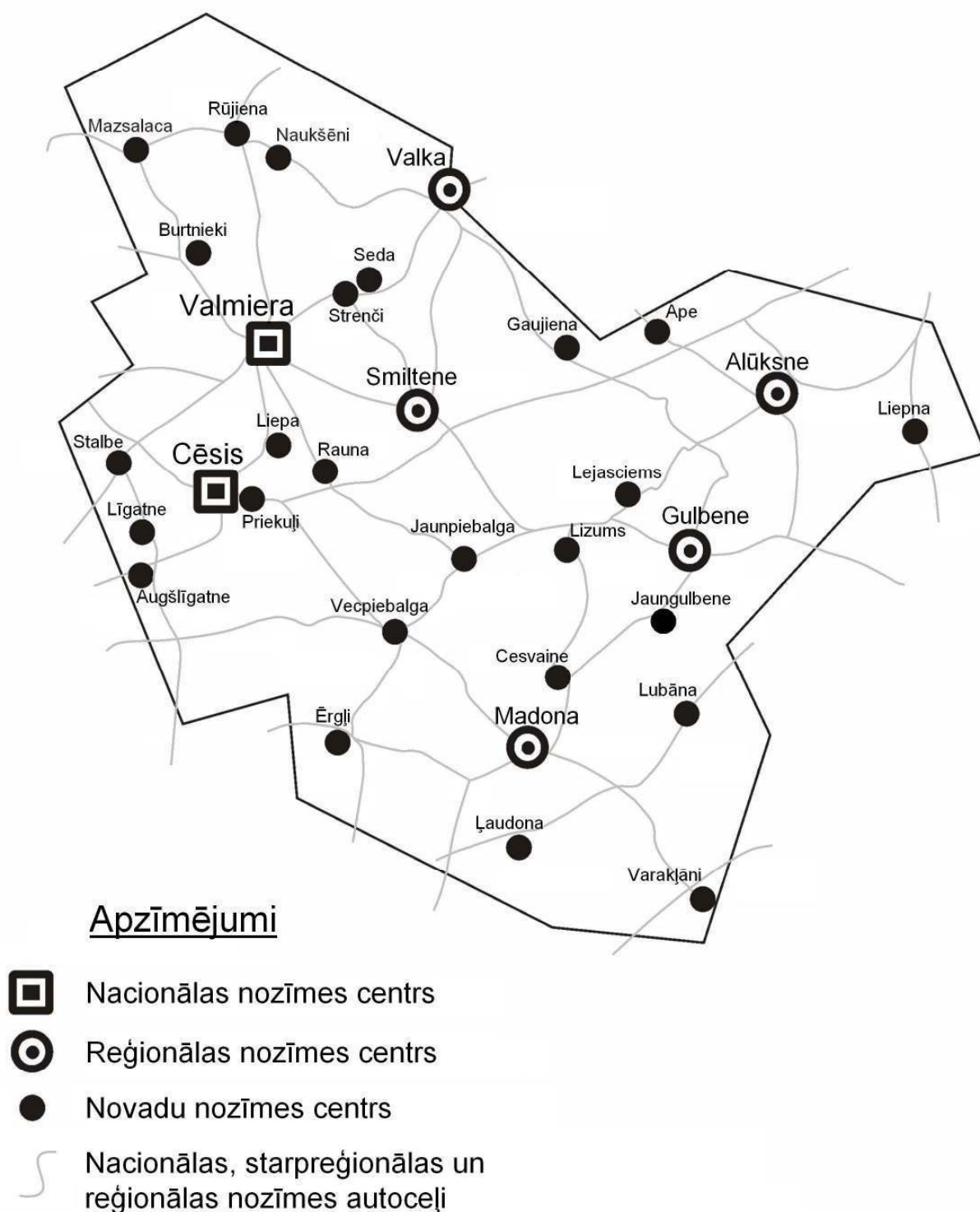
Alūksne, Gulbene, Madona, Valka un Smiltene

3. līmenis **Novada nozīmes centri:**

visas mazpilsētas – **Ape, Rūjiena, Mazsalaca, Lubāna, Cesvaine, Varakļāni, Līgatne, Strenči un Seda**

lielākie lauku apdzīvojuma centri – **Liepna, Gaujiena, Liepa, Rauna, Priekuļi, Augšlīgatne, Stalbe, Vecpiebalga, Jaunpiebalga, Ērgļi, Ļaudona, Lejasciems, Lizums, Naukšēni, Jaungulbene un Burtnieki.**

Attīstības centru iedalījums

2.6.attēls. Attīstības centru iedalījums

2.2.1.2.Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Nodrošināt visu līmeņu apdzīvojuma centru līdzsvarotu attīstību un sadarbību.

Vidēja termiņa mērķi:

2.2.1.2.1. Efektīvi un pilnvērtīgi izmantot katras pilsētas un lauku apdzīvotās vietas potenciālu

Rīcības:

- attīstības potenciāla izvērtēšana un Attīstības programmu un plānu izstrāde visiem apdzīvojuma centriem,
- administratīvi teritoriālas reformas likuma pārdomāta realizācija un novadu izveide,
- sadarbības projektu veidošana kopīgu problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai,
- satiksmes infrastruktūras un apdzīvoto vietu sasniedzamības uzlabojumu plānošana,
- sabiedriskā transporta attīstības plānošana.

2.2.1.2.2. Iedzīvotāju skaita saglabāšana Vidzemē, apstādināt iedzīvotāju „aizplūšanas”

Rīcības:

- nodarbinātības iespēju nodrošināšanas pasākumi, bezdarba un darbaspēka trūkuma procesu analīze un pasākumi,
- kvalitatīvas un daudzveidīgas augstākās, profesionālās un mūžizglītības ieguves vietu nodrošināšana reģionā,
- mājokļu attīstības politikas izstrāde,
- bērnudārzu un kvalitatīvas pamatizglītības pakalpojumu nodrošināšana,
- uzņēmējdarbības aktivitātes stimulējoši pasākumi kā biznesa inkubatori komercdarbības uzsākšanai, projektu izstrāde finansu un investīciju piesaistei u.t.t.,
- kultūras, sporta un brīvā laika pavadīšanas pakalpojumu esamība un pieejamības nodrošināšana,
- sakotības un sabiedriskās kārtības nodrošināšana.

2.2.1.2.3. Nodrošināt lauku apdzīvoto vietu ekonomikas attīstību un iedzīvotāju labklājības pieaugumu sakoptā vidē, nezaudējot kultūrvēsturisko un ainavisko identitāti

Rīcības:

- nodarbinātības līmeņa paaugstināšanas pasākumi un esošo darba devēju darbaspēka pieprasījuma apzināšana,
- satiksmes infrastruktūras, komunikāciju un komunālo pakalpojumu uzlabošana un pieejamības plānošana apdzīvojuma centros,
- apdzīvoto vietu telpiskās attīstības plānošana apdzīvojuma struktūras paplašināšanai, apbūves blīvuma regulēšana un brīvo telpu plānošana, savlaicīga iedzīvotāju informēšana par ierobežojumiem un darbības aprobežojumiem,
- teritoriju plānošana un rezervēšana ražošanas uzņēmumu izveidei,

- apdzīvoto vietu kultūrvēsturiskā un ainavu mantojuma apzināšana, novērtēšana un saglabāšanas noteikumu izveide un to iekļaušana apbūves noteikumos,
- iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšana un klāsta palielināšana,
- sabiedriskā transporta pakalpojumu pieejamība, mobilitātes nodrošināšana.

2.2.1.2.4. Piedāvāt pievilcīgu pilsētvidi iedzīvotājiem un investīcijām

Rīcības:

- izvērtēt Vidzemes pilsētu un apdzīvoto vietu potenciālu, noteikt to vietu un lomu urbānās sistēmas hierarhijā,
- attīstīt daudzveidīgus finansu, tirdzniecības, sociālos, kultūras un atpūtas pakalpojumus gan pilsētas iedzīvotājiem, gan pilsētas apkārtes zonas lauku iedzīvotājiem,
- ievērot pilsētu plānošanas un zonēšanas principus, apbūves blīvuma ierobežojumus un brīvo zonu paredzēšanu,
- attīstīt pilsētas un piepilsētas transporta, tehniskās infrastruktūras un transporta mezglu plānošanu,
- nodrošināt ilgtspējīgu un racionālu enerģijas, zemes, ūdens un citu resursu izmantošanu,
- saglabāt un radoši izmantot pilsētu dabas teritorijas un kultūras mantojumu,
- paaugstināt komunālo pakalpojumu kvalitāti un pieejamību,
- izstrādāt un ieviest mājokļu attīstības politiku.

Ilgtermiņa mērķis nacionālas nozīmes centriem

Valmiera kā nacionālas nozīmes centrs attīstās par Vidzemes plānošanas reģiona administratīvo un rūpnieciskās ražošanas centru un konkurē izglītības, pētniecības, jaunu tehnoloģiju un rūpniecības jomā ar citiem Latvijas un Baltijas reģionu centriem resursu piesaistē un pakalpojumu sniegšanā.

Cēsis kā nacionālas nozīmes centrs attīstās par Vidzemes plānošanas reģiona tūrisma, kultūrvēsturiskā mantojuma un kultūras dzīves centru un konkurē tūrisma, kultūras, izglītības un jaunu tehnoloģiju jomā ar citiem Latvijas un Baltijas reģionu centriem resursu piesaistē un pakalpojumu sniegšanā.

Vidēja termiņa mērķi nacionālas nozīmes centriem:

- 2.2.1.2.5. Jāattīsta augstā līmenī ražošana, zinātne un pētniecība, daudzveidīgi, augsta līmeņa pakalpojumi, augstākās un profesionālās izglītības iestādes
- 2.2.1.2.6. Jānodrošina administratīvā un funkcionālā saikne ar galvaspilsētu Rīgu un transporta mezglu pieejamība un funkcionēšana

Rīcības:

Valmiera attīstās kā:

- rūpnieciskās ražošanas centrs;
- Republikas nozīmes pilsēta;
- pētniecības un jaunu tehnoloģiju attīstības centrs;
- augstākās, profesionālās un mūžizglītības attīstības centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa administratīvo pakalpojumu sniegšanas centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa kultūras centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa sporta centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa sociālo pakalpojumu sniegšanas centrs.

Cēsis attīstās kā:

- valsts un reģionāla līmeņa tūrisma centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa kultūras centrs;
- profesionālās un inženierzinātņu izglītības attīstības centrs;
- pētniecības un jauno tehnoloģiju attīstības centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa administratīvo pakalpojumu sniegšanas centrs;
- valsts un reģionāla līmeņa sporta centrs.

Ilgtermiņa mērķis reģionālas nozīmes centriem

Alūksne, Gulbene, Madona, Valka un Smiltene attīstās kā reģiona nozīmes administratīvo pakalpojumu sniegšanas centri un ir uzņēmējdarbības, nodarbinātības un daudzveidīgu pakalpojumu sniegšanas centri, sniedzot arī valsts un reģiona līmeņa pakalpojumus. Reģionālas nozīmes centri ar darba vietām nodrošinās ne tikai pilsētniekus, bet arī apkārtējo lauku teritoriju iedzīvotājus.

Vidēja termiņa mērķi reģionālas nozīmes centriem:

- 2.2.1.2.7. Katrai pilsētai jāpildinveido sava īpašā loma saistībā ar tās sniegto pakalpojumu līmeni, specializāciju, izvietojumu, pieejamību
- 2.2.1.2.8. Teritorijas plānojums nenosaka, ka visiem pakalpojumiem vienādā līmenī jābūt katrā pilsētā, bet gan to, ka pilsētām jārealizē ciešas sadarbības un savstarpējas papildināmības politika, jāveicina attīstība lauku teritorijās

Rīcības:

Valka attīstās kā:

- administratīvo pakalpojumu centrs un nozīmīgs ekonomisks un pakalpojumu centrs apkārtējām lauku teritorijām, attīstot trūkstošos valsts reģionālo iestāžu pakalpojumus;
- Latvijā un reģionā vienīgā robežpilsēta uz Latvijas – Igaunijas robežas, kopā ar Valgu Igaunijā attīsta projektu „divas valstis – viena pilsēta”, ir reģiona vārti uz Igauniju;
- „Dvīņu pilsētas” Valka kopā ar Valgu cieši sadarbojoties, nākotnē attīstās kā transporta, loģistikas un pārrobežu sadarbības centrs;
- Valka sadarbībā ar Latvijas Universitāti un Tartu universitāti attīsta augstākās izglītības apguves iespējas.

Smiltene attīstās kā:

- administratīvo un citu pakalpojumu centrs attiecībā pret tās apkalpes zonas lauku teritoriju centriem;
- sabiedriskā transporta mezglu punkts, izmantojot tās izdevīgo ģeogrāfisko novietojumu starp reģiona galvenajiem transporta koridoriem, attīstot pasažieru pārvadājumu apkalpes pakalpojumus, nodrošina saikni ar citiem centriem;
- arodizglītības centrs, ar vadošu lomu ceļu būves un uzturēšanas nozarē.

Alūksne attīstās kā:

- administratīvo pakalpojumu centrs un nozīmīgs ekonomisks un pakalpojumu centrs apkārtējām lauku teritorijām, attīstot trūkstošos valsts reģionālo iestāžu pakalpojumus;
- dažādu tūrisma pakalpojumu centrs;
- kultūras centrs;
- reģionāla līmeņa ziemas sporta centrs;
- reģionāla līmeņa ūdenssporta centrs;
- jaunu tehnoloģiju attīstības centrs mežizstrādes un kokapstrādes jomā;
- augstākās izglītības centrs;
- Ziemeļvidzemes pērle ar atbilstošu kvalitatīvu pilsētvides tēlu.

Madona attīstās kā:

- administratīvo pakalpojumu centrs un nozīmīgs ekonomisks un pakalpojumu centrs apkārtējām lauku teritorijām, attīstot trūkstošos valsts reģionālo iestāžu pakalpojumus;
- reģionālas nozīmes medicīnas pakalpojumu centrs;
- reģionāla līmeņa ziemas sporta centrs;
- ražošanas un lauksaimnieciskās produkcijas pārstrādes centrs;
- augstākās izglītības centrs;
- Aktīvā un ekotūrisma atbalsta centrs.

Gulbene attīstās kā:

- administratīvo pakalpojumu centrs un nozīmīgs ekonomisks un pakalpojumu centrs apkārtējām lauku teritorijām, attīstot trūkstošos valsts reģionālo iestāžu pakalpojumus;
- tranzīta, loģistikas un muitas pakalpojumu centrs;
- rūpnieciskās ražošanas centrs;
- lauksaimniecības tehnikas inovāciju attīstības centrs;
- augstākās izglītības centrs;
- nacionāla un reģionāla līmeņa komandu sporta spēļu centrs;
- sadarbībā ar Alūksni un lauku teritorijām nodrošina Bānīša pakalpojumus gan tūristiem, gan pasažieriem un piedāvā plašas viesu māju un atpūtas centru iespējas;

Ilgtermiņa mērķis novada nozīmes centriem

Novada nozīmes centriem jāklūst par policentriskās apdzīvojuma struktūras balstu nodrošinot apkārtējo lauku teritoriju attīstību un dzīvotspējas saglabāšanu. Tiem jāattīstās kā daudzfunkcionāliem pakalpojumu centriem.

Vidēja termiņa mērķis novada nozīmes centriem

- 2.2.1.2.9. Nodrošināt vietējo/novadu pašvaldību noteiktos administratīvos pakalpojumus un pakalpojumus ciemiem un citām mazākām lauku apdzīvotām vietām un viensētām, saglabājot lauku teritoriju identitāti

Rīcības:

- novada nozīmes centri nodrošina pamata un vidējo izglītību, primāro veselības aprūpi un sociālos pakalpojumus,
- nodrošina informācijas pieejamību, uzturot bibliotēkas, publiskos interneta pieejas punktus, tūrisma un citus informācijas centrus.

Ilgtermiņa mērķis vietējas nozīmes centriem

Nodrošināt lauku apdzīvojuma saglabāšanu un identitāti, pamata pakalpojumu pieejamību un vides sakoptību.

Vidēja termiņa mērķis vietējas nozīmes centriem

2.2.1.2.10. Jāizmanto šo centru novietojums un kultūrvēsturiskā mantojuma potenciāls, specializējoties attīstībā gan kā lauku teritoriju atbalsta centriem, gan kā pakalpojumu centriem transporta koridoros, gan kā tūrisma vai konkrēta uzņēmējdarbības veida attīstības centriem

Rīcības:

- jāattīsta un jānodrošina pamata pakalpojumi,
- jāattīsta specializēti pakalpojumi nacionālas un reģiona nozīmes transporta koridoru teritorijās,
- jāveido lauku un pilsētu sadarbība, stiprinot pilsētu lomu lauku teritoriju atbalstam.

2.2.2. Urbānie areāli un centru funkcionālie tīkli

Definīcija

Urbānais areāls – blīvi apdzīvota pilsētas un piepilsētas teritorija, kurai raksturīga izteikta sasaiste ar pilsētu.

Funkcionālais tīkls – iedzīvotāju ikdienas migrācijas telpa pakalpojumu saņemšanai, kuru piedāvāšanā izteikta apdzīvoto vietu savstarpēja sadarbība.

Kritēriji

- urbāno areālā veido pilsētas un piepilsētu apbūve – ciemi, kuri atrodas dažu kilometru attālumā no pilsētas, kā arī viensētas un viensētu grupas, kuras savstarpēji atrodas līdz 500 m attālumā. Šajās teritorijās izmanto:
 - kopēju sabiedrisko transportu,
 - komunālo pakalpojumu un pamata infrastruktūru,
 - lielākā daļa iedzīvotāju ikdienā izmanto pilsētas piedāvātos pakalpojumus.
- funkcionālos tīklus veido nacionālas, reģionālas, novada un vietējās nozīmes apdzīvojuma centru lielāks blīvums, ar saistītu labi funkcionējošu infrastruktūru, augstāku mobilitāti un iedzīvotāju interesi pakalpojumu saņemšanā.

2.2.2.1. Iedalījums

Urbānie areāli

Blīvi apdzīvotas teritorijas ap Valmieru, Cēsīm, Madonu, Gulbeni, Alūksni, Valku un Smiltēni.

Ziemeļu funkcionālais tīkls:

Ziemeļu funkcionālais tīkls ir Vidzemes reģiona „kreisais spārns”, ko veido lielākās pilsētas – Valmiera, Cēsis, Valka, un Smiltene ar piepilsētas areāliem, mazpilsētas un vietējās nozīmes centri – Līgatne, Priekule, Liepa, Straupe, Augšlīgatne, Rauna, Rubene, Mūrmuiža, Strenči, Trikāta, Seda, Vijciems.

Dienvidu funkcionālais tīkls:

Dienvidu tīklu veido Vidzemes reģiona „labā spārna” apdzīvotuma centri ar trīs reģiona nozīmes pilsētām – Madonu, Gulbeni, Alūksni, - mazpilsētu Cesvaini un vietējās nozīmes centriem Aivieksti, Jaunkalsnavu, Ļaudonu, Lubānu, Kusu, Bērzauni, Praulienu, Dzelzavu, Lizumu, Lejascienu, Jaungulbeni, Stāmerienu, Liteni un Jaunannu.

2.2.2.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Veidot ilgtspējīgu un labi funkcionējošu pilsētu tīklu, kas balstīts uz savstarpējās sadarbības un papildinātības principiem.

Vidēja termiņa mērķi:

- 2.2.2.2.1. Veidot un stiprināt sadarbību starp pilsētām, savstarpēji papildinot funkcijas un kopīgi veidojot pakalpojumus, nodrošinot Vidzemes pilsētu konkurētspēju ar citu reģionu pilsētām Latvijā un Baltijā

Rīcības:

- izstrādāt stratēģiju funkcionālo tīklu attīstībai, ņemot vērā katras pilsētas un centra savdabību. Panākumu atslēga ir pilsētu sadarbība, tām savstarpēji papildinot vienai otru, nevis ambiciozi konkurējot,
- veidot sadarbības saites gan vertikālā, gan horizontālā līmenī starp dažāda līmeņa pilsētām gan reģionā, gan ārpus tā,
- integrēt atsevišķos novada nozīmes centrus un lauku apdzīvotās vietas apdzīvotuma funkcionālajos tīklos, nodrošinot labu sasniedzamību un komunikāciju iespējas,
- paaugstināt Dienvidu funkcionālā tīkla konkurētspēju, specializējoties tūrisma, sporta un atpūtas pakalpojumu piedāvājumā, kā arī atsevišķu ražošanas nozaru attīstībā,
- jāuzlabo Dienvidu funkcionālā tīkla pieejamība gan pa autoceļu, gan dzelzceļu,
- tādu jaunu pakalpojumu attīstība, kurus iedzīvotāji patlaban izvēlas saņemt ārpusreģiona pakalpojumu centros.

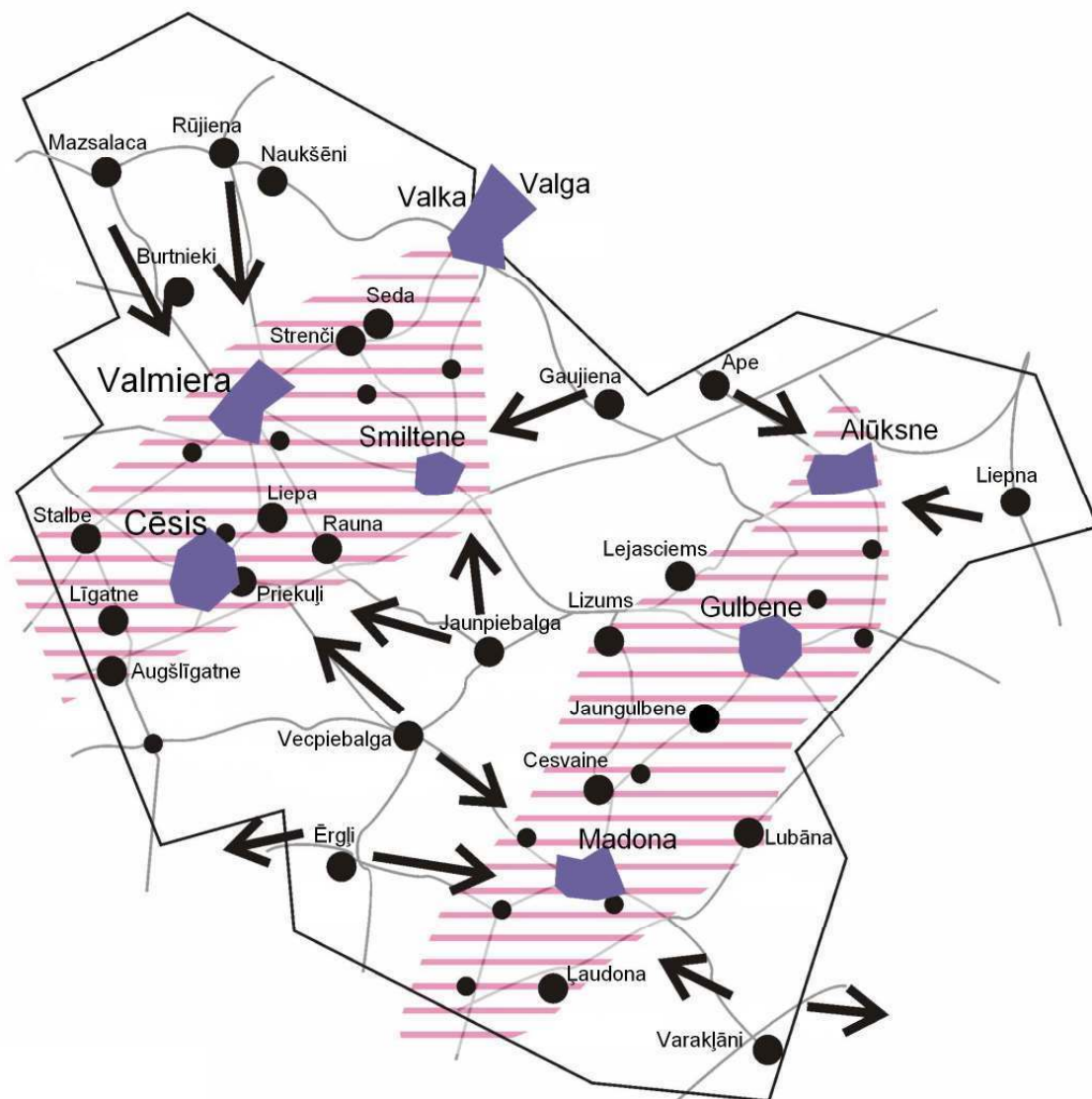
- 2.2.2.2.2. Pilsētām kopā ar to apkārtnes teritorijām (urbāniem areāliem) izstrādāt telpiskās attīstības stratēģijas

Rīcības:

Veidot kopēju telpiskās attīstības politiku par:

- mājokļiem, sabiedriskā transporta pakalpojumiem un objektiem,
- velosipēdu ceļu tīklu starp lauku apdzīvotajām vietām un pilsētu,
- inženiertehnisko komunikāciju izmantošanu,
- pašvaldības pakalpojumu pieejamību,
- pilsētvides kvalitātes paaugstināšanu,
- neizmantoto teritoriju un ēku izmantošanu,
- zaļo zonu saglabāšanu un rekreācijas teritoriju veidošanu.

Urbānie areāli un funkcionālie tīkli

Apzīmējumi

- Urbānie areāli
- Novadu nozīmes centrs
- Vietējas nozīmes centrs
- Apdzīvojuma funkcionālie tīkli
- Perifēro novadu centru sadarbības virzieni
- Nacionālie un starpreģionālie autoceļi

2.7.attēls. Urbānie areāli un funkcionālie tīkli

2.2.3. Teritorijas reģionāla līmeņa ražošanas un tirdzniecības attīstībai

Definīcija

Reģionālā līmenī teritorijas plānojums paredz ražošanas un tirdzniecības teritorijas vidējiem un lieliem uzņēmumiem, ar strādājošo skaitu virs 50 darbiniekiem.

Apdzīvojuma struktūra ir būtiska ekonomiskajai attīstībai un ražošanas attīstībai, jo tā nodrošina ar darbaspēku, energoresursiem, infrastruktūru un inženierkomunikācijām, kā arī pieeju dažādiem izglītības, finanšu un administratīvajiem pakalpojumiem.

Kritēriji

Izvirzīti šādi pamat kritēriji teritorijas izvēlei:

- tradīcijas noteiktu nozaru attīstībā,
- iedzīvotāju un darbaspēka potenciāls,
- darbaspēka apmācības un pārkvalifikācijas iespējas, izglītības, inovāciju centri,
- infrastruktūru pieejamība, enerģijas pieejamību, ūdensapgādi u.t.t.,
- izejvielu pieejamība,
- kvalitatīva dzīves vide un dabas vide, rekreācijas iespējas.

2.2.3.1. Iedalījums

- Jaunu reģionālas nozīmes (vidēju un lielu) uzņēmumu izveides teritorijas un to attīstības virzieni,
- Reģionālas nozīmes ražošanas centri,
- Novada nozīmes ražošanas centri,
- Reģionālas nozīmes rūpniecības teritorijas (sadzīves atkritumu uzglabāšanas un pārstrādes poligoni, derīgu izrakteņu ieguves, koksnes apstrādes u.c. lieli uzņēmumi) atvērta telpa.

2.2.3.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Veidot politiku zemes rezervju nodrošināšanai pilsētu ilgtermiņa attīstības vajadzībām, lai piesaistītu investorus ražošanas attīstībai.

Vidēja termiņa mērķi:

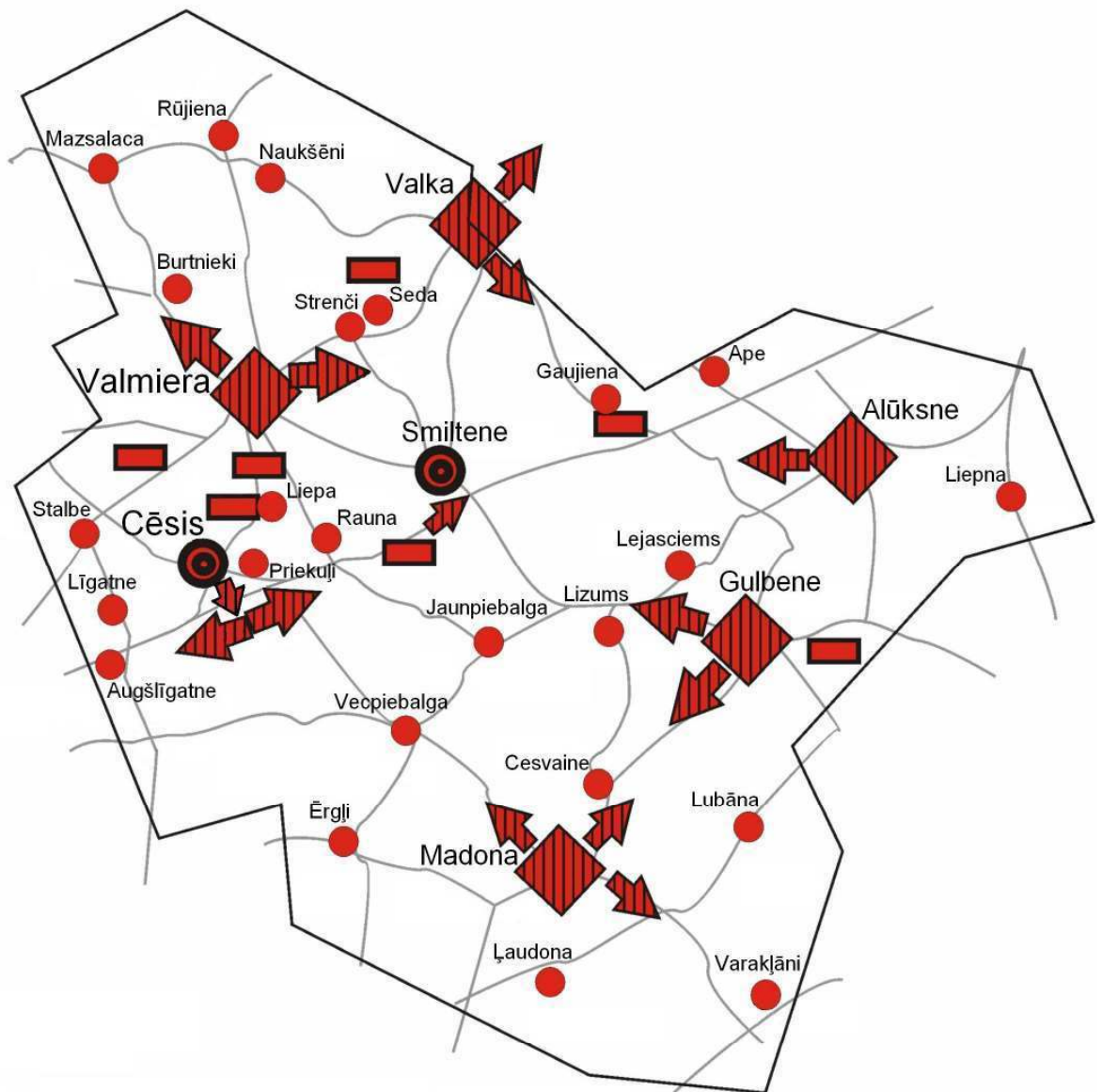
- 2.2.3.2.1. Reģionāla mēroga ekonomiskās aktivitātes koncentrēt nacionālas un reģionālas nozīmes centros vai to tuvumā
- 2.2.3.2.2. Novada centros un vietējos centros rezervēt platības jaunu ražotņu izveidei vietēja līmeņa uzņēmumu piesaistei

Rīcības:

- Esošo rūpniecisko teritoriju izmantošanas mērķu izvērtēšana atbilstoši pilsētu attīstības un vides aizsardzības plāniem:
 - rūpniecisko zonu optimizēšana,

- infrastruktūras sakārtošana, vizuālā tēla iekļaušana pilsētvidē,
 - īpašu uzmanību pievērst pamesto un degradēto ražošanas zonu renovācijai un efektīvai izmantošanai.
- Pilsētās rezervēt nepieciešamās platības jaunu ražošanas un tirdzniecības teritoriju izveidei, lai piesaistītu reģionāla mēroga uzņēmumus.
- plānot jaunas teritorijas nodrošinot industrijas daudzveidību – smagajai rūpniecībai, augsto tehnoloģiju uzņēmumiem, tirdzniecības aktivitātēm u.t.t.;
 - ražošanas uzņēmumus izvietot kompakti, veidojot kopīgu infrastruktūru, bet neierobežojot to darbību.
- Izstrādāt programmu reģionāla mēroga pamesto, neapsaimniekoto teritoriju un objektu izmantošanai:
- izpētīt šo teritoriju potenciālu jaunām investīcijām,
 - izvērtējot iespējamo jauno aktivitāšu iespējamo ietekmi uz vidi,
 - pētīt transporta un komunikāciju pieejamību,
 - izveidot un uzturēt „teritoriju un objektu investīciju katalogu – ceļvedi”.

Teritorijas reģionāla līmeņa ražošanas un tirdzniecības attīstībai

Apzīmējumi

- Reģionālas nozīmes ražošanas un tirdzniecības teritorijas un to attīstības virzieni
- Reģionālas nozīmes rūpniecības teritorijas atvērtajā telpā
- Reģionālas nozīmes ražošanas / tirdzniecības centrs
- Novadu nozīmes ražošanas centrs
- Nacionālie un starpreģionālie ceļi

2.8.attēls. Vēlamā ražošanas attīstība

2.3. Infrastruktūra

2.3.1. Autoceļi

Definīcija/iedalījums pēc apdzīvojuma centru savienojuma

Nacionālas nozīmes ceļi savieno nacionāla līmeņa centrus Latvijā un ārvalstīs.

Starpreģionālas nozīmes ceļi savieno reģionālas nozīmes centrus savā starpā un ar reģiona nozīmes pilsētām kaimiņu reģionos un valstīs, kā arī uzņem satiksmes plūsmu no nacionālas nozīmes ceļiem virzienā uz reģiona nozīmes centriem.

Reģionālas nozīmes autoceļi savieno novada nozīmes centrus ar augstāka līmeņa centriem vai savstarpēji un nodrošina to izeju uz nacionālas vai reģionālas nozīmes autoceļiem.

„**Lauku teritoriju attīstības koridori**” šķērso divu vai vairāku rajonu robežas un sekmē vairāku rajonu lauku apdzīvojuma struktūras - novada nozīmes un vietējās nozīmes centru, un lauku telpu ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību attīstību.

Vietējās nozīmes autoceļi savieno vietējās nozīmes centrus savā starpā un ar augstāka līmeņa centriem un uzņem satiksmes plūsmu, novadot to uz reģionāls, starpreģionālas un nacionālas nozīmes ceļiem.

Vietējā līmeņa ceļu kategorijas noteic rajonu un vietējās pašvaldības. Var noteikt dažādas vietējās nozīmes ceļu kategorijas.

Iedalījuma kritēriji

Nacionālas nozīmes ceļiem:

- Maksimālais atļautais ātrums (110 km/h) ārpus apdzīvotām vietām,
- atdalīta transporta plūsma vai kustība trīs joslās (mainīga virziena),
- apgaismotas tranzītielas apdzīvotās vietās,
- reģionālo un nacionālo ceļu krustojumi (divlīmeņu) vai apļveida,
- apvedceļi nacionālas un reģionālas nozīmes centriem,
- sabiedriskā transporta pieturvietas atdalītas no transporta plūsmas,
- atsevišķi izveidota un nodalīta velosipēdistu un gājēju kustība,
- apbūves ierobežojumi nacionālas nozīmes ceļu tuvumā,
- paralēla vietējās nozīmes ceļu tīkla veidošanas nepieciešamība.

Starpreģionālas nozīmes ceļiem:

- vidējais ātrums (90 – 110 km/h) ārpus apdzīvotām vietām,
- apvedceļš reģionālas nozīmes pilsētām,
- reģionālo ceļu krustojumi (apļveida),
- paplašinājumi sabiedriskā transporta pieturvietās,
- augstāki satiksmes drošības standarti, ievērtējot intensitātes pieaugumu (to iestrādājot būvnormatīvos), t.sk. apdzīvotās vietās.

Reģionālas nozīmes autoceļiem:

- melnais segums,
- paplašinājumi sabiedriskā transporta pieturvietās,
- tūrisma infrastruktūras (stāvvietas, norādes, skatu vietas, takas, velociņi u.t.t.) pieejamība,
- rekonstrējot šos autoceļus saglabājama ceļa un ainavas identitāte (līkumi, alejas, skatu vietas, izkopta un nepārveidota ainava u.c. identitāti stiprinoši kritēriji).

2.3.1.1. Iedalījums

Vidzemes plānošanas reģionā līdz 2027. gadam sasniegt šādu autoceļu iedalījumu:

Nacionālas nozīmes autoceļi:

Valsts galvenais autoceļš A2	Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene)
Valsts galvenais autoceļš A3	Inčukalns – Valmiera – Igaunijas robeža (Valka)
Valsts 1. šķiras autoceļš P18	Valmiera – Smiltene
Valsts 1. šķiras autoceļš P20	Valmiera – Cēsis – Drabeši
Valsts 1. šķiras autoceļš P27	Smiltene – Velēna – Gulbene
Valsts 1. šķiras autoceļš P30	Cēsis – Vecpiebalga – Madona
Valsts 1. šķiras autoceļš P35	Gulbene – Balvi – Viļaka – Krievijas robeža (Vientuļi)
Valsts 1. šķiras autoceļš P36	Rēzekne – Gulbene
Valsts 1. šķiras autoceļš P84	Madona – Varakļāni

Starpreģionālas nozīmes ceļi, kas savieno reģiona nozīmes pilsētas Vidzemē:

Valsts 1. šķiras autoceļš P24	Smiltene – Valka
Valsts 1. šķiras autoceļš P37	Pļaviņas (Gostiņi) – Madona – Gulbene
Valsts 1. šķiras autoceļš P43	Litene – Alūksne
Valsts 1. šķiras autoceļš P81	Bērzaune – Vestiena – Ērgļi

Starpreģionālie ceļi, kas savieno reģiona nozīmes pilsētas ar citām reģionālas nozīmes pilsētām kaimiņu reģionos un valstīs:

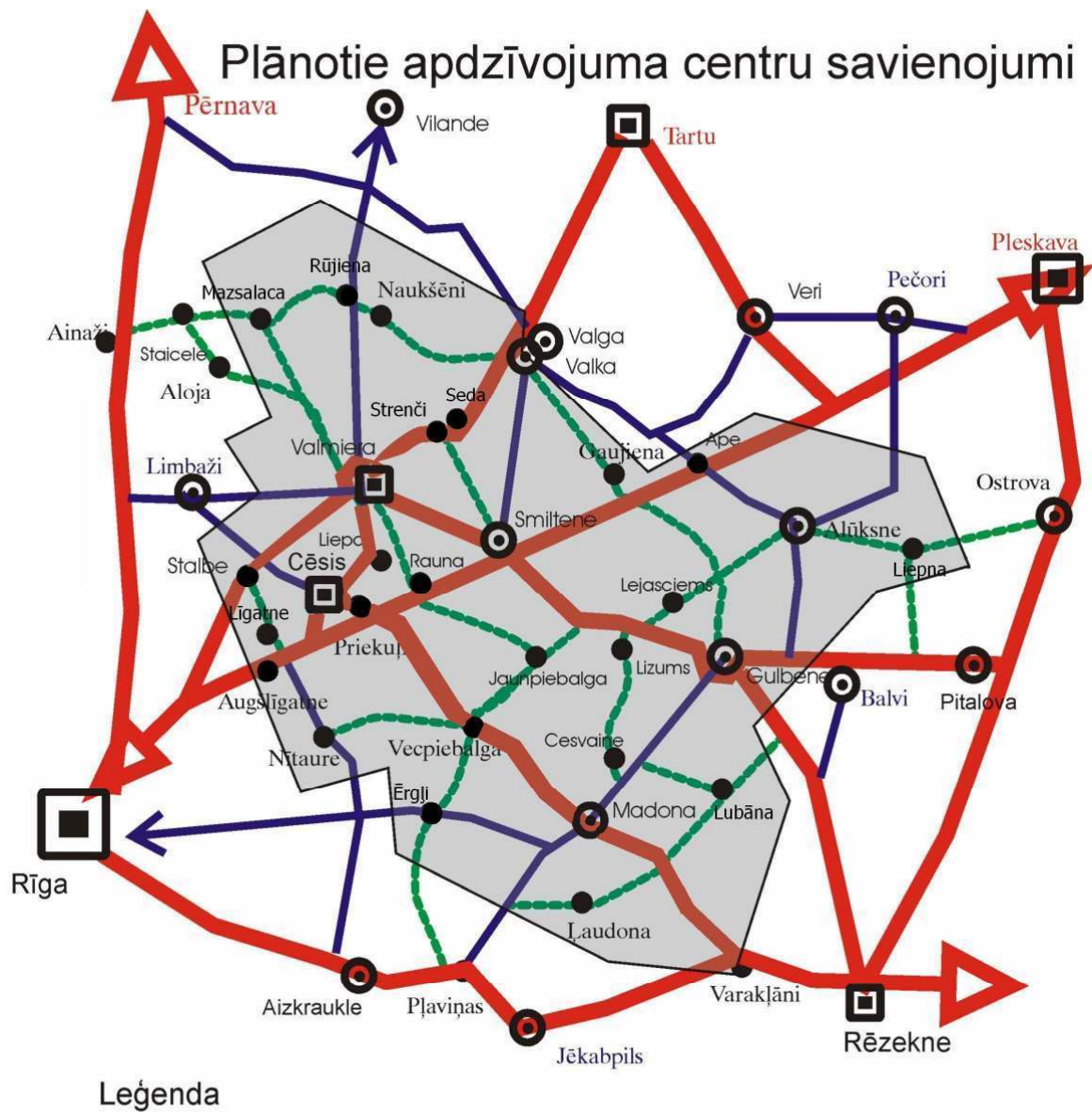
Valsts 1. šķiras autoceļš P17	Valmiera – Rūjiena – Igaunijas robeža (Unguriņi)
Valsts 1. šķiras autoceļš P11	Kocēni – Limbaži – Tūja
Valsts 1. šķiras autoceļš P14	Umurga – Cēsis
Valsts 1. šķiras autoceļš P4	Rīga – Ērgļi
Valsts 1. šķiras autoceļš P32	Līgatne (Vidzemes šoseja) – Skrīveri
Valsts 1. šķiras autoceļš P40	Alūksne – Zaiceva
Valsts 1. šķiras autoceļš P42	Viļaka – Zaiceva – Krievijas robeža (Pededze)

Starpreģionālas nozīmes ceļi, kas sakopo satiksmi no/starp nacionālas nozīmes ceļiem:

Valsts 1. šķiras autoceļš P15	Ainaži – Matīši
Valsts 1. šķiras autoceļš P39	Alūksne – A2 (Ape)

Reģionālas nozīmes autoceļi:

Maršruts „Ziemeļu stīga”	Valsts 1. šķiras autoceļi P15, P16, P21, P22, P23 (Ainaži – Staicele – Mazsalaca – Rūjiena – Valka – Gaujiena)
Maršruts „Vidzemes josta”	Valsts 1. šķiras autoceļi P78, P33, P16 (Pļaviņas – Ērgļi – Vecpiebalga – Ranka – Smiltene – Valmiera – Matīši)
Valsts 1. šķiras autoceļš P3	Garkalne – Alaukstis
Valsts 1. šķiras autoceļš P25	Smiltene – Strenči
Valsts 1. šķiras autoceļš P33	Ērgļi – Jaunpiebalga – Saliņkrogs
Valsts 1. šķiras autoceļš P34	Sinole – Zeltiņi – Silakrogs
Valsts 1. šķiras autoceļš P38	Cesvaine – Velēna
Valsts 1. šķiras autoceļš P44	Ilzene – Līzespasts
Valsts 1. šķiras autoceļš P82	Jaunkalsnava – Lubāna
Valsts 1. šķiras autoceļš P83	Lubāna – Dzelzava
Valsts 2. šķiras autoceļš V127	Dravnieki – Kaijas – Straupe – Līgatne

2.9.attēls. Plānotie attīstības centru savienojumi

2.3.1.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Attīstīt ilgtspējīgu un drošu ceļu tīklu starp pilsētām un citām apdzīvotām vietām, nodrošinot apdzīvojuma struktūras attīstību, saikni reģiona iekšienē un ar citu reģionu pakalpojumu sniegšanas centriem.

Vidēja termiņa mērķi

2.3.1.2.1. Integrēt Vidzemes reģiona ceļu tīklu starptautiskās infrastruktūras tīklos uzlabojot ceļu kvalitāti

Rīcības:

- rekonstruēt A2; A3; P18; P27; P 35; P36 valsts autoceļus, lai tie atbilstu izvirzītajiem nacionālas nozīmes autoceļu kritērijiem,
- veidot pakalpojumus – kombinētos transporta terminālus kravu sadalei un loģistikai uz robežas un transporta mezglos (Valka – Valga; Gulbene),
- ceļu apkāpes infrastruktūras attīstība pie nacionālas un starpreģionālas nozīmes autoceļiem,
- dzīvnieku un abinieku migrācijas ceļu plānošana un izveide nacionālas nozīmes autoceļiem,
- autosatiksmes kustības pārvadu pāri dzelzceļam būvniecības perspektīvās programmas izstrāde.

2.3.1.2.2. Uzturēt augstu satiksmes drošības līmeni atvērtajā telpā un apdzīvotās vietās

Rīcības:

- nodrošināt optimālu transporta plūsmu un satiksmes apriti, kā arī paaugstināt kustības ātrumu nacionālas un starpreģionālas nozīmes autoceļiem,
- samazināt iespējamās transporta konfliktu punktus ar citas nozīmes transportu (lauksaimniecības transporta līdzekļi, divriteņiem, lēnu smago kravu transportu, dzelzceļa pārbrauktuve), kā arī pilsētu un ciemu teritoriju šķērsošanu,
- nacionālas un reģionālas nozīmes ceļu krustojumu pārveide ar aplūveida vai dažāda līmeņa krustojumiem,
- reģiona prioritāšu izstrāde un noteikšana autoceļu rekonstrukcijai,
- lai nodrošinātu augstāku dzīves vides kvalitāti plānot, projektēt un izbūvēt apvedceļus, samazinot tranzīta plūsmu caur pilsētu centriem,
- nodrošināt videi draudzīgu kravu pārvadājumu attīstību un uzlabot apstākļus bīstamo kravu pārvadāšanai,
- uzlabot bīstamo kravu pārvadājumu kontroli un informācijas pieejamību un samazināt bīstamo kravu transporta intensitāti apdzīvojuma centros.

**2.3.1.2.3. Uzņēmējdarbības attīstību veicinošas autoceļu infrastruktūras
Nodrošināšana**

Rīcības:

- pagastu centru - rajona centru vai pievadu reģionālas nozīmes ceļiem savienošana ar melnā seguma ceļiem atbilstoši rajonu attīstības programmām,
- ceļa apkopes infrastruktūras plānošanas koordinēšana,
- tūrisma infrastruktūras izveide starpreģionālo un reģionālo autoceļu tuvumā (stāvvietas, skatu vietas, takas, norādes, u.t.t.),
- uzlabot ES ārējās robežas infrastruktūru Vidzemes reģionā (Pededze – Bruņiševas robežkontroles punktā un RPP Bērziņi – Manuhnova).

2.3.2. Dzelzceļš

Definīcija

Dzelzceļa transporta sistēma sastāv no sliežu un apkopes infrastruktūras, staciju ēkām, inženiertehniskām būvēm un komunikāciju tīkliem, teritorijām gar sliežu ceļu, kas ietver stādījumus un aizsargjoslu.

Iedalījuma kritēriji pēc apkalpošanas areāla

Starptautiskas nozīmes dzelzceļam:

- minimāli divceļu līnijas ar Eiropas sliežu ceļa platums (1435 mm),
- kravu un pasažieru vilcienu ātrums 160 līdz 250 km/h,
- divlīmeņu šķērsojumi ar autoceļiem un dzelzceļu,
- iežogota teritorija ar izbūvētiem dzīvnieku migrācijas tuneļiem,
- multimodālu (kravu un pasažieru) terminālu veidošana,
- iespēja sliežu ceļu un apkopes infrastruktūru izmantot nacionāliem un starpreģionāliem pārvadājumiem.

Stratēģiskas nozīmes dzelzceļam:

- minimāli divceļu līnijas ar sliežu ceļa platumu 1520 mm,
- pasažieru vilcienu kustības ātrums > 120 km/h,
- kravas apgrozījums pārsniedz 15 milj. bruto tonnu gadā,
- divlīmeņu šķērsojumi ar valsts nacionālas un starpreģionālas nozīmes autoceļiem,
- stacijās pasažieru platformām ierīkojamas gājēju pārejas, tuneļi vai tilti,
- staciju aprīkojams ar tiešsaistes biļešu pārdošanas ierīcēm, pasažieru informēšanas sistēmām un bagāžas glabātavām.

Reģionālas nozīmes dzelzceļam:

- pasažieru vilcienu kustības ātrums ir no 80 līdz 120 km/h,
- staciju infrastruktūra izveidota tūristu uzņemšanai, apkalpošanai un informēšanai.

2.3.2.1. Iedalījums

- **Starptautiskas nozīmes dzelzceļš – Rail Baltica**
- **Stratēģiskas nozīmes dzelzceļš:**
 - **Rīga – Valmiera – Valka – Valga** virzienā uz Pleskavu un Tallinu ieņems galveno lomu preču tranzītā un pasažieru pārvadājumos reģionā;
 - **Rīga – Rēzekne – Sanktpēterburga un Rīga – Maskava;**
 - **Ieriķi – Gulbene – Krievijas robeža - (Pitalova)** – nākotnē attīstāms virziens starptautiskam kravu tranzītam uz Krieviju, kas varētu samazināt līnijas Rīga – Rēzekne noslodzi.
- **Reģionālas nozīmes dzelzceļš:**
 - **Plaviņas – Gulbene** - reģionālas nozīmes virziens pasažieru un kravu pārvadājumiem;
 - **Gulbene – Alūksne un Rīga – Ērgļi** - reģiona nozīmes tūrisma attīstību veicinošs dzelzceļš ar vietējas nozīmes pasažieru pārvadājumiem.

2.3.2.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Iekļauties Trans - Eiropas dzelzceļa tīklā, uzlabot reģiona starptautisko sasniedzamību un attīstīt multimodālos pārvadājumus, transporta mezglus un jaunus kravu un pasažieru terminālus.

Vidēja termiņa mērķi

2.3.2.2.1. Ātrgaitas dzelzceļa Rail Baltica plānošana jāizmanto Vidzemes reģiona interesēm un reģiona attīstībai

Rīcības:

- Līdzdalība Rail Baltica Interreg III B izpētes projektā. Reģionu priekšlikumu un interešu pārstāvība, pētījumu izvērtēšana;
 - plānotā Rail Baltica izbūve virzienā Rīga – Valka/Valga – Tartu – Tallina saistīta ar reģiona rūpniecības attīstību, iespēju izmantot esošo infrastruktūru (staciju palīgtelpas, noliktavas, laukumus u.t.t.),
 - reģiona interesēs ir izbūvējamo Rail Baltica sliežu ceļu izmantot gan starptautiskiem, gan nacionāliem pārvadājumiem,
 - pieturvietu izvietojuma stratēģijai jāsekmē līdzsvarota reģionu, t.sk. arī Vidzemes reģiona attīstība un pieejamība,
 - Valkā/Valgā jārezervē teritorijas un jāplāno konkurētspējīga termināla (izmantojot daļu esošās pamata infrastruktūru) izveide, kas sekmētu reģiona, pierobežas pilsētu un plašākas teritorijas ap 70km rādiusā strauju attīstību.

2.3.2.2.2. Dzelzceļa infrastruktūras rekonstrukcija, kas nodrošinātu drošākus, ekonomiski izdevīgākus un videi draudzīgākus pasažieru, preču un izejvielu pārvadājumus

Rīcības:

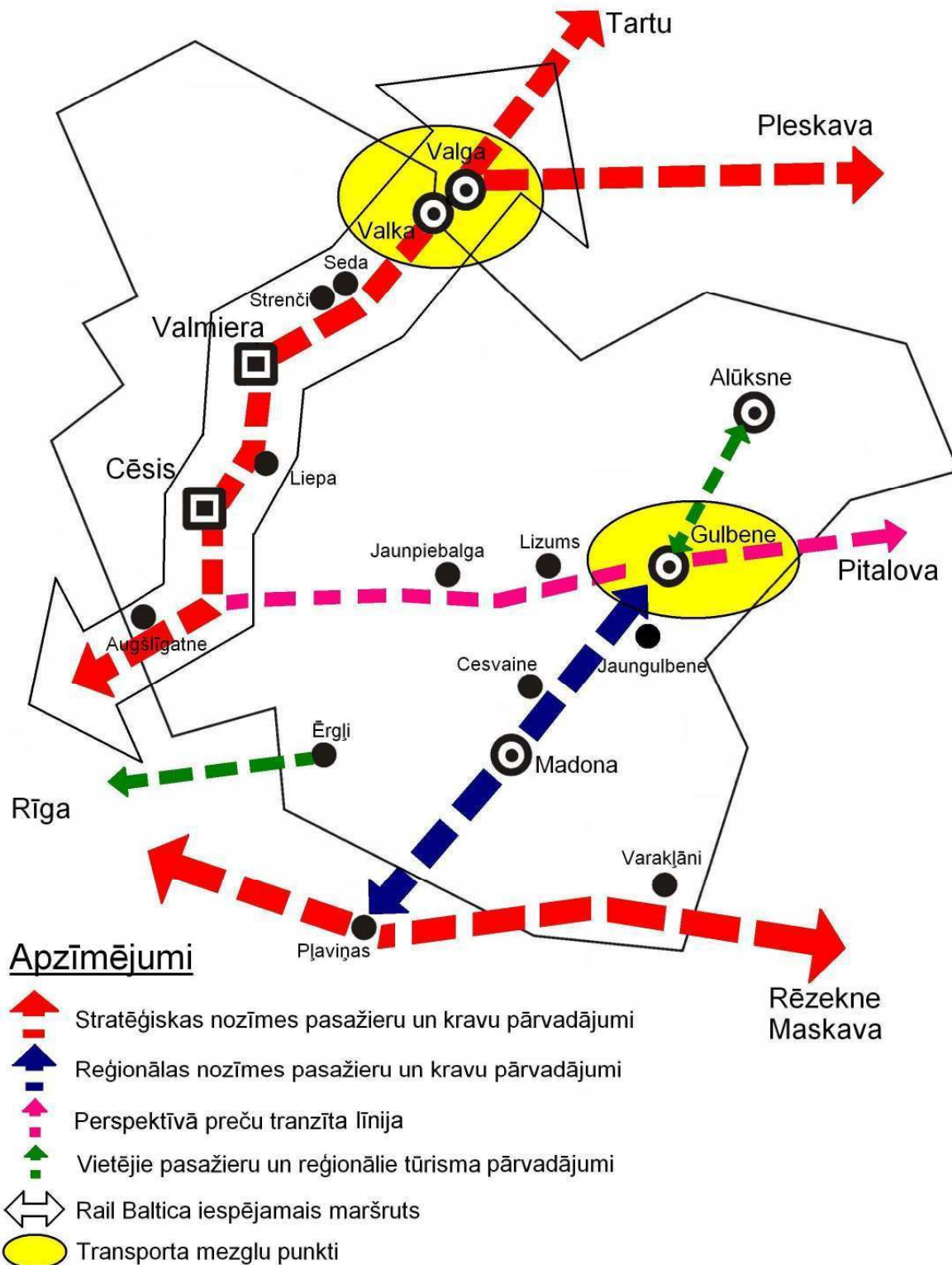
- modernizēt esošo dzelzceļa infrastruktūru un samazināt pārbrauktuvju skaitu,
- dzelzceļa Pļaviņas – Madona – Gulbene līnijas attīstība reģiona pārvadājumiem,
- dzelzceļa līnijas Ieriķi – Gulbene – Pitalova stratēģiskās nozīmes un nākotnes perspektīvas apspriešana starptautiskā līmenī,
- neizmantoto dzelzceļa līniju izpēte, analizējot iespējamās alternatīvas to izmantošanā,
- piedalīties un atbalstīt pētījumus par kravu un preču pārvadājumu atjaunošanu Valga – Pleskava virzienā,
- atbalstīt reģionālas nozīmes tūrisma attīstību dzelzceļa līnijās Gulbene – Alūksne un Rīga – Ērgļi,
- dzelzceļa stacijām un pieturas punktiem pieguļošajās teritorijās autostāvvietu un velosipēdu glabāšanas laukumu izbūve,
- gājēju celiņu, pandusu, gājēju pāreju izbūve pasažieru peronu pieejās,
- paaugstināt pasažieru platformu izbūvi atbilstoši spēkā esošiem standartiem.

2.3.2.2.3. Sekmēt multimodālo pārvadājumu attīstību, jaunu terminālu un transporta mezglu izveidi un piedāvāt jaunas attīstības iespējas teritorijām un iedzīvotājiem

Rīcības:

- noteikt vietas un teritorijas, kurās iespējama preču un pasažieru lielāka plūsma, kravu apjomu pieaugums, kas vitāli svarīgas reģiona līdzsvarotai attīstībai, kur veidojami tranzītu apkalpojošie un ražošanas uzņēmumi, transporta loģistikas centri/mezglu punkti,
- attīstīt projektus transporta mezglu infrastruktūras uzlabošanai un investīciju piesaistei,
- saskaņot visu līmeņu plānojumus transporta un loģistikas centru, mezglu izveidei.

Plānotā dzelzceļa tīkla attīstība

2.10.attēls. Plānotā dzelzceļa tīkla attīstība

2.3.3. Veloceli

Definīcija

Speciāli izbūvēti vai no autoceļa brauktuves atdalīti celiņi ar atbilstošu brauktuves apzīmējumu, ceļa zīmēm un izbūvētu celiņa segumu atbilstoši to funkcionālajam (lietišķajam, tūrisma) pielietojumam.

Lietišķie veloceli paaugstina iedzīvotāju mobilitāti pilsētās un piepilsētu urbānajos areālos, nodrošinot pieejamību darba vietām, izglītības iestādēm un dažādu pakalpojumu saņemšanas vietām.

Tūrisma veloceli nodrošina vietējo un ārzemju velotūristu aktīvās atpūtas pieprasījumu, dodot iespēju iepazīt Vidzemes dabas un kultūrvēsturisko ainavu pievilcību un pieejamību atpūtas, tūrisma teritorijām un objektiem.

Iedaliējuma kritēriji

- Satiksmes drošības paaugstināšana,
- Mobilitātes paaugstināšana piepilsētu areālos,
- Tūrisma infrastruktūras attīstība un pakalpojumu dažādošana.

2.3.3.1. Iedalījums

- Eiropas nozīmes (Eiro – Velo) veloceli,
- Pilsētu un piepilsētu (lietišķie) veloceli,
- Tūrisma veloceli:
 - satelītmaršruti Eiro Velo zonā,
 - reģionālas nozīmes tūrisma attīstības koridoru teritorijā,
 - rajonu un novadu tūrisma maršruti,
- Velonomas un velosipēdu apkopes, remonta centri.

2.3.3.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Paaugstināt Vidzemes reģiona iedzīvotāju mobilitāti izveidojot veloceliņu tīklu, garantējot gājēju un velosipēdistu drošību un nodrošinot alternatīvas pārvietošanās iespējas.

Vidēja termiņa mērķi

2.3.3.2.1. Uzlabot velosipēdistu un gājēju pārvietošanās drošību, lai sekmētu ceļu satiksmes drošības paaugstināšanu

Rīcības:

- piepilsētu teritorijās uz valsts galvenajiem un I šķiras autoceļiem nodalīt gājēju un velosipēdistu plūsmu, uzstādīt satiksmes organizēšanas tehniskos līdzekļus un gājēju pāreju apgaismojumu;
- rekonstruējot nacionālas un starpreģionālas nozīmes autoceļus, izveidot nodalītu gājēju un velosipēdistu kustības plūsmu;
- plānot veloceliņu izbūvi pilsētās gar maģistrālām ielām, ciemos gar tranzītceļiem.

2.3.3.2.2. Paaugstināt un daudzveidot iedzīvotāju pārvietošanās iespējas pilsētu urbānajos areālos

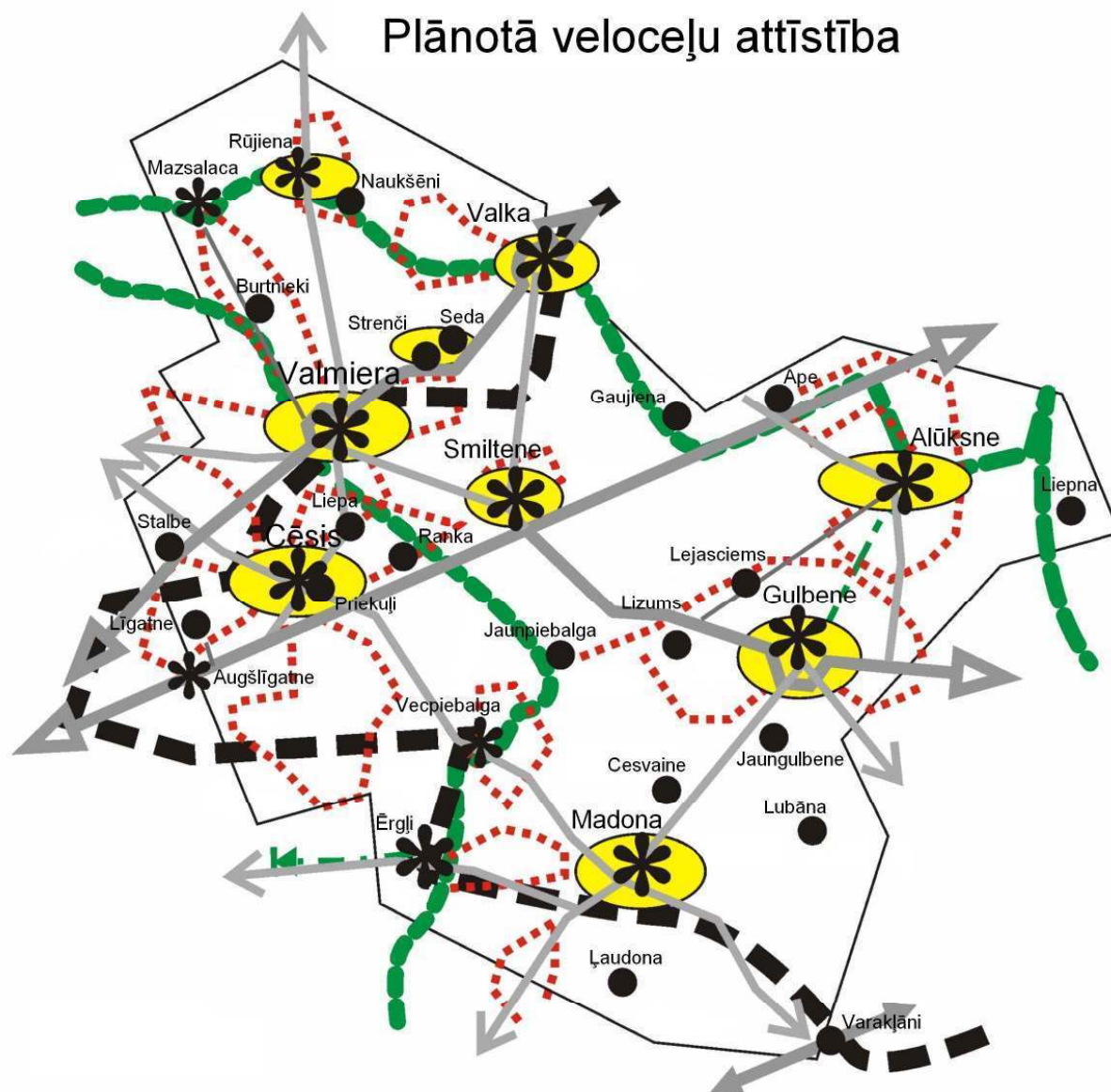
Rīcības:

- izveidot veloceļu tīklu riteņbraucējiem starp ciemiem, apdzīvotām vietām un pilsētām:
 - nacionālas, reģionālas nozīmes centru tiešā tuvumā (Valmiera, Cēsis, Madona, Gulbene, Alūksne, Smiltene, Valka);
 - starp novada nozīmes centriem Sedu un Stenčiem; Līgatni un Augšlīgatni;
 - novada nozīmes centru Rūjienas, Mazsalacas, Varakļānu, Raunas, Jaunpiebalgas apkārtnē;
 - starp vietējās nozīmes centriem Bērzauni un Sauleskalnu.
- reklamēt velosipēdu izmantošanu, kā alternatīvu pārvietošanās iespēju, nokļūšanai uz darbu, izglītības iestādēm un pakalpojumu pieejamībai.

2.3.3.2.3. Attīstīt velotūrisma infrastruktūru un iekļauties Eiro velo 11 Maršrutā

Rīcības:

- veloceļu plānošana un marķētu velomaršrutu izveidošana reģionālas nozīmes tūrisma attīstības teritorijās;
- satelītmāršrutu attīstība Eiro velo 11 zonā;
- EIROVELO principiem atbilstoša maršrutu izveide Eiro velo Nr.11 Atēnas – Nordkaps, Vidzemes zonā (Rēzekne - Madona - Sigulda - Cēsis - Valmiera – Valka):
 - Braucēju drošība (2 velobraucējiem pārvietojoties blakām, transporta intensitāte < 1000 automašīnas dienā, ceļa zīmes un marķējums, ceļa pārskatāmība);
 - Ceļiem jāsavieno pilsētas un jāšķērso pilsētu centri;
 - Ceļa seguma atbilstība (28"riteņiem ar smagām velo somām) ap 90% melnā seguma;
 - Apkārtnes ainaviskuma (līkumi, reljefs, skatu punkti un stāvvietas, mozaīkveida ainava) izmantošana;
 - Apkalpes infrastruktūras un informācijas pieejamība (veikali, naktsmītnes, ēdināšana, velo serviss, muzeji, atpūta un izklaide, norādes u.c.).

Apzīmējumi

- Velonomas un servisa centri
- Tūrisma veloinfrastruktūras attīstība
- Pilsētu un piepilsētu veloceļu attīstības teritorijas
- Reģionālas nozīmes tūrisma koridori
- Reģionālas nozīmes dzelzceļa tūrisma maršruts
- Euro Velo 11 maršruts
- Novadu nozīmes centrs
- Nacionālas un starpreģionālas nozīmes ceļi

2.11.attēls. Plānotā veloceļu attīstība

2.3.4. Sabiedriskais transports

Definīcija

Sabiedriskais transports (autotransporta un dzelzceļa, ūdens un gaisa satiksmes pārvadājumi) vēlamās telpas struktūrā tiek skatīts saistībā ar apdzīvojuma struktūras sasniedzamību, funkcionalitātes uzlabošanu un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu.

Kritēriji

- maršrutu tīkla blīvums un intensitāte atkarībā no apdzīvojuma struktūras;
- regularitāte (t.sk. rītā – vakarā, darba un izglītības pieejamībai);
- maršrutu savietojamība ar pārsēšanās iespējām;
- pieejamība no apdzīvotās vietas līdz sabiedriskā transporta pieturvietai;
- ceļā pavadītais laiks vai vidējais pārvietošanās ātrums ārpus apdzīvotām vietām.

2.3.4.1. Iedalījums

Vēlamo sabiedriskā transporta attīstības struktūru reģiona līmenī nosaka starptautiskiem maršrutiem un nacionālas, reģionālas nozīmes centru mobilitātes paaugstināšanai.

- Saikne ar citiem reģioniem;
- Kā nozīmīgākie starpreģiona maršruti attīstāmi Madona – Rēzekne, Madona – Jēkabpils, Balvi – Gulbene, Valmiera - Gulbene - Rēzekne - Daugavpils, Valmiera – Limbaži, Cēsis – Limbaži, Valmiera – Pērnavas, Alūksne – Pleskava;
- Starptautiskie pasažieru autopārvadājumi, iezīmējot vēlamos maršrutus, kas sekmētu reģiona lomas palielināšanu Eiropā;
- Kā starptautiskie maršruti minami Pleskavas virziens pa A2 un Valga - Tartu virziens pa A3, kā arī saglabājot starptautisko Ostrava – Sanktpēterburga caur Gulbeni un Balviem;
- Novada un vietējās nozīmes centru, kā arī lauku teritoriju nodrošināšanu ar sabiedrisko transportu plāno un nosaka rajona un vietējā līmeņa teritorijas plānojumos.

2.3.4.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Attīstīt efektīvu un ilgtspējīgu sabiedriskā transporta sistēmu, integrējot Vidzemes reģionu sabiedrisko transportu starptautisko pasažieru pārvadājumu tīklā.

Vidēja termiņa mērķi

2.3.4.2.1. Samazināt ceļā pavadīto laiku dzelzceļa pasažieru pārvadājumos

Rīcības:

- samazināt ceļā pavadīto laiku un uzlabot pakalpojumu līmeni tā nodrošinot konkurētspēju ar autopārvadājumiem, īpaši pārvadājumiem attālumos virs 100 km vai laikā virs 1 stundas;
- stiprināt reģiona dienvidu daļas (Madona – Gulbene – Alūksne) sasniedzamību pa dzelzceļu;

- šelzceļa pasažieru pārvadājumu palielināšana Rīga – Lugaži līnijā, aizstājot autopārvadājumus ar videi draudzīgāku satiksmes veidu.

2.3.4.2.2. Nodrošināt ātras un efektīvas saites starp pilsētām un apdzīvotajām vietām reģionā, kā arī ar kaimiņu reģiona attīstības centriem

Rīcības:

- reģionālas nozīmes centru saiknes ar Rīgu uzlabošana, samazinot ceļā pavadīto laiku;
- savstarpēja reģionālas nozīmes centru tieša sasaiste (pamatā rītā – vakarā, darba un izglītības pieejamībai);
- pieejamība reģiona centram, kur kā nozīmīgākais sabiedrisko pārvadājumu sadales mezgls attīstāma Smiltene;
- organizēt ātrgaitas autobusu satiksmi starp reģiona pilsētām un kaimiņu reģionu pilsētām;
- veicināt dzelzceļa maršruta Rīga – Lugaži pagarināšanu līdz Valgas stacijai;
- rajonu sabiedriskā transporta maršrutiem jānodrošina satiksme ar lauku apdzīvotajām vietām, nodrošinot to sasniedzamību un pilsētu un lauku līdzsvarotu attīstību;
- attīstīt pilsētu – piepilsētu pasažieru pārvadājumus.

2.3.4.2.3. Izveidot un attīstīt sabiedriskā transporta mezglus, nodrošinot vietēja un reģionāla līmeņa dažādu transporta veidu pārvadājumu savietojamību

Rīcības:

- ierīkot ērtus sabiedriskā transporta mezglus ar tiešsaistes biļešu pārdošanas ierīcēm, pasažieru informēšanas sistēmām, bagāžas glabātuvēm un plašu pakalpojumu piedāvājumu;
- autobusu pieturvietas aprīkot ar nojumēm, u.c. minimālo pakalpojumu nodrošinājumu;
- Smiltene kā sabiedriskā transporta mezgla punkta stiprināšana, lai attīstītu tiešos reisus no Gulbenes un Alūksnes uz Smilteni, kā arī Smiltene – Valmiera, Smiltene – Valka, Smiltene – Cēsis;
- intensīvāku sabiedriskā transporta tiešo pārvadājumu attīstīšana Smiltene – Valmiera, Smiltene – Valka, Valmiera – Valka, Cēsis – Valmiera, Gulbene – Madona.

2.3.4.2.4. Sabiedriskā transporta plānošana reģiona līmenī

Rīcības:

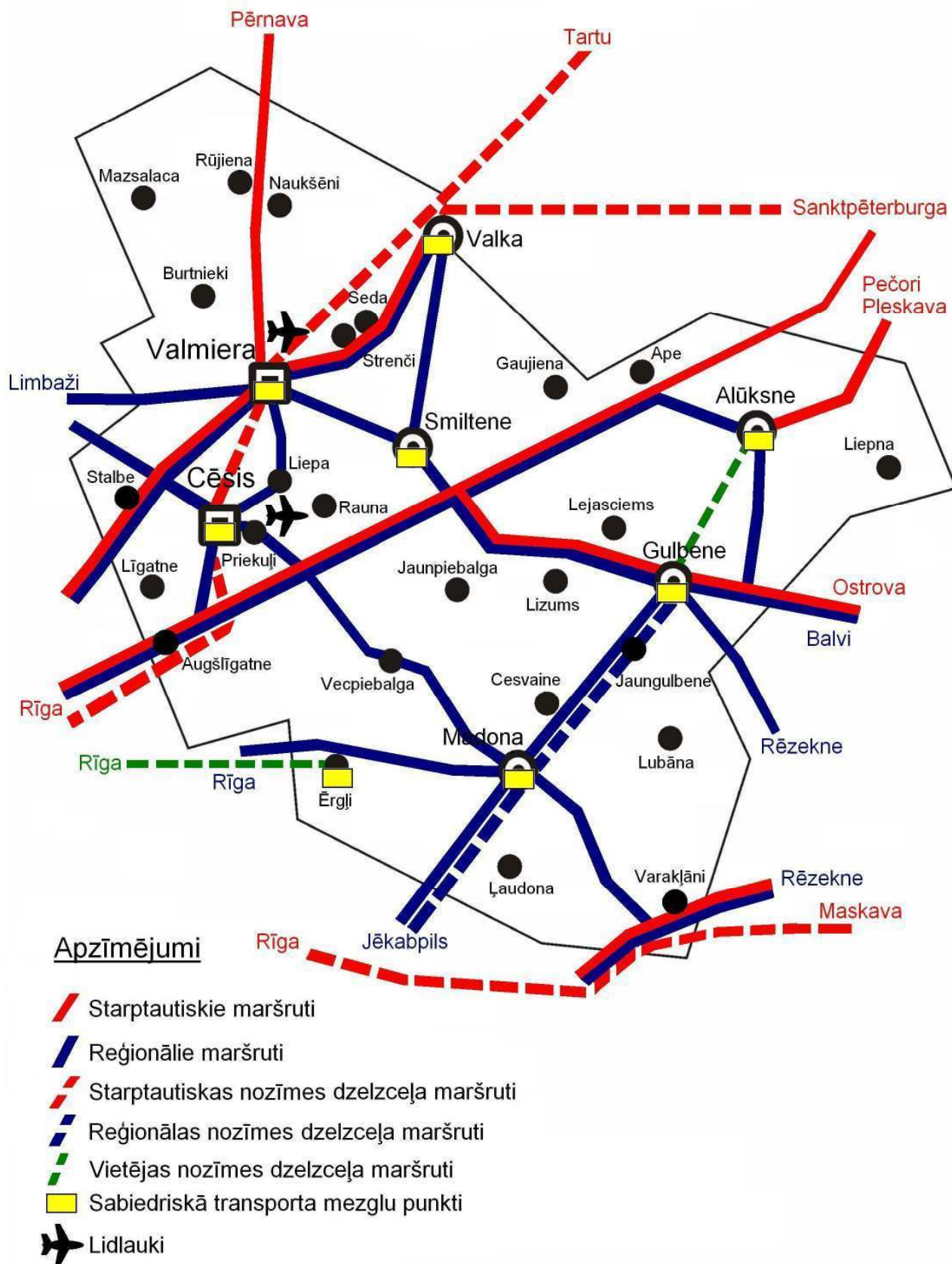
- Izveidot reģionālo pasažieru pārvadājumu tīkla aģentūru;
 - reģionālas nozīmes centru tiešas sasaistes plānošana (vai sasaiste ar Smilteni), lai minimālais pārvietošanās ātrums atbilstu 65 - 70 km/h;
 - plānot pasažieru pārvadājumu maršrutu tīklu novada centru pieejamībai.

2.3.4.2.5. Attīstīt reģiona sasniedzamību izmantojot ūdens un gaisa satiksmes transportu

Rīcības:

- paplašināt un modernizēt Cēsu un Valmieras lidlauku, nodrošinot mazo lidmašīnu un helikopteru apkalpošanas iespējas;
- iesaistīties Ainažu ostas attīstības projektos.

Vēlamā sabiedriskā transporta struktūra

2.12.attēls. Vēlamā sabiedriskā transporta struktūra

2.3.5. Energoapgāde

Definīcija

Elektroenerģijas vai siltumenerģijas ražošana, iegāde, kas ietver pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali un realizāciju patērētājam.

Ar energoapgādi tiek saprasta elektroenerģijas, dabas gāzes un reģeneratīvo energoresursu izmantošanas attīstība un energoefektivitātes paaugstināšana.

Kritēriji

- Augstsprieguma 330kV līniju pieejamība nacionālas nozīmes centriem;
- Augstsprieguma 110kV līniju pieejamība reģiona un novada nozīmes centriem;
- Vidsprieguma un zemsprieguma līniju pieejamība vietējas nozīmes centriem;
- Elektroapgādes jaudu pietiekamība apdzīvotās vietās;
- Dabas gāzes pieejamība nacionālas un reģionālas nozīmes centriem.

2.3.5.1. Iedalījums

2.3.5.2. Mērķi un rīcības

Ilgtermiņa mērķis

Nodrošināt energoresursu pieejamību un jaudu pietiekamību reģiona apdzīvoto vietu ekonomikas attīstībai.

Vidēja termiņa mērķi

2.3.5.2.1. Dabas gāzes pieejamības nodrošināšana nacionālas un reģionālas nozīmes centriem

Rīcības:

- plānojot dabas gāzes vadu izbūves maršrutu, nodrošināt šī resursa pieejamību maksimāli lielam iedzīvotāju skaitam, no kā atkarīga gan individuālo māju būvniecības attīstība, gan jaunu uzņēmumu veidošanās;
- dabas gāzes cauruļvadu izbūves plānošana reģiona nozīmes centriem, kuriem tā patlaban nav pieejama - Smiltenei, Alūksnei, Gulbenei, Madonai, kā arī Valkai, kuras apgāde būtu iespējama no Valgas (Igaunijā) puses;
- dabas gāzes pieejamības plānošana novada nozīmes centros - Apē, Raunā, Rūjienā;
- esošo un iespējamo gāzes cauruļvadu tuvumā atrodas vairākas vietējās nozīmes apdzīvotās vietas, kurās ieteicama dabas gāzes izmantošana: Naukšēni, Gaujiena, Vaidava, Jeri, Zilaiskalns.

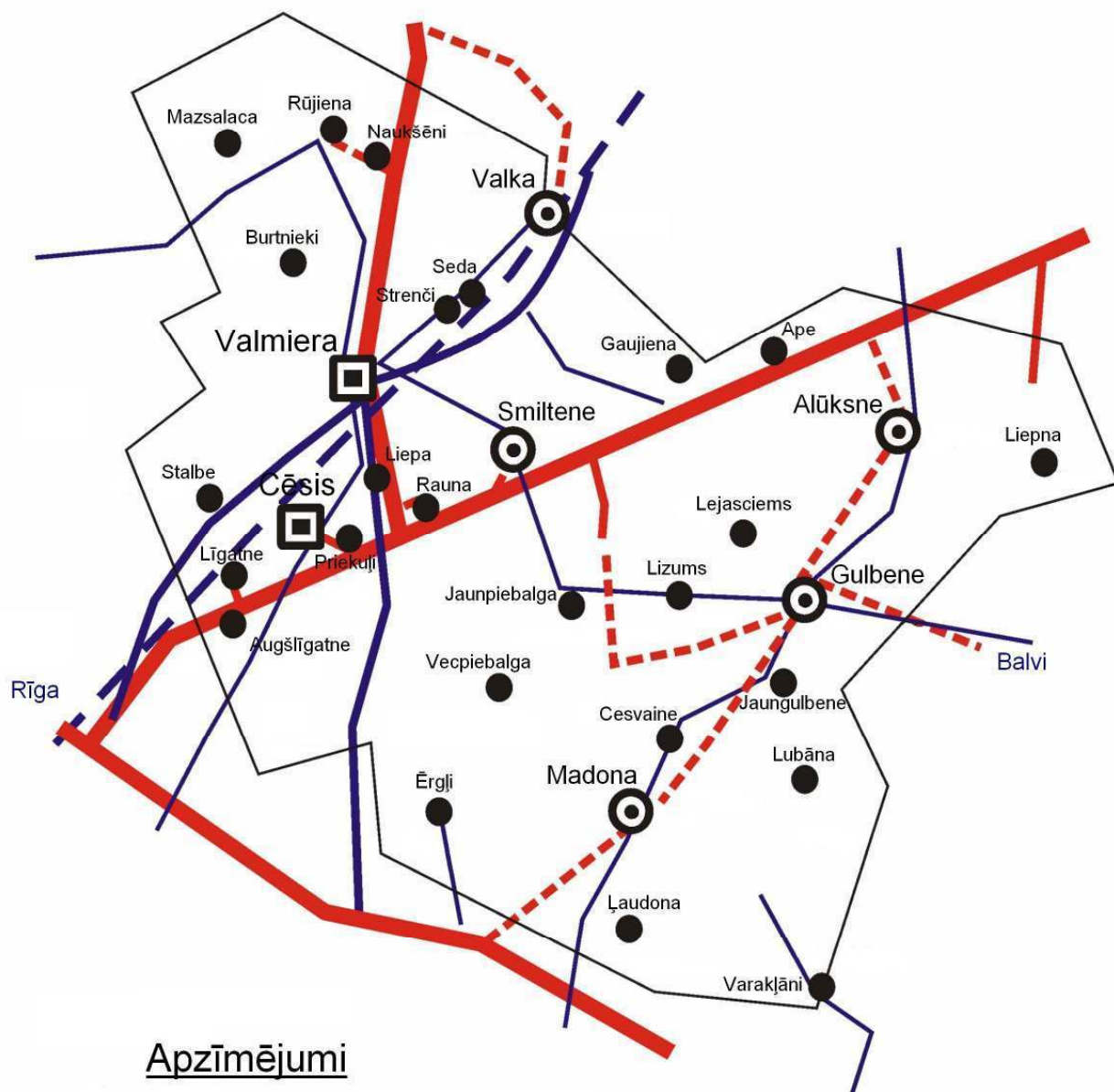
2.3.5.2.2. Nodrošināt elektroenerģijas lietotāju kvalitatīvu apgādi un uzlabot enerģijas sadali, piegādi un energoefektivitāti

Rīcības:

- plānot jaunas augstsprieguma (330kV) līnijas būvniecību starp Igaunijas un Latvijas energosistēmām;
- atbalstīt pētījumus par alternatīvo (ģeotermālo, saules, u.c) energoresursu pielietošanu;
- atjaunojamo energoresursu ražotāju skaita un īpatsvara kopējā patēriņā pieaugums;

- attīstīt reģeneratīvo energoresursu izmantošanu tautsaimniecībā;
- attīstīt biodegvielas ražošanu.;
- nodrošināt ielu apgaismojumu nacionālas, reģionālas un novada nozīmes centros.

Energoapgādes vēlamā attīstība

Apzīmējumi

- Maģistrālais gāzes vads
- Maģistrālā gāzes vada atzari
- Izbūvējamie dabas gāzes vadu atzari
- 330 kV elektropārvadi
- Perspektīvais augstsprieguma pārvads
- 110 kV elektropārvadi
- Nacionālas nozīmes centrs
- Reģionālas nozīmes centrs
- Novadu nozīmes centrs

2.13.attēls. Vēlamā energoapgādes attīstība

3. Telpisko interešu saskarsmes teritorijas

3.1. Potenciālās konflikta teritorijas

Nozīmīgākā dažādu interešu saskarsmes teritorija ir Cēsu un Valmieras rajonu daļa starp A2 un A3 autoceļiem un Vidzemes Jostu.

Šīs teritorijas nozīmīgākie attīstības virzieni:

- intensīvās lauksaimniecības attīstība, jo šeit ir vienas no augstvērtīgākajām lauksaimniecības zemēm reģionā,
- tūrisma un aktīvās atpūtas pakalpojumu attīstība, kas iekļauj dažādus tūrisma attīstības virzienus ar pieaugošu intensitāti un nozīmību,
- apdzīvojuma attīstība, paplašinoties individuālai apbūvei atvērtajā telpā un pilsētu, ciemu urbānās zonas ietekmes pieaugums;
- nozīmīgu dabas resursu ieguve;
- Cēsu pilsētas attīstība;
- starptautiskas nozīmes ceļu rekonstrukcija un dzelzceļu izbūves plānošana;
- VIA Hanseatica un Euro - Velo 11 tūrisma zonu attīstība.

Augstāk minētajiem attīstības virzieniem jāievēro dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ieteikumi. Pozitīvs faktors ir Gaujas Nacionālā parka administrācijas klātbūtne, kurai ir būtiska loma šīs teritorijas attīstībā un aizsardzībā.

Šajā teritorijā būtiska ir arī ainavu daudzveidības saglabāšana un ainavu izkopšana.

Cēsis un Gaujas Nacionālā parka teritorija ir vieni no nozīmīgākajiem reģiona tūrisma resursiem, taču nākotnē šajā teritorijā vēl vairāk palielināsies tūrisma nozares loma, tādēļ būtiska augstvērtīgo tūrisma resursu ilgtspējības nodrošināšana.

Plānojot jaunu reģionāla līmeņa rūpniecības teritoriju veidošanu, tās ieteicamas otrpus A2 (Rīgas - Pleskavas) šosejai.

Otra nozīmīgākā interešu saskarsmes teritorija ir Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorija, kura nozīmīga:

- lauksaimniecības attīstībai;
- ainavu daudzveidības saglabāšanai, ainavu izkopšanai un daudzveidīga tūrisma attīstībai;
- bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai un dabas aizsardzības pasākumu nodrošināšanai;
- rūpniecības attīstībai pilsētās un to tuvumā.

Nozīmīga interešu saskarsmes teritorija ir Latvijas – Igaunijas pierobežas daļa (Ziemeļu stīgas attīstības teritorija).

Šī teritorija lielā mērā saistīta ar dabas vērtību un ainavu daudzveidības saglabāšanu, tūrisma attīstību un pierobežas režīma ievērošanu.

Visā reģiona teritorijā nozīmīga interešu saskare ir dabas bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un aizsardzība, kas konfliktē ar intensīvas mežsaimniecības attīstību.

Kā izteiktākās šo interešu saskares teritorijas jāmin:

- Pededzes upes vidusdaļas un lejteces apkārtnē;
- Dabas parka „Kuja” teritorija;
- Valkas pagasta dienvidu daļa un Ziemeļgaujas aizsargājamo ainavu apvidus teritorija;
- Launkalnes pagasta dienvidaustrumu daļa.

Īpaša ir Sedas dabas lieguma teritorija, kas ietver reģionā nozīmīgāko kūdras ieguves teritoriju, taču nozīmīga ir arī dabas aizsardzība un mežsaimniecības, ekotūrisma attīstība šajā teritorijā.

Vidzemes ainavu daudzveidības attīstība un saglabāšana saistīta ar pārdomātu lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību, dažādu uzņēmējdarbības veidu attīstību.

Jaunu ražošanas teritoriju attīstības virzieni plānoti tā, lai tie nekonfliktētu ar citu nozaru vēlamo attīstību.

3.2. Rail Baltica izbūves teritorija

Telpiskajā sintēzē attēlots **Rail Baltica izbūves virziens, taču precīzāka tā attēlošana iespējama pēc nopietnas izpētes, lai tas nepārvērstos par būtisku interešu konfliktu teritoriju.**

Rail Baltica plānotajā teritorijā vai tās tuvumā atrodas nozīmīgas:

- īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (Gaujas Nacionālais parks, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Ziemeļgaujas AAA);
- „Kreislāpņa” apdzīvojuma attīstības zona;
- lauksaimniecības un mežsaimniecības teritorijas;
- ainavu daudzveidības teritorijas un tūrisma teritorijas;
- nacionālas un reģionālas nozīmes transporta infrastruktūra;

Rūpīgākie pētījumi un interešu saskaņošana, varbūt par atsevišķu vērtību un ainavu zaudēšana nepieciešama maršrutā Rīga - Valmiera, kur iespējami vairāki dzelzceļa izbūves virzieni:

- daļēji izmantojot esošo Ieriķu – Cēsu – Valmieras virzienu,
 - jauns virziens, kurš neskar GNP teritoriju: Vangažu – Straupes – Valmieras virziens.
- Mazāks interešu konflikts iespējams maršrutā Valmiera – Strenči – Valka/Valga.

3.3. Pārējās teritorijas

Teritorijās, kur nav izteikta reģionālo interešu saskarsme, kas var veidot attīstības konfliktus, kā prioritāte ieteicama teritoriju attīstība atbilstoši konkrētās jomas vēlamajai struktūrai.

Plānošanas periodā līdz 2027.gadam parādās arī teritorijas, kurās nav noteiktas reģionālas nozīmes prioritātes un ierobežojumi, šajās teritorijās sastopamas rajona un vietējā līmeņa vērtības un intereses, kas jāattēlo zemāka līmeņa plānošanas dokumentos.

Pielikums

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma un attīstības programmas apdzīvojuma plānošanas vadlīnijas

Lietotie termini:

Reģionu teritorijas apdzīvojuma struktūra ir apdzīvoto vietu izvietojums valsts teritorijā un saites starp tām.

Apdzīvojuma centrs ir apdzīvota vieta, kas, sniedzot savam līmenim atbilstošus pakalpojumus un piedāvājot darba vietas, piesaista plašākas apkārtnes iedzīvotājus.

Attīstības centrs ir teritorija, kurā ir resursu (tai skaitā cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību. Attīstības centru līmeņi – nacionālas, reģionālas, novadu un vietējas nozīmes.

Pilsētas, ciemi un viensētas ir vieni no reģiona apdzīvojuma struktūras elementiem. Izstrādājot Vidzemes plānošanas reģiona plānojuma perspektīvo sadaļu attīstības jautājumos, ciemi atkarībā no savas attīstības pakāpes un pilsētas apzīmēti kā attīstības centri, veidojot reģiona policentriskās attīstības struktūru.

Savukārt saikne starp attīstības centriem nodrošinās līdzsvarotu reģiona kopējo attīstību. Katrai pašvaldībai ir noteicošā loma attīstības centru saikņu attīstībai un pilnveidošanai. Tādējādi, attīstības centri, pateicoties katras vietējas pašvaldības aktivitātēm un atbalstam, nodrošinās policentrisku un līdzsvarotu reģiona attīstību.

Apkalpes teritorija – centra sasniedzamība ar sabiedrisko transportu, ceļā pavadītais laiks:

- Nacionālas nozīmes centriem - mazāks par 60 minūtēm,
- Reģionālas nozīmes centriem – mazāks par 45 minūtēm,
- Novadu nozīmes centriem – mazāks par 30 minūtēm,
- Vietējas nozīmes centriem – mazāks par 20 minūtēm.

Vidzemes attīstības centru līmeņu noteikšana

Reģiona teritorijas apdzīvojuma struktūra balstās uz policentrisku struktūru ar pastāvošām ciešām funkcionālām saiknēm, kur sava vieta ir gan nacionālas, gan reģionālas, gan novadu un vietējas nozīmes centriem.

Plānojot pašvaldību teritoriju apdzīvojumu, Vidzemes reģionā noteikti četri attīstības centru līmeņi:

- vietējās nozīmes centrs;
- novadu nozīmes centrs;
- reģionālas nozīmes centrs;
- nacionālas nozīmes centrs.

Attīstības centrs atbilst noteiktajam attīstības centra līmenim, ja tiek nodrošināti vērtēšanas kritērijos noteiktie pakalpojumi. Katrs augstākā līmeņa attīstības centrs sniedz arī zemāka līmeņa attīstības centru pakalpojumus.

Nacionālas nozīmes centri nodrošina valsts iedzīvotājus ar specializētiem pakalpojumiem, tie ir valsts nozīmīgi saimnieciskās, sociālās un kultūras attīstības centri, kuri var pildīt arī starptautiskas nozīmes uzdevumus.

Reģionālas nozīmes centri nodrošina plānošanas reģiona iedzīvotājus ar specializētiem pakalpojumiem, ir plānošanas reģionu un administratīvo rajonu saimnieciskās, sociālās un kultūras attīstības centri un nodrošina kā rajonu pašvaldību, tā valsts institūciju rajonu un reģionālo struktūru sniegtos pakalpojumus.

Novadu nozīmes centri nodrošina vienas vai vairāku vietējas pašvaldības iedzīvotājiem regulāri un epizodiski nepieciešamos pakalpojumus; ir vietējo pašvaldību administratīvie centri vai pakalpojumu saņemšanas vietas.

Vietējās nozīmes centri nodrošina vietējas pašvaldības iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus. Vietējās nozīmes centrus nosaka vietējo pašvaldību plānojumos.

Vispārīgie (pamata) kritēriji apdzīvojuma centru iedalījuma veidošanai:

- ✓ infrastruktūras pieejamība;
- ✓ apdzīvotas vietas ekonomiskā ietekme;
- ✓ valsts, pašvaldību un privāto pakalpojumu apjoms;
- ✓ iedzīvotāju skaits;
- ✓ attīstībai brīvas teritorijas.

Kritēriji attiecīgā attīstības centra atbilstībai attiecīgajam līmenim

Vietējas nozīmes centra atbilstības kritēriji:

- 1) Iedzīvotāju skaits apkārtes teritorijā – ne mazāk par 500;
- 2) Pieejamie pakalpojumi:
 - valsts un pašvaldības pakalpojumi;
 - pamatskolas esamība;
 - Bibliotēkas esamība;
 - Publiska interneta pieejamība;
 - Pārtikas un rūpniecības preču tirdzniecība;
 - Sabiedriskā transporta pieejamība;
 - Pasta pakalpojumi;
 - Sociālās aprūpes dienesta esamība;
 - Primārās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība;
 - Melnā seguma ceļa savienojums ar pilsētām vai reģionālas, nacionālas nozīmes autoceļu.

Novadu nozīmes centra atbilstības kritēriji:

- 1) Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā - ne mazāk par 2000
- 2) Pieejamie pakalpojumi:
 - Vispārējās vidējās izglītības iestādes esamība;
 - Pirmskolas izglītības iestādes esamība;
 - Interesu izglītības iestāžu esamība;
 - Sporta infrastruktūras esamība;
 - Vismaz divu specializēto vai pakalpojumu piegādes objektu esamība;
 - Finanšu pakalpojumu iestādes esamība;
 - Vietēja līmeņa centra pakalpojumi

Reģionālās nozīmes centra atbilstības kritēriji:

- 1) Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā - ne mazāk par 15 000
- 2) Pieejamie pakalpojumi:
 - Valsts pārvaldes institūcijas;
 - Vidējā speciālā mācību iestāde;
 - Pieaugušo izglītības iestāde;
 - Ārpuskolas iestādes;
 - Reģionālas nozīmes kultūras un sporta centri;
 - Tūrisma informācijas centrs;
 - Viesnīca;
 - Sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi;
 - Pastāvīga banka vai tās filiāle;
 - Novadu līmeņa centra pakalpojumi.

Nacionālas nozīmes centra atbilstības kritēriji:

- 1) Iedzīvotāju skaits apkalpes teritorijā - ne mazāk par 30 000
- 2) Pieejamie pakalpojumi:
 - Augstākās izglītības mācību iestādes vai to filiāles;
 - Zinātniski pētnieciskās iestādes;
 - Nacionālas nozīmes kultūras un sporta centri;
 - Reģionālās nozīmes centru pakalpojumi.

Iedzīvotāju skaits un pakalpojumu pieejamība tiek uzskatīts par svarīgāko nosacījumu centru klasifikācijā. Veicot apdzīvojuma centru novērtējumu, iespējams noteikt attiecīgā centra attīstības potenciālu, līdz ar to izveidot atbilstošu attīstības programmu.

Katram apdzīvojuma centru līmenim noteikts minimālais pakalpojumu klāsts, kas attiecīgajam centram ir jāsniedz.

Lai ievērotu nosacījumus, kas ietverti telpiskās attīstības perspektīvā, nepieciešams izvērtēt apdzīvojuma centru un attīstības centru sakarības.

Tāpat nepieciešams ņemt vērā paredzamo administratīvi teritoriālo reformu un novadu izveides procesu. Atsevišķu centru līmeņa noteikšana var būt arī politisks lēmums. Tomēr jāievēro apstāklis, ka to pakalpojumu sniegšana, kas izvēlēti kā kritēriji centru līmeņu noteikšanai ir bieži vien pašvaldību funkcija un minētos pakalpojumus var sniegt tikai, ja ir pieejams atbilstošs pašvaldības vai valsts budžets. (ciemiem budžeta nav). Līdzīga situācija veidojas ar novērtēšanas iespējām – iespējams novērtēt tikai rādītājus, kas iegūti par administratīvām vienībām.

VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

III daļa

Vadlīnijas

2007

SATURA RĀDĪTĀJS

1.Vadlīnijas apdzīvojuma plānošanai	3
1.1.Vietējām pašvaldībām	3
1.2.Rajonu pašvaldībām	4
2.Vadlīnijas atvērtās telpas plānošanai	4
2.1.Vietējām pašvaldībām	4
2.2.Rajonu pašvaldībām	5
3.Vadlīnijas infrastruktūras plānošanai	6
3.1.Vietējām pašvaldībām	6
3.2.Rajonu pašvaldībām	7
4.Priekšlikumi Nacionālajai reģionālās attīstības padomei	9
4.1.Ieteikumi likumdošanas uzlabošanai	9
4.2.Ieteikumi teritorijas plānošanā	9
4.3.Ieteikumi nacionāla līmeņa attīstības dokumentu izstrādei vai grozījumiem	9

Vidzemes Teritorijas plānojuma vadlīnijas ir ieteikumi rajonu un vietējo pašvaldību attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādāšanai.

1. Vadlīnijas apdzīvojamā plānošanai

1.1. Vietējām pašvaldībām

- Plānot vietējos pakalpojumu sniegšanas centrus, ievērojot plānoto apdzīvojuma struktūru un pakalpojuma sasniedzamību;
- Plānot vietējos centros saņemamos pakalpojumus, kas noteikti „Apdzīvojuma plānošanas vadlīnijās” apjomu;
- Plānojumos izvērtēt vietējo attīstības centru un novada nozīmes centru savienojumu pa ceļiem un transporta iespēju esamību, iedzīvotāju mobilitātes iespējas un pieejamo pakalpojumu apjomu;
- Iekļaut vai noraidīt valsts, reģiona, rajona vai novada līmeņa plānojumos paredzētās aktivitātes apdzīvojuma vai pakalpojumu sniegšanas jomā;
- Plānot teritorijas infrastruktūras attīstības nodrošināšanai;
- Sabiedriskā transporta pieejamības nodrošināšana augstāka līmeņa centriem;
- Plānot ugunsdzēsības ūdensapgādes attīstību
- **Pilsētu un piepilsētu teritoriju attīstībai:**
 - Teritoriju attīstības stratēģiju izstrādāšana un / vai pārskatīšana (pilsētām sadarbojoties ar kaimiņu pašvaldībām),
 - Sadarbības līgumu slēgšana starp pilsētām attiecībā uz pakalpojumu un apkopes objektu kopīgu izmantošanu, kā arī savstarpēji papildināmu funkciju attīstību,
 - Sadarbības līgumu slēgšana starp pilsētām un apkārtējām pašvaldībām attiecībā uz pilsētu pakalpojumu saņemšanu, kā arī pieeju nepieciešamajai lauku videi,
 - Transporta infrastruktūras attīstības, t.sk. veloceļu plānošana,
 - Sabiedriskā transporta organizēšanas un nodrošināšanas plānošana,
 - Vienošanās par kopīgas komunālās infrastruktūras efektīvu izmantošanu un apsaimniekošanu.
- **Teritorijas ražošanas attīstībai:**
 - Potenciālo teritoriju detālākas izpēti veikšana,
 - Pilsētu, pagastu un novadu plānojumos šim mērķim paredzēto teritoriju zonējuma noteikšana,
 - Zemes rezervēšana plānotajās teritorijās,
 - Jaunas rūpnieciskās zonas plānot tuvu esošām ražošanas teritorijām ar pieeju infrastruktūras tīkliem un to paplašināšanas iespējām,
 - Jāplāno tranzīta transporta plūsmu atdalīšana no vietējā apdzīvotās vietas transporta sistēmas
 - Jāatbalsta zemes gabalu koncentrācija ražošanas mērķiem un atdalošas vai pārejas joslas izveidošana ražošanas un apdzīvojuma teritorijām;
- **Pilsētvides kvalitātes uzlabošana un sabiedriskās drošības paaugstināšana:**
 - Esošo un jaunu dzīvojamās apbūves teritoriju nodrošināšana ar kvalitatīvu infrastruktūru;

- Dzīvojamās apbūves teritoriju plānošana vietās, kur nav tieša rūpnieciskās zonas vai tranzītleļu piesārņojuma un ietekmes
- Pakalpojumu sniegšanas vietu esamības un to pieejamības plānošana apdzīvojuma centros, t.sk. pieejamība izglītības, veselības un sociālās aprūpes struktūrām
- Telekomunikāciju līniju un elektropārvalu rekonstrukcijas plānošana-gaisa pārvalu nomaiņu uz apakšzemes infrastruktūras izveidi.

1.2. Rajona pašvaldībām

- Apdzīvojuma iedalījuma un lomas noteikšana, attēlošana rajona teritorijas plānojumos.
- Apdzīvojuma funkcionālo tīklu attīstības koordinēšana, stiprinot katras pilsētas lomu un saglabājot identitāti,
- Tādu jaunu pakalpojumu attīstības teritoriju noteikšana, kurus iedzīvotāji patlaban izvēlas saņemt ārpusreģiona pakalpojumu centros,
- Esošo rūpniecisko teritoriju izmantošanas mērķu izvērtēšana atbilstoši pilsētu un piepilsētu teritoriju attīstības un vides aizsardzības tendencēm.
- Datu precizēšana, atjaunošana reģiona izveidotās Datu bāzes par neizmantotajām teritorijām, objektiem uzturēšanai;
- Vairākām pašvaldībām kopīgu to funkciju realizēšanai vai pakalpojumu nodrošināšanai vietu plānošana, koordinēšana/izveide.
- Sabiedriskā transporta nodrošinājuma un iedzīvotāju mobilitātes paaugstināšanas plānošana

2. Vadlīnijas atvērtās telpas plānošanai

2.1. Vietējām pašvaldībām

- Valsts un reģionālas nozīmes teritorijas attēlošana pašvaldību plānojumos atbilstoši augstāka līmeņa plānošanas dokumentiem un likumdošanas aktiem.
- Interesu saskarsmes teritoriju apzināšana:
 - Lauksaimniecības zemju areāliem;
 - Meža zemju areāliem;
 - Tūrisma attīstības areāliem;
 - Rūpniecības attīstības teritorijām,
 - Ainaviski nozīmīgām teritorijām,
 - Dabas aizsardzības teritorijām,
 - Lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību izmantošanas precizēšana un attēlošana atbilstoši reģiona mērķiem un attīstības perspektīvai,
 - Pierobežai.
- Tūrisma pakalpojumu un infrastruktūras attīstības plānošana apdzīvotās vietās (telšu vietas, viesu mājas, istabu izīrēšana lauku mājās u.t.t.),
- Pārrobežu sadarbības attīstība:
 - Kopēju pārrobežu interešu teritoriju identificēšana un plānošana;
 - Kopēju pierobežas stratēģiju izstrāde (vides, tūrisma, u.c. jomās),
- Reģiona plānojumā noteikto teritoriju attīstība:
 - Ainavu izpēte un vērtējums, apsaimniekošanas noteikumu izstrāde;
 - Tūrisma attīstības teritoriju noteikšana,

- Pieejamības saglabāšana publiskiem un privātiem ezeriem, upēm, to krastu aizsargāšana no neplānotas apbūves un labiekārtotu peldvietu ar atbilstošu infrastruktūru plānošana,
- Līdzdalība ĪADT plānu izstrādē un saskaņošanā;
- Ekoloģiskajos koridoros jānodrošina dabas aizsardzība, mozaīkveida elementu saglabāšana un attīstība,
- Izstrādājot teritoriju plānojumus ņemt vērā ĪADT zonējuma nosacījumus un ierobežojumus,
- Kultūrvēsturiskās teritorijas “Gulbene – Alūksne Bānītis” noteikšana un attīstība, lai iegūtu nacionālā kultūrvēsturiskā parka statusu,
- Kultūras pieminekļu saglabāšana un atjaunošana.
- Neapsaimniekoto zemju, objektu apzināšana, uzskaitē un prioritāšu noteikšana izmantošanai,
- Nepieļaut vērtīgo meža zemju transformāciju un apbūvi,
- Apbūves noteikumu izstrāde un apstiprināšana.
- Plānot ainavu teritorijas un to individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu, dabas aizsardzības plānu izstrādi Vecpiebalgas AAA, Veclaicenes AAA, AAA Ziemeļgauja.

2.2. Rajona pašvaldībām

- Valsts un reģionālas nozīmes teritorijas detalizēšana un attēlošana pašvaldību plānojumos atbilstoši reģiona plānojuma perspektīvai. Interesu saskarsmes zonu detalizēšana, nodrošinot ilgtspējīgu attīstību:
 - Lauksaimniecības zemju areāliem;
 - Meža zemju areāliem;
 - Tūrisma attīstības areāliem;
 - Rūpniecības attīstības teritorijām,
 - Ainaviski nozīmīgām teritorijām,
 - Dabas aizsardzības teritorijām,
 - Lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību izmantošanas precizēšana un attēlošana atbilstoši reģiona mērķiem un attīstības perspektīvai,
 - Pierobežai.
- Dabas tūrisma attīstība nepieciešamās infrastruktūras plānošana:
 - Teiču un Krustkalnu dabas rezervātos,
 - Vides informācijas punkta un naktsmītņu izveidošanai Teiču dabas rezervātā,
 - Sedas dabas liegumā,
 - Gaujas senlejā no Murjāņiem līdz Valmierai,
 - Ziemeļgaujas ielejā.
- Līdzdalība upju baseinu apsaimniekošanas plānu izstrādē:
 - Gaujas baseinam,
 - Salacas baseinam.
- Tūrisma objektu un infrastruktūras attīstība reģiona tūrisma attīstības teritorijās:
 - VIA Hanseatica tūrisma attīstības zonā,
 - Ziemeļu Stīgas un Vidzemes Jostas teritorijās,
 - Vidzemes šosejas teritorijā,

- Alūksne – Gulbene Bānīša zonā,
- Eiro – Velo 11 maršrutā un tā atzaros.
- Plānot ainavu teritorijas un to individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu, dabas aizsardzības plānu izstrādi
- Kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšana, teritoriju noteikšana aizsardzībai un saglabāšanai.
- Sadarbība ar kaimiņu reģioniem(Latgales, Zemgales, Rīgas reģiona rajonu pašvaldībām):
 - Gaujas Nacionālā parka teritorijas un Ziemeļvidzemes rezervāta teritoriju attīstībā,
 - Lubānas mitraines, Pededzes lejteces un nozīmīgu mežsaimniecības teritoriju attīstībā,
 - Teiču rezervāta un nozīmīgu tūrisma un ainavu daudzveidības teritoriju attīstībā.
- Pārrobežu sadarbības attīstības veicināšana:
 - Latvijas Igaunijas pierobežā,
 - Latvijas Krievijas pierobežā.

3. Vadlīnijas infrastruktūras plānošanai

3.1. Vietējām pašvaldībām

- Vietēja līmeņa ceļiem:
 - Ceļu tīkla plānošana, ceļu, ielu funkciju un uzturēšanas klases noteikšana,
 - Ielu apgaismojuma plānošana nacionāla, reģionāla, novada un vietējos centros,
 - Satiksmes drošības uzlabošanas pilsētās plānošana, t.sk. apvedceļa izbūve vai rekonstrukcija reģiona nozīmes centriem,
 - Veloceliņu plānošana pilsētās gar maģistrālām ielām, ciemos gar tranzītceļiem,
 - Pārrobežu satiksmes pilnveidošana starp dvīņu pilsētām Valku un Valgu.
- Tūrisma infrastruktūras attīstībai:
 - Veloceliņu plānošana nozīmīgu tūrisma teritoriju un apdzīvojuma centru sasaistei,
 - Stāvlaukumu ierīkošana pie tūrisma un kultūrvēsturiskajiem objektiem,
 - Tūrisma informācijas norāžu izvietojuma plānošana un ieviešana,
 - Kempinga vietu plānošana un izbūve,
 - Tūrisma taku plānošana un izveide, līgumu slēgšana par apsaimniekošanu / uzturēšana.
 - Dažādu institūciju sadarbības veicināšana tūrisma vai tūrismam izmantojamās infrastruktūras daudzveidīgā izmantošanā

- Sabiedriskā transporta organizēšanai:
 - Transporta mezglu un maršrutu plānošana dažādu transporta veidu un dažāda līmeņu maršrutu pieejamībai un saskaņošanai,
 - Jaunas autoostas izbūve Smiltēnē.
 - Lidlauku attīstības plānošana.
- Tehniskās infrastruktūras plānošanai:
 - 110kV, 330kV augstsprieguma un 6,10,20kV vīdsprieguma elektrolīniju, kā arī transformatoru apakšstaciju un sadales punktu izvietojuma un aizsargjoslu noteikšana teritoriju plānojumos.
 -

3.2. Rajonu pašvaldībām

- Autoceļu attīstībai:
 - Noteikt prioritātes autoceļu rekonstrukcijai, pagastu centru - rajona centru vai pievadu reģionālas nozīmes ceļiem savienošanai ar melnā seguma ceļiem
 - Ceļu tīkla plānošana, t.sk. apvedceļu reģionālas nozīmes pilsētām,
 - Ceļa apkāpes infrastruktūras plānošana,
 - Dzīvnieku un abinieku migrācijas ceļu plānošana nacionālas un reģionālas nozīmes autoceļiem,
- Tūrisma infrastruktūras attīstība:
 - Veloceliņu plānošana nozīmīgu tūrisma teritoriju un apdzīvojuma centru sasaistei,
 - Tūrisma informācijas norāžu izvietojanas plānošana un ieviešana,
 - Dažādu institūciju sadarbības veicināšana tūrisma vai tūrismam izmantojamās infrastruktūras daudzveidīgā izmantošanā
 - Plānot tūrisma infrastruktūras attīstību un veicināt tūrisma attīstību dzelzceļa līnijās Gulbene – Alūksne un Rīga – Ērgļi,
- Sabiedriskā transporta organizēšanai:
 - Autotransporta kustības maršrutu plānošana rajonu teritorijās, nodrošinot apdzīvoto vietu sasaisti ar sabiedriskā transporta mezglu punktiem,
- Transporta un loģistikas centru, mezglu izveidei
 - Noteikt vietas un teritorijas, kurās transporta loģistikas centri / mezglu punkti.
 - Kā galvenos kritērijus mezglu punktu noteikšanai izvirzīt:
 - starptautiskas nozīmes dzelzceļa pieejamība,
 - valsts galveno autoceļu tuvums,
 - kvalitatīvs un attīstīts autoceļu - pievadceļu tīkls,
 - darba resursu tuvums,
 - urbāno teritoriju koncentrācija 70 km² / (1 h pārvietošanās laika) rādiusā,
 - energoefektivitātes pieejamība – elektroenerģijas, naftas produktu un dabas gāzes pieejamība,
 - elektroapgādes drošums un nepārtrauktība, paplašinot 330kV elektrolīniju trases mežos,
 - saikne ar citām valstīm, robežas tuvums (t.sk. robežkontroles infrastruktūras un institūciju tuvums).

4. PRIEKŠLIKUMI NACIONĀLAJAI REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS PADOMEI

4.1. Ieteikumi likumdošanas uzlabošanai

- Izmaiņas 05.04.2005.g.MK noteikumos Nr.236 "Plānošanas reģiona teritorijas plānošanas noteikumi" 10.,11.,12.p.nosaukto plānojuma sastāvdaļu satura precizēšana-vienotas izpratnes veidošana par reģiona plānojumā apskatāmām un attēlojamām vērtībām, reģionālo detalizāciju.
- Izmaiņas likumā "Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedrības vajadzībām", lai pašvaldības un arī valsts varētu īstenot sabiedrības interesēs plānojumos (rūpniecības, infrastruktūras, mājokļu attīstībai, dabas aizsardzībai), nosauktos mērķus un rīcības t.sk. kompensācijas mehānisma pilnīgāka ieviešana.
- Reālas valsts atbalsta politikas un ieviešanas mehānisma izstrāde un pieņemšana reģionu attīstības tempu atšķirību mazināšanai.
- Likumdošanas akta par valsts teritorijas apdzīvojuma struktūru un tās attīstību sagatavošana un pieņemšana.
- Likumdošanas par apdzīvoto vietu statusa noteikšanu sakārtošana- vietējām pašvaldībām pieņemamo lēmumu noteiktāka definīcija.

4.2. Ieteikumi teritorijas plānošanā

- Metodiska palīdzība un koordinācija teritorijas plānojumu izstrādē:
 - Vienotas izpratnes veidošana par reģiona plānojumā apskatāmām un attēlojamām vērtībām, reģionālo detalizāciju,
 - Ieteikumu vai noteikumu sagatavošana kartogrāfiskā materiāla noformēšanai, lai veidotu vienotu kartogrāfisko apzīmējumu sistēmu pašvaldībās,
 - Kartogrāfu apmācību organizēšana,
 - Ieteikumu izstrāde ikgadējo teritorijas plānošanas pārskatu veidošanai,
- Plānošanas reģionu un pašvaldību nodrošināšana ar informāciju:
 - Statistikas nodrošināšana nacionālam, reģionālam un novadu līmenim, t.sk. apdzīvoto vietu griezumā.
 - Kartogrāfisko materiālu nodrošinājums.

Atbalsts reģionu kapacitātes celšanai rajonu un vietējo plānojumu, vides pārskatu atzinumu nodrošināšanai

4.3. Ieteikumi nacionāla līmeņa attīstības dokumentu izstrādei vai grozījumiem

- Valsts atbalsta politikas izstrāde ilgtspējīgas, policentriskas apdzīvojuma struktūras attīstībai, īpaši mazpilsētu, ciemu attīstībai:
 - Valsts institūciju pakalpojumu pieejamības (policija, VUGD, neatliekamā medicīniskā palīdzība u.c.) nodrošināšana,
 - Atbalsts ūdensapgādes un notekūdeņu sistēmu sakārtošanai,
 - Atbalsts sociālās infrastruktūras attīstībai,
 - Atbalsts uzņēmējiem pakalpojuma un ražošanas sektora attīstībai,
 - Atbalsta pasākumi dzīvojamā fonda sakārtošanai.

- Nacionālas nozīmes vērtīgo lauksaimniecības zemju, kuras patlaban tiek noteiktas virs 50 ballēm, pārvērtēšana par valsts līdzekļiem, pārskatot un pilnveidojot vērtības noteikšanas kritērijus, kā arī veicot atkārtotu - precīzu augšnes agroķīmiskā sastāva noteikšanu
- Eiropas politikas Natura 2000 ieviešana nacionālajos plānošanas dokumentos, Latvijas ekoloģiskā tīkla precizēšana un apstiprināšana:
 - Vadlīniju izstrāde ekotīkla attēlošanai pašvaldību plānojumos,
 - Zemes kompensācijas mehānismu apstiprināšana,
- Īpaši aizsargājamo teritoriju pārvaldes institūciju veidošana:
 - Aizsargājamo ainavu apvidiem – Vecclaicene un Vecpiebalga, Vestiena.
- Dabas aizsardzības plānu, individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde un teritoriju zonējums, pašvaldību teritorijas plānojumu un pašvaldību attīstības programmu ievērtēšana:
 - Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijai;
 - Teritorijām, kurām nav savas administrācijas;
 - Aizsargājamo ainavu apvidiem.
- Esošo un jaunveidojamo lauksaimniecības un mežsaimniecības institūtu atbalstīšana, kas veic zinātniski pētniecisko darbu un nodrošina zemnieku, uzņēmēju izglītošanu, kas vērsta uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību, jaunu tehnoloģiju un produkcijas ieviešanu, specializāciju, t.sk. bioloģiskās saimniekošanas metožu ieviešanu.
- Pārrobežu sadarbības, pierobežas un robežas infrastruktūras attīstības atbalstīšana:
 - Nodokļu atvieglojumu politikas izstrāde uzņēmējiem, kuri savu darbību realizē pierobežas teritorijās,
 - Pierobežas infrastruktūras sakārtošana, attīstība (ceļi, sakari, elektrība, SIPP, u.c.),
 - Nacionālas atbalsta programmas pārrobežu sadarbībai izstrāde,
 - Autoceļu P40, P42 (Alūksne – Pededze –Krievijas Federācijas robeža) rekonstrukcija un asfaltbetona seguma uzklāšana;
 - Muitas dienesta pastāvīgas darbības nodrošināšana Pededzes robežkontroles punktā;
 - Ziemeļu stīgas rekonstrukcija (P22 un P23)
- Nacionālā kultūrvēsturiskā parka izveidošana Alūksne – Gulbene Bānīša teritorijā
- Problēmu teritoriju attīstības atbalstīšana, īpaši bijušās militārās teritorijas:
 - Atbalsts pētījumiem un teritoriju izmantošanas plānu izstrādei,
 - Atbalsts vides piesārņojuma noteikšanai, novēršanai, vides sakopšanai, t.sk. apmežošanai,
 - Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai (kredītprocentu atmaksa, dotācijas, ieguldījumi statūtkapitālā u.c.) šajās teritorijās,
 - Atbalsts pievadceļu u.c infrastruktūras sakārtošanai (atjaunošanai),
 - Atbalsts pamesto daudzdzīvokļu māju rajonu sakārtošanai.

VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONS

STRATĒGISKAIS IETEKMES UZ VIDI
NOVĒRTĒJUMS

VIDES PĀRSKATS

PROJEKTS

**VIDZEMES PLĀNOŠANAS
REĢIONA
TERITORIJAS PLĀNOJUMAM
2007- 2027**

Anotācija

Vidzemes plānošanas reģiona Teritorijas plānojuma 2006- 2026 Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskatā analizēts vides stāvoklis un problēmas Vidzemes plānošanas reģionā un Teritorijas plānojuma iespēja šīs problēmas risināt. Plānošanas dokumenta un reģiona vides stāvokļa analīze parādīja, ka plānošanas dokumentā paredzētās rīcības var nākotnē ne vien veicināt teritorijas līdzsvarotu attīstību, bet arī risināt vides problēmas (sakārtot atkritumu saimniecību, mazināt piesārņojuma līmeni, uzlabojot ceļu kvalitāti un veicinot videi draudzīgu transporta veidu īpatsvara palielināšanos, novērst ainavas degradāciju un saglabāt tradicionālo lauku mozaīkveida ainavu u.c.). Vides pārskatā analizēta trīs galveno telpiskās struktūras attīstīšanas virzienu- apdzīvojuma sistēmas, transporta un infrastruktūras un lauku (atvārtās) telpas areālu attīstības perspektīvas ietekme uz vides stāvokli. Vides pārskatā secināts, ka reģiona teritorijas plānojumā paredzētās rīcības ne tik daudz palielina slodzi uz vidi, cik to sakārto, regulē; tajā pašā laikā ievērojot plānošanas dokumentā noteiktās prasības attiecībā uz vides kvalitāti, ietekme uz vidi varētu tikt samazināta un līdz ar to vides kvalitāte varētu uzlaboties.

Vides pārskatā minētas nozīmīgākās vides problēmas, kas perspektīva varētu būt saistītas ar teritorijas plānojumā paredzētajām rīcībām, un parādītas iespējamās rīcības potenciālās ietekmes samazināšanai un teritorijas plānojuma radīto ietekmju un attīstības tendenču monitorēšanā.

SATURS

Anotācija	2
Ievads	6
Jēdzieni	7
1. Plānošanas dokumenta- Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma pamatnostādnes.....	8
1.1. definētie galvenie mērķi un plānojuma izstrādes pamatprincipi.....	8
1.2. Plānošanas dokumenta satura izklāsts	10
1.3. saistība ar citiem plānošanas dokumentiem-	10
1.3.1. Vidzemes reģions starptautiskajā, nacionālajā un blakus esošo reģionu aspektā	11
1.3.2. Starptautiskie dokumenti.....	11
1.3.3. Nacionālās un reģionālās plānošanas dokumenti un politika	14
1.3.4. Lielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni.....	16
1.3.5. Plānošanas dokumenti rajonu un vietējā līmeņa pašvaldībās.....	17
1.3.6. Sadarbība ar pārējiem plānošanas reģioniem un pārrobežu sadarbība	19
2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas, sabiedrības līdzdalība un rezultāti	20
2.1. Vides pārskata izstrādē un informācijas iegūšanā iesaistītās institūcijas,.....	20
2.2. Sabiedrības līdzdalība	20
2.3. Institūcijas un organizācijas, kam nosūtīts vides pārskata projekts	21
2.4. Rezultāti	21
3. Esošā vides stāvokļa apraksts un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots. Reģiona teritorijas plānojuma īstenošanas ietekmes novērtējums.....	23
3.1. Esošās situācijas apraksts	23
3.1.1. Atrāšanās vieta.....	23
3.1.2. Zemes dzīvības resursi	23
3.1.3. Topogrāfija un hidrogrāfija	25
3.1.4. Klimats	26
3.1.5. Augšnes	27
3.1.6. Zemes sadalījums pēc lietošanas veida	27
3.2. Vides stāvoklis.....	29
3.2.1. Gaisa kvalitāte	29
3.2.2. Ūdens kvalitāte.....	30
3.2.3. Atkritumu apsaimniekošana	33
3.2.4. Elektromagnētiskais starojums (EMS)	34
3.2.5. Troksnis.....	35
3.2.6. Augšnes un grunts piesārņojums.....	35
3.2.7. Teritorijas bioloģiskā daudzveidība un tās aizsardzība.....	36
3.2.8. Dabas vērtību areāli, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.....	37
3.2.9. Kultūras mantojums un tā aizsardzība	43
3.2.10. Vides un rūpniecisko avāriju riska areāli.....	44
3.3. Iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots.....	46

4. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas.....	49
5. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi.....	51
5.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi.....	51
5.1.1. ANO Konvencijas vides aizsardzības jomā.....	51
5.1.2. Eiropas Kopienas Direktīvas un Konvencijas.....	53
5.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi un to integrēšana reģiona plānošanas dokumentos.....	54
5.3. Lielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsargāšanu un izmantošanu reglamentējošie dokumenti.....	59
6. Plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums.....	61
6.1. Teritorijas plānojuma ietekme uz teritorijas attīstību un vidi kopumā.....	61
6.1.1. Tiešās ietekmes.....	61
6.1.2. Netiešās ietekmes.....	61
6.1.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes.....	62
6.1.4. Pozitīvās, negatīvās ietekmes.....	63
6.1.5. Summārās ietekmes.....	63
6.2. Apdzīvojuma sistēmas attīstības ietekme uz vides stāvokli reģionā.....	64
6.2.1. Apdzīvojuma sistēmas attīstības risinājums.....	64
6.2.2. Tiešās un netiešās ietekmes.....	66
6.2.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes.....	66
6.2.4. Pastāvīgās ietekmes.....	66
6.2.5. Summārās ietekmes.....	66
6.3. Infrastruktūras un satiksmes attīstības ietekme uz vides stāvokli reģiona teritorijā.....	67
6.3.1. Infrastruktūras un transporta attīstības risinājums.....	67
6.3.2. Tiešās un netiešās ietekmes.....	67
6.3.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes.....	68
6.3.4. Pastāvīgās ietekmes.....	68
6.3.5. Summārās ietekmes.....	68
6.4. Lauku (atvārtās telpas) areālu attīstības perspektīva un vides stāvoklis reģiona teritorijā.....	68
6.4.1. Lauku (atvārtās telpas) areālu attīstības risinājums.....	68
6.4.2. Tiešās un netiešās ietekmes.....	72
6.4.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes.....	72
6.4.4. Summārās ietekmes.....	73
7. Iespējamās ietekmes uz vidi samazināšana.....	74
7.1. Vides politika un vides aizsardzības normatīvi.....	74
7.2. Ietekmi uz vidi samazinoši pasākumi teritorijas plānojuma vadlīnijās.....	74
7.2.1. Ietekmes uz vidi samazināšana apdzīvojuma attīstības vadlīnijās:.....	74
7.2.2. Ietekmes uz vidi samazināšana infrastruktūras attīstības vadlīnijās:.....	74
7.2.3. Ietekmes uz vidi samazināšana lauku telpas attīstības vadlīnijās:.....	75

8. Plānošanas dokumentos piedāvāto rīcību un iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums.....	77
9. Iespējamie kompensēšanas pasākumi	79
10. Plānošanas dokumenta iespējamās būtiskās pārrobežas ietekmes izvērtējums.....	80
11. Galveno lietoto pamatprincipu un metožu apraksts	81
12. Paredzētie pasākumi plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nodrošināšanai	82
13. Kopsavilkums.....	83
14. Izmantotā literatūra	88
15. Pielikumi	90

Ievads

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006- 2026 ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments, kas, saskaņā ar Teritorijas plānošanas likumu, nosaka plānošanas reģiona attīstības iespējas un virzienus 20 gadiem. Reģiona teritorijas plānojums ietver sevī teritorijas esošās telpiskās struktūras aprakstu, telpiskās attīstības perspektīvu, teritorijas plānojuma vadlīnijas, kā arī kartogrāfisko materiālu. Reģiona telpiskais plānojums ir saistošs rajonu un vietējām pašvaldībām, izstrādājot realizējot savu teritoriju plānojumus un attīstības programmas.

Šāda līmeņa plānošanas dokumentam, atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai, nepieciešams veikt stratēgisko ietekmes uz vidi novērtējumu, kas analizētu plānoto darbību iespējamo ietekmi un vidi nākotnē. Šis vides pārskats ir dokuments, kurā tiek atspoguļota informācija, kas iegūta stratēgiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā.

Vides pārskata nepieciešamību un kārtību nosaka likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru Kabineta 23.03.2004. noteikumi Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēgiskais novērtējums”. Vides pārskatā iekļauta informācija un pieejamo datu analīze atbilstoši prasībām un detalizācijas līmenim, ko nosaka minētie normatīvie akti un Vides pārraudzības valsts birojs.

Vides pārskatā tiek analizēta teritorijas plānojuma atbilstība izvirzītajiem starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības politikas mērķiem un kritērijiem, pamatnostādnēm un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Jēdzieni

Vides pārskats- atsevišķa sadaļa stratēģijā, plānā, programmā, koncepcijā vai cita veida plānošanas dokumentā, uz kuru attiecas šā likuma (saskaņā ar LR 30.10.1998. likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”) nosacījumi, vai atsevišķs dokuments, kas nosaka, apraksta un novērtē attiecīgā dokumenta, kā arī iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta mērķus, paredzēto realizācijas vietu un darbības jomu.

Ietekme uz vidi- paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas izraisītas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē, kuras ietekmē vai var ietekmēt cilvēku, viņa veselību un drošību, kā arī bioloģisko daudzveidību, augsni, gaisu, ūdeni, klimatu, ainavu, materiālās vērtības, kultūras un dabas mantojumu un visu minēto jomu mijiedarbību.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums- ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam, kura īstenošana var būtiski ietekmēt vidi, arī vides pārskata sagatavošana, apspriešana, sabiedrības iesaistīšana vides pārskata apspriešanā un konsultāciju veikšana, vides pārskata un tā apspriešanas rezultātu ņemšana vērā plānošanas dokumenta sagatavošanā un tā izmantošana lēmumu pieņemšanai, kā arī informācijas sniegšana par pieņemto lēmumu šajā likumā (saskaņā ar LR 30.10.1998. likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”) noteiktajā kārtībā.

Paredzētā darbība- aprīkojuma un tehnoloģijas ieviešana, papildināšana vai maiņa, būvniecība, dabas resursu ieguve vai izmantošana, kā arī citas darbības, kuru veikšana vai galarezultāts var būtiski ietekmēt vidi.

1. Plānošanas dokumenta- Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma pamatnostādnes

1.1. definētie galvenie mērķi un plānojuma izstrādes pamatprincipi

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007 - 2027 (turpmāk tekstā- *Teritorijas plānojums*) ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments, kas, saskaņā ar Teritorijas plānošanas likumu, nosaka plānošanas reģiona attīstības iespējas un virzienus 20 gadiem. *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums* tiek izstrādāts, pamatojoties uz Vidzemes plānošanas reģiona attīstības padomes 13.05.2003. lēmumu Nr.2.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma izstrādes mērķis ir noteikt Vidzemes attīstībai stratēģiski nozīmīgus attīstības virzienus un teritorijas, nodrošinot ilgtspējīgu un sabalansētu reģiona teritorijas attīstību, kvalitatīvu darba un dzīves vidi.

Teritorijas plānojuma izstrādes galvenie uzdevumi:

- izvērtēt Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas attīstības potenciālu, noteikt prasības un nosacījumus tā izmantošanai;
- radīt labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai un investīciju piesaistei;
- radīt priekšnoteikumus vides kvalitātes un teritorijas racionālas izmantošanas nodrošināšanai, samazinot un novēršot rūpnieciskos un vides riskus;
- veicināt pakalpojumu pieejamību un optimālu transporta sistēmas funkcionēšanu visā Vidzemes plānošanas reģiona teritorijā;
- saglabāt Vidzemes dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību un paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti.
- veicināt policentriskas, līdzsvarotas apdzīvojuma struktūras attīstību, paaugstināt pilsētvides kvalitāti reģionā.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums kalpo kā vadlīnijas zemākā līmeņa teritorijas plānojamu izstrādei un sekmē šo plānu savstarpēju saskaņošanu. Tam ir jānovērš pretrunas un konflikti, plānojot dažādu funkciju izvietojumu un nodrošinot līdzsvaru starp sociālajām, ekonomiskajām, kultūras un vides prasībām.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 20 gadiem tiek izstrādāts, saistībā ar vidēja termiņa reģiona plānošanas dokumentu- 2002. gadā apstiprināto *Vidzemes reģiona attīstības programmu 2002.-2017.gadam*, ievērtējot tajā nospraustos vidēja termiņa mērķus un uzdevumus.

Attīstības programmā ir noformulēta reģiona nākotnes vīzija:

Vidzeme ir dinamisks, konkurētspējīgs ES reģions ar unikālu dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma dažādību, kur iedzīvotāji var rast savai kvalifikācijai un personīgās izaugsmes interesēm atbilstošas darba un izglītības iespējas, un iedzīvotājiem nodrošināta sociālo un administratīvo pakalpojumu pieejamība.

Lai sasniegtu vīziju, reģiona attīstības virzieni ir formulēti, ievērojot līdzsvaru starp resursus radošajām un resursus patērējošajām jomām:

- ekonomikas attīstība un konkurētspējas veicināšana;

- cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
- infrastruktūras attīstība;
- vides kvalitātes uzlabošana un kultūrvides saglabāšana.

Prioritātes attīstības programmā:

- Reģiona konkurētspējas paaugstināšana;
- Uzņēmējdarbības aktivitātes palielināšana;
- Rūpniecības, lauksaimniecības un pakalpojumu nozaru produktivitātes palielināšana;
- Cilvēkresursu piesaistīšana reģionam;
- Izglītības iespēju uzlabošana, pielāgojot to darba tirgus prasībām;
- Ar uzņēmējdarbību saistītas infrastruktūras attīstība;
- Kultūrvēsturiskā mantojuma, dabas daudzveidības un raksturīgo ainavu saglabāšana.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums nodrošina **ietvaru** teritorijas plānojumam, lai **no telpiskā aspekta** sagatavotu, novērtētu un īstenotu ar attīstību saistītos **uzdevumus**.

Teritorijas plānojuma izstrāde notiek 3 tematiskos, reģiona telpisko struktūru un attīstības procesus raksturojošos virzienos:

1. Vidzemes reģiona apdzīvojuma struktūra, iedzīvotāji un nodarbinātība
2. Vidzemes reģiona infrastruktūra,
3. Vidzemes reģiona lauku (atvērtās telpas) struktūra.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma izstrāde notiek, balstoties uz **telpiskās plānošanas principiem**:

- Teritoriālās kohēzijas veicināšana, veidojot sabalansētāku reģionu sociālo un ekonomisko attīstību un konkurētspēju
- No pilsētu funkciju izrietošas attīstības veicināšana un saiknes uzlabošana starp pilsētām un laukiem
- Sabalansētākas sasniedzamības veicināšana
- Informācijas un zināšanu pieejamības attīstība
- Vides kaitējumu mazināšana
- Dabas resursu un dabas mantojuma uzlabošana un aizsardzība
- Kultūras mantojuma uzlabošana kā attīstības faktors
- Enerģijas resursu attīstība, ievērojot drošību
- Augstas kvalitātes, ilgtspējīga tūrisma veicināšana
- Dabas katastrofu iespēju ierobežošana

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma 2007 - 2027 izstrāde notiek savstarpējā attīstības programmas iestrādņu un esošās situācijas analīzes starprezultātu koordinācijā – projekta koordinācijas un speciālistu darba grupu pasākumos, lai izvērtētu sagatavoto *Teritorijas plānojuma* esošās situācijas materiālus, attīstības programmas un telpiskās attīstības pārskata darbu priekšlikumus.

1.2. Plānošanas dokumenta satura izklāsts

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007 - 2027, ko veido gan teksta daļa, gan grafiskā daļa ar kartēm un shēmām, sastāv no sekojošām daļām:

- **Telpiskās struktūras apraksts** – informatīvs paziņojums, kas atspoguļo reģiona pašreizējo izmantošanu kā reģiona telpisko struktūru saistībā ar cilvēku un viņa dzīvesveidu vērtību un teritorijas izmantošanas aspektā. Tajā parādīta reģiona vieta Latvijā un Eiropā, reģiona telpiskā struktūra un teritorijas pašreizējā izmantošana, skatot apdzīvojuma, infrastruktūras un lauku telpas jautājumus, kā arī norādītas ietekmes un prasības, kas izriet no esošajiem dažādu līmeņu telpiskās plānošanas dokumentiem. Daļu noslēgumā dots pārskats par reģiona attīstību veicinošiem un ierobežojošiem faktoriem – starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes vērtībām, attīstības tendencēm un problēmteritorijām.
- **Telpiskās attīstības perspektīva** – pamatnostādnes, kas atspoguļo plānoto teritorijas izmantošanu kā reģiona telpisko struktūru un izmantošanas aprobežojumus, apraksta un grafiskā veidā ietver reģiona vēlamās telpiskās struktūras vīziju pēc 20 gadiem, stratēģiju un rīcības tās sasniegšanai. Tajā rakstiskā un grafiskā veidā attēlota reģiona telpiskās attīstības vīzija, reģiona apdzīvojuma, infrastruktūras un lauku telpas vēlamās telpiskās struktūras un vēlamā integrētā telpiskā struktūra, parādīti kopīgie interešu jautājumi un perspektīvā sasaiste ar citiem plānošanas reģioniem.
- **Teritorijas plānojuma vadlīnijas**– ir ieteikumi rajonu un vietējo pašvaldību attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādāšanai. Vadlīnijas dotas vietējo un reģionālo pašvaldību attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādei par apdzīvojuma, lauku telpas un infrastruktūras attīstību, lai īstenotu Vidzemes reģiona telpisko plānojumu un veicinātu reģionā līdzsvarotu attīstību. Vadlīnijas izriet no *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma* Telpiskās attīstības perspektīvas, tās ir saskaņā ar 2002.gadā pieņemto Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programmu, balstās un ir saskaņā ar Eiropas Savienības telpiskās attīstības politikas mērķiem un teritorijas attīstības vadlīnijām, vadlīnijām Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskajai attīstībai, kā arī citiem starptautiski pieņemtiem telpiskās attīstības plānošanas dokumentiem.
- **Pārskats par teritorijas plānojuma izstrādi**- ietver padomes lēmumus par plānojuma izstrādi un apstiprināšanu, sabiedriskās apspriešanas materiālus, ziņojumu par vērā ņemtajiem un noraidītajiem priekšlikumiem, teritorijas plānojuma izstrādes vadītāja ziņojumu par plānojuma atbilstību likumdošanai.

1.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem-

Vidzemes plānošanas reģiona telpiskais plānojums 2007 - 2027 veidots,

- izvērtējot Vidzemes plānošanas reģionu starptautiskajā, nacionālajā un blakus esošo reģionu aspektā,
- ievērojot nozīmīgākajos Eiropas un Baltijas jūras telpai adresētos starptautiskos dokumentos ieteiktos telpas veidošanas principus un modeļus. Izmantoti laikā no 1990.-to gadu vidus līdz 2005.gadam izstrādāti dokumenti. Šai periodā starptautiskas nozīmes dokumentus vieno pamatprincips: jebkuras ģeogrāfiskās

telpas veidošanas virsuzdevums ir tās ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana. Meklējumi un ieteikumi par telpas strukturēšanas modeļa izvēli pakārtoti šim uzdevumam;

- ņemot vērā Vidzemes attīstības programmā 2002.-2017.gadam izvirzīto reģiona attīstības vīziju un vidēja termiņa mērķus,
- balstoties uz nacionālajiem plānošanas dokumentiem - Nacionālo vides politikas plānu 2004.-2008., Bioloģiskās daudzveidības nacionālo programmu u.c.,
- respektējot lielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju- Gaujas Nacionālā parka, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātu, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas aizsardzības plānus,
- izvērtējot reģionā esošo rajonu un vietējo pašvaldību teritorijas plānojumus un attīstības programmas no reģiona telpiskās attīstības viedokļa.
- sadarbojoties ar citiem plānošanas reģioniem Latvijā, kā arī Valgas un Vīlandes apriņķiem Igaunijā, Pleskavas apgabalu Krievijā.

1.3.1. Vidzemes reģions starptautiskajā, nacionālajā un blakus esošo reģionu aspektā

Vidzeme ir Eiropas Savienības robežreģions un atrodas tās rietumos. Reģionam ir 290 km gara ES iekšējā robeža ar Igaunijas Republiku, un 46,4 km gara ES ārējā robeža ar Krievijas Federāciju.

Vidzemes Reģionu šķērso vairāki nozīmīgi starptautiskie transporta koridori, nodrošinot Vidzemei tiešus sakarus ar lielākajiem reģionu centriem kaimiņu valstīs - Tartu un Tallinu Igaunijā, un Pleskavu, Novgorodu un Sanktpēterburgu Krievijā. Ap šiem transporta koridoriem veidojas Baltijas jūras reģiona integrācijai nozīmīgas stratēģiskās attīstības zonas-VHB Zone Hanseatica attīstības koridors, Dienvidbaltijas loka attīstības koridors, kā arī VIA Baltica. Vidzemes reģionam nav tiešas pieejas ne Baltijas jūrai, ne tās ostām, nav arī lidostas, tāpēc reģionam ir ļoti svarīgi iekļauties Eiropas un Baltijas jūras valstu transporta sistēmās, piedalīties to attīstības projektos kopā ar robežreģioniem –Rīgu, Latgali, Zemgali un Dienvidigaunijas apriņķiem tā sasniedzamības, pieejamības un mobilitātes stiprināšanā.

Vidzemes priekšrocība ir robeža ar divām valstīm - Igauniju un Krieviju, pieredze pārrobežu sadarbībā, kas var tikt sekmīgi izmantota Interreg projektu attīstīšanā un tranzīta pakalpojumu attīstībā.

Vidzemes plānošanas reģions atrodas Latvijas ziemeļaustrumos un robežojas ar Latgales reģionu dienvidaustrumos, Zemgales reģionu dienvidos un Rīgas plānošanas reģionu rietumos. Vidzemes plānošanas reģions pēc platības ir lielākais valstī, tas aizņem 15 257 km² jeb 24% no Latvijas teritorijas.

Vidzemes reģionu veido sešu rajonu – Alūksnes rajona Cēsu rajona, Gulbenes rajona, Madonas rajona, Valkas rajona un Valmieras rajona pašvaldības un tajos ietilpstošās 126 vietējās pašvaldības- tajā skaitā 16 pilsētas, 108 pagasti un divi novadi.

1.3.2. Starptautiskie dokumenti

Latvijai, kā Eiropas Savienības dalībvalstij, ir uzdevums iekļauties kaimiņvalstu un ES teritorijas plānošanas pasākumos, kas izvirza jaunus pienākumus, uzdevumus un prioritātes telpiskās attīstības plānošanā. Izstrādājot *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumu 2006- 2026*, ir ņemtas vērā sekojošas Eiropas Padomes, Eiropas

Savienības un Baltijas jūras reģiona plānošanas dokumentu pamatnostādnes.

“Eiropas Reģionālās un telpiskās (teritorijas) plānošanas harta”, pieņemta Eiropas Reģionālās plānošanas ministru konferencē CEMAT 1983. gadā, Torremolinos, Spānijā, nosaka, ka teritorijas plānošanā jātiecas vienlaicīgi sasniegt:

- Līdzsvarotu reģionu sociāli ekonomisko attīstību
- Dzīves kvalitātes uzlabošanu
- Dabas resursu un dabas aizsardzības atbildīgu vadīšanu
- Zemes racionālu izmantošanu

No ekonomiskā, sociālā, kultūras un ekoloģiskā aspekta tāpat kā no infrastruktūras un labiekārtojuma aspekta ir svarīgi radīt laukos atbilstošus dzīves apstākļus, īpaši, ņemot vērā atšķirības starp mazattīstītiem un nomaļiem lauku apvidiem. Attīstot apdzīvoto vietu tīklu, sociālās un ekonomiskās struktūras un transportu, šādās teritorijās ir jāievēro to specifiskās funkcijas, īpaši dabas ainavu saglabāšanā un pārvaldīšanā.

Eiropas Telpiskās Attīstības Perspektīva (ETAP)¹, jeb "Virzībā uz līdzsvarotu un ilgtspējīgu ES teritorijas attīstību", kas pieņemta 1999. gadā Potsdamā, ES dalībvalstu telpiskās plānošanas ministru sanāksmē, ir izstrādāta kā instruments ekonomiskās izaugsmes, nodarbinātības un ilgtspējīgas attīstības atbalstam visā Eiropas Savienībā.

ETAP ir piemērots politiskais pamats Kopienas un ES dalībvalstu nozaru politikām, kam ir telpiska ietekme, kā arī reģionālajām un vietējām pašvaldībām. ETAP ir vērsta uz Eiropas teritorijas līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību un, izvērtējot ETAP mērķus un īstenošanas iespējas, tika nolemts, izstrādājot Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumu, ņemt vērā ES teritorijas telpiskās attīstības vadlīnijas, īpaši pievēršot uzmanību trīs vadlīnijām:

- **Policentriskas un līdzsvarotas pilsētu sistēmas attīstība un pilsētu un lauku teritoriju partnerattiecību stiprināšana**, atmetot novecojušo priekšstatu par pilsētu un lauku duālismu (savstarpējo pretnostatīšanu).
- Integrētu transporta un komunikāciju koncepciju veicināšana, kas atbalsta policentrisku ES teritorijas attīstību. Pakāpeniski jānodrošina **vienlīdzīga pieeja infrastruktūrai un zināšanām**. Šim uzdevumam ir jāatrod reģionāli vispiemērotākie risinājumi.
- Saprātīgi apsaimniekojot, **nodrošināt dabas un kultūras mantojuma attīstību un saglabāšanu**. Tas globalizācijas laikmetā veicina ES pilsētu un reģionu dabas un kultūras daudzveidības saglabāšanu un reģionālās identitātes aizsardzību un padziļināšanu.

Eiropas telpiskās attīstības perspektīva ir balstīta uz ES mērķi sasniegt līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību. Tas nozīmē, ka sociālās un ekonomiskās prasības jāaskaņo ar teritorijas ekoloģiskajām un kultūras funkcijām, tādējādi veicinot ilgtspējīgu un plašākā mērogā līdzsvarotu telpisko attīstību.

2000. gada 7. un 8. septembrī Hanoverē CEMAT 12. sesijā tika akceptēti vispārējie ilgtspējīgas telpiskās plānošanas principi visai Eiropai jeb Hanoveres dokuments *“Vadlīnijas Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskajai attīstībai”*, kas ir rekomendējošs politikas pamatdokuments, saskaņota stratēģija un kopīgas vadlīnijas Eiropas kontinenta integrētai un reģionāli līdzsvarotai attīstībai. Šie principi ieskicē vīziju un koncepciju Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskajai attīstībai.

¹ ESDP, European Spatial Development Perspective, Eiropas komisijas oficiāla publikācija, 1999, 19.lpp.

Agenda Baltic 21 - nozīmīgākais dokuments ilgtspējības principa ieviešanā Baltijas jūras valstu reģionālajā un vides politikā. Dokuments nesatur tiešus ieteikumus plānošanas jomā, bet netieši tā galvenie principi var ietekmēt apdzīvojuma attīstību. Galvenie ieteikumi:

- virzot ekonomisko un sociālo attīstību, vienlaikus jānodrošina dabas vides un kultūras mantojuma aizsardzība un saglabāšana;
- plānošanas procesā jānodrošina sabiedrības iesaistīšana, savstarpējas partnerības un pakārtotības principu respektēšana;
- jāveicina katra no reģiona apvidiem konkurētspēja ES un pasaulē, vienlaikus veicinot sociālo un ekonomisko apstākļu izlīdzināšanos starp vairāk un mazāk veismīgiem apvidiem, kā arī starp pilsētām un laukiem.

Agenda Baltic 21 prasības atbilst globālās Agenda 21 prasībām, kuru Latvija atzinusi kā ANO dalībvalsts.

Lisabonas stratēģija, ko Eiropas Savienības Padome pieņēma 2000. gada 23.-24. martā, noteica „jaunu stratēģisko mērķi ES, lai stiprinātu nodarbinātību, ekonomiskās reformas un sociālo saliedētību kā uz zināšanām balstīta ekonomikas daļu”. Gadu vēlāk - 2001. gadā stratēģija tika papildināta **Gēteborgas** Eiropas Savienības Padomes sanāksmē par ilgtspējīgo attīstību, pievienojot ekoloģisko aspektu Lisabonas procesam. Līdz ar to stratēģija balstās uz 3 pīlāriem- ekonomiskā atjaunotne, sociālā atjaunotne un ekoloģiskā atjaunotne.

Gēteborgas Eiropas Savienības Padome noteica galvenos ekoloģiskos mērķus un termiņus, kā arī 4 prioritātes:

- klimata maiņa: siltumnīcas efekta samazināšana, palielinot elektrības ražošanu no atjaunojamiem avotiem,
- pāreja no „ceļu transporta” uz cītīgākiem transporta veidiem, citiem- videi draudzīgākiem transporta veidiem,
- sabiedrības uzvedība: reaģēt uz iedzīvotāju bažām par pārtikas drošību un kvalitāti, ķīmisko vielu liet ošanu, infekcijas slimībām,
- resursu racionāla pārvaldība.

Kopš 1992. gada Latvija piedalās Baltijas jūras reģiona (BJR) valstu teritorijas telpiskās plānošanas ministru ierosinātajā sadarbības iniciatīvā „**Vīzija un stratēģijas apkārt Baltijas jūrai 2010 (VASAB)**“. 2001. gadā Baltijas jūras reģiona valstu telpiskās plānošanas un attīstības ministru 5. konferencē pieņēma Vismāras deklarāciju un jaunu vienotu Telpiskās attīstības rīcības programmu - VASAB 2010 Plus.

VASAB galvenā loma - Baltijas jūras valstu telpas attīstības politiku sasaiste savstarpēji un ar ES politikas nostādnēm un kopējai politikai atbilstošu projektu izstrādāšanas iespēju meklēšana.

VASAB-2010 vēl pirms ETAP publicēšanas izstrādāja priekšlikumus policentrisca Baltijas jūras telpas pilsētu tīkla attīstībai tā augstākā karkasa līmenī un norādīja nepieciešamību stiprināt pilsētu – lauku saikni.

Vidzemes plānošanas reģiona izvēlētajos telpiskās struktūras elementos – apdzīvojums, lauki un infrastruktūra un to attīstības mērķos atspoguļojas VASAB izvirzītās rīcības programmas un uzdevumi:

- nodrošināt starptautiskas nozīmes urbāno sistēmu un pilsētu tīklu attīstību.
- sasaistīt Eiropas transporta tīkla (koridoru) attīstību ar ilgtspējīgu reģiona attīstību,

nodrošinot efektīvas saites starp pilsētām.

- nodrošināt ilgtspējīgu attīstību specifiskajām teritorijām: pierobežu teritorijām, lauku apvidiem, aizsargājamām dabas teritorijām.

Rīcības programma uzsver pārrobežu sadarbību – pilsētu, reģionu sadarbību, transnacionālo transporta sakaru attīstību, pārrobežu zaļo tīklojumu attīstību, ieskaitot kultūrainavas, kā arī lauku apvidu dažādošanu un stiprināšanu.

Šajos plānošanas dokumentos izvirzītie nosacījumi un vadlīnijas ilgtspējīgai attīstībai ir integrēti Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā.

1.3.3. Nacionālās un reģionālās plānošanas dokumenti un politika

2002.gada 23.aprīlī stājās spēkā Reģionālās attīstības likums, kas nosaka reģionālās attīstības mērķus, pamatprincipus, atbildīgās institūcijas, to pienākumus un uzdevumus. Saskaņā ar šo likumu, reģionālo attīstību īsteno atbilstoši sekojošiem savstarpēji saskaņotiem reģionālās attīstības plānošanas dokumentiem:

- Reģionālās politikas pamatnostādnes;
- Nacionālais plānojums;
- Nacionālais attīstības plāns;
- Nacionālās un nozaru attīstības programmas;
- Plānošanas reģionu attīstības programmas un teritoriju plānojumi;
- Rajonu pašvaldību attīstības programmas un teritoriju plānojumi;
- Vietējo pašvaldību attīstības programmas un teritoriju plānojumi.

Ar 02.04.2004. MK rīkojumu Nr. 198. apstiprinātajās ***Reģionālās politikas pamatnostādnēs*** definēti valsts reģionālās politikas galvenie principi, mērķi, prioritātes un rīcības virzieni. Izvirzīti *mērķi*:

- Latvijas un tās reģionu attīstības līmeņa tuvināšana Eiropas valstu līmenim;
- Latvijas un tās reģionu konkurētspējas pieaugums pārējo Eiropas Savienības reģionu vidū;
- līdzvērtīgu dzīves, darba un vides apstākļu nodrošināšana valsts iedzīvotājiem visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību;
- līdzvērtīgu uzņēmējdarbības priekšnoteikumu radīšana visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību;

Noteikts, ka pamatnostādnēs izvirzīto mērķu sasniegšana notiks, izmantojot reģionālā fonda līdzekļus, valsts investīcijas un budžeta līdzekļus, ES struktūrfondu līdzekļus.

Pamatnostādnes tiks izmantotas kā pamats, izstrādājot Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam.

Pamatnostādnēs izvirzītie mērķi un rīcības virzieni atspoguļo reģionālās politikas prioritātes.

Vides ministrijas 1998. gadā izstrādātās ***Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes*** definē ilgtspējīgas attīstības mērķus:

- Latvijai jāveido labklājības sabiedrība, kura augstu vērtē un attīsta demokrātiju, līdztiesību, godīgumu un savu kultūras mantojumu,

- Latvijai jāveido stabila tautsaimniecība, kas nodrošina sabiedrības vajadzības, vienlaicīgi panākot, lai ekonomiskās izaugsmes tempi pārsniegtu vides piesārņojuma un resursu patēriņa tempus,
- Latvijai jānodrošina droša un veselību neapdraudoša vide pašreizējai un nākamajām paaudzēm,
- Latvijai jānodrošina pietiekami pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai,
- Latvijas sabiedrībā jāattīsta atbildīga attieksme pret dabas resursiem un nepārtraukti jāpaaugstina resursu izmantošanas efektivitāte,
- Latvijai no starptautiskas palīdzības saņēmējas valsts pakāpeniski jāklūst par valsti, kas spēj pati nodrošināt savas vajadzības un nepieciešamības gadījumā pat sniegt palīdzību citām valstīm,
- Latvijai jānodrošina vides jautājumu integrācija un jāattīsta plāns vides politikas līdzekļu pielietojumam visās citās nozaru politikās,
- Latvijai jānodrošina, lai tirgus ekonomikas mehānismi kalpotu ilgtspējīgai attīstībai,
- Latvijai jānodrošina sabiedrības līdzdalība ilgtspējīgas attīstības procesā un nepārtraukti jāvērtē tās progress noteikto ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma mērķi un to sasniegšanai paredzētās vadlīnijas kopumā atbilst Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēm.

Reģiona kā valsts teritoriālas vienības līdzsvarota un ilgtspējīga attīstība ir pamats valsts kopējai izaugsmei, tāpēc Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēs tika iestrādāti **Reģionu ilgtspējīgas attīstības politikas mērķi**:

- mērķtiecīgas valsts plānošanas reģionu atbalsta politikas veidošana,
- valsts atbalsts atbilstoši Latvijas reģionālā atbalsta kartei,
- lauku ekonomikas dažādošana un lauku iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšana, tuvinot to pilsētu standartiem.

Nacionālais plānojums ir tikai sagatavošanas stadijā.

Nacionālais plānojums ir dokumentu kopums, kas ietver:

- Latvijas telpiskās attīstības perspektīvu;
- nacionālā plānojuma saistošās daļas;
- nacionālā plānojuma vadlīnijas.

Latvijas telpiskās attīstības perspektīva ir valsts ilgtspējīgas telpiskās attīstības pamatnostādnes (turpmāk – pamatnostādnes), kurās tiek sniegts pārskats par valsts esošo un perspektīvo telpas struktūru – atklāto telpu, apdzīvojumu un infrastruktūru saistībā ar cilvēku un viņa dzīvesveidu no vērtību un teritorijas izmantošanas aspekta.

Nacionālā plānojuma saistošajās daļās nosaka nacionālās intereses un valsts teritorijas izmantošanas un attīstības plānošanas prasības.

Saistošās Nacionālā plānojuma sadaļas, ko pieņem MK noteikumu formā:

- Valsts zemes dzīļu nogabali, derīgo izrakteņu un atradņu teritorijas;
- Valsts nozīmes īpaši vērtīgās lauksaimniecības un mežsaimniecības teritorijas;
- Valsts nozīmes infrastruktūras objekti un tīkli;
- Apdzīvojuma struktūra un tās attīstība;
- Valsts nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas;
- Valsts nozīmes kultūrvēsturiskās teritorijas;
- Valsts aizsardzības objekti un teritorijas;
- Valsts nozīmes paaugstināta riska teritorijas (applūstošās, vēja un ūdens erozijas,

noslīdeņu un nogruvumu apdraudētās teritorijas, paaugstināta pazemes ūdeņu piesārņojuma riska, karsta un sufozijas apvidi, ugunsbīstami un sprādzienbīstami objekti);

- Valsts nozīmes rezerves teritorijas īpašiem mērķiem (teritorijas, kas tiek noteiktas valsts funkciju realizēšanai atbilstoši šodienas un nākotnes vajadzībām).

2003.gadā tika apstiprināta nacionālā plānojuma saistošā daļa „Nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas” (MK noteikumi Nr.684, 09.12.2003.),

2004.gadā ir izstrādāti noteikumu “Valsts teritorijas apdzīvojuma struktūra”, “Nacionālas nozīmes paaugstināta riska teritorijas” projekti un turpināts darbs pie pārējo Nacionālā plānojuma dokumentu izstrādes.

Nacionālais attīstības plāns ir vidēja termiņa (septiņi gadi) reģionālās politikas plānošanas dokuments, kurā analizēta sociālā un ekonomiskā situācija, noteikti reģionālās attīstības mērķi un prioritātes, atbalsta pasākumi noteikto mērķu īstenošanai un izpildei nepieciešamie finanšu līdzekļi.

Viens no Latvijas ilgtermiņa mērķiem ir attīstīto Eiropas valstu labklājības līmeņa sasniegšana. Lai to paveiktu, Latvijas attīstība tuvākajos gados jākoncentrē uz pastāvīgu valsts iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanu, nodrošinot strauju un stabilu valsts ekonomikas izaugsmi un veicinot izglītota, kulturāla un vesela cilvēka attīstību. Vidzemes teritorijas plānojums ir izstrādāts saskaņā ar NAP izvirzītajiem mērķiem.

Nozaru attīstības programmas ir vidēja termiņa (septiņi gadi) politikas plānošanas dokumenti, kas attiecas uz noteiktu jomu un nosaka mērķus, galvenos uzdevumus un sasniedzamos rezultātus šīs jomas attīstībā. Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas attīstības kontekstā ir skatītas Latvijas Lauku attīstības programma, Lauku ceļu attīstības programma, Nacionālā transporta attīstības programma, Vides aizsardzības politikas plāns u.c.

Vides ilgtspējīgas attīstības politikas īstenošanas pamatā ir **Nacionālais vides politikas plāns 2004.-2008.**, ko 2003. gadā izstrādājusi Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Nacionālais vides politikas plāns ievēro Eiropas Savienības normatīvos aktus un politikas dokumentus, t.sk. Eiropas 6. Vides aizsardzības rīcības programmu „Vide 2010: mūsu nākotne, mūsu izvēle”, kā arī ANO un citu starptautisku organizāciju saistošos dokumentus. Nacionālajam vides politikas plānam kopā ar citiem atbilstoša līmeņa plānošanas dokumentiem ekonomikas un sociālajā jomā ir jāveido savstarpēji vienots pamats valsts ilgtspējīgas attīstības politikas veidošanā un īstenošanā.

1999. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādātā **Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma** veicina dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, vienlaikus aizsargājot dabu, saglabājot un atjaunojot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003.- 2012. gadam nosaka mērķus un pasākumus to sasniegšanai, kā arī atbildību par šī mērķa sasniegšanu.

1.3.4. Lielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni

Reģionā atrodas ievērojams skaits- 188 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT) un dabas pieminekļi, kas aizņem 29,9% reģiona teritorijas (ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu), 87 no 336 Latvijā esošajām Natura 2000 vietām atrodas Vidzemes reģionā.

Vidzemē sastopami visi nacionālas nozīmes aizsargājamo teritoriju veidi: 2 dabas rezervāti, 69 dabas liegumi, 5 dabas parki, 1 nacionālais parks, 4 aizsargājamo ainavu apvidi, 98 dabas pieminekļi, kā arī 1 biosfēras rezervāts, izveidoti 420 mikroliegumi. Šī iemesla dēļ svarīgi plānošanas dokumentos ievērtēt tos dokumentus, kas reglamentē dabas vērtību aizsargāšanu un izmantošanu īpaši aizsargājamās teritorijās- dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī likumus rezervātiem, biosfēras rezervātam un nacionālajiem parkiem.

Krustkalnu dabas rezervāta likums (05.04.2000.) nosaka rezervāta izveidošanas mērķus, zonējumu, aizliegtās un atļautās saimnieciskās darbības rezervāta teritorijā.

Teiču dabas rezervāta likums (05.04.2000.) nosaka, ka Teiču rezervāta mērķis ir saglabāt Teiču purvu un ar to ekoloģiski saistīto mitro mežu kompleksu un nodrošinātu ekosistēmu dabisku attīstību un tām raksturīgo bioloģisko daudzveidību. Šajā likumā ir noteikts rezervāta zonējums, pārvalde, kā arī ierobežojumi un aizliegumi rezervāta ārējā aizsargjoslā.

Latvijā vecākā nacionālā parka- Gaujas Nacionālā parka vērtību aizsargāšanu un izmantošanu reglamentē vairāki normatīvie akti- **Gaujas Nacionālā parka likums** un Gaujas Nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijas aizsardzību un apsaimniekošanu regulē gan 1997. gadā pieņemtais **Likums par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu**, gan Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Ar dabas aizsardzības plānos un citos dabas aizsardzību reglamentējošos normatīvajos aktos ietvertajiem ierobežojumiem un ieteikumiem jārēķinās gan reģiona telpiskā plāna izstrādē, gan jāņem vērā arī pašvaldību teritorijas plānojumos.

1.3.5. Plānošanas dokumenti rajonu un vietējā līmeņa pašvaldībās

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma uzdevums ir dot galvenās vadlīnijas rajonu un vietējo teritorijas plānojumu izstrādāšanai, bet plānojums ir jāizstrādā balstoties uz vietējo un rajona līmeņa teritoriju plānojumiem.

Vidzemes plānošanas reģionā teritorijas plānošanas process rajonu līmenī tika uzsākts saskaņā ar sākotnējo likumdošanu par teritoriju plānošanu. Visos rajonos ir izstrādātas ekonomiskās attīstības programmas, plāni un stratēģijas.

Situācija teritorijas plānošanas jomā ir sarežģītāka, jo teritorijas plānojumu izstrādāšana prasa ievērojamie lielākus resursus, gan finansiālos līdzekļus, gan kvalificētus speciālistus, gan metodiku. Pašlaik apstiprināti un spēkā esoši teritorijas plānojumi ir visos Vidzemes plānošanas reģionā ietilpstošajos rajonos, izņemot Valmieras rajonu, un tas apgrūtina reģiona esošās situācijas izvērtēšanu un datu analīzi. Arī visās vietējā līmeņa pašvaldībās vēl nav izstrādāti teritoriju plānojumi. (Skat....pielikumu)

Alūksnes rajona attīstības vīzija 2010 izvirza Alūksnes rajonu kā teritoriju, kur iedzīvotāji morālā, sociālā un ekonomiskā jomā jūtas lepnī par savu piederību šim novadam. Viņiem ir kultūrvēsturiska un ainaviska vide, kur realizēt profesionālās iemaņas, savas ieceres, zināšanas un atpūties. Tās pamatā ir pašiniciatīva, pašizglītošanās, pašnodarbinātība, specializācija, īstenojot idejas par: videi draudzīgas ražošanas attīstību; mazā biznesa attīstību, ar domu saglabāt ainaviskās vērtības un efektīvi izmantot vietējos dabas resursus; investīcijām izglītības infrastruktūrā, īstenojot daudzozaru profesionālās izglītības programmas; Alūksni – pārrobežu reģionu sadarbību veicinošu centru; vides sakopšanu atbalstošas uzņēmējdarbības attīstību; padomju laika pamesto ēku un teritoriju

efektīvu izmantošanu; vides un jaunu nozaru harmonisku attīstību pēc zonējuma principa.

Cēsu rajona attīstības vīzija – 2012. gadam: Cēsu rajons attīstās kā Vidzemes daļa līdzsvarā ar vidi, ekonomisko attīstību un kultūrvēsturisko mantojumu, nodrošinot visiem rajona iedzīvotājiem labvēlīgus dzīves apstākļus.

Gulbenes rajona attīstības programmā un teritorijas plānojumā(2005.) definēta rajona nākotnes vīzija: Gulbenes rajons attīstās līdzās citiem Latvijas rajoniem ekonomiskajā, sociālajā, tūrisma, kultūras un sporta jomā, nodrošinot visām sociālajām iedzīvotāju grupām konkurētspējīgu, kvalitatīvu dzīves vidi.

Madonas rajona attīstības programmā noteikta Madonas rajona vīzija: Madonas rajons ir aktīva, savdabīga Vidzemes reģiona teritorija ar unikālām dabas vērtībām, tīru, sakoptu, veselīgu, uzņēmējdarbības attīstībai labvēlīgu vidi, bagātu kultūrvēsturisko mantojumu, kur iedzīvotāji var rast savām interesēm un kvalifikācijai atbilstošas darba, izglītības un atpūtas iespējas, kā arī saņemt sociālos un administratīvos pakalpojumus.

Valkas rajona attīstības programmā noteikta Vīzija: Valkas rajons ir viens no Latvijas rajoniem ar robežpilsētu Valku, Latvijā atpazīstamu ar ceļu būves uzņēmumiem - trīs pakalnu pilsētu Smiltēni, padomju laikā uzceltu kūdras ieguves un pārstrādes uzņēmumu pilsētu ar lauku teritoriju Sedu, mežinieku un plostnieku pilsētu Strenči un 17 lauku pašvaldībām ar daudzveidīgu lauksaimniecības specializāciju, mežsaimniecību un moderniem kokapstrādes uzņēmumiem. Jau bez iepriekš nosauktajām nozarēm darbojas pārtikas ražošanas, metālapstrādes, poliplasta ražošanas, vieglās rūpniecības un citi uzņēmumi, ir attīstīta tūrisma infrastruktūra. Valkas rajons ir rajons ar modernu, dinamisku, pieejamu pakalpojumu un tirdzniecības servisa sistēmu. Valkas rajonā ir sakārtota tehniskā un sociālā infrastruktūra, bioloģiski daudzveidīga un nepiesārņota vide, saglabāts rajona kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas, ir izveidots izglītības iestāžu tīkls, kas nodrošina izglītību visām iedzīvotāju kategorijām jebkurā vecumā.

Valmieras rajona nākotnes vīzija izstrādāta Valmieras rajona teritorijas attīstības programmas ietvaros. Valmieras rajona teritorijas plānojumā tiek piedāvāta nedaudz koriģēta un papildināta vīzijas versija Valmieras rajons Vidzemē:

- pēc administratīvi teritoriālās reformas realizācijas ir izveidots vienots Vidzemes reģions ar centru Valmierā. Valmieras rajons saglabā kooperācijas zonas funkcijas.
- Vidzemes reģionā Valmiera attīstās kā izglītības un zinātnes, kultūras un mākslas, veselības aprūpes, komunikāciju tūrisma un aktīvas uzņēmējdarbības centrs.

Rajonu attīstības plānošanas dokumentos iekļauto pamatnostādņu iekļaušanu reģiona teritorijas plānojumā nodrošina rajonu plānotāju līdzdalība plānošanas reģiona teritorijas plānojuma izstrādē.

Tuvākie Vidzemes kaimiņi- Limbažu rajons attīstības programmā formulējis šādu vīziju: Limbažu rajons kā konkurētspējīga Rīgas reģiona un Latvijas sastāvdaļa attīstās un veidojas par sociāli stabilu dzīves un darba telpu zināšanu un informācijas sabiedrībai ar saglabātu tīru, nepiesārņotu vidi, spēcīgi attīstītu cilvēku potenciālu.

Siguldas novada teritorijas 2014.gada redzējums ietverts Siguldas novada un Mores pagasta teritorijas plānojumā: Siguldas reģiona ģeogrāfiskais izvietojums ir Latvijas centrā. Šī faktora veiksmīga izmantošana Siguldas reģiona tēla veidošanā nodrošinās reģiona atpazīstamību arī ārpus Latvijas robežām. Siguldas reģionu atpazīs kā vietu ar sakārtotu vidi un izglītības, kultūras, sporta, tūrisma centru Latvijā.

Siguldieši ir ļoti optimistiski noskaņoti jautājumā par iedzīvotāju pieaugumu: Iedzīvotāju skaits Siguldas reģionā pieaugs, jo to ietekmēs Rīgas tuvums un iedzīvotājiem nodrošinātā ērtā un patīkamā dzīves vieta. Arvien vairāk Rīgas iedzīvotāju mainīs dzīvesvietu no Rīgas uz Siguldas reģionu un otrādi - no attālākiem Latvijas nostūriem uz Rīgas pusi.

Saskaņā ar Teritorijas plānošanas likumu, stājoties spēkā reģiona teritorijas plānojumam, rajonu un vietējo pašvaldību teritoriju plānojumi būs jāpārskata.

1.3.6. Sadarbība ar pārējiem plānošanas reģioniem un pārrobežu sadarbība

Teritorijas plānošanas likums (2002.g.) nosaka, ka plānošanas reģionu līmenī ir jāizstrādā reģiona teritorijas plānojums, kurā jānosaka reģiona attīstības iespējas, virzieni un ierobežojumi.

Kaimiņu plānošanas reģionos (Latgales, Zemgales un Rīga) notiek attīstības programmu, stratēģiju un teritorijas plānojumu izstrāde.

Zemgales plānošanas reģionam 2003.gadā tika izstrādāta reģiona attīstības programma (1998.gadā bija izstrādāta pirmā Zemgales attīstības stratēģija), kas ietver attīstības stratēģiju, nozaru attīstības koncepciju, darbības plānu 4 gadiem un gadskārtējo darbības plānu. Zemgales attīstības prioritātes sasaucas ar Vidzemes reģiona izvirzītajām prioritātēm – cilvēkresursu attīstība, teritorijas ilgpējīga un līdzsvarota attīstības, ekonomikas attīstības un dažādošana, kā arī lauksaimniecības un lauku dažādošana. Attīstības programmā ir iekļauts: Teiču dabas rezervāta vides informācijas punkti, nakšņošanas vietas un vides izziņas zonas izveide; Tūrisma infrastruktūras izveide Teiču dabas rezervātā.

Rīgas reģionam 2005. gada sākumā apstiprināta *Attīstības programma 2005.-2011.*, bet gada beigās reģiona attīstības padome apstiprināja *Teritorijas plānojumu 2005-2025.* Rīgas reģiona definētā vīzija vērsta uz Rīgas kā Eiropas metropoles reģiona attīstību un Rīgas reģionu kā Latviju telpiski vienojošu reģionu. Iespējamie sadarbības virzieni, ņemot vērā Limbažu rajona funkcionālo un vēsturisko piederību Vidzemes reģionam, ir iekļauti rīcības virzienos - transporta un transporta infrastruktūras attīstība, tūrisma attīstība, daudzveidīga lauku teritorijas attīstība, sakaru infrastruktūras attīstība, efektīvas enerģijas un vides infrastruktūras attīstība, piekrastes integrēta attīstība. Mazāk izstrādāta Siguldas novada kā tūrisma un rekreācijas centra attīstība, kas cieši saistīta ar tūrisma un rekreācijas attīstību Vidzemē.

Latgales plānošanas reģionam 2000.gadā ir izstrādāts Latgales attīstības plāns, kurā ir izvirzītie mērķi ir tuvi Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programmā izvirzītajām prioritātēm. 2003.gadā Latgales reģionam, sadarbībā ar flāmu ekspertiem, tika izstrādāts projekts par telpiskās struktūras plānu, kurā telpa ir skatīta caur trīs komponentēm – pilsētu teritorijas, lauku teritorijas un infrastruktūra. 2005.gada februārī tika uzsākta Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojuma izstrāde.

Vidzemes plānošanas reģionam 2002.gadā ir apstiprināta Vidzemes reģiona attīstības programma (2002 – 2017);. Šajā dokumentā ir noformulēta nākotnes vīzija: Vidzeme ir

dinamisks, konkurētspējīgs ES reģions ar unikālu dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma dažādību, kur iedzīvotāji var rast savai kvalifikācijai un personīgās izaugsmes interesēm atbilstošas darba un izglītības iespējas, un iedzīvotājiem nodrošināta sociālo un administratīvo pakalpojumu pieejamība.

Plānošanas dokumentos atsevišķi kā telpa izdalīta pierobežas teritorija, kas robežojas ar Igaunijas Republikas Valgas un Vīlandes apriņķiem un Krievijas Federācijas Pleskavas apgabalu.

Šobrīd pārrobežu sadarbība galvenokārt notiek kopīgos projektos dabas aizsardzības un ekotūrisma jomā, jo abpus robežai atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts Latvijas pusē, Nigulas dabas rezervāts- Igaunijas pusē.

2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas, sabiedrības līdzdalība un rezultāti

2.1. Vides pārskata izstrādē un informācijas iegūšanā iesaistītās institūcijas,

Vides pārskats ir sagatavots atbilstoši Ministru Kabineta 23.03.2004. noteikumiem Nr. 157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (pieņemts 30.05.2001., ar grozījumiem kas izsludināti līdz 12.03.2004.), kā arī Vides pārraudzības valsts biroja 26.11.2004. lēmumu Nr.101-p „Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu Vidzemes reģiona teritorijas plānojumam”.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros notika konsultācijas ar Vides pārraudzības valsts biroju, reģionālajām vides pārvaldēm un Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūru. Visas minētās institūcijas norādīja, ka stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums jāsatavo atbilstoši MK noteikumu Nr. 157 prasībām un atbilstoši Vides pārraudzības valsts biroja lēmumiem. Vides pārskata sagatavošanā tika izmantoti vairāki elektroniski pieejami informācijas avoti, datu bāzes, kā arī dažādi publicēti materiāli.

2.2. Sabiedrības līdzdalība

- Plānošanas dokumenta otrās redakcijas un vides pārskata projekta izstādīšanas vieta un laiks

Vides pārskats iekļauts *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā* kā tā sastāvdaļa, un līdz ar to tam piemērojami visi ar teritorijas plānojuma sabiedrisko apspriešanu saistītie pasākumi. Vides pārskata projekts pēc reģiona attīstības padomes lēmuma par teritorijas plānojuma otrās redakcijas nodošanu sabiedriskajai apspriešanai un atzinuma saņemšanai kopā ar teritorijas plānojumu

tiek nodots sabiedriskai apspriešanai laikā no 2005.gada 27. decembra līdz 2006. gada 22. februārim katru darba dienu no plkst. 10.00 – 16.00:

- Valmierā, Lāčplēša ielā 1, nodibinājuma „Vidzemes reģiona attīstības aģentūra” telpās,
- Alūksnē, Dārza ielā 11, Alūksnes rajona padomes telpās,
- Cēsīs, Bērzaines ielā 5, Cēsu rajona padomes telpās,
- Gulbenē, Ābeļu ielā 2, Gulbenes rajona padomes telpās,
- Madonā, Saieta laukumā 1, Madonas rajona padomes telpās,
- Valkā, Beverīnas ielā 3, nodibinājuma „Vidzemes attīstības aģentūra” iznomātās telpās 2. stāvā 22/23. kabinetā,

Ar Vides pārskata projektu var iepazīties „Nodibinājuma” Vidzemes attīstības aģentūra” mājas lapā <http://www.vidzemes-regions.lv>.

Sabiedrības līdzdalība tiek organizēta plānojuma izstrādes procesa ietvaros, publicējot sludinājumu par sabiedrisko apspriešanu laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, rajonu laikrakstos un ievietojot sludinājumu Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā <http://www.vdm.gov.lv/ivnvvb/>

- Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas sanāksme notiks 2006. gada 7. februārī Valkā, Beverīnas ielā3, zālē no plkst. 11.00 līdz 15.00.
- Apmeklētājus pieņem un rakstiskās atsauksmes ar norādi „Priekšlikumi Vides pārskatam” laikā no 2005. gada 27. decembra līdz 2006. gada 22. februārim var iesniegt vai sūtīt pa pastu uz adresi – Nodibinājums Vidzemes attīstības aģentūra, Valmiera, Lāčplēša iela 1, LV-4201. Atsauksmes par Vidzemes plānošanas reģiona Teritorijas plānojuma Vides pārskatu var sūtīt Mārai Zeltiņai uz e- pastu: Mara.Zeltina@vaa.lv ar norādi „Priekšlikumi Vides pārskatam”

2.3. Institūcijas un organizācijas, kam nosūtīts vides pārskata projekts

Vides pārskata projekts pēc reģiona attīstības padomes lēmuma par teritorijas plānojuma otrās redakcijas nodošanu sabiedriskajai apspriešanai un atzinuma saņemšanai kopā ar teritorijas plānojumu tiek nodots sabiedriskai apspriešanai un iesniegts sekojošām institūcijām: Valsts vides dienestam, Dabas aizsardzības pārvaldei, Valsts aģentūrai “Sabiedrības veselības aģentūra”, Viduslatvijas, Ziemeļaustrumu un Ziemeļvidzemes reģionālajām lauksaimniecības pārvaldēm, Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Valkas un Valmieras virsmežniecībām, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātiem, Gaujas Nacionālajam parkam, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam, Vides aizsardzības klubam.

2.4. Rezultāti

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros laikā no 2005. gada 27. decembra līdz 2006. gada februārim noritēja Vides pārskata sabiedriskā apspriešana. Par Vides pārskatu tik saņemti 12 atzinumi, daļā no tiem nebija izteiktas nekādas iebildes vai piezīmes, tika ieteikts virzīt dokumentu tālāk. Iebildumus/viedokļus vai priekšlikumus saturēja 12 atzinumi. Daļa no tiem bija redakcionālas dabas, piem., aizstāt „Vidzeme” ar „Vidzemes plānošanas reģions”, kā arī precizēt dabas teritoriju nosaukumus un atrašanās vietu.

Kā būtiski vērtējami un vērā ņemti sekojoši ieteikumi un priekšlikumi:

- Precizēt informāciju par Dabas aizsardzības plānu izstrādi un esamību īpaši aizsargājamās dabas teritorijām;
- Precizēt vides aizsardzības jomā lietotos terminus;
- Precizēt informāciju, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai informācijai.

Par Teritorijas plānojumu tika saņemti 37 atzinumi. Visbiežāk izteiktie ieteikumi vai priekšlikumi, kas tika ņemti vērā, papildinot Teritorijas plānojumu, skāra jautājumus par:

- Informācijas atjaunošanu, t.sk. statistikas datu atjaunošanu;
- Kartoshēmu precizēšanu;
- Apdzīvoto vietu klasifikāciju;
- Autoceļu un dzelzceļu klasifikāciju.

3. Esošā vides stāvokļa apraksts un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots. Reģiona teritorijas plānojuma īstenošanas ietekmes novērtējums

3.1. Esošās situācijas apraksts

3.1.1. Atrāšanās vieta

Vidzemes plānošanas reģions atrodas Latvijas ziemeļaustrumos un robežojas ar Latgales reģionu dienvidaustrumos, Zemgales reģionu dienvidos un Rīgas plānošanas reģionu rietumos. Vidzemes plānošanas reģions pēc platības ir lielākais, tas aizņem 15 257 km² jeb 24% no Latvijas teritorijas.

Gan telpiski, gan funkcionāli Vidzemes plānošanas reģions ir cieši saistīts ar Rīgas plānošanas reģionu, ņemot vērā piekļuvi jūrai (Vidzemes jūrmala) un saikni ar galvaspilsētu.

Saskaņā ar 25.03.2003. MK noteikumiem Nr.133 „Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām”, Vidzemes plānošanas reģionā ietilpst Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Valkas, Valmieras rajonu vietējās pašvaldības. Vietējo pašvaldību līmeni veido 126 pašvaldības- tajā skaitā 16 pilsētas, 108 pagasti un divi novadi.

3.1.2. Zemes dzīļu resursi

Reģiona teritorijas plānojumā atzīts, ka Vidzeme uz citu reģionu fona neizceļas ar nozīmīgiem derīgo izrakteņu krājumiem; samērā plaši izplatītie būvmateriālu izejvielu resursi - smilts, smilts- grants, dolomīts, māls, lielākoties sastopami nelielās, vietējas nozīmes atradnēs. Ar 08.07.1997. MK noteikumiem Nr. 238 “Valsts nozīmes derīgo izrakteņu un atradņu, kā arī valsts nozīmes zemes dzīļu nogabalu izmantošanas kārtība” reģionā ir noteiktas 5 valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes Vidzemes reģionā- divas kvarca smilšu atradnes- „Bāle- Bērziņi” Valmieras rajonā un „Cīruļi” Cēsu rajonā, augstas kvalitātes māla atradne „Liepa” Cēsu rajonā, dolomītu atradne „Dārzciems” Alūksnes rajonā un grants atradne „Pāvuli” Cēsu rajonā.

Dolomīts- plaši izplatīts reģiona austrumu daļā. Alūksnes rajona „Dārzciema” atradne- viena no nozīmīgākajām valsts nozīmes atradnēm- ar 08.07.1997. MK noteikumiem Nr. 238 tai noteikts valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes statuss. Pēc Valsts Ģeoloģijas dienesta datiem, atradnes izpētītie krājumi ir 15.01 milj.m³, ārpus atradnes- vēl apmēram 34 milj.m³. Izpētīts, ka apmēram 7.7. milj.m³ ir apdarei izmantojams dekoratīvais dolomīts, pārējais- derīgs šķembu, dolomītmiltu un būvkaļķu ražošanai. Dolomīta ieguves apjomam tendence pieaugt, jo palielinās dolomīta izmantošana būvniecības un ceļu būves vajadzībām.

Kvarca smilšu iegulas sastopamas Valmieras, Cēsu un Valkas rajonos. Reģionā ir 2 valsts nozīmes kvarca smilšu atradnes- „Bāle- Bērziņi” Valmieras rajonā un „Cīruļi” Cēsu rajonā; abas atradnes atrodas Gaujas Nacionālajā parkā, kas negatīvi ietekmē to iespējamo izmantošanu. Šobrīd nelielos apjomos tiek izmantota tikai „Bāles- Bērziņu” atradne- gadā iegūst 0.20 tūkst.m³, kaut izpētītie krājumi ir 1.08 milj.m³. „Cīruļu” atradne izpētīta tikai daļēji, šobrīd tās krājumi tiek lēsti aptuveni 180 milj.m³, un tā ir perspektīva izmantošanai nākotnē.

Māls – visai plaši izplatīta būvmateriālu izejviela reģiona zemieņu teritorijās. Valsts nozīmes augstas kvalitātes māla atradne „Liepa” Cēsu rajonā tiek uzskatīta par

nozīmīgāko devona mālu atradni Latvijā, tās izpētītie krājumi sasniedz 17.7 milj.m³. Māla ieguves vietas atrodas Gaujas Nacionālā parka teritorijā; ieguve notiek atbilstoši parka noteikumiem, un ieguves apjomiem ir tendence samazināties.

Smilts un smilts-grants atradņu reģionā ir daudz, lielākās iegulas izplatītas galvenokārt augstieņu rajonos un lielo upju ielejās. Vidzemes reģionā lielākā smilts- grants un smilts atradne „Pāvuli” Cēsu rajonā Vidzemes augstienes ziemeļu nogāzē ir viena no trim valstī šobrīd visintensīvāk izmantotajām. No kopējiem 4.38 milj.m³ izpētīto krājumu 3.14 milj.m³ ir smilts- grants materiāls, un, pieaugot būvniecības un ceļu būves un remonta darbu apjomam, prognozējams tā ieguves apjoma pieaugums.

Labvēlīgie apstākļi **kūdras** veidošanās procesiem nodrošina reģionu ar kūdras resursiem, kā arī kūdras eksportu uz ārvalstīm. Lielākās kūdras purvu aizņemtās platības ir zemieņu teritorijās.

Palsmanes un Virešu apkaimē konstatēti nelieli vietējas nozīmes **ģipšakmeni** saturoši slāņi- lielākā ir Plevnas atradne ar novērtētajiem krājumiem 0.71 milj.m³.

Lielākajā daļā ezeru ir sastopams **sapropelis**.

Svarīgs teritorijas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums ir kvalitatīvs **dzeramais ūdens**. Reģionā potenciāli ir lieli pazemes dzeramā ūdens krājumi, visā reģiona teritorijā iespējams nodrošināt ūdens apgādi.

Reģiona teritorijā ir sastopami minerālūdeņi; plašāk izplatīti hlorīda – nātrija tipa iesālūdeņi un sālsūdeņi. Pašlaik galvenokārt tiek izmantoti galda minerālūdeņi.

Valstī kopumā vairāk kā 100, bet reģionā- 53 atradnes pilnībā vai daļēji atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (skat. Pielikumu Nr.3.-tabulu „Būvmateriālu izejvielu atradnes īpaši aizsargājamās dabas teritorijās”).

Spēkā esošie normatīvie akti šo atradņu izmantošanai izvirza īpašus priekšnoteikumus- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kas regulē saimnieciskās darbības iespējas konkrētajā teritorijā, tātad arī atradnēs.

Tā, piem., Gaujas nacionālajā parkā atrodas samērā liels būvmateriālu izejvielu atradņu skaits, t.sk. 2 valsts nozīmes atradnes, kuru izmantošanu reglamentē MK pieņemtie „GNP individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Patlaban parka teritorijā tikai dažās no atradnēm notiek izejvielu ieguve, galvenokārt tajās, kur tā bija uzsākta jau pirms GNP nodibināšanas.

Atbilstoši MK 22.07.2003. noteikumiem Nr.415. „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” derīgo izrakteņu ieguve ir aizliegta dabas liegumos.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Vidzemes reģiona teritorijas plānojums neparedz īpašas prasības vai ierobežojumus derīgo izrakteņu ieguvei. Derīgo izrakteņu ieguvi veikt atļauts atbilstoši normatīvo aktu prasībām, bet īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, piem., Gaujas Nacionālajā parkā, kur atrodas 3 no reģiona 5 valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēm, atbilstoši MK 22.07.2003. noteikumiem Nr. 415. „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” un GNP individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, un pēc derīgo izrakteņu izstrādes teritorijas rekultivējot.

Attiecībā uz jaunām derīgo izrakteņu ieguves teritorijām, jo plānojums konstatē tendenci pieaugt pieprasījumam pēc būvmateriālu izejvielu resursiem, svarīgi veikt to ietekmes uz vidi novērtējumu jeb sākotnējo izvērtējumu saskaņā ar LR likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”.

3.1.3. Topogrāfija un hidrogrāfija

Reģiona reljefam raksturīgs visai zems hipsometriskais stāvoklis ar lēzenu, zemu apvidu (50-130 m vjl.) un paugurainu augstieņu (200-250 m vjl.) miju.

Augstākais Vidzemes un arī Latvijas virsas punkts – Gaiziņkalns (312 m vjl.) atrodas Vidzemes augstienē. Reģiona ziemeļos atrodas Alūksnes augstiene ar augstāko punktu Dēliņkalnu (271 m), bet rietumos- Sakalas augstiene ar augstāko punktu Latvijas teritorijas daļā- Pikas kalnu (105 m) un Idumejas augstiene ar augstāko punktu Gulotnes kalnu (125 m). Starp minētajām augstienēm izvietojusies Tālavas zemene, cauri kurai tek Vidzemes nozīmīgākā upe – Gauja.

Vērienīgā Austrumlatvijas zemene nodala Vidzemes un Alūksnes augstienes no Latgales augstienes un aizņem reģiona dienvidaustrumu daļu.

Īpaša loma gan ainaviski, gan arī dabas apstākļu veidošanā ir Gulbenes paugurvalnim, kas nodala Tālavas zemi no Austrumlatvijas zemes un ir abu lielāko Latvijas upju – Daugavas un Gaujas ūdensšķirtne.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorija atbilstoši Ūdens apsaimniekošanas likumā noteiktajam upju baseinu iedalījumam ietilpst Gaujas un Daugavas baseinu apgabalos. Gaujas baseina apgabals aptver Valmieras, Valkas, Limbažu, daļēji Alūksnes, Gulbenes un Cēsu rajonus; Daugavas baseina apgabalā ietilpst Madonas rajons un daļēji Cēsu, Gulbenes un Alūksnes rajoni.

Pēc hidrogrāfiskā iedalījuma

- lielākā daļa Vidzemes reģiona teritorijas ietilpst Gaujas lielbaseinā;
- reģiona Dienvidu daļa pieder Daugavas upju sateces baseinam;
- reģiona Ziemeļrietumi- Salacas baseinam;
- neliela Valkas rajona Ziemeļaustrumu daļa- Emajogi (notece caur Igauniju uz Somu līci) un pati reģiona ziemeļaustrumu daļa- Veļikajas baseinam.

Vidzemes upes pieder līdzenuma tipa ūdens tecēm- tās barojas galvenokārt no lietus un sniega ūdeņiem, vasarā no gruntsūdeņiem.

Vidzeme nav bagātākais reģions ezerainības ziņā, tomēr lielākie- Burtnieks, Lubāns, Alūksnes ezers un citi ir neatņemama reģiona identitātes sastāvdaļa. Atšķirībā no citiem reģioniem Vidzemē ezeru veidošanās process turpinās- pēc kūdras izstrādes beigšanas Sedas purvā kopumā tiks appludināts apmēram 50 km² izstrādāto teritoriju un šī ūdenskrātuvju sistēma būs 3.-4. lielākā Latvijā.

Atbilstoši 12.03.2002. Ministru Kabineta Noteikumiem Nr.118. „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, zivsaimnieciski nozīmīgo prioritāro zivju ūdeņu sarakstā iekļautas Gauja, Amata, Brasla (laša, taimiņa, strauta foreles un alatas populācijas), Rauna (taimiņa un upes nēģa populācijas) un Aiviekste (nozīmīga makšķerēšanai), ekonomiski svarīgo ezeru sarakstā- Alūksnes ezers, Burtnieks un Lubāns (nozīmīgi zvejai un makšķerēšanai).

Uz reģiona upēm uzceltas 50 mazās HES (no tām 9 uz Gaujas, 5- uz Abula) , kuru enerģētiskais potenciāls gan nav liels, un daļa no tām iekļauta vidi nelabvēlīgi ietekmējošo mazo HES sarakstā- Augstāres un Ilzēnu HES uz Gaujas, Kalnakārklus HES uz Kujas, Vecpiebalgā HES uz Orisāres u.c. (SIA Vides projekti „Mazo HES darbības izvērtējums”).

Gauja un tās 52 pietekas, Salaca un tās 11 pietekas, Aiviekste, Pededze, Brasla, Vaidava-pavisam kopā 85 upes saskaņā ar MK 15.01.2002. noteikumiem Nr.27. „Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus”, ir iekļautas to upju sarakstā, uz kurām aizliegts būvēt hidroelektrostaciju aizsprostus.

Atbilstoši MK 12.03.2002. noteikumiem Nr.118. „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” noteiktas ūdens ķīmiskās kvalitātes prasības lašveidīgajiem (Salaca, Gauja, Vaidava u.c.) un karpveidīgajiem zivju ūdeņiem, arī ūdens videi bīstamo un īpaši bīstamo vielu robežvērtībā zivju ūdeņu upēm un ezeriem, kā arī ziemeļu upespērlenes populācijas aizsardzībai. Daļa reģiona upju (Amata, Rakšupe, Vellupe, Dzērdupe) bioloģisko vērtību ziņā uzskatāmas par Latvijas mēroga etalonupēm ar tīriem ūdeņiem, lielu bioloģisko daudzveidību un starptautiski aizsargājamām sugām. (http://senleja.gnp.gov.lv/PDF/Dabas_aizsardziibas_plans_11.10.2004.pdf- 19.lpp.)

Reģionā nav 11.08.1998. MK noteikumiem NR.300. atbilstošu peldvietu.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Teritorijas plānošanā jāņem vērā MK noteikumi Nr.27. „Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus”- uz Gaujas un tās 52 pietekām, Salacas un tās 11 pietekām, Aiviekstes, Pededzes un Ogres ar pietekām ir aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus.

3.1.4. Klimats

Vidzemes reģiona klimata iezīmes saistītas ar tā ģeogrāfisko novietojumu. Klimatisko apstākļu atšķirību ietekmē ne vien reljefa dažādība, bet arī attālums līdz jūrai, kontinentalitāte, lielo mežaudžu izvietojums. Atkarībā no nogāžu ekspozīcijas, gaisa noplūdes pa tām, vēja un citiem apstākļiem klimatiski elementi var ievērojami atšķirties.

Reģiona rietumu daļā dominē jūras polārās gaisa masas. Konstatēts (http://www.lva.gov.lv/zinojumi/wfd2005_lv/), ka šī reģiona daļa 190- 200 dienas gadā ir ciklonu ietekmē, bet virzienā uz austrumiem ciklonu ietekme samazinās un Alūksnes augstienē ciklonu darbība ietekmē vidēji 165 dienas gadā.

Visbiežāk nokrišņus atnes dienvidrietumu un ziemeļrietumu vēji („Latvijas daba” I.). Ilggadīgo nokrišņu summu kartoshēma Latvijas teritorijai liecina, ka, ja Rīgas līča piekrastē nokrišņu summa ir ap 700- 750 mm, tad Vidzemes un Alūksnes augstienēs pārsniedz 800- 850 mm. Visvairāk dienu ar nokrišņiem ir tieši Vidzemes augstienē- līdz 212 dienām gadā (http://www.lva.gov.lv/zinojumi/wfd2005_lv/). Mazākais dienu skaits ar nokrišņiem atzīmēts Vidusgaujas ieplakas rajonā- mazāk par 170 dienām.

Ilggadējie novērojumi liecina, ka pastāvīga sniega sega Vidzemē izveidojas laikā no 10.- 25. decembrim un saglabājas līdz 15.- 30. martam. Tas nozīmē, ka pastāvīga sniega sega saglabājas 85- 110 dienas. Maksimālais sniega segas biezums – 126 cm novērots Gaiziņkalnā 1931. gadā- citur reģionā tik bieža sniega sega nav novērota. Klimata kontinentalitāte pieaug, attālinoties no jūras, un ziemās Vidzemē atkušņu mazāk, kā citur Latvijā.

Tātad Vidzemes reģionam raksturīgs klimats ar agru sala iestāšanos rudenos, salīdzinoši garām ziemām, lielu nokrišņu daudzumu, salīdzinoši īsu veģetācijas periodu. Visas šīs pazīmes īpaši spilgti izteiktas Vidzemes augstienē, daļēji arī Alūksnes augstienē, līdz ar to

padarot šos areālus par klimatiski visnelabvēlīgākajiem lauksaimniecības attīstībai. Augstienēs paugurainais reljefs rada izteiktas mikroklimatiskās atšķirības dienvidu un ziemeļu nogāzēs- tas jāņem vērā gan ierīkojot stādījumus, gan izvēloties piemērotus kultūraugus, gan vietu apbūvei.

Šādi klimatiskie apstākļi no vienas puses rada ierobežojumus auglīkopībai, samazina kultūraugu ražību, sadārdzina apkuri, arī ceļu tīrīšanu ziemā, bet no otras- nosaka teritorijas piemērotību ziemas sporta veidu attīstībai.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Plānojums respektē diferencēto klimatisko apstākļu ietekmi, un augstieņu teritorijās neparedz laukkopības attīstību, bet atbalsta šo teritoriju izmantošanu tūrismam un rekreācijai, uzsverot īpašo piemērotību ziemas sporta veidiem.

3.1.5. Augsnes

Augsnes sega cieši saistīta ar ģeoloģiju un reljefu un ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka zemes lietojuma veidu diferenciāciju. Vidzemes reģionā galvenokārt sastopami paugurainēm un morēnu līdzenumiem raksturīgie augšņu kompleksi. Dominē smilts, bet reģiona Ziemeļu daļā- mālsmilts un smilšmāla augsnes cilmiezis. Tur, kur uz smilts cilmieža veidojušās tipiskās podzolētās un podzolētās gleja augsnes, arī izplatīti lielākie mežu masīvi reģionā. Vidzemes un Alūksnes augstienēs uz morēnas mālsmilts un smilšmāla nogulumiem - velēnu podzolaugsne un velēnu podzolētās glejaugsnes. Reljefa atšķirības bieži vien izraisījušas augsnes granulometriskā sastāva dažādību, jo pauguru virsotnēs vērojama pastiprināta augsnes erozija, bet nogāzēs- uzskatītās jeb deluviālās augsnes.

Salīdzinoši auglīgākās velēnu gleja un velēnu podzolētā glejaugsne sastopamas reģiona centrālajā un Dienvidaustrumu daļā un sakrīt ar augstvērtīgāko lauksaimniecības teritoriju izvietojumu.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Teritorijas plānojumos jāparedz saposmotā reljefa un daudzveidīgās ģeoloģiskās uzbūves ietekme uz plānotajiem pasākumiem. Jārēķinās ar iespējamo augšņu eroziju un gravu veidošanos augstieņu teritorijās. Lauksaimniecības zemju areālos un teritorijās ar jauktu zemes lietojumu jāplāno un jāturpina augsnes ielabošanas pasākumi- meliorēšana, kalķošana.

3.1.6. Zemes sadalījums pēc lietošanas veida

Vidzemes reģiona teritorijai kopumā raksturīga daudzveidīga zemes lietojumveidu struktūra, un līdz ar to arī dažādas izmantošanas iespējas.

Vairāk kā trešo daļu- 34.3% (www.vzd.gov.lv) no Vidzemes reģiona teritorijas aizņem **lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ)**; lauksaimniecības teritoriju īpatsvars reģionā ir zemāks nekā valstī kopumā (38.3%).

No reģiona lauku rajoniem visaugstākais lauksaimniecībā izmantojamo zemju procents no rajona kopplatības ir Valmieras rajonā, kur tās aizņem 37.48% no rajona teritorijas, viszemākais- Alūksnes rajonā, kur LIZ aizņem 29.34% kopplatības.

Reģiona lauksaimniecību zemju auglība kopumā nav augsta- tikai 31.4 balles. Zemas zemes vidējās vērtības ir saimniecībās, kas atrodas augstienēs; lielākās platībās augstvērtīgākās LIZ (51 – 60 balles un augstāk) ir Cēsu un Valmieras rajona pagastos.

Pasliktinās zemes kvalitatīvie rādītāji- lauksaimniecībā izmantojamo zemju kvalitāte krītas skābo augšņu kalķošanas samazināšanās rezultātā. No otras puses- pēdējā desmitgadē samazinājies lauksaimniecības zemju piesārņojums.

Aizvadītajā desmitgadē samazinājusies interese izmantot ražošanā lauksaimniecībā izmantojamās zemes, ko raksturo neizmantoto LIZ platību palielināšanās. Vislielākās platībās neizmantotas lauksaimniecības zemes ir Cēsu rajonā, kur pēc Valsts zemes dienesta datiem 2002.gadā lauksaimnieciskai ražošanai neizmantoja 30.4%. Neapstrādātā zeme aizaug ar nezālēm un krūmājiem, zaudē ražību un ainavisko vērtību.

Palielinājusies lauksaimniecības zemju dabiskā transformācija – aizaugšana, pārpurvošanās - arī Madonas un Gulbenes rajonos.

Īpaša reģiona vērtība ir kopto Latvijas lauku mozaīkveida ainava. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju neizmantošanas rezultātā vērojama lauku ainavas un lauksaimniecībā izmantojamo zemju degradācija. Neveiksmīgas privatizācijas un ekonomisko aktivitāšu orientācijas izmaiņu rezultātā gan laukos, gan pilsētās un ciemos redzamas pamestas ražošanas ēkas un lauksaimniecības būves, kas bojā ainavu.

Lauksaimniecība ir pamats vides daudzveidības un ainavisko vērtību saglabāšanā, tomēr lielas vienlaidus lauksaimniecības platības degradē dabas daudzveidību un ainavu.

Vairāk kā pusi (51.9%) no Vidzemes reģiona teritorijas platības aizņem **meži**, to kopplatība reģionā ir 779531,6 ha (www.vzd.gov.lv) Ar mežiem klāto platību īpatsvars ir ļoti atšķirīgs ne tikai rajonu, bet arī pagastu griezumā. Alūksnes rajonā meži aizņem 58.3% rajona teritorijas, Madonas un Valmieras rajonos- 46% un 45%. Mežiem klāto platību īpatsvars pagastu griezumā ir ļoti atšķirīgs- piemēram, Valkas rajonā visaugstākais ir Launkalnes (73%), Vijciema (68%), Valkas (63%) pagastos, bet krietni zemāks Smiltenes (25%) un Blomes (29%) pagastos.

Vērojama mežu koncentrācija reģiona ziemeļu un austrumu daļā.

Meža platībām reģionā ir tendence palielināties, jo ir lielas neizmantoto lauksaimniecības zemju platības, kuras ne tikai aizaug ar mazvērtīgiem kokiem un krūmiem, bet tiek arī mērķtiecīgi apmežotas.

Mežu daudzums, to kvalitāte un ģeogrāfiskais izvietojums nosaka reģiona piederību pie tiem reģioniem, kam meža nozare reģiona lauku teritorijās ieņem nozīmīgu lomu tautsaimniecībā, nodrošinot nodarbinātību un stabilus ienākumus. Reģiona mežiem ir ievērojama loma arī kā rekreācijas resursam (ogošana, sēņošana, dabas un ekotūrisms), un tas ir arī potenciāls vides kvalitātes nodrošināšanai.

Reģiona mežiem piemīt liela bioloģiskā daudzveidība. Meži ir neatņemama ainavas sastāvdaļa, un ar savu daudzveidīgo ekoloģisko, sociālekonomisko un kultūrvēsturisko vērtību neapšaubāmi ir viena no lielākajām reģiona dabas bagātībām.

Īpaši vērtīgas dabīgās dzīvotnes ir apmēram 10% (www.vkmc.gov.lv) Vidzemes reģiona teritorijas aizņemošie mitrāji, kas ietver mitros mežus, purvus un aizaugošus ezerus. Tie nodrošina līdzsvarotus hidroloģiskos apstākļus, regulē ūdens plūsmu un kalpo kā dabiskie piesārņojuma attīrītāji, ir dzīvesvieta daudzām retām un apdraudētām dzīvnieku un augu sugām, kā arī tiem ir liela nozīme dabas daudzveidības saglabāšanā.

Purvi ir viena no lielākajām Latvijas dabas bagātībām, jo bez ekoloģiskās vērtības (reģionā atrodas trīs – Lubāns, Ziemeļu purvi, Teiču un Pelečāres purvi, no sešām Latvijas

Ramsāres vietām- starptautiskas nozīmes mitrājiem) tiem ir arī būtiska ekonomiska loma- purvi glabā nozīmīgus unikālā dabas resursa- kūdras krājumus.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Paredzams, ka plānojuma ietekmē samazināsies lauksaimniecībā neizmantoto LIZ platības un to īpatsvars- plānojums paredz apzināt un uzskaitīt visas neizmantotās LIZ, un atkarībā no to atrašanās vietas, vai nu atjaunot lauksaimniecisko darbību tajās, vai veikt plānveidīgus apmežošanas pasākumus.

Plānojums paredz meža platību palielināšanos un mežaudžu produktivitātes celšanas pasākumus, mazvērtīgo koku sugas stādījumos nomainot uz produktīvākām.

Ieteikums- jebkuru apmežošanas priekšlikumu rūpīgi apsvērt teritorijas plānojuma ietvaros.

3.2. Vides stāvoklis

3.2.1. Gaisa kvalitāte

Gaisa kvalitāti reģionā ietekmē stacionārie un mobilie piesārņojošo vielu izmešu avoti, mazāk- gaisa piesārņojuma pārrobežu pārnese. Ņemot vērā rūpnieciskās ražošanas samazināšanos pēdējos gados, kā arī veiktos energoefektivitātes pasākumus, kopumā vērojama tendence samazināties gaisa piesārņojošo vielu emisijai no stacionāriem piesārņojuma avotiem.

Vidzemes reģiona galvenie stacionārie gaisa piesārņojuma avoti ir katlumājas, sastādot 84% no kopējā gaisa piesārņojuma avotu izmešu apjoma (skat.2.tabulu). Visaugstākais reģionā 2003. gadā gan kopējais piesārņojuma izmešu daudzums- 2989.9 t, gan katlu māju izmešu apjoms- 2801.6 t bija no Gulbenes rajona katlumājām. Visaugstākie kaitīgo vielu izmetes rādītāji uz vienu iedzīvotāju 2003.gadā arī bija Gulbenes rajonā- 108 kg, liels šis rādītājs arī Valkas rajona- 50 kg, vismazākais- Valmieras rajonā, kur izmešu daudzums ir 28 kg uz vienu rajona iedzīvotāju. Katlumāju izmešu daudzums uz teritorijas 1 km², ir liels salīdzinot ar valsts vidējo rādītāju- 0,8 t uz 1 km², reģionā ir mazāks- 0.6 t uz 1 km², vislielākais tas ir Gulbenes rajonā- 1.5 t uz 1 km².

2.tabula

Kaitīgo vielu izmete atmosfērā no stacionāriem avotiem 2003.gadā

(LR CSP „Vides rādītāji Latvijā 2003.gadā”, Rīga, 2004.)

Rajons	Piesār- ņojuma izmeši kopā, t	Katlu māju izmeši atmosfērā kopā, t	Katlu māju izmešu īpatsvars piesārņo- juma izmešos, %	Katlu māju izmeši atmosfē- rā uz 1 iedzīv. kg	Katlu māju izmeši atmosfē- rā, t uz 1 km ²
Alūksnes rajons	950.5	824.2	86.7	37	0.3
Cēsu rajons	2179.9	1642.9	75.4	37	0.5
Gulbenes rajons	2989.5	2801.6	93.7	108	1.5
Madonas rajons	1742.6	1563.8	89.7	39	0.4
Valkas rajons	1654.1	1346.4	81.4	50	0.6

Valmieras rajons	1677.5	1220.6	72.8	28	0.5
Vidzemes reģions	11194.1	9399.5	84.0		0.6
LATVIJA	50928,7	37410,8	73,5	16	0,8

Stacionāro gaisa piesārņotāju objektu skaitam ir tendence pieaugt, pilnveidojoties uzskaitē un esošo objektu apzināšanai arī centralizētās siltumapgādes vietā palielinoties lokālu katlu māju skaitam. Palielinoties šādām decentralizācijas tendencēm, daudzos gadījumos palielinās arī gaisa piesārņojums.

Gaisa kvalitātes valsts monitorings atbilstoši valsts monitoringa programmai Vidzemes reģionā veikts netiek.

Ne visu veco katlu māju darbība atbilst Eiropas Savienības vides prasībām. Būtiski ir enerģijas zudumi.

Reģionā vērojama tendence palielināt vietējā un arī ekoloģiski tīrākā kurināmā – koksnes atlikumu izmantošanu, samazinot importēto energoresursu- naftas produktu, akmeņogļu un gāzes izmantošanu.

Pieaugot transporta līdzekļu skaitam un satiksmes intensitātei, palielinās gaisa piesārņojums no transporta.

Reģiona daudzajos kokapstrādes uzņēmumos ne visur atrisināts koksnes atkritumu un skaidu izmantošanas jautājums. Tos sadedzinot, rodas ugunsbīstamas situācijas un gaisa piesārņojums.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Potenciālie gaisa kvalitāti pazeminošie faktori, īstenojot Teritorijas plānojumu, ir apbūves un transportlīdzekļu skaita un transporta plūsmas intensitātes palielināšanās reģiona teritorijā.

Reģionā nav paredzēta jaunu teritoriju izdalīšana ražošanas vajadzībām, bet gan jau esošo teritoriju sakopšana un attīstīšana. Ņemot vērā, ka Vidzemei paredzēts nākotnē attīstīties kā videi draudzīgai teritorijai, saglabājot savu unikālo dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma dažādību, attiecībā uz iespējamo ražošanas uzņēmumu izvietojumu reģionā, ļoti svarīgi ir veikt to ietekmes uz vidi novērtējumu jeb sākotnējo izvērtējumu un pieļaut tikai tādu ražošanas uzņēmumu būvi un attīstību, kas neatstāj būtisku ietekmi uz apkārtējo vidi.

Potenciāls gaisa kvalitāti uzlabojošs faktors ir videi draudzīgāko atjaunojamo resursu (Saules un vēja enerģijas, biogāzes, biomasas, koģenerācijas, arī mazo HES) plašāka pielietojuma ieviešana.

3.2.2. Ūdens kvalitāte

Latvijai un Vidzemei saistošas ir Eiropas kopienas Ūdens struktūrdirektīvas (2000/60/EC) prasības, kas nosaka, ka līdz 2015.gada beigām visā Eiropā jānodrošina laba virszemes un pazemes ūdens kvalitāte un līdz 2009.gada beigām katrai ūdens sateces baseina teritorijai jāizstrādā vienots apsaimniekošanas plāns un pasākumu programma vēlamās ūdens kvalitātes sasniegšanai.

3.2.2.1. Virszemes ūdeņi

Virszemes ūdens piesārņojumu galvenokārt izraisa notekūdeņu novadīšana. To stāvoklis savukārt ir atkarīgs no attīrīšanas iekārtu esamības, komunālo notekūdeņu attīrīšanas kvalitātes, rūpniecisko notekūdeņu sastāvā esošajām bīstamajām vielām, difūzā piesārņojuma no lauksaimnieciskās ražošanas, kā arī no robežšķērsojošā un vēsturiskā piesārņojuma, lietus ūdens noteces un meliorācijas sistēmu ekspluatācijas.

Balstoties uz iepriekšējo gadu apsekojuma datiem un izmantojot upju bioloģiskās kartes un monitoringa datus (reģiona teritorijā atrodas 14 virszemes ūdeņu kvalitātes valsts monitoringa posteņi; to atrašanās vietas norādītas pielikumā Nr. 4), var secināt, ka prioritārie zivju ūdeņi pārsvarā atbilst normatīvajos aktos noteiktajiem zivju ūdeņu kvalitātes normatīviem.

Kopumā reģiona virszemes ūdeņus raksturo laba ekoloģiskā kvalitāte, (www.lva.gov.lv/lva/03produkti/04kartes/2003/udens/notekudeni.jpg), labas pašattīrīšanās spējas, ļoti zemas metālu un naftas produktu koncentrācijas un samērā zemas organisko vielu un biogēnu koncentrācijas („Virszemes ūdens kvalitātes pārskats.-87.). Daļa reģiona upju (Amata, Rakšupe, Vellupe, Dzērdupe, Salacas baseina upes) bioloģisko vērtību ziņā uzskatāmas par Latvijas mēroga etalonupēm ar tīriem ūdeņiem, lielu bioloģisko daudzveidību un starptautiski aizsargājamām sugām. (http://senleja.gnp.gov.lv/PDF/Dabas_aizsardziibas_plans_11.10.2004.pdf-19.lpp.)

3.2.2.2. Dzeramais un pazemes ūdens

Reģionā centralizētajai ūdensapgādei izmanto virszemes un pazemes ūdeņus, to krājumi ir pietiekami šodienas dzeramā ūdens vajadzību līmenim.

Pazemes ūdeņu kvalitātes valsts monitorings tiek realizēts 8 monitoringa stacijās (skat. Pielikumā Nr. 4).

Reģionā pazemes ūdeņiem ir paaugstināts dzelzs saturs, pazemināts fluora savienojumu saturs, kā arī liela ūdens cietība (8.-5.) Nereti ūdens kvalitāte neatbilst standartiem sakarā ar ūdensgūtņu un inženiertīklu tehniskā stāvokļa neatbilstību pastāvošajām prasībām.

Vidzemes reģionā ūdensapgādes infrastruktūra ir novecojusi. Slikts ir dzeramā ūdens apgādes tīklu sanitārais stāvoklis. Novecojošie ūdensvadi bieži ir piesārņojuma avots un nenodrošina ūdens bakterioloģisko tīrību.

Daudzās apdzīvotās vietās ir nepietiekami efektīvas dzeramā ūdens atdzelžošanas ietaises vai to nav vispār.

Reģiona mazajās apdzīvotajās vietās un viensētās kā dzeramo ūdeni izmanto grunts ūdeņus, taču ne vienmēr ir atbilstoša dzeramā ūdens kvalitāte, jo ap ūdensguves vietām netiek ievērotas sanitārās prasības, nepietiekama arī kvalitātes kontrole.

Pazemes ūdeņu piesārņojums lielā mērā ir saistīts ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras uzturētajā piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā Vidzemes plānošanas reģionā minētajiem 520 objektiem- esošajām un bijušajām degvielas uzpildes stacijām un naftas bāzēm, esošajām un bijušajām sadzīves atkritumu izgāztuvēm, esošajām un bijušajām rūpnīcu teritorijām, bijušajam ķīmikāliju un pesticīdu noliktavām, bijušo PSRS armijas daļu teritorijām.

3.2.2.3. Notekūdeņi

Sakarā ar ražošanas apjomu samazināšanos pēdējos gados reģionā tendence samazināties gan kopējam notekūdeņu daudzumam, gan arī neattīrīto notekūdeņu daudzumam. Ar ES atbalstu tiek realizēti daudzi ūdensapgādes un kanalizācijas projekti.

Tomēr vidē – upēs, ezeros un jūrā vēl arvien tiek novadīts ievērojams daudzums neattīrītu un nepietiekami attīrītu notekūdeņu. 2003.gadā reģionā tika novadīti 4289 tūkstoši m³ piesārņotu notekūdeņu, t.sk. Valmieras rajonā- 2492 tūkst. m³. Mazāk kopējais un arī neattīrīto notekūdeņu apjoms virszemes ūdeņos ieplūst Alūksnes un Valkas rajonos (3.tabula).

3.tabula

**Ūdeņu novadīšana virszemes ūdens objektos 2003.gadā,
tūkst.m³ gadā**

(LR CSP. Vides rādītāji Latvijā 2003.gadā. Rīga, 2004.)

Rajons	Novadīto notekūdeņu kopējais apjoms	t.sk.		
		nosacīti tīri	normatīvi attīrīti	piesārņoti notekūdeņi kopā
Alūksnes rajons	776	1	615	160
Cēsu rajons	10690	8203	1662	825
Gulbenes rajons	726	-	434	292
Madonas rajons	1528	-	1150	378
Valkas rajons	1239	-	1097	142
Valmieras rajons	3436	206	738	2492
Vidzemes reģions	18395	8410	5696	4289
LATVIJA	228741	82020	108697	29304

Esošajiem kanalizācijas tīkliem nepieciešama rekonstrukcija. Vietām notiek piesārņotu notekūdeņu tieša novadīšana virszemes ūdens objektos. Arī novecojušās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas nespēj nodrošināt normatīviem atbilstošu notekūdeņu kvalitāti, pašreizējam notekūdeņu daudzumam neatbilst bioloģisko attīrīšanas iekārtu tehniskais līmenis.

Ražošanas uzņēmumu notekūdeņi nereti ir pārāk koncentrēti, lai tos bez priekšattīrīšanas varētu ievadīt pilsētas attīrīšanas iekārtu sistēmā (Valmierā, Cēsīs); tas rada nepieciešamību pēc priekšattīrīšanas iekārtām. Vērojama tendence- uzņēmumi pārtrauc ražošanu, jo nevar vai negrib investēt līdzekļus priekšattīrīšanas iekārtu izbūvē.

Pateicoties ES fondu finansējuma iespējām, situācijai ūdenssaimniecības jomā apdzīvotajās vietās ir tendence uzlaboties.

3.2.2.4. Peldūdeņi

Reģionā, tāpat kā valstī, nav noteiktas oficiālas iekšzemes peldētavas, kas atbilstu MK 11.08.1998. noteikumu Nr.300. prasībām. Trūkst labiekārtotu iekšzemes peldētavu ar

atbilstošu infrastruktūru. Neregistrētajās iekšzemes peldvietās notiek neorganizēta ūdeņu izmantošana rekreācijai.

Ir novērots, ka ar katru gadu ezeros un citās ūdenstilpnēs, kur ir daudz fosfora un organisko atkritumu, palielinās toksisko zilaļģu koncentrācija. Sabiedrības veselības aģentūra 2005. gadā veica peldūdus kvalitātes monitoringu 42 Vidzemes reģiona peldvietās (Valmieras rajonā-6, Valkas-5, Cēsu-8, Gulbenes-7, Madonas-9, Alūksnes rajonā- 7 peldvietās), diemžēl ne vienmēr šīs peldvietas atbilst higiēnas un peldūdeņu kvalitātes prasībām. Mikrobioloģiskā piesārņojuma (fekālā) un ūdens kvalitātes neatbilstības pēc fizikāli ķīmiskajiem rādītājiem dēļ Sabiedrības veselības aģentūra 2005. gada maijā neieteica peldēties Valkā, Pedeles upē un Gulbenes Dzirnavu dīķī.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Teritorijas plānojuma esošās situācijas analīzē konstatēta ūdensapgādes infrastruktūras novecošanās, nepietiekami efektīvas dzeramā ūdens atdzelžošanas ietaises vai to neesamība, arī nepieciešamība pēc priekšattīrīšanas iekārtām. Teritorijas plānojuma perspektīvas daļa būtu jāpapildina ar ieteikumiem par bez attīrīšanas novadāmo notekūdeņu apjoma samazināšanu, par jaunu attīrīšanas ietaišu būvniecības nepieciešamību un esošo ietaišu racionālu apsaimniekošanu. Ņemot vērā, ka apdzīvojuma sistēmas attīstība neparedz iedzīvotāju skaita palielināšanos, bet gan gluži pretēji- prognozē samazināšanos, var izdarīt secinājumu, ka strauji nepieaugs sadzīves notekūdeņu apjoms. Līdz ar to kā galvenais izvirzās jautājums nodrošināt kvalitatīvu esošā notekūdeņu apjoma attīrīšanu, tādēļ būtiski paredzēt esošo inženiertehniskās infrastruktūras sakārtošanu un rekonstrukciju, kā arī jaunu ūdensvada un kanalizācijas tīklu izbūvi.

Teritorijas plānojums varētu izvērtēt nepieciešamību paredzēt pasākumus ūdens piesārņojuma samazināšanai, arī piesārņoto vietu sanācijai un rekultivācijai.

Pieaugot tendencei transformēt mežu un lauksaimniecības zemes par apbūves teritorijām, sevišķi skaistākajās vietās un pie ūdeņiem, jāizvērtē iespēja vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos iekļaut prasību parādīt notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas jautājumu risinājumus. Arī centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūras izbūve varētu tikt iestrādāta kā viens no priekšnoteikumiem teritoriju attīstībā, jo to trūkums var radīt gan virszemes, gan pazemes ūdeņu piesārņošanu.

Šobrīd trūkst visu reģiona teritoriju aptverošu pētījumu par vides kvalitātes ietekmi uz iedzīvotāju veselību. Ne vienmēr ir pietiekami informācijas par to, cik atbilstoša vides kvalitātes prasībām ir dzeramā ūdens kvalitāte, kādu iespaidu uz veselību atstāj gaisa piesārņojums, īpaši pie lielajām transporta maģistrālēm.

3.2.3. Atkritumu apsaimniekošana

Reģionā ir uzlabojusies atkritumu apsaimniekošanas sistēma, pieaugusi iedzīvotāju izpratne par atkritumu samazināšanas nepieciešamību. Iezīmējas tendence samazināties bīstamo atkritumu daudzumam, bet pieaug sadzīves atkritumu daudzums. Lielākā savāktā sadzīves un citu atkritumu daļa tiek bez iepriekšējas apstrādes (Nacionālais vides politikas plāns- 24.) Atkritumi vairumā gadījumu netiek šķiroti, šķirošana pēdējā laikā uzsākta Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācijas pilsētu atkritumu savākšanas vietās. Iedzīvotāju zemā vides apziņas līmeņa dēļ, arī informācijas trūkuma un naudas trūkuma atkritumu vākšanai un vešanai, ja atkritumu izgāztuve tālu, dēļ, atkritumi nereti tiek izgāzti tam neparedzētās vietās- mežos, karjeros. Turpinoties reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizāciju darbībai un ņemot vērā atkritumu apsaimniekošanas “500-“ stratēģiju, pakāpeniski tiek slēgtas un, atbilstoši iespējām,

rekultivētas likumdošanas prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves. Tā rezultātā reģionā ir samazinājies atkritumu izgāztuvju skaits.

Lielu daļu reģiona (Valmieras, Valkas un Cēsu rajonus) apsaimnieko Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija ZAAO. 2004. gada beigās tika slēgtas visas izgāztuves ZAAO apsaimniekotajā teritorijā, jo tika uzsākta jaunā sadzīves atkritumu apglabāšanas poligona „Daibe” Cēsu rajona Stalbes pagastā ekspluatācija. Līdz ar to uz 01.06.2005. ZAAO reģionā bija viens poligons un 76 atkritumu izgāztuves, no kurām 45 slēgtās, 22- slēgtās un rekultivētās, 9- slēgtās izgāztuves, kuru rekultivācijai jau zināmi finanšu līdzekļi („Ziemeļvidzemes reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns 2005.-2025.”)

Alūksnes, Gulbenes, Balvu rajoni un 5 Madonas rajona pašvaldības (Cesvaine ar lauku teritoriju, Lubānas pilsēta, Indrānu, Sarkaņu, Dzelzavas pagasti) ietilpst Malienas atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Tajā darbojas vairāki atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi: SIA „Alba”, SIA „Lubānas KP” u.c. Kā minēts „Malienas reģiona atkritumu apsaimniekošanas plānā 2005.-2025. gadam”, uz 01.01.2005. Malienas atkritumu apsaimniekošanas reģionā bija 83 atkritumu izgāztuves, no kurām 47- darbojošās, 32- slēgtās, 4- slēgtās un rekultivētās. Neviena no Malienas reģionā strādājošām izgāztuvēm pilnībā neatbilst vides aizsardzības prasībām; darbojošos un slēgtos izgāztuvju rekultivācija paredzēta Malienas reģionālā atkritumu apsaimniekošanas projekta 2005.-2025. ietvaros.

Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģions sevī ietver Jēkabpils rajonu, Aizkraukles rajonu un lielāko daļu Madonas rajona pašvaldību (izņemot Cesvaines pilsētu ar lauku teritoriju, Lubānas pilsētu, Indrānu pagastu, Sarkaņu pagastu un Dzelzavas pagastu). Pēc „Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģiona atkritumu apsaimniekošanas plānā” esošās informācijas, uz 01.01.2005. Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģionā ietilpstošajā Madonas rajona daļā bija 14 darbojošās, 5 slēgtās nerekultivētās, 3 slēgtās rekultivētās atkritumu izgāztuves. Visām sadzīves atkritumu izgāztuvē ir izstrādāts atkritumu izgāztuvju slēgšanas plāns laikā līdz 2008. gadam.

Ne visur reģionā darbojas vides prasībām atbilstoša sadzīves bīstamo atkritumu infrastruktūra, neatrisināta problēma ir arī nolietotie transporta līdzekļi, elektriskie un elektroniskie atkritumi.

Veidojoties transporta un loģistikas konklāviem (Valkā/Valgā, pie Krievijas robežas) vērojama piesārņojuma palielināšanās: informācijas un kontroles trūkuma dēļ dažādas bīstamības vielu ieplūšana reģionā, notekūdeņu un atkritumu apjoma pieaugums transporta apkalpes zonās.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Teritorijas plānojums konstatē nepietiekamu bīstamo atkritumu infrastruktūru, neatrisinātās problēmas par nolietotajiem transporta līdzekļiem, un iesaka ietvert vietējos teritoriju plānojumos ieteikumus atkritumu apsaimniekošanas pilnveidošanai. Teritorijas plānojuma vadlīnijas jāpapildina, paredzot sabiedrības izglītošanu vides aizsardzības un atkritumu apsaimniekošanas jautājumos, un vietējo pašvaldību atbildību par atkritumu pareizu apsaimniekošanu pašvaldības teritorijā.

3.2.4. Elektromagnētiskais starojums (EMS)

Šobrīd Eiropas valstīs nav vienotas normas, lai izvērtētu elektromagnētiskā lauka kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību, taču pētījumi liecina, ka pat mazas intensitātes lauks var atstāt

negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību. Elektromagnētisko lauku izstaro liels skaits iekārtu- radio un televīzijas stacijas, radiolokatori, fizioterapeitiskie aparāti, radiosakaru sistēmas, tehnoloģiskās ražošanas iekārtas; arī visas iekārtas, kas darbojas ar elektrisko strāvu- televizori, elektriskās plītis u.c.

Visizplatītākais EMS avots reģionā ir mobilo tālrunu bāzes staciju radio antenas, plaši elektromagnētiskā starojuma avotus izmanto medicīnā, tās novecojusī aparatūra ne vienmēr atbilst normatīvo aktu prasībām.

Reģionā nav veikti elektromagnētiskā lauka intensitātes mērījumi, taču tā kā kopējais EMS avotu skaits reģionā ir neliels, tad kopējā negatīvā ietekme uz iedzīvotājiem nav būtiska.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Vidzemē, tāpat kā valstī kopumā, netiek veikti EMS mērījumi un nav pieejama informācija par šo piesārņojuma veidu.

Arī reģiona teritorijas plānojums neapskata elektromagnētiskā starojuma avotus un to ietekmi.

Tad, kad būs pieejama informācija par piesārņojumu ar elektromagnētisko starojumu, vadlīnijās varēs iestrādāt ieteikumu neizvietot sabiedrisko un dzīvojamo apbūvi vietās, kur ir konstatēts paaugstināts elektromagnētiskais starojums.

3.2.5. Troksnis

Troksnis ir viens no fizikāli nelabvēlīgākajiem faktoriem, kas cilvēkam izraisa nepatīkamas izjūtas, veselības traucējumus un slimības.

Troksņu līmeni galvenokārt palielina transporta radītais troksnis, īpaši pilsētās, transporta maģistrāļu un mezglu tuvumā.

Vidzemes reģionā līdz šim nav veikta trokšņa līmeņa noteikšana, taču pilsētās, kur dzīvojamās mājas uzceltas tiešā dzelzceļa līniju tuvumā, var būt paaugstināts trokšņa līmenis tranzīta kravu pārvietošanās rezultātā.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Ir svarīgi paredzēt, lai trokšņa avoti tiktu nodalīti no dzīvojamām zonām, no izglītības iestādēm u.c. publiskās apbūves objektiem. Šo apsvērumu vajadzētu paredzēt, līdzdarbojoties ātrgaitas dzelzceļa Rail Baltica plānošanā. Reģiona plānojums paredz rekonstruēt valsts autoceļus, paredzot samazināt pilsētu un ciemu teritoriju šķērsošanu, projektēt un izbūvēt apvedceļus, samazinot tranzīta plūsmu caur pilsētu centriem- arī šie pasākumi perspektīvā samazinās trokšņa ietekmi uz iedzīvotājiem. .

3.2.6. Augsnes un grunts piesārņojums

Augsnes un grunts piesārņojumu veido 3 galvenie faktori:

- Padomju armijas atstātās bīstamās vielas- nesprāgušas un bojātas munīcijas, mīnas, kā arī dažādu izplūdes vielas, kas ilgstoši joprojām piesārņo ūdenstilpnes un augsni,
- bijušās rūpnīcas, mehāniskās darbnīcas, degvielas uzpildes stacijas, naftas bāzes un ķīmikāliju noliktavas,.
- lauksaimniecības radītais augsnes piesārņojums- mazāk pesticīdu atlikumi, vairāk vides aizsardzības prasībām neatbilstošas šķidrmēsļu iestrāde un glabāšana.

Lielākā daļa reģiona augsnes un grunts bijušo un esošo piesārņotāju minēti Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras uzturētajā piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā- Vidzemes plānošanas reģionā minēti 520 objekti- 55 Valmieras rajonā, 115- Cēsu, 81- Valkas, 64- Madonas, 55- Gulbenes, 50- Alūksnes rajonā. Šis skaitlis ietver gan joprojām lielo skaitu sadzīves atkritumu izgāztuvju, kā arī lielu skaitu degradēto teritoriju- bijušo kolhozu un padomju saimniecību minerālmēslu noliktavas, bijušās un esošās degvielas uzpildes stacijas, nerekultivētās derīgo izraktnu ieguves vietas, kokapstrādes cehus un zāgskaidu izgāztuves un tml.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Teritorijas plānojums samazinās augsnes piesārņojumu, jo ir paredzēta degradēto teritoriju atjaunošana un rekultivācija, kā arī jaunu ainavu veidošana līdz šim pamestās, nesakoptās un degradētās teritorijās. Mazināsies arī lauksaimniecības radītais augsnes piesārņojums, augot vides aizsardzības prasībām un ieviešot jaunas progresīvas un produktīvas tehnoloģijas lauksaimnieciskajā ražošanā un produkcijas pārstrādē.

3.2.7. Teritorijas bioloģiskā daudzveidība un tās aizsardzība

Bioloģiskā daudzveidība ir visu dzīvo būtņu - augu, dzīvnieku, sēņu un mikroorganismu daudzveidība uz Zemes. To veido arī šo dzīvības formu sabiedrības un biotopi, kur tie dzīvo.

Bioloģisko daudzveidību reģionā nosaka dažādie reljefa un hidroloģiskie apstākļi, kā arī cilvēku saimnieciskā darbība. Reģiona mežos, mitrājos, dabiskajās un pusdabiskajās pļavās, ezeru un upju krastmalās un pat pilsētās var atrast unikālas dabas vērtības- Eiropā un Latvijā aizsargājamas sugas un biotopus.

Bioloģisko daudzveidību reģionā tāpat kā visur pasaulē apdraud gan globālie procesi- klimata izmaiņas, kuru ietekme jau tagad uzskatāmi izpaužas kā arvien biežāk sastopamās ekstrēmās dabas parādības, vidējās gaisa temperatūras celšanās un gaisa piesārņojums, gan saimnieciskā darbība, gan videi draudzīgas mentalitātes cilvēku izžušana/izstumšana no šīs vides.

Viena no nozīmīgākajām reģiona ekosistēmām ir meži, kas aizņem vairāk kā pusi reģiona teritorijas. Negatīvu ietekmi uz meža bioloģisko daudzveidību atstāj lauku vides mozaikveida ainavas izžušana, kā arī šobrīd reģionā vērojamā mežu intensīvā izmantošana, īpaši privātajos mežos.

Īpaša reģiona vērtība ar savu specifisko augu un dzīvnieku valsti ir purvu ekosistēmas, kas aizņem gandrīz 10% reģiona teritorijas. Tās ir ļoti nozīmīgas gan klimata, gan ūdens režīma uzturēšanai, gan arī tādēļ, ka Eiropā bioloģiskās daudzveidības samazināšanās visvairāk skārusi tieši mitāju un purvu ekosistēmas - tie iznīcināti piekrastes attīstības un upju inženierdarbību rezultātā.

Ievērojama reģiona bagātība bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ir reģiona lielākā upe Gauja, kā arī citas upes, upītes un ezeri. Tā, piemēram, veģetācijas retumu ziņā ļoti nozīmīgas ir Gaujas palieņu pļavas. Viens no reģiona jaunākajiem aizsargājam ainavu apvidiem „Ziemeļgauja” izvietojies Gaujas ielejā ar raksturīgo mozaikveida ainavu un ar ievērojamu biotopu un sugu daudzveidību. Gaujas gultnei mainoties, meandru lokos notiek dabisks biotopu veidošanās process. Ziemeļgaujas teritorijā konstatēti 17 biotopi un 48 sugas, kas iekļautas Eiropas Savienības Biotopu direktīvā un Putnu direktīvā, tajā skaitā 7 prioritārie biotopi (t.sk. sugām bagātas atmatu pļavas, parkveida pļavas, boreālie

meži, pārmitri platlapju meži) un 3 prioritārās sugas (divas putnu sugas – grieze un mazais ērglis, kā arī vaboļu suga - lapukoku praulgrauzis). Ziemeļgaujas dabas vērtības apdraud pārlika meža resursu izmantošanas intensifikācijas un nepietiekama tradicionālā pļavu apsaimniekošana- pļaušana un noganīšana.

Reģiona vērtība ir tradicionālā lauku mozaīkveida ainava. Neapsaimniekojot lauksaimniecība imantojamās zemes, tā izzūd un lauksaimniecības zemju biotopos novērojamas nelabvēlīgas izmaiņas. Tāpat samazinoties lauksaimnieciskās darbības intensitātei, ar mežu un krūmājiem aizaug tīrumi, pļavas un ganības. No dabas aizsardzības viedokļa lauksaimniecības zemju aizaugšana nav vēlama, jo izzūd daudzi vērtīgi biotopi.

Laukos ainavu bojā arī pamestie ražošanas objekti, bijušo lielfermu un mehānisko darbnīcu nesakoptība, padomju laikā uzsāktā, bet nepabeigtā būvniecība. Ainavas uztveri mazina ar krūmiem aizaugošās ceļmalas, mežu kailcirtes gar ceļiem, neņemot vērā ainavas vērtību.

Mozaīkveida ainavu apdraud arī nepārdomāti apmežošanas projekti, kas izveido vienlaidus pārāk blīvus mežu masīvus, līdz ar to radot koridora efektu.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra veic bioloģiskās daudzveidības monitoringu: Ramsāres konvencijas vietu monitoringu visās 3 reģiona Ramsāres vietās, upju un purvu biotopu un sugu novērojumus, pļavu un lauksaimniecības zemju biotopu novērojumus un sikspārņu sugu monitoringu (65 stacijās!).

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Reģiona plānojums kopumā nodrošina īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un objektu aizsardzību- plānojumā ir parādītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas atbilstoši MK noteikumos apstiprinātajām robežām, un noteikts, ka teritorijas izmantošana un apsaimniekošana saskaņojama ar ĪADT dabas aizsardzības plāniem. Ja vērtīgie biotopi atrodas Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, tad to aizsardzība tiek regulēta. Ja vērtīgie biotopi un sugu atradnes atrodas ārpus ĪADT, tad to aizsardzību teritorijas plānojums nenodrošina. Ieteikums papildināt teritorijas plānojuma perspektīvas daļu un vadlīniju daļu ar ieteikumu vietējo plānojumu izstrādei- ietvert plānojumos rīcības, kas vērstas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu teritorijās ārpus ĪADT.

3.2.8. Dabas vērtību areāli, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Vidzemes reģionā ir 188 (www.dap.gov.lv) īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas pieminekļi, (Latvijā- 632), kuras kopā aizņem 29.9% (ieskaitot ZVBR, pēc GIS projekta aprēķiniem) platības (skat. Pielikumu Nr.1.- kartoshēmu „Vidzemes plānošanas reģiona īpaši aizsargājamās dabas teritorijas” un Pielikumu Nr. 2.- tabulu „Īpaši aizsargājamās teritorijas Vidzemes plānošanas reģionā”). 87 no 336 Latvijā esošajām Natura 2000 vietām atrodas Vidzemes reģionā. Vidzemē sastopami visi nacionālās nozīmes aizsargājamo teritoriju veidi: 2 dabas rezervāti, 69 dabas liegumi, 5 dabas parki, 1 nacionālais parks, 4 aizsargājamo ainavu apvidi, 98 dabas pieminekļi, kā arī 1 biosfēras rezervāts. Pamatojoties uz 22.11.2005. Ministru kabineta noteikumiem Nr.888 „Par aizsargājamām alejām”, Vidzemes reģionā minētas 19 aizsargājamās alejas. Ir izveidoti 420 (<http://www.lvgma.gov.lv>) mikroliegumi. Valsts mežos tiek saglabāti dabiskie meža biotopi (piem., Gulbenes rajonā -1547) un tiek izdalītas dabisko meža biotopu koncentrācijas vietas, kuras kādreiz nākotnē varētu kļūt par liegumu teritorijām.

Teritorijas plānojumā secināts, ka starp reģiona rajoniem ar vislielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaitu izceļas Alūksnes rajons: Vecclaicenes aizsargājamo ainavu apvidus, Kornetu-Peļļu, Dēliņkalna un kopš 1926. gada valsts aizsardzībā esošais Indzera ezera salu dabas liegums, daudzie purvu dabas liegumi (Ašu purvs, Baltais purvs, Lepuru purvs, Melsnāls purvs u.c.), daļa aizsargājamo ainavu teritorijas „Ziemeļgauja”- kopā 24 teritorijas.

Bagāts ar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir Madonas rajons, tajā atrodas Krustkalnu dabas rezervāts un daļa Teiču dabas rezervāta, Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus, 5 dabas parki, starp tiem arī visiem labi zināmais Gaiziņkalna dabas parks, purvu liegumi (Lielais Pelečāres purvs, Vesetas purvs, Palšu purvs u.c.), pavisam 22 ĪADT.

Daudz ĪADT ir Valkas rajonā- kopskaitā 17; kā teritoriāli lielākās minamas daļa no aizsargājamo ainavu apvidus „Ziemeļgauja”, daļa Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta, purvu liegumi- Pukšu, Kārķu, Vadaņu, Sedas purvs un citi.

Cēsu rajonā ir 14 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, teritorijas ziņā vislielākā ir Gaujas nacionālais parks, kas Gaujas senlejā un tās apkārtnē aizsargā unikālas dabas vērtības, vienlaikus nodrošinot gan rekreācijas, gan dabas aizsardzības funkcijas- Cēsu rajonā atrodas lielākā daļa parka teritorijas. Rajonā atrodas Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu apvidus, kurā tiek saglabātas raksturīgās Vidzemes kultūrainavas un dabas vērtības, dabas liegumi Raunas Staburags, Melturu sils, Spinduļu meži u.c..

Valmieras rajonā atrodas 14 ĪADT: daļa Gaujas Nacionālā parka, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta, kurā savukārt ietilpst starptautiskas nozīmes mitrājs „Ziemeļu purvi”, daļa aizsargājamo ainavu apvidus „Ziemeļgauja”, dabas parka „Salacas ieleja”, arī purvu liegumi- Oleru purvs, Vīķvēnu purvs u.c.

Vismazākais īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaits ir Gulbenes rajonā- dabas liegumi Sitas un Pededzes paliene, Pededzes lejtece, Kadājs, Lielais Mārku purvs u.c., kopā 12 teritorijas.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas tiek veidotas, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību- biotopus, retas un tipiskas dabas ekosistēmas, savdabīgas un tikai Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus.

Pašlaik tikai nelielam skaitam no esošajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir izstrādāti dabas aizsardzības plāni un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (skat. Pielikumā Nr.3.- tabulu ”Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Vidzemes reģionā”). Dabas aizsardzības plāni nepieciešami pareizai aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanai. To uzdevums- saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības un citas intereses, nodrošinot teritorijas vērtību saglabāšanu. Dabas aizsardzības plāni nosaka arī nepieciešamos vai pieļaujamos teritorijas apsaimniekošanas un citus nepieciešamos pasākumus, kā arī teritorijas iedalījumu zonās, atbilstoši veicamajiem dabas aizsardzības un izmantošanas pasākumiem. Saskaņā ar likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni jāņem vērā visu līmeņu teritorijas plānojumos.

Tā kā gandrīz trešā daļa (ieskaitot ZVBR) reģiona teritorijas platības atrodas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju statusā, tad teritorijas plānojums lielā mērā var ietekmēt arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju stāvokli nākotnē.

Turpmāk raksturotas teritoriāli lielākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un teritorijas plānojuma iespējamā ietekmē uz tām.

Teiču rezervāts

ir Natura 2000 teritorija, ietilpst starptautiskas nozīmes mitrājā "Teiču un Pelečāres purvs" un dibināts lielākā un cilvēka vismazāk ietekmētā purvu masīva aizsardzībai Latvijā. Lielāko daļu rezervāta aizņem augstais purvs, bet sastopami arī zemie un pārejas purvi. Cilvēku nepārveidots un no tā darbībām pasargāts mitro biotopu komplekss ir unikāla dzīves vide vairākām retām un apdraudētām augu un putnu, kā arī reliktām tauriņu sugām. Teritorija ir nozīmīga putnu aizsardzības vieta, kā arī daudzu gan Latvijā, gan Eiropā aizsargājamo augu sugu aizsardzībai. Teiču purva masīvs kopā ar rezervāta aizsargjoslas pļavām un laukiem ir lielākā dzīvju (līdz 1200 īpatņu) pirmsmigrāciju koncentrēšanās vieta Latvijā, te ligzdo klinšu ērglis, mazais ērglis un zivju ērglis. Ap 52 putnu sugas, kas uzskaitītas Teiču purvā, ir ieskaitītas Eiropas apdraudēto sugu sarakstā. Teiču rezervātam izstrādāts dabas aizsardzības plāns, ir likums, kas nosaka arī rezervāta zonējumu un pieļaujamās darbības.

Uz Teiču rezervātu kopumā attiecas Teritorijas plānojuma 2.1.4. „Dabas aizsardzības teritorijas”, kurās paredzēts, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana tiek veikta saskaņā ar normatīvajiem aktiem, īstenojot ilgtspējīgu teritorijas apsaimniekošanas politiku, un ietverot tajā ekonomiskos un sociālos aspektus, un 2.1.6. „Tūrisma attīstības areāli”, kas paredz ekotūrisma attīstību saskaņā ar vides aizsardzības prasībām, ekotūrisma infrastruktūras pilnveidošanu.

Krustkalnu rezervāts

Natura 2000 teritorija. Krustkalnu rezervāts ietver Madonas –Trepes vaļņa mežaino ainavu. Eiropas nozīmes aizsargājamie biotopi – sausie meži gravu nogāzēs, kur daudzviet mežizstrāde nenotiek jau vairāk kā 40 gadu, mijas ar mitrām mežaudzēm ieplakās un aizaugošiem ezeriņiem vai mitrājiem ielejās, - klāj ap 90% no rezervāta teritorijas. Krustkalnos atrodas 9 ezeri – cilvēka nepiesārņotas ūdenskrātuves ar mežainiem krastiem. Daudzveidīgi mežu tipi, Rezervātā saglabājušās liela vecuma audzes un atklātas lauces mežos, kā arī dabiskās pļavas ar bagātu veģetāciju. Īpaša nozīme augu sugu daudzveidībai – 774 sugas, no tām 14 aizsargājamās. Daudzveidīga meža fauna, arī 25 no rezervātā konstatētajām 132 putnu sugām ir apdraudētas Eiropā.

Krustkalnu dabas rezervātam ir likums, bet vēl nav pat uzsākta dabas aizsardzības plaāna izstrāde. Krustkalnu rezervāts ietilpst Teritorijas plānojuma 2.1.4. „Dabas aizsardzības teritorijas”, kurās paredzēts, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana tiek veikta saskaņā ar normatīvajiem aktiem, īstenojot ilgtspējīgu teritorijas apsaimniekošanas politiku, un ietverot tajā ekonomiskos un sociālos aspektus, un 2.1.6. „Tūrisma attīstības areāli”, kas paredz ekotūrisma attīstību saskaņā ar vides aizsardzības prasībām, ekotūrisma infrastruktūras pilnveidošanu.

Gaujas nacionālais parks-

Natura 2000 teritorija, dibināts 1973. gadā. GNP ir Latvijā pirmais, nozīmīgākais un slavenākais nacionālais parks, izveidots, lai aizsargātu Gaujas senlejas un tās apkārtnes unikālās dabas vērtības, vienlaikus nodrošinot teritorijā gan rekreācijas, gan dabas aizsardzības funkcijas. Izdalītas vairākas īpaši bioloģiski vērtīgas teritorijas - Nurmižu gravu, Roču meža, Inciema senkratu un Sudas purva rezervāta zonas; parkā izcili bagāta flora un fauna. Gaujas un tās pieteku krastos īpaši reprezentatīvi ir devona smilšakmens atsegumi, kas lielākoties ir arī ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi.

Nacionālajā parkā atrodas vairāk kā 500 kultūras un vēstures pieminekļu – pilskalni, mūra pilis, baznīcas, muižas, ūdensdzirnavas un vējdzirnavas un citi. GNP aiz Rīgas ir otra vieta

Latvijā, kuru visvairāk apmeklē ārzemju tūristi, un tūristu visapmeklētākās vietas ir Sigulda un Cēsis, Turaidas muzejrezervāts, Līgatnes dabas takas, Āraišu muzejparks, ka arī Latvijā populārākie ģeoloģiskie objekti – Zvārtes iezis, Ērgļu klintis un Sietiņiezis.

Latvijā vecākā nacionālā parka- Gaujas nacionālā parka vērtību aizsargāšanu un izmantošanu reglamentē vairāki normatīvie akti- Gaujas nacionālā parka likums, Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, dabas aizsardzības plāns.

2004. gadā izstrādāts GNP dabas aizsardzības plāns, kurā nosaukti kopējie teritorijas attīstības mērķi, problēmas dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanā- dabisko ekosistēmu iznīcināšana vai degradācija, dabas pieminekļu un kultūrvēsturisko objektu apdraudētība, dabisko ainavu un lauku kultūrainavas degradēšanās, resursu (koksnes, zivju, augu) samazināšanās vides piesārņojuma palielināšanās, problēmu galvenie cēloņi- zemes tiesisko valdītāju maiņa, zemes lietošanas veidu maiņa, pašvaldības teritoriju plānojuma, detālplānojumu un apbūves noteikumu trūkums, arī finansējuma nepietiekamība, kā arī doti iespējamie problēmu risinājuma veidi.

Uz GNP kopumā attiecas Teritorijas plānojuma 2.1.4. „Dabas aizsardzības teritorijas”, kurās paredzēts, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana tiek veikta saskaņā ar normatīvajiem aktiem, īstenojot ilgtspējīgu teritorijas apsaimniekošanas politiku, un ietverot tajā ekonomiskos un sociālos aspektus, un 2.1.6. „Tūrisma attīstības areāli”, kas paredz daudzveidīga aktīvā tūrisma attīstību saskaņā ar vides aizsardzības prasībām, stiprinot esošo tūrisma struktūru veidojot jaunas iespējas, atbilstošas reģiona identitātei.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts

izveidots 1997. gadā un iekļauts starptautiskajā biosfēras rezervātu tīklā. Ņemot vērā teritorijas lielumu (kas sastāda gandrīz 6% Latvijas kopējās platības!), daudzveidību, unikalitāti, kultūrvēsturiskās vērtības un starptautiskās prasības, rezervātā noteiktas trīs funkcionālās zonas – dabas liegumi, ainavu aizsardzības zonas un neitrālā zona ar atšķirīgiem apsaimniekošanas nosacījumiem un ierobežojumiem. No bioloģiskās daudzveidības viedokļa vērtīgākās teritorijas ir Sedas purvs, Sedas upes ieleja, Oleru purvs, Vidusburtnieka dabas lieguma zona, Rūjas upes ieleja, daļa no dabas lieguma zonas „Augstroze”, Burtnieku ezera pļavas, Burgas pļavas, Kārķu purvs, Salacas upes ielejas dabas parks un Ziemeļu purvu dabas lieguma zona. Zilais kalns ir ne vien Ziemeļvidzemē augstākais (127 m.vjl.) kalns, bet arī sena kulta vieta, apvīta teikām un nostāstiem, savukārt starp Vecati un Matīšiem gar ceļu Valmiera- Mazsalaca atrodas Eiropā vislielākā vistālāk uz ziemeļiem sastopamā balto stārķu kolonija.

ZVBR ietilpst:

- dabas parks Salacas ieleja- Natura 2000 teritorija. Salacas upe ir viena no Eiropas 150 bioloģiski daudzveidīgākajām ūdenstecēm un ceturtnā lielākā lašveidīgo nārsta vietas upe Baltijas jūras baseinā, bet tās ieleja- nozīmīga teritorija vairāku ES Biotopu direktīvas biotopu - smilšakmens atsegumu, netraucētu alu, nogāžu mežu, avoksnāju, upju straujteču un sausu pļavu kaļķainās augsnēs u.c. aizsardzībai. Izcila ainaviskā vērtība daudzos Salacas upes posmos, īpaši pie Mazsalacas Skaņākalna, kur sarkanā smilšakmens klints ir tik gluda un taisna, ka tādējādi rada atbalss efektu.
- Ziemeļu purvi - dabas lieguma zona (5319 ha) izveidota augstā purva ar ciņu-lāmu kompleksiem un distrofiem ezeriem aizsardzībai. Sastopami arī pārejas purvi, purvaini priežu meži un melnalkšņu staigāji. Putniem nozīmīga teritorija, iekļauta starptautiskas nozīmes mitrāju sarakstā. Natura 2000 teritorija
- Augstroze- dabas lieguma zona (3687 ha) izveidota augsto, pārejas purvu, purvainu un platlapju mežu aizsardzībai. Daudz nacionālas un Eiropas nozīmes

bezmugurkaulnieku, augu, sikspārņu un putnu sugu. Nozīmīga zosu pārlidojumu vieta. Natura 2000 teritorija

- Vidusburtnieks - dabas lieguma zona (1742 ha), kurā sastopami vērtīgi ozolu-apšu-priežu meži un priežu-egļu meži, kā arī vecupes. Sastopami ozolu meži. Konstatētas retas bezmugurkaulnieku sugas. Natura 2000 teritorija.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam ir savs likums, ir individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi; pa zonām tiek izstrādāts dabas aizsardzības plāns. Ir izstrādāts dabas aizsardzības plāna dabas parkam Salacas ieleja, top dabas aizsardzības plāni dabas liegumiem Sedas purvs, Burgas pļavas un Burtnieku ezera pļavas.

ZVBR ietilpst Teritorijas plānojuma 2.1.4. „Dabas aizsardzības teritorijas”, kurās paredzēts, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana tiek veikta saskaņā ar normatīvajiem aktiem, īstenojot ilgtspējīgu teritorijas apsaimniekošanas politiku, un ietverot tajā ekonomiskos un sociālos aspektus, un 2.1.6. „Tūrisma attīstības areāli”, kas paredz ekotūrisma attīstību saskaņā ar vides aizsardzības prasībām, ekotūrisma infrastruktūras pilnveidošanu.

Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus

Ir Natura 2000 teritorija, kurā ietilpst dabas parks Gaiziņkalns, dabas liegumi Ilziņa ezers un Kāla ezera salas. Vestienas AAA ir pati augstākā Latvijas vieta. Galvenā vērtība ir augstienei raksturīgā skaistā pakalnu ainava ar Latvijas augstāko virsotni - Gaiziņkalnu, kā arī citiem apkārtējiem lielpauguriem, kuru augstums pārsniedz 270 m vjl.- Sirdskalnu, Abrienas kalnu, Bolēnu kalnu, gan ainaviski, gan bioloģiski vērtīgo Vestienas ezeru grupu - Kāla ezeru ar salām, Talejas ezeru, Ilziņa ezeru, līkumainiem lauku ceļiem, viensētām un lauku centriem, vecām egļu un ozolu audzēm, neskartiem maziem mežezerie, mitrainēm un avotājiem. Te sākas Ogres upe - viena no skaistākajām Daugavas pietekām.

Kopumā uz Vestienas AAA attiecas teritorijas plānojuma 2.1.3. „Lauku telpa ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību”, kas paredz dažādot lauku ekonomiku, primāri tomēr saglabājot atvērtās telpas kvalitāti, raksturīgās Vidzemes mozaīkveida ainavas, kultūrvidi un tradicionālo dzīves veidu. Teritorijas plānojuma 2.1.6. „Tūrisma attīstības areāli” paredz šo teritoriju attīstīt daudzveidīgam aktīvajam tūrismam, saglabājot un izceļot reģiona identitātei atbilstošo. Tūrisma infrastruktūras attīstīšana, pievedceļu uz tūrismam nozīmīgiem objektiem izbūvēšana, ainavas saglabāšana un izkopšana kopumā uzlabos vides stāvokli Vestienas AAA.

Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu apvidus

ir Natura 2000 teritorija, un apvieno Vidzemes augstienes raksturīgākās un skaistākās īpašības - sens kultūrvēsturisks novads Vidzemes augstienes pašā viducī. Starppauguru ieplakās izvietojušies ar savu ainavisko krāšņumu Latvijā slaveni ezeri- Inesis, Alaukstis, Viešūrs (Kaķīšezers), bet raugoties tālēs no Brežģa vai Elkas kalna, šķiet, ka nokļūts tuvāk debesīm- mākoņi kā ar roku aizsniedzami! Interesanta reljefa daudzveidība. Īpaši nozīmīga šī teritorija ES Biotopu direktīvas biotopa -oligotrofu līdz mezotrofu augu sabiedrības minerālvielām nabadzīgās ūdenstilpēs un to krastmalās aizsardzībai.

Vecpiebalgas AAA nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu, arī dabas aizsardzības plāna izstrāde vēl nav uzsākta.

Uz Vecpiebalgas AAA attiecas Teritorijas plānojuma 2.1.5. „Ainaviski nozīmīgas teritorijas”, kas nosaka mērķi- saglabāt un palielināt ainavas telpisko nozīmi, īstenojot saskaņotu zemes izmantošanas politiku, lai ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ. Teritorijas plānojuma iedaļa 2.1.3. „Lauku telpa ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību”, paredz dažādot lauku

ekonomiku, primāri tomēr saglabājot atvērtās telpas kvalitāti, raksturīgās Vidzemes mozaikveida ainavas, kultūrvidi un tradicionālo dzīves veidu.

Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidus

(ietilpst dabas liegumi - Avotu mežs, Dēliņkalns, Korneti-Peļli), ir Natura 2000 teritorija, kas ir ievērojama ar saviem stāvajiem pakalniem un dziļajām lejām. Atraktīvākie objekti ir augstie pakalni - Dēliņkalns, Pilskalns, Drusku kalns, no kura paveras lielisks skats uz Dienvidigauniju un Baltijas augstāko punktu - Munameģi, Dieva kalns, Saules kalns, Ķauķu kalns un citi, kā arī Korneti-Peļļu dziļvaga ar tajā esošo 12 ezeru virkni - Raipalu, Mellīti, Dzērves ezeru, Pilskalna ezeru u.c. Ainavisko daudzveidību nodrošina arī Vaidavas upes ieleja ar dolomīta atsegumiem un smilšakmens "Raganu klinči", Dzenīšu dižvītoli (resnāko Latvijā) un citiem dižkokiem, interesantām augtēm un bioloģisko daudzveidību.

Šejienu kultūrainavas savdabību pasvīturo Veclaicenes pareizticīgo baznīca, Apes muiža un parks, Barona mēdību pils "Ančkas", Oppekalna baznīca (visaugstāk izvietotā baznīca Latvijā), Drusku pilskalns u.c.

Uz Veclaicenes AAA attiecas Teritorijas plānojuma 2.1.3. „Lauku telpa ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību”, paredz dažādot lauku ekonomiku, primāri tomēr saglabājot atvērtās telpas kvalitāti, raksturīgās Vidzemes mozaikveida ainavas, kultūrvidi un tradicionālo dzīves veidu. Plānojuma 2.1.5. „Ainaviski nozīmīgas teritorijas”, nosaka mērķi- saglabāt un palielināt ainavas telpisko nozīmi, īstenojot saskaņotu zemes izmantošanas politiku, lai ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ.

Veclaicenes AAA nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu, nav uzsākta dabas aizsardzības plāna izstrāde.

Ziemeļgauja-

visjaunākais aizsargājamo ainavu apvidus- izveidots tikai 2004. gadā- ietver ap 140 km Gaujas upes tecējuma no Alūksnes un Gulbenes rajonu robežas līdz Valmierai. Ziemeļgaujas aizsargājamo ainavu apvidus ir Natura 2000 teritorija un veidots ar programmas LIFE- Nature finansiālu atbalstu dabas vērtību aizsardzībai un saglabāšanai. Apmēram 60 % no kopējās projekta teritorijas (~13400 ha) veido ES Biotopu direktīvā iekļauto biotopu un ES direktīvās iekļautajām sugām nozīmīgu biotopu platības.

Tā ir plaša, unikāla teritorija gar dabisku, neregulētu upi- Gauju ar vecupju sistēmu, botāniski vērtīgām pļavām, veciem jauktiem un lapkoku mežiem, kas veido plašu vērtīgu dabas teritoriju kompleksu, kas turpinās Igaunijā. Visā posmā sastopami unikāli, mazpārveidoti, vietām vēl arvien tradicionāli un ekstensīvi apsaimniekoti biotopi - neregulētā un ļoti likumainā Gaujas gultne ar tās vecupju tīklu, izcili daudzveidīgas pļavas un meži ar nozīmīgām vecu platlapju audžu platībām. Teritorija ir ļoti nozīmīga dažādiem putniem- šeit ligzdo griezies un ķikuti, arī lielā gaura, zivju ērglis un zivju dzenītis, novēroti arī melnais stārķis, mazais ērglis, dzērve, apodziņš, urālpūce, bikšainais apogs, baltmugurdzenis, trīspirkstu dzenis u.c.

AAA Ziemeļgauja nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu, ir uzsākta dabas aizsardzības plāna izstrāde.

Uz Ziemeļgaujas AAA attiecas Teritorijas plānojuma 2.1.1. „Meža zemju areāli”, kas līdzās meža platību nesamazināšanai, bet pat palielināšanai paredz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, biotopu un sugu aizsardzības nodrošināšanu. Teritorijas plānojuma 2.1.4. „Dabas aizsardzības teritorijas”, paredz, ka īpaši aizsargājamo dabas

teritoriju izmantošana tiek veikta saskaņā ar normatīvajiem aktiem, īstenojot ilgtspējīgu teritorijas apsaimniekošanas politiku, un ietverot tajā ekonomiskos un sociālos aspektus. Plānojuma 2.1.5. „Ainaviski nozīmīgas teritorijas” nosaka mērķi- saglabāt un palielināt ainavas telpisko nozīmi, īstenojot saskaņotu zemes izmantošanas politiku, lai ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ. Teritorijas plānojuma 2.1.6. „Tūrisma attīstības areāli” paredz šo teritoriju attīstīt daudzveidīgam aktīvajam tūrismam, arī ekotūrismam un tūrisma koridoru izbūvei, saglabājot un izceļot reģiona identitātei atbilstošo. Tūrisma infrastruktūras attīstīšana, pievedceļu uz tūrismam nozīmīgiem objektiem izbūvēšana, ainavas saglabāšana un izkopšana kopumā uzlabos vides stāvokli Ziemeļgaujas AAA.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Kopumā teritorijas plānojums nodrošina īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību. Plānojumā parādītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas atbilstoši Ministru kabineta apstiprinātajām robežām un noteikts, ka šīs teritorijas tiek apsaimniekotas un izmantotas saskaņā ar dabas aizsardzības plāniem un individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Tām ĪADT, kurām šo plānu un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu nav, jāveicina to izstrāde.

3.2.9. Kultūras mantojums un tā aizsardzība

UNESCO Vispārējā deklarācija uzsver, ka kultūras daudzveidība līdzās bioloģiskajai daudzveidībai ir cilvēces kopējais mantojums. Savukārt UNRSCO konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību nosauc galvenās kultūras mantojuma sastāvdaļas:

- pieminekļi- arhitektūras darbi, monumentāli gleznojumi un skulptūras, arheoloģiskie elementi vai struktūras, uzraksti, alu mājokļi un pazīmju kombinācijas, kurām ir izcila vēstures, mākslas vai zinātnes vērtība,
- ansamblī/ celtņu grupas, kam arhitektūras, vienotības vai atrašanās vietas dēļ ir izcila vērtība no zinātnes, vēstures vai mākslas viedokļa,
- ievērojamas vietas- cilvēku veidotas vai cilvēka un dabas mijiedarbībā veidojušās teritorijas, t.sk. arheoloģiskas nozīmes vietas, kurām piemīt izcila vēsturiskā, estētiskā, etnogrāfiskā vai antropoloģiskā vērtība.

Vidzemē ir 1715 valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu, t.sk. 1045- valsts nozīmes, 670 vietējās nozīmes.

Lielākie pieminekļu kompleksi – kultūrvēsturiskās zonas: Cēsu viuslaiku pils komplekss un Cēsu vecpilsēta, Āraišu muzejparks, Ungurmuižas un Veselavas muižu ansamblī, krēslinieku sētas Vaidavas pagastā, Lielstraupes pils un senpilsēta, arī Hanzas pilsētas Valmiera un Cēsis, u.c. Galvenie objekti, kas izsenis dominē Vidzemes kultūrainavā, ir baznīcas, krogi (Vidzemē ceļmalu krogi- visgarākie!), muižas un muižu parki, pilis, senkapi, upurozoli, pilskalni, Livonijas laika pilsdrupas, baznīcas, tautas celtniecības pieminekļi- zemnieku sētas; šodien tiem var pievienot skolas, kultūras vai saietu namus, un citus ainaviski nozīmīgus elementus. Vēl nepietiekami novērtēti savdabīgi jaunāko laiku arhitektūras pieminekļi, piem., Sedas pilsēta ar tradicionālo 50.-to gadu pilsētas plānojumu un apbūvi.

Reģiona teritorijā daudz visdažādākā veida mākslas pieminekļu – senākie no tiem atrodas baznīcās- altārglezņas, vitrāžas, podiņu krāsnis; unikāli ir iekštelpu gleznojumi Ungurmuižā. Reģiona savdabību pasvīturo tikai šim novadam raksturīgie amati- koku pludināšana pa Gaujas upi, pārceltuvju darbinieka amats, krēslu meistars; daudzie pasākumi, kas popularizē un saglabā kultūras mantojumu: Bruņinieku svētki, viduslaiku mielasti Cēsu muzejā, 9.gs. mielasti Āraišu ezerpilī u.c.

Teritorijas plānojums atzīst, ka daļa kultūras pieminekļu atrodas sliktā tehniskā stāvoklī līdzekļu trūkuma dēļ, jo ne visi pieminekļu īpašnieki spēj nodrošināt kultūras pieminekļu uzturēšanu atbilstoši pastāvošajiem noteikumiem.

Reģionā saglabāts bagāts nemateriālās kultūras mantojums. Topošajā tautas nemateriālo kultūras vērtību reģistrā tiek iekļautas gan tradicionālās kultūras telpas, piem., Vecpiebalga, Jaunpiebalga un Gaujiena, Gaujas zvejnieku un plostnieku un viņu pēcteču kopienu kultūrtelpas, mazpilsētas ar tradicionālo un kultūrvēsturisko vidi- vietas, kas pasvīturo savdabību, sekmē lietišķo mākslu prasmes saglabāšanos, tautas mākslas izpausmes un nacionālās identitātes saglabāšanos.

Kultūras mantojuma neatņemama sastāvdaļa ir ainava, kas ne vien dod savu ieguldījumu cilvēku labsajūtas radīšanā, bet arī veido ekonomiskajai aktivitātei labvēlīgus resursus. Eiropas ainavu konvencijas izpratnē ainava ir dabisku vai dabisku un cilvēku veiktu mijiedarbību iespaidā veidotas teritorijas vizuālā uztvere un svarīga cilvēku dzīves kvalitātes daļa jebkurā vietā- pilsētās un laukos. Atzīstot, ka notiek Vidzemes tradicionālās mozaīkveida ainavas degradācija, būtiski ir veicināt sabiedrības izpratni par ainavas vērtību, radīt iespēju piedalīties ainavu apsaimniekošanā un plānošanā, un tādā veidā sajūst, ka tai ir jāuzņemas atbildība par to, kas notiek ar ainavu.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Kopumā teritorijas plānojums nodrošina un sekmē kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību reģionā.

3.2.10. Vides un rūpniecisko avāriju riska areāli

Reģionā atrodas ūdens erozijas, pazemes ūdeņu piesārņojuma, applūšanas un paaugstinātas ugunsbīstamības riska teritorijas.

Salīdzinot ar citiem reģioniem, Vidzemē ir mazāk objektu, kas minēti Nacionālā plānojuma ietvaros RAPLM 2004. g. izstrādāto Ministru Kabineta noteikumu „Nacionālas nozīmes paaugstināta riska teritorijas” projektā.

Teritorijas plānojuma esošās situācijas daļā riska teritorijas un objekti iedalīti gan nacionālās nozīmes riskos- minētos MK noteikumu „Nacionālas nozīmes paaugstināta riska teritorijas” projektā, gan arī reģionālās nozīmes riskos- to noteikšanas kritēriji gan nav izstrādāti, bet šī darba ietvaros par reģionālās nozīmes riska teritorijām un objektiem tiek uzskatīti tādi, kas atrodas vairāku pašvaldību teritorijās (reģionālās atkritumu izgāztuves), iespaido vairāku pašvaldību teritorijas vai saistīti ar to interesēm.

Plānojums riska objektus klasificē atbilstoši riska avotam:

- Ražošanas avāriju riska objekti- gan stacionārie ķīmisko produktu ražošanas, pārstrādes un uzglabāšanas objekti- minerālmēslu noliktavas, amonjaka saldēšanas

iekārtas pienotavās u.c., gan teritorijas, kuras var tikt ietekmētas pārrobežu darbības rezultātā (piem., Sanktpēterburgas atomelektrostacijas noplūdes gadījums),

- Transporta riski –maģistrālais gāzes vads (gāzes vadi Vireši- Tallina un Izborska-Inčukalna pazemes gāzes krātuve un tā atzari), dzelzceļi (Meitene- Lugaži), valsts galvenie autoceļi (caur reģionu ejošie A2 un A3),
- Vides apsaimniekošanas rezultātā radītie riski- gan pazemes ūdeņu piesārņojuma riska teritorijas- vecās sadzīves atkritumu izgāztuves, vecās artēziskās akas, bijušās PSRS armijas karaspēka bāzes (Galgauskā) un teritorijas, gan ar virszemes ūdeņu izmantošanu saistītie riski- slūžas, mākslīgie ezeri,
- Ugunsbīstamības riska teritorijas- naftas bāzes (Madonā, Valkā, Gulbenē), degvielas uzpildes stacijas un gāzes uzpildes stacijas (Valmierā), sadzīves atkritumu izgāztuves, kokapstrādes uzņēmumi, meži, purvi un pļavas uz kūdras slāņiem, dzelzceļa teritorijai pieguļošie meži, kūdras purvi. Paaugstinātas ugunsbīstamības riska teritorijas ir lielie saimnieciski nozīmīgie mežu masīvi reģiona ziemeļrietumos un rekreācijas meži Gaujas nacionālā parka teritorijā un pie lielākajām pilsētām. Negatīvi ietekmēt vides kvalitāti un radīt lielus materiālus zaudējumus var purvu degšana- reģionā tie aizņem ievērojamas teritorijas, un tiek izmantoti gan rūpnieciskai kūdras ieguvei, gan rekreācijai un tūrismam. Ik gadus materiālus zaudējumus rada kūlas dedzināšana.
- Dabas procesu izraisītā riska objekti-
 - applūšanas riska teritorijas (kā nacionālās nozīmes paaugstināta applūšanas riska teritorijas MK noteikumu projektā minētas Lubānas līdzenuma teritorijas un Zvidzienes polderis; no MK noteikumu projektā neminētiem- galvenokārt Gauja). Visbiežāk applūšanas situācijas vērojamas pavasaros, arī pēc ilgstošām lietavām vasarās vai rudenos. Sakarā ar Vidzemes reģiona attālumu no jūras un absolūto augstumu, ar piejūras reģioniem salīdzinoši mazāka ir ZR vētru ietekme.
 - eksogēnie ģeoloģiskie procesi:
 - upju sānu un dziļuma erozija- galvenokārt Gaujas un tās pieteku ieleju nogāzēs. Sānu erozijas rezultātā bieži tiek izskalota smilšakmens atsegumu apakšējā daļa, mazinās nogāžu noturība. Vietās, kur Gauja meandrē, visai intensīvi notiek upes gultnes procesi, mainās upes šķērsprofils.
 - vēja erozijas procesi- galvenokārt Vidzemes un Alūksnes augstienēs,
 - karsta un sufozijas riska teritorijas- pie Braslas ielejas Straupes apkārtnē, pie Līgatnes, Kazugrava pie Cēsīm u.c.
 - vidi nelabvēlīgi ietekmējošie mazie HES (Augstāres un Ilzēnu HES uz Gaujas, Kalnakārklu uz Kujas, Vecpiebalgā HES uz Orisāres, Ērgļu HES uz Ogres) (SIA Vides projekti „Mazo HES darbības izvērtējums” 1. un 13.pielikums),
 - lielās latvāņu platības (īpaši Cēsu un Madonas rajonos- no Latvijā latvāņu aptvertajiem 12182 ha 88%(!) jeb 10310 ha ir Madonas, bet 831 ha Cēsu rajonā!) (Resursu patēriņa novērtējums- 103.)
 - lielie mitrāju masīvi (Lubāna klāni, Sedas purvs)- populārākās putnu migrācijas vietas- risks infekciju izplatībai,
 - nepietiekami koptu un uzturētu mežiem un krūmiem klāto platību un īpatsvara pieaugums- kā risks inficēto (ērču encefalīts, laima slimība) ērcu izplatībai.

- Epidēmisko risku teritorijas- bijušās Sibīrijas mēra kapsētas un bijušās fermas, kurās tikusi reģistrēta dzīvnieku saslimšana.

Potenciālā teritorijas plānojuma ietekme un ieteikumi

Teritorijas plānojums neparedz jaunu potenciālo ražošanas avāriju risku un transporta riska objektu būvniecību. Transporta sistēmas attīstības perspektīvā paredzēts plānot, projektēt un izbūvēt apvedceļus, samazinot tranzīta plūsmu caur pilsētām, nodrošināt videi draudzīgu kravu pārvadājumu attīstību un samazināt bīstamo kravu pārvadāšanas intensitāti apdzīvojuma centros. Šie pasākumi samazinās satiksmes negadījumos iespējamo risku.

Veicot jebkāda tipa saimniecisko darbību teritorijās, kas pakļautas ģeoloģisko procesu izpausmēm, nepieciešams veikt priekšizpēti darbus. Šādās teritorijās nav ieteicams izvietot dabiskajai videi potenciāli bīstamus objektus, kā arī veikt saimniecisko darbību, kas izjauktu pastāvošo dabisko procesu relatīvo līdzsvaru. Nav pieļaujama notekūdeņu novadīšana gravās un karsta veidojumos, jo tas izsauks gruntsūdeņu un pazemes ūdeņu piesārņošanu, kā arī radīs jaunu gravu rašanās risku. Bieža gravu tīkla rajonos jāierobežo zemes apstrādāšana intensīvās lauksaimniecības vajadzībām- arī tas var veicināt tālāku gravu veidošanos.

3.3. Iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

Reģiona Teritorijas plānojums ir ilgtspējīgas attīstības dokuments, kurā raksturota reģiona teritorijas pašreizējā izmantošana, plānotā izmantošana laika posmā līdz 2026. gadam. Teritorijas plānojuma izstrādes procesā izziņāta un apkopota informācija un dažāda līmeņa nozaru politikas dokumenti, kas var ietekmēt reģiona teritorijas attīstību. Apkopojot šo informāciju vienotā dokumentā, veidojas priekšstats par teritorijas izmantošanas perspektīvu. Pirms Teritorijas plānojuma izstrādes notika konsultācijas ar dažādām institūcijām, kas deva nosacījumus plānošanas dokumenti izstrādei. Teritorijas plānojuma kartoshēmas parāda telpu areālu nodalījumu, nosaka areālu pamatfunkcijas, respektējot vides un sociāli- ekonomiskos apsvērumus.

Teritorijas plānojums nemaina valstī pieņemto politikas dokumentu, vadlīniju un normatīvo aktu prasības, bet tikai mēģina tās „teritoriāli” sakārtot. Tādējādi ir pamats uzskatīt, ka teritorijas plānojums ir īpašā veidā strukturētas informācijas kopums, kas ievērtē normatīvo aktu un dažādu nozaru politikas prasības.

Neizstrādājot vai nerealizējot Teritorijas plānojumu, pastāv iespēja, ka varētu tikt veiktas darbības, kas būtu pretrunā ar konkrētu telpu areālu izmantošanas mērķiem, kā arī vides aizsardzības un citām normatīvo aktu prasībām.

- iedzīvotāju skaita izmaiņas-
 - iedzīvotāju skaita pieaugums reģiona pilsētās- Valmierā, Cēsīs, arī Alūksnē, Smiltēnē, un ar to saistītie priekšnoteikumi problēmām un konfliktsituācijām- transporta plūsmas pieaugums, ūdensapgādes un novades jautājumi, vides piesārņojuma palielināšanās utt.
 - tajā pašā laikā- apdzīvotības samazināšanās un depopulizācija, īpaši reģiona nomalēs, pierobežas teritorijās. Šī procesa rezultātā no vienas

puses- turpinātu pazemināties zemes izmantošanas intensitāte, bet samazinātos arī slodze uz dabu un piesārņojuma līmenis, notiekot tīrumu renaturalizācijai, palielinātos dabas daudzveidība un stabilizētos ekosistēmas, no otras puses- izzustu tradicionālā mozaīkveida ainava, aizaugot neapsaimniekotajām lauksaimniecības zemēm, pasliktinoties maz izmantotajai ceļu infrastruktūrai.

- neizstrādājot vai neieviešot reģiona *Teritorijas plānojumu*, nākotnē varētu prognozēt zināmu anarhiju teritorijas turpmākajā apbūvē- jaunu apbūves centru un viensētu izveidi diktētu tikai nekustamā tirgus prasības. Netiktu plānots apbūves blīvums, būtu iespējama pārlieku mazu apbūves gabalu izdalīšana, līdz ar to dzīves telpas pārblīvēšana,
- neatrisināti komunālie jautājumi apdzīvoto vietu apbūvētajās teritorijās- gaisa piesārņojums no energoneefektīvas siltumenerģētikas, vides piesārņojums no novecojušiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem, krājbaseiniem,
- piesārņojuma līmeņa paaugstināšanās. Nozīmīgu ietekmi uz iedzīvotāju dzīves vides un dabas vides kvalitāti atstāj ražošanas un saimnieciskās darbības sfēras, kas saistītas ar emisijām apkārtējā vidē- galvenokārt gaisā, ūdeņos un augsnē,
- pieaugot meža zemju transformācijas gadījumu skaitam par apbūves teritorijām, īpaši skaistākajās vietās un pie ūdeņiem, notiek mežu kā vienota dabas kompleksa degradācija, samazinās to saimnieciska vērtība vai iespēja tos izmantot rekreācijai,
- nemazinoties pieprasījumam pēc koksnes, turpinās mežizstrādes apjomu pieaugums, ko diemžēl ne vienmēr pavada pietiekami efektīva mežu atjaunošana, kopšana un dabas aizsardzības pasākumu ievērošana. Nepietiekama ir mežu meliorācijas sistēmu un meža ceļu uzturēšana, ierīkošana un atjaunošana.
- parādās tendence apbūvēt upju, ezeru krastus, līdz ar to ierobežojot piekļūstamību ūdenstilpnēm. Līdz ar to rodas konflikti starp sabiedrības un atsevišķu pilsoņu interesēm, kuru cēlonis ir publiski pieejamo teritoriju privatizēšana un apbūve.
- attīstoties intensīvajai, un modernajām tehnoloģijām balstītai lauksaimniecībai, un trūkstot teritorijas plānojumam, nereti veidojas pretrunas starp intensīvo saimniekošanas veidu un kaimiņos esošajām ĪADT vai bioloģiskās lauksaimniecības saimniecībām,
- reģiona iekšējais ceļu tīkls ir samērā labi attīstīts un pietiekami blīvs, taču sliktā kvalitātē. Reģionu šķērsojošo divu valsts nozīmes galveno autoceļu atsevišķu posmu tehniskie parametri neatbilst ne to funkcijām, ne drošības prasībām, trūkst apkalpes infrastruktūras un informācijas zīmju- uzskatāmu ceļa virzienu norāžu. Toties gadu no gada palielinās vietējās un starptautiskās satiksmes intensitāte (pēc SM datiem- apmēram par 5% gadā). Vidzemē ir viens no valstī zemākajiem dzelzceļa tīkla pārklājumiem- 3 km uz 100 km². Pēdējo gadu laikā slēgti vairāki dzelzceļa posmi: Gulbene – Vecumi 2001.g., Ieriķi – Gulbene 1999.g., Aloja – Ipiķi 1996.g., Madona – Lubāna 1990.g.. Transporta veidu attīstība reģionā ir nesabalansēta un nekoordinēta, trūkst sasaistes starp dažādiem reģiona sabiedriskā transporta veidiem, transporta sistēmas plānošana nenotiek kopīgi ar apdzīvojuma

attīstību. Tā visa rezultātā- izplūdes gāzu un izmešu daudzuma no transportlīdzekļiem palielināšanās.

- Vidzemes reģiona teritoriju šķērso maģistrālais gāzes vads Izborska- Inčukalna pazemes gāzes krātuve (IPGK) un atzars Rauna- Naukšēni- Latvijas robeža, taču reģionā vāji attīstīts piegādes un sadales tīkls, līdz ar to šis ekonomiskais un ekoloģiskais kurināmā resurss pieejams tikai nelielai reģiona iedzīvotāju daļai,
- nav attīstīta velociņu izbūve un atbilstoša infrastruktūra,
- nav tiešās satiksmes starp Alūksni un Valmieru un Valku ar visiem reģiona dienvidu puses rajonu centriem, nekoordinēta sabiedriskā transporta maršrutu izstrāde,
- problemātiska interneta izmantošanas pieejamība lauku teritorijās,
- neregulēta tūrisma plūsma- tā būtiski samazina bioloģisko daudzveidību skaistākajās, un tajā pašā laikā trauklākajās vietās, īpaši aizsargājamās dabas teritorijās,
- liels īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaits un platības- nozīmīgs, bet pagaidām nepilnīgi izmantots reģiona tūrisma un rekreācijas resurss. Tikai neliela daļa no ĪADT, t.sk. dabas parkiem, ir labiekārtotas un tiek izmantotas tūristu apmeklējumiem, rekreācijai,
- ne vienmēr pietiekami racionāla pieejamo dabas resursu- derīgo izrakteņu, mežu, lauksaimniecības zemju izmantošana. Izcilo dabas dotumu – mazskartās dabas un daudzveidīgo ainavu nepietiekama izmantošana tūrisma un rekreācijas attīstībai,
- arvien plašākas lauksaimniecības zemes teritorijas netiek apstrādātas, palielinās neapstrādāto lauksaimniecības zemju īpatsvars, notiek to dabiska aizaugšana. Netiek koptas meliorācijas sistēmas, notiek to sabrukšana. Neapsaimniekoto meliorēto lauksaimniecības zemju areālos notiek pārpurvošanās procesi, tie aizaug ar krūmiem. Zūd lauku mozaīkveida ainava, notiek ainavas degradācija,
- teritorijas nelīdzsvarota attīstība. Plānojuma neesamība negarantētu reģiona teritorijas ilgtspējīgu attīstību un pastiprinātu nelīdzsvarotas un mazaktīvas attīstības tendenci.

4. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas

Galvenās ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas:

- īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. To lielais īpatsvars – 29.9% reģiona teritorijas (ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, pēc GIS projekta aprēķiniem) platības, un skaits- 188 (Latvijā- 632), arī 87 no 336 Latvijā esošajām Natura 2000 vietām atrodas Vidzemes reģionā, nereti rada domstarpības ar zemju īpašniekiem par zemes turpmāko izmantošanas veidu (zemju īpašniekiem trūkst motivācijas ievērot dabas aizsardzības prasības, jo, lai gan likums "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos" ir pieņemts, tomēr reālu darbojošos mehānismu vēl nav.
Tā kā plānošanas dokuments paredz izmantot īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ne vien dabas vērtību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, bet arī ilgtspējīga tūrisma attīstībai, ir būtiski, lai pašām ĪADT būtu izstrādāti dabas aizsardzības noteikumi (dabas aizsardzības plāni, individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, likumi lielajām ĪADT- rezervātiem, nacionālajam parkam, biosfēras rezervātam, aizsargājamo ainavu apvidiem), ko varētu saskaņot gan ar teritorijas turpmāko attīstību- vietējo pašvaldību teritorijas plānojumiem, gan ar izvēlēto tūrisma profilu.
- konfliktu starp sabiedrības un atsevišķu pilsoņu interesēm, piem., Gaujas Nacionālajā parkā, cēlonis ir publiski pieejamo teritoriju privatizēšana. Teritorijas plānojums jāpapildina ar ieteikumu likumdošanā iestrādāt viennozīmīgi pateikt valsts interešu teritorijas un izslēgt iespējamību šādās teritorijās izvirzīt pretenzijas fiziskām un juridiskām personām
- lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību samazināšanās. Notiek dabiska LIZ aizaugšana, meliorāciju sistēmas neuzturēšanas dēļ- arī pārpurvošanās. Nacionālā plānojuma likumprojekts paredz neizmantojot LIZ apmežot, arī reģiona teritorijas plānojums paredz mērķtiecīgu, ainavas saglabāšanas prasībām atbilstošu lauksaimniecībā neizmantojamo LIZ apmežošanu mežu zemju areālos un lauku teritorijas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību. Teritorijas plānojumā iezīmētajos lauksaimniecības zemju areālos nav pieļaujama neizmantojamo LIZ transformācija citos zemes izmantošanas veidos un par lietderīgu tiek uzskatīta LIZ saglabāšana un turpmāka izmantošana lauksaimniecībai.
- ainavas degradēšanās. Tradicionālo Latvijas mozaīkveida lauku ainavu apdraud galvenokārt lauksaimniecības zemju dabiska aizaugšana, arī kailcirtes gar ceļiem un mežu nepietiekama atjaunošana pēc tām. Teritorijas plānojums paredz izstrādāt reģiona ainavu aizsardzības plānu, un saskaņā ar to īstenot zemes izmantošanas politiku, lai reģiona ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ.
- bioloģiskās daudzveidības samazināšanās. Bioloģisko daudzveidību apdraud plānota un neplānota lauksaimniecības un meža zemju transformēšana citos zemes izmantošanas veidos, mežu intensīva izmantošana, ne vienmēr nodrošinot likumā noteikto meža atjaunošanu, meliorācijas sistēmu degradēšanās, līdz ar

transporta intensitātes pieaugumu- pieaugošais vides piesārņojums, jaunas transporta infrastruktūras būvniecība, liela tūristu un apmeklētāju plūsma skaistākajās, bet tajā pašā laikā trauklākajās vietās, sevišķi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās u.c.

5. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi

5.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Starptautiskie mērķi vides aizsardzības jomā ietverti noslēgtajās starpvalstu konvencijās un Eiropas Savienības direktīvās.

5.1.1. ANO Konvencijas vides aizsardzības jomā

Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību – Bernes konvencija (1979.). Šīs konvencijas mērķis – aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un arī veicināt šādu sadarbību. Īpaši uzsvērtā apdraudēto un izzūdošo sugu, t.sk. apdraudēto un izzūdošo migrējošo sugu aizsardzība. Aizsargājamo sugu piemērs reģionā: putni- grieze, mazais ērglis, vaboļu suga- lapukoku praulgrauzis, aizsargājamo biotopu piemēri-mitrāji, atmatu pļavas, parkveida pļavas, boreālie meži.

Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi- Ramsāres konvencija (1971.). Šī konvencija nosaka, ka mitrāji ir platības ar purviem, dumbrajām vai ūdeņiem, kuri var būt veidojušies dabiski vai mākslīgi, kā arī var būt nemainīgi (pastāvīgi) vai īslaicīgi. Konvencijas izpratnē ūdensputni ir putni, kuri ekoloģiski ir atkarīgi no mitrājiem, tādēļ nepieciešama to aizsardzība. Vidzemes reģionā atrodas trīs- Lubāns, Ziemeļu purvi, Teiču un Pelečāres purvi, no sešām Latvijas Ramsāres vietām- starptautiskas nozīmes mitrājiem. Tajos atrodas vērtīgi biotopi, kurus nepieciešams aizsargāt.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību- Riodežaneiro konvencija (1992.). Šīs konvencijas uzdevums ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale, ietverot gan pienācīgu pieeju ģenētiskajiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām. Galvenais uzdevums dalībvalstīm- bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un tās ilgtspējīgas izmantošanas jautājumu integrēšana jau esošajās valsts stratēģijās, plānos un programmās un nepieciešamo stratēģiju un citu dokumentu izstrādāšana.

Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību- Bonnas konvencija (1979.) Konvencija nodefinē terminu „migrējoša suga”, un rūpējoties par tām savvaļas dzīvnieku sugām, kas migrē pāri nacionālās jurisdikcijas robežām, pasludina, ka migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu saglabāšana un efektīva apsaimniekošana prasa kopīgu rīcību no visām valstīm.

Konvencijā iekļautas arī tās migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss un kuru aizsardzībai un apsaimniekošanai ir nepieciešama papildu vienošanās, kā arī tās sugas, kuru aizsardzībai statusu varētu ievērojami uzlabot starptautiskā sadarbība.

Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību- UNESCO konvencija (1972.)

Šajā konvencijā ar jēdzienu „dabas mantojums” tiek saprasti:

- dabas pieminekļi, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa,
- ģeoloģiski vai fiziogēogrāfiski veidojumi un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa,
- ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kurām ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa.

Valsts pienākums ir nodrošināt tās teritorijā kultūras un dabas mantojuma identifikāciju, aizsardzību, konservāciju, popularizāciju un saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Tādēļ valstij maksimāli jāizmanto esošie resursi un nepieciešamības gadījumā arī starptautiskā palīdzība, t.sk. jebkura tai pieejamā finansiālā, mākslinieciskā, zinātniskā un tehniskā palīdzība un sadarbība,

Lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, konservāciju un popularizāciju, šis Konvencijas dalībvalstis iespēju robežās un atbilstoši katras valsts apstākļiem centīsies:

- īstenot atbilstošu politiku, kuras mērķis būtu piešķirt kultūras un dabas mantojumam noteiktas funkcijas sabiedrības dzīvē, kā arī iekļaut šī mantojuma aizsardzību plānošanas programmās,
- nodibināt, ja tādu vēl nav, savā teritorijā vienu vai vairākus kultūras un dabas mantojuma, aizsardzības, konservācijas un popularizācijas dienestus, kam būtu atbilstošs personāls un līdzekļi, kas ļautu tiem izpildīt uzliktos pienākumus,
- atbalstīt zinātniskos un tehniskos pētījumus, lai valsts spētu novērtēt un novērtis briesmas, kas draud tās kultūras un dabas mantojumam,
- veikt atbilstošus juridiskus, zinātniskus, tehniskus, administratīvus un finanšu pasākumus, lai atklātu, aizsargātu, konservētu, popularizētu un atjaunotu šo mantojumu,
- atbalstīt tādu nacionālo un reģionālo centru izveidošanu vai attīstību, kas sagatavo speciālistus kultūras un dabas mantojuma aizsardzībai, konservācijai vai popularizācijai, kā arī veicina attiecīgus zinātniskos pētījumus.

Konvencijas kultūras mantojuma pieminekļu sarakstā iekļauts Vecrīgas centrs, bet teritoriju, kurās iespējams savienot bioloģiskās daudzveidības aizsardzību ar ilgtspējīgo saimniecību sarakstā - Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts.

ANO konvencija „Par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu” (2003.) ievēro nemateriālo kultūras mantojumu kā kultūras daudzveidības galveno avotu un ilgtspējīgas attīstības garantu, atzīst mijiedarbību starp nemateriālo kultūras mantojumu un materiālo kultūras un dabas mantojumu, un apzina globalizācijas un sociālo pārmaiņu procesu radītos draudus nemateriālajam kultūras mantojumam, veicinot tā degradāciju, izzušanu vai pat iznīcināšanu. Ar nemateriālo kultūras mantojumu Konvencija saprot

- mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu kā nemateriālā kultūras mantojuma nesēju,
- spēles mākslas,
- paražas, rituālus un svētkus,
- zināšanas un paražas, kas saistītas ar dabu un Visumu,
- tradicionālās amatniecības prasmes,
- kā arī ar tiem saistītus instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos - atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu.

Katrai Konvencijas dalībvalstij jāizveido Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvais saraksts. Latvijai tāds vēl nav izveidots, jo jauna ir Konvencija, un Latvija tai pievienojusies 2004. gada 15. decembrī, bet tuvākajā laikā paredzēts apzināt tradicionālās kultūras telpas- vietas, kas pasvītrot savdabību, sekmē lietišķo mākslu prasmes saglabāšanos un tml.

ANO konvencija “Par cīņu pret pārtuksnešošanu/ zemes degradāciju valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā”. Konvencija attiecināma uz Eiropas valstīm, t.sk. Latviju atsedz šī reģiona problēmas – ievērojama lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanos, zemes auglības pazemināšanos, vēja un ūdens erozijas pastiprināšanos, kā arī dažāda veida augšņu degradāciju. Konvencijas ieviešana nodrošinās augšņu aizsardzības pasākumu īstenošanu, veicinot augšņu produktivitātes pieaugumu, ieviešot ilgtspējīgu zemes un ūdens resursu apsaimniekošanu. Latvijā šī konvencija parasti tiek attiecināta arī uz degradētajām teritorijām (bijušās militārās bāzes, karjeri) kas, kaut arī nav jārekultivē saskaņā ar prasībām par piesārņotajām vietām, būtu renaturalizējamas, pamatojoties uz šo konvenciju

5.1.2. Eiropas Kopienas Direktīvas un Konvencijas

Eiropas Kopienas Direktīvas tieši attiecas uz Latviju kā ES dalībvalsti, un tiek iestrādātas valsts likumdošanā un ir saistošas visu līmeņu plānošanas dokumentiem.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992.) par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību.

Šīs direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas floru un faunu dalībvalstu teritorijā.

Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu un atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas floras un faunas sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir nozīmīgas Eiropas Savienībā. No 198 biotopiem, kuri atzīti par apdraudētiem Eiropā, 58 ir sastopami arī Latvijā; reģionā- sugām bagātās atmatu pļavas, parkveida pļavas, boreālie meži, pārmitri platlapju meži.

Šī mērķa realizēšanai tiek izveidots vienots Eiropas ekoloģiskais tīkls Natura 2000, kas nodrošina Eiropai nozīmīgu dabisko dzīvotņu veidu saglabāšanu un atjaunošanu tās dabiskās izplatības areālā. Natura 2000 tīkls ietver īpaši aizsargājamās teritorijas, ko dalībvalstis klasificējušas, ievērojot Eiropas Padomes **Direktīvu 79/409** (1979.) par savvaļas putnu aizsardzību. Tā kā vairākām Eiropā apdraudētām putnu sugām Latvijas populācijas veido ievērojumu daļu no kopējā indivīdu skaita, Latvijai ir liela atbildība šo sugu (reģionā, piemēram, griežu, mazo ērgļu, ķikutu) aizsardzībā.

ES Ūdeņu struktūrdirektīva 2000/60/EC (2000.) tika apstiprināta 2000.gadā ar mērķi aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu, ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

Eiropas Padomes Direktīva 1975/442/EEK (1975.) par atkritumiem un **Eiropas Padomes Direktīva 91/689/EEC** par bīstamajiem atkritumiem.

Latvijā šīs Direktīvas pārņem Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003.- 2012. gadam, kas paredz valstī veidot reģionālus sadzīves atkritumu poligonus un uzstādīt atbilstošas atkritumu apstrādes iekārtas, bet esošo, normatīviem neatbilstošo izgāztuvju slēgšanu un rekultivēšanu.

Eiropas Padomes Direktīva 85/337/EEK (1985.) „Par sabiedrisku un privātu objektu ietekmes uz vidi novērtējumu”. Šī direktīva paredz izvērtēt projektu ekoloģisko ietekmi, lai ņemtu vērā rūpes par cilvēka veselības aizsardzību, lai ar labāku vidi veicinātu dzīvības kvalitāti, lai nodrošinātu sugu daudzveidības saglabāšanos un lai saglabātu ekosistēmas reprodukcijas spēju kā dzīvības pamatavotu.

Eiropas Ainavu konvencija (2000.) pagaidām Latvijā vēl nav ratificēta. Konvencija atzīst ainavas kā svarīgu cilvēku dzīves kvalitātes daļu jebkurā vietā- pilsētās un laukos. Ņemot vērā pārmaiņas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, rūpnieciskās ražošanas un minerālu ieguves paņēmienos, kā arī reģionālajā un pilsētu plānošanā, transportā, infrastruktūrā, tūrismā un atpūtā, notiek ainavu pārveidošanās. Lai saglabātu ainavu nozīmīgo loma kultūras, ekoloģijas, vides un sociālajā jomā, kā arī ainavas kā saimnieciskajai darbībai labvēlīgu resursu, konvencija uzsver ainavu aizsardzības, apsaimniekošanas un plānošanas nepieciešamību.

5. 2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi un to integrēšana reģiona plānošanas dokumentos

Latvijas vides politikas dokumenti ir cieši saistīti ar starptautisko konvenciju, kam Latvija pievienojusies, kā arī ES direktīvās noteiktajām prasībām vides un dabas aizsardzībā. Jāsecina, ka daudzi normatīvie akti ir stājušies spēkā, taču to praktiska ieviešana nenotiek vai kavējas gan finanšu, gan administratīvās kapacitātes trūkuma dēļ. Kavējas arī dažu valsts teritorijas attīstības politikas dokumentu izstrāde- tikai top Nacionālais attīstības plāns, Valsts zemes politikas pamatnostādnes- joprojām projekta līmenī, arī daudzām aizsargājamām dabas teritorijām vēl nav dabas aizsardzības plānu.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma mērķi un paredzētās rīcības atbilst Nacionālajam vides politikas plānam 2004.-2008. gadam, Bioloģiskās daudzveidības nacionālajai programmai, Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam 2003.-2012.gadam

Nacionālais vides politikas plāns 2004.-2008. gadam, kas apstiprināts MK 2004. gadā, ir dokuments, kurā definēti nacionālie vides aizsardzības mērķi. Vairāki no tiem aktuāli arī Vidzemes plānošanas reģionam.

Atbilstoši vides politikas plānā izvirzītajiem kritērijiem, vieni no svarīgākajiem vides aizsardzības mērķiem ir saistīti ar **ūdens kvalitātes** aizsardzību un uzlabošanu, un tie ir:

- aizsargāt ūdens ekosistēmas, kā arī no ūdens atkarīgās sauszemes ekosistēmas un mitrājus,
- veicināt ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu,
- nodrošināt labu virszemes un pazemes ūdens kvalitāti, samazināt esošo piesārņojumu un novērst tālāku piesārņojumu.

Reģions bagāts virsūdeņiem, tādēļ ūdens kvalitātes jautājumam pievērsta pastiprināta uzmanība plānošanas dokumentā. Virsūdeņu piesārņojumu galvenokārt izraisa notekūdeņu novadīšana. To stāvoklis ir atkarīgs no attīrīšanas iekārtu esamības, komunālo notekūdeņu attīrīšanas kvalitātes, rūpniecisko notekūdeņu sastāvā esošajām bīstamajām vielām, difūzā piesārņojuma no lauksaimnieciskās ražošanas, kā arī no robežšķērsojošā un

vēsturiskā piesārņojuma, lietus ūdens noteces un meliorācijas sistēmu ekspluatācijas. Reģiona upes pārsvarā ir no vāji piesārņotām līdz piesārņotām, gandrīz visi reģiona ezeri ir pakļauti eutrofikācijai. Lai panāktu augstas kvalitātes dzīves vides nodrošināšanu, jāsekmē efektīvas ūdenssaimniecības sistēmas attīstību reģionā. Arī reģiona teritorijas plānojumā ūdens aizsardzības nolūkos ir paredzēts turpināt ūdensapgādes un komunālo notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmas sakārtošanu.

Viens no vides politikas mērķiem ir gaisa aizsardzība, t.i. normatīviem un ilgtermiņa mērķiem atbilstošas **gaisa kvalitātes** nodrošināšana un uzlabošana vietās, kur tā nav apmierinoša.

Plānošanas dokumentā secināts, ka kopumā ir būtiski samazinājušās gaisa piesārņojošo vielu emisijas no stacionāriem piesārņojuma avotiem, taču palielinās autotransporta radītais gaisa piesārņojums.

Vidzemes reģionā ir liels īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars, tāpēc šeit būtu attiecināmi valsts noteiktie **bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas** un veicināšanas politikas mērķi:

- saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabisko struktūru daudzveidību,
- saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību,
- saglabāt lauksaimniecības augu un dzīvnieku šķirņu daudzveidību, veicināt to izmantošanu,
- pilnveidot dabas aizsardzības sistēmu,
- veicināt tradicionālās ainavas struktūras saglabāšanos,
- nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību.

Dažādi cilvēka darbības veidi jau ir izmainījuši sugu sastāvu un to proporcijas lielā daļā saimnieciski izmantojamo mežu, kā arī ūdenskrātuvēs un upēs. Bioloģisko daudzveidību negatīvi var ietekmēt lauksaimniecības zemju aizaugšana un mozaīkveida ainavas izzušana, kā arī intensīvi mežsīrdes darbi blakus meža nogabaliem ar dabas liegumiem un mikroliegumiem.

Pašreizējā un plānotā teritorijas izmantošana pamatā nodrošina īpaši aizsargājamo teritoriju saglabāšanu un aizsardzību

Plānošanas dokuments paredz, saglabājot, uzturot un izmantojot kultūrainavu, kultūras un dabas mantojumu (t.sk. īpaši aizsargājamās dabas teritorijas), sekmēt saimnieciski un bioloģiski daudzveidīgas zemes lietošanas struktūras attīstību.

Svarīgākie vides aizsardzības politikas mērķi **mežsaimniecības** jomā ir aktuāli arī Vidzemes reģionā :

- nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību.
- saglabāt meža bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko funkciju kvalitāti klimata un ūdens režīma regulācijā, kā arī augsnes aizsardzībā,
- paaugstināt meža īpašnieku, apsaimniekotāju un sabiedrības zināšanas par meža bioloģiskās daudzveidības un meža ekoloģisko funkciju nozīmību.

Meži aizņem vairāk kā pusi Vidzemes reģiona teritorijas platības, tādēļ teritorijas plānojumā tiek izdalītas īpašas teritorijas ar prioritāti mežu saimnieciskai izmantošanai. Tāpat teritorijas plānojums paredz nodrošināt mežiem klāto platību nesamazināšanos, veicot mežu atjaunošanu un lauksaimniecībā neizmanto LIZ apmežošanu (jebkuru apmežošanas gadījumu rūpīgi apsverot teritorijas plānojumu ietvaros), kā arī mežu produktivitātes palielināšanu, kopjot mežaudzes un mazāk vērtīgās koku sugas nomainot uz produktīvākām.

Zivsaimniecībā kā galvenie vides aizsardzības mērķi tiek izvirzīti:

- veicināt zivsaimniecības nozares ilgtspējīgu attīstību,
- saglabāt Latvijas ūdeņu bioloģisko daudzveidību un populāciju struktūru,
- aizsargāt zivju populāciju ģenētisko daudzveidību,
- veicināt makšķerēšanu, makšķerēšanas un zvejas tūrisma kā zivsaimniecības nozares perspektīvu virzienu.

Saskaņā ar MK 12.03.2002. noteikumu Nr.118. „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, šie jautājumi ir aktuāli, jo reģionā ir noteikti prioritārie zivju ūdeņi, kuros ir aktuāli uzlabot ūdens kvalitāti atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajiem zivju ūdeņu kvalitātes normatīviem.

Vides aizsardzības mērķi **lauksaimniecības** jomā ir:

- nodrošināt lauksaimniecības resursu ilgtspējīgu izmantošanu,
- samazināt augšņu piesārņošanu, degradāciju un eroziju,
- samazināt augu barības vielu noplūdi no lauksaimniecības zemēm, t.sk. nitrātu piesārņojumu īpaši jutīgajās teritorijās,
- ierobežot ūdeņu eutrofikāciju un piesārņošanu ar pesticīdu paliekām un smago metālu savienojumiem,
- nepieļaut vides piesārņojumu ar pārtikas pārstrādes un mežrūpniecības atkritumiem,
- samazināt lauku apdzīvoto vietu notekūdeņu un atkritumu slodzi uz vidi,
- izmantojot plānošanas metodes un saprātīgu zemes apsaimniekošanu, nepieļaut bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un lauku ainavas degradēšanos.

Lauksaimniecības teritoriju īpatsvars reģionā ir nedaudz zemāks nekā valstī kopumā. Plānojuma perspektīvā lauksaimniecisko zemju areāli iezīmējas Valmieras, Cēsu, nedaudz Valkas un Gulbenes rajonos, bet pārējā teritorijā vērojama tendence palielināties lauksaimniecības zemju dabiskajai transformācijai- aizaugšana, pārpurvošanās, kā arī transformēt lauksaimniecības zemes citos izmantošanas veidos.

Zemes dzīļu izmantošana nepieciešama daudzām saimniecības nozarēm, pazemes ūdeņi- arī zemes dzīļu resurss ikdienā tiek izmantoti kā dzeramais ūdens, tādēļ **zemes dzīļu ilgtspējīgai izmantošanai** tiek definēti sekojoši mērķi:

- samazināt augšņu piesārņošanu, degradāciju un eroziju,
- nodrošināt racionālu, vidi saudzējošu un ilgtspējīgu zemes dzīļu izmantošanu,
- veicināt pašvaldību un zemes īpašnieku līdzdalību zemes dzīļu ilgtspējīgā izmantošanā,
- veicināt informācijas apkopošanu par mūsdienīgu ģeoloģiskajiem procesiem un tās izmantošanu teritorijas plānojumā izstrādē,
- veicināt jaunu un mūsdienīgu ģeoloģiskās vides stāvoklim atbilstošu datu sagatavošanu.

Teritorijas attīstībā un sekmīgā apsaimniekošanā liela loma ir **piesārņoto vietu apzināšanai, izpētei un sanācijai**. Šo pasākumu mērķi ir:

- novērst vai mazināt iepriekšējās militārās vai saimnieciskās darbības rezultātā radušos piesārņojumu un tā kaitīgo ietekmi uz cilvēku veselību, īpašumu, vidi un bioloģisko daudzveidību,
- panākt augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu piesārņotajās vietās, nepieļaut piesārņoto vietu bīstamo vielu iekļūšanu virszemes un pazemes ūdeņos,

- atjaunot un uzlabot vides kvalitāti piesārņotajās vietās, teritoriju plānošanā ņemt vērā esošo vides piesārņojumu,
- noteikt reālo zemes vērtību un atbilstošu nekustamā īpašuma nodokli, ņemot vērā piesārņotības pakāpi.

Gan degradētās teritorijas, gan Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā iekļautās teritorijas paredzēts rekultivēt un sakārtot.

Videi draudzīga **atkritumu apsaimniekošana** ir katras apdzīvotas vietas svarīgs pienākums, arī estētiskas vides veidošanas sastāvdaļa; un kā tās galvenie mērķi vides politikas dokumentā tiek nosaukti:

- ierobežot atkritumu rašanos un samazināt apglabājamo atkritumu daudzumu, veicinot to pārstrādi vai atkārtotu izmantošanu,
- nodrošināt atkritumu apglabāšanu cilvēku veselībai un videi drošā veidā,
- veicināt atkritumu apstrādi pēc iespējas tuvāk to rašanās vietai,
- veicināt šķirotas atkritumu savākšanas sistēmas ieviešanu,
- informēt un izglītēt iedzīvotājus un uzņēmējus par atkritumu apsaimniekošanas procesiem.

Reģiona teritorijas plānojums paredz sekmēt modernas atkritumu saimniecības izveidošanu.

Tā kā reģiona plānošanas dokumenti paredz tūrisma un rekreācijas iespēju attīstīšanu, nozīmīgi nosaukt galvenos vides politikas mērķus **tūrisma nozarē**:

- nodrošināt tūrisma ilgtspējīgu attīstību, kas radītu nozarei papildus izaugsmes iespējas un ļautu pilnīgāk izmantot Latvijas tūrisma svarīgākos resursus,
- turpināt vides pārvaldības sistēmu ieviešanu tūrisma nozarē,
- veicināt vienotas tūrisma informācijas sistēmas izveidošanu,
- veicināt dabas, lauku, dziednieciskā, ekotūrisma, velotūrisma un ar to saistītās infrastruktūras attīstību,
- veicināt optimālu resursu izmantošanu, samazinot slodzi uz vidi.

Arvien būtiskāku lomu ieņem sabiedrības izglītošanas jautājumi, tās iesaistīšana dažādu jautājumu risināšanā un lēmumu pieņemšanā, tāpēc ir izstrādāti **vides informācijas un sabiedrības līdzdalības** vides politikas mērķi, un no tiem galvenie ir:

- nodrošināt aktīvāku sabiedrības līdzdalību ar visi saistītu lēmumu pieņemšanā,
- nodrošināt vides informācijas izmantošanu un analīzi normatīvo aktu izstrādes un politisku lēmumu pieņemšanas procesā un politikas efektivitātes izvērtēšanā.

Vides ministrijas Vides stratēģijas un informācijas nodaļā izstrādātas **Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes** (1998.). Ilgtspējīgas attīstības mērķi jau apskatīti 1. nodaļā, raksturojot reģiona teritorijas plānojuma pamatnostādnes.

Reģiona kā valsts teritoriālas vienības līdzsvarota un ilgtspējīga attīstība ir pamats valsts kopējai izaugsmei, tāpēc Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnēs tika iestrādāti **Reģionu ilgtspējīgas attīstības politikas mērķi**:

- mērķtiecīgas valsts plānošanas reģionu atbalsta politikas veidošana,
- valsts atbalsts atbilstoši Latvijas reģionālā atbalsta kartei,
- lauku ekonomikas dažādošana un lauku iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšana, tuvinot to pilsētu standartiem.

1999. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādātā **Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma** veicina dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, vienlaikus aizsargājot dabu, saglabājot un atjaunojot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību.

Valsts noteiktie bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un veicināšanas politikas mērķi:

- saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabisko struktūru daudzveidību;
- saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību;
- saglabāt lauksaimniecības augu un dzīvnieku šķirņu daudzveidību, veicināt to raksturošanu un izmantošanu;
- pilnveidot dabas aizsardzības sistēmu;
- veicināt tradicionālās ainavu struktūras saglabāšanos;
- nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu izmantošanu.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķi Vidzemes reģionā saistāmi ar īpaši aizsargājamām teritorijām. Reģionā ir 188 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas pieminekļi, tajā atrodas 87 no 336 Latvijas Natura 2000 vietām. Pašreizējā un plānotā teritorijas izmantošana nodrošina minēto teritoriju saglabāšanu un aizsardzību. Bioloģisko daudzveidību negatīvi var ietekmēt intensīva mežsaimnieciskā darbība, nenodrošinot pietiekamu mežu atjaunošanu un kopšanu, lauksaimniecības zemju aizaugšana. Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma vides aizsardzības mērķis ir veicināt bioloģisko daudzveidību (dabisko biotopu vai savvaļas dzīvnieku un augu labvēlīgu aizsardzības statusu), saglabājot vai atjaunojot noteiktiem biotopiem un sugām „Labvēlīgu aizsardzības statusu” (saskaņā ar biotopu direktīvas 92/43/EEK 6. panta nosacījumiem) Natura 2000 teritoriju kontekstā, ņemot vērā ekonomiskās, sociālās un kultūras prasības, kā līdzekli ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai, t.i. bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu dabas aizsardzības plānu izstrādē, lauksaimniecības attīstību, ainavu saglabāšanas un kopšanas iespējas.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003.- 2012. gadam nosaka mērķus- Latvijas teritorijā izveidot 10 – 12 jaunus reģionālus sadzīves atkritumu poligonus un uzstādīt atbilstošas atkritumu apstrādes iekārtas, bet esošās, normatīviem neatbilstošās izgāztuves slēgt un rekultivēt, pasākumus to sasniegšanai, kā arī atbildību par šī mērķa sasniegšanu.

Pieaugot ekonomiskajai labklājībai, reģionā palielinās saražoto sadzīves atkritumu daudzums. Atkritumi faktiski nozīmē zaudētus materiālus un enerģiju, kā arī parāda, cik efektīgi sabiedrība izmanto resursus, izejvielas, materiālus. *Teritorijas plānojums* paredz modernas atkritumu saimniecības izveidošanu.

Zemes politikas pamatnostādnes (projekts, 2003.)

Būtisks jautājums teritorijas plānojuma izstrādes gaitā ir vērtīgāko LIZ resursu saglabāšana, neizmantoto LIZ pārdomāta transformācija citos izmantošanas veidos un vienlaicīgi ainavisko vērtību saglabāšana. Šobrīd zemes īpašnieks nav motivēts izmantot zemi kā ražošanas līdzekli vai rūpēties par tās vērtības saglabāšanu. Arī valdībā ir atzīts, ka esošā likumdošana nenodrošina efektīvu un racionālu zemes īpašumu apsaimniekošanu, tādēļ VZD ir sagatavotas (un līdz 2005. gada paredzētas apstiprināt) Vienotas Zemes politikas pamatnostādnes, kas paredz nepieciešamās izmaiņas likumdošanā. Pamatnostādnes par vienu no svarīgākajiem uzdevumiem atzīst kompensāciju nodrošināšanu par zemes lietošanas veidu aprobežojumiem un aprobežojumu samērojamības nepieciešamību ar īpašuma reālās izmantošanas iespējām. Politikas pamatnostādnes nosauc pasākumu kompleksu, kas būtu jārealizē valsts līmenī:

- jāstimulē vērtīgu lauksaimniecības un meža zemju saglabāšana,
- jāizstrādā kompensācijas sistēma par īpašumiem, kas atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās,
- jāizstrādā pasākumi un stimuli zemju, kurās netiek veikta saimnieciskā darbība, apmežošanai, ekoloģiskai un ainaviskai sakārtošanai, veicinot tradicionālās lauku ainavas saglabāšanu,
- jāatbalsta dabas aizsardzības un vides saglabāšanas pasākumi,
- jānodrošina derīgo izrakteņu racionāla izmantošana un izstrādāto ieguves platību rekultivācija,
- jāizstrādā pasākumu komplekss augsnes auglības saglabāšanai,
- jārealizē plašāka lauku atbalsta programma, ieskaitot ES programmas,
- jāveicina lauku ekonomikas dažādošana un lauku iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšana,
- jāattīsta zemes izmantošanu veicinošas kreditēšanas programmas, jāizstrādā nodokļu sistēma, kas veicinātu zemju izmantošanu,
- jāievieš īpašnieka atbildība par zemes izmantošanu.

Zemes politikas pamatnostādņēs paredzētas rīcības zemes resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas nodrošināšanai. Šobrīd tikai ar teritorijas plānojumu vien nav iespējams panākt minēto pasākumu ieviešanu. Reģionā, līdzīgi kā citur Latvijā, ir daudz neizmantotu LIZ, kas būtu apmežojamas vai pļaujamas.

5.3. Lielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsargāšanu un izmantošanu reglamentējošie dokumenti

Dokumenti, kas reglamentē dabas vērtību aizsargāšanu un izmantošanu īpaši aizsargājamās teritorijās, ir dabas aizsardzības plāni un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī likumi rezervātiem, biosfēras rezervātam un nacionālajiem parkiem.

Pašlaik tikai nelielam skaitam no esošajām aizsargājamām teritorijām ir izstrādāti dabas aizsardzības plāni. Dabas aizsardzības plāni nepieciešami pareizai aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanai. To uzdevums- saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības un citas intereses, nodrošinot teritorijas vērtību saglabāšanu. Dabas aizsardzības plāni nosaka arī nepieciešamos vai pieļaujamos teritorijas apsaimniekošanas un citus nepieciešamos pasākumus, kā arī teritorijas iedalījumu zonās, atbilstoši veicamajiem dabas aizsardzības un izmantošanas pasākumiem. Saskaņā ar likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni jāņem vērā visu līmeņu teritorijas plānojumos.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijas aizsardzību un apsaimniekošanu regulē gan 1997. gadā pieņemtais Likums par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, gan Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, gan tiek izstrādāts dabas aizsardzības plāns.

Krustkalnu dabas rezervāta likums (05.04.2000.) nosaka rezervāta izveidošanas mērķus, zonējumu, aizliegtās un atļautās saimnieciskās darbības rezervāta teritorijā.

Teiču dabas rezervāta likums (05.04.2000.) nosaka, ka Teiču rezervāta mērķis ir saglabāt Teiču purvu un ar to ekoloģiski saistīto mitro mežu kompleksu un nodrošinātu ekosistēmu dabisku attīstību un tām raksturīgo bioloģisko daudzveidību. Šajā likumā ir noteikts

rezervāta zonējums, pārvalde, kā arī ierobežojumi un aizliegumi rezervāta ārējā aizsargjoslā.

2006. gada martā (pēc Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā www.dap.gov.lv atrodamās informācijas) tikai 13 no 96 reģiona īpaši aizsargājamām dabas teritorijām izstrādāti dabas aizsardzības plāni, 13 ĪADT to izstrāde uzsākta. Dabas aizsardzības plāni izstrādāti vai to izstrāde uzsākta 6 no 24 Alūksnes rajona ĪADT, 6 no 22 Madonas rajonā esošajām ĪADT, 6 no 14 Valmieras rajona ĪADT, 5 no 13 Gulbenes rajonā atrodamajām ĪADT 3, bet Cēsu un Valkas rajonos tikai pa 3 ĪADT, kurās ir dabas aizsardzības plāni.

Vides pārskata Pielikumā Nr.2.tabulā „Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Vidzemes plānošanas reģionā” dota tabula, kurā norādīta dabas aizsardzības plānu esamība reģiona īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, bet Vides pārskata sadaļā 3.2.8. raksturotas lielākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un teritorijas plānojuma potenciālā ietekme uz šīm ĪADT.

6. Plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums ir vispusīgs dokuments, kas atstāj noteiktu ietekmi un vairākiem teritorijas attīstības un saimnieciskās darbības aspektiem. No plānošanas dokuments izstrādes kvalitātes lielā mērā ir atkarīga dabas vides un iedzīvotāju dzīves vides kvalitāte. Analizējot reģiona plānojumu kopumā, iespējams izšķirt paredzamo pasākumu gan pozitīvās, gan negatīvās tiešās un netiešās, kā arī īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes uz dabas vides un cilvēkvides kvalitāti teritorijās, kuras skar plānošanas dokuments.

6.1. Teritorijas plānojuma ietekme uz teritorijas attīstību un vidi kopumā

6.1.1. Tiešās ietekmes

- Ūdens kvalitātes saglabāšanās. Normatīvajos aktos izvirzītās prasības virszemes un pazemes ūdens resursu aizsardzībai, kā arī to īstenošanā veicamie pasākumi nodrošinās ūdens kvalitātes saglabāšanos un uzlabošanos.
- Gaisa kvalitātes pasliktināšanās, pieaugot transportlīdzekļu skaitam un palielinoties transporta plūsmai, palielinoties izmešu daudzumam. Lokāla gaisa kvalitātes pasliktināšanās iespējama gadījumos, ja apkurē vēl joprojām tiek izmantots videi nedraudzīgāks kurināmais, piem., akmeņogles. Taču, ņemot vērā mūsdienīgās tendences gan ražotņu, gan privātmāju būvniecībā, jādoma, ka apkurei tiks izvēlēti ērtāki un videi draudzīgāki kurināmā veidi.
- Atkritumu daudzuma palielināšanās. Gan sadzīves, gan rūpniecisko (īpaši transporta sistēmas radītie atkritumu, nolietoto transporta līdzekļu, elektrisko un elektronisko atkritumu, būvniecības un medicīnas) atkritumu daudzuma palielināšanās negatīvi ietekmē vidi tad, ja atkritumi netiek apsaimniekoti pareizi.
- Notekūdeņu daudzuma palielināšanās. Teritorijas plānojums neparedz iedzīvotāju skaita palielināšanos, taču ilgtermiņā pieaugot gan dzīves līmenim, gan reģiona saimnieciskajai aktivitātei, pieaug arī notekūdeņu apjoms un tā radītā slodze uz vidi. Sevišķi nozīmīga vides aizsardzības prasībām atbilstošu attīrīšanas iekārtu būvniecība ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai to tuvumā.
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanās. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu un citu normatīvo aktu izstrāde un ievērošana sekmēs bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos. Arī paredzamā reģionā esošo neizmantoto LIZ sakārtošana, degradēto teritoriju atjaunošana un rekultivācija palielinās zemju bioloģisko daudzveidību un vērtību .

6.1.2. Netiešās ietekmes

- Iedzīvotāju skaita izmaiņas neietekmē dabas vidi tiešā veidā. Iedzīvotāju skaita pieauguma rezultātā palielinās slodze uz dabas vidi, kontaktu biežums ar

aizsargājamām dabas teritorijām, retām augu un dzīvnieku sugām. Līdz ar to var teikt, ka iedzīvotāju skaita palielināšanās un apdzīvojuma struktūras attīstība var radīt iemeslu jau aplūkotajām tiešajām ietekmēm teritorijā, ja netiek nodrošināta atbilstoša vides infrastruktūra Reģiona attīstībai tuvākajās desmitgadēs tiek prognozēta iedzīvotāju skaita samazināšanās, sevišķi reģiona nomalēs, pierobežā. Tas samazinās slodzi uz dabas vidi, bet tajā pašā laikā veicinās kultūrainavas degradāciju, ceļu stāvokļa pasliktināšanos.

- Saimnieciskās aktivitātes attīstība, ja tā neaizņem jaunas teritorijas, vidi ietekmē netiešā veidā. Uzņēmējdarbības pilnveidošanās un aktivizēšanās (derīgo izrakteņu ieguve, mežistrāde), ja tā norisinās blakus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, tās ietekmē netieši- notekūdeņu apjoma palielināšanās, gruntsūdens līmeņa izmaiņas, troksnis, dzīvnieku migrācijas traucējumi. Saimnieciskās aktivitātes intensīva attīstība noteikti nav vēlama īpaši aizsargājamo teritoriju tiešā tuvumā; pirms darbības uzsākšanas jākonsultējas ar vides aizsardzības speciālistiem, lai minimizētu iespējamo ietekmi.
- Tūrisma plūsmas pieaugums, līdzīgi kā iedzīvotāju skaita pieaugums, rada draudus retajām un sugām un aizsargājamām dabas teritorijām. Zināms negatīvs efekts ir fakts, ka tūristu mērķis nereti ir apmeklēt tieši šo reto sugu dzīvotnes! Šādos gadījumos jāregulē apmeklētāju plūsma un jāizveido atbilstoša infrastruktūra vides saglabāšanai- takas, celiņi, nožogojumi, informācijas zīmes, atpūtas vietas.
- Gaisa, ūdens un trokšņa piesārņojuma palielināšanās līdz ar saimnieciskās aktivitātes pieaugumu. Ja šāds piesārņojums nepārsniedz noteiktos limitus, tas parasti ir pieņemams vairumam sugu un nepasliktina vides kvalitāti teritorijā. Tā kā teritorijas plānojumā nav paredzēts saimniecisko darbību iznest ārpus jau tās esošajām teritorijām, tad jāsecina, ka šie faktori būtiski neietekmēs situāciju dabā un īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Zināma ietekme varētu būt plānotajās rekreācijas un tūrisma zonās.
- Transporta plūsmas pieaugums. Pieaugot transportlīdzekļu skaitam, pieaugot svārstveida migrācijai, arī attīstoties autoceļu infrastruktūrai, paredzama satiksmes plūsmas intensitātes un līdz ar to gaisa un ceļiem pieguļošo teritoriju piesārņojuma palielināšanās.
- Dzīvotņu fragmentācija parasti saistīta ar transporta infrastruktūras attīstību, jaunām apbūves teritorijām, un tā nozīmē komunikāciju pārtraukšanu starp relatīvi nošķirti biotopiem, kā rezultātā izveidojas sadrumstaloti dzīvnieku, augu grupējumi, kas vairāk pakļauti dažādām negatīvām ietekmēm. Starp grupējumiem parasti nenotiek vai ir ierobežots gēnu dreifs, kas turpmāk var izsaukt populācijas vairošanās vai pat izdzīvošanas problēmas. Kā dažus piemērus starptautiskajā praksē rasti risinājumiem var minēt t.s. "zaļos koridorus"- dzīvnieku pārejas, arī ainavas dažādības saglabāšanu, tādā veidā nodrošinot piemērotus dzīves apstākļus dažādām sugām.

6.1.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes

Plānošanas dokumentos paredzētās darbības pēc to ietekmes ilguma var iedalīt īslaicīgas, vidēji ilgas un ilglaicīgas(paliekošas) ietekmes darbībās. Attīstība un tās izraisītās izmaiņas vidē parasti gan saistītas ar īslaicīgo, vidējo un ilglaicīgo ietekmju kombināciju.

- Īslaicīgas ietekmes. Par īslaicīgas ietekmes darbībām var uzskatīt plānošanas dokumentos paredzēto visu veidu būvniecību, transporta infrastruktūras (ceļu, dzelzceļu) paplašināšanu, rekonstrukciju, visa veida komunikāciju (sakarū, elektroapgādes līniju, gāzes, ūdens un notekūdeņu tīklu) būvniecību. Šīs darbības rada relatīvi īsu traucējumu vidē, un pēc to beigšanas parasti nerodas nozīmīgi pēcefekti. Galvenās problēmas ir troksnis, zemsedzes bojājumi, putekļu emisija, būvgruži un dažādi pārpalikumi. Lielākā daļa šo faktoru tiek neitralizēti līdz ar darbības izbeigšanos. Par īslaicīgu ietekmi uz vidi var uzskatīt arī apmeklētāju skaita sezonālās svārstības, kas rodas pateicoties tūrismam un rekreācijai. Jāatzīmē, ka šī ietekme sevišķi nozīmīgu iespaidu var atstāt uz aizsargājamām dabas teritorijām.
- Vidēji ilgas ietekmes var tikt saistītas ar mežizstrādi, kuras rezultātā var tikt pārtraukti dzīvnieku migrācijas koridori un iznīcināti bioloģiski vērtīgi biotopi.
- Ilglaicīgas ietekmes. Ilglaicīgās ietekmes saistītas ar zemes transformēšanu no viena izmantošanas mērķa uz citu. Lauksaimniecības zemju transformācija meža zemēs samazinās lauksaimniecības zemju resursus un bioloģiski vērtīgo pļavu biotopu platības, mazināsies arī ainavu daudzveidība un līdz ar to telpas bioloģiskā un estētiskā vērtība. Pie ilglaicīgām ietekmēm pieskaitāmas arī visas būves un ceļi, esošo apdzīvoto vietu paplašināšanās un jaunu apdzīvotu vietu veidošanās. Arī pastāvīgi un intensīvi apstrādājamās lauksaimniecības teritorijas jāuzskata par ilglaicīgi vidi ietekmējošu faktoru.

6.1.4. Pozitīvās, negatīvās ietekmes

Pozitīvās

Plānošanas dokumentu ieviešana dzīvē nodrošinās zemes izmantošanas un vides aizsardzības jautājumu tiesisku sakārtošanu sākumā reģiona līmenī, pēc tam- pašvaldību līmenī. Kopumā tas sekmēs teritorijas attīstību, nepasliktinot vides stāvokli.

Mazināsies piesārņojuma avotu skaits- to dos atkritumu saimniecības sakārtošana, notekūdeņu iekārtu rekonstrukcija, lauksaimniecības objektu sakārtošana atbilstoši upju baseinu apsaimniekošanas plāniem, rekreācijas teritoriju sakārtošana un labiekārtošana. Arī vērojamā tendence pieaugt neapstrādāto lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaram dos pozitīvu ietekmi uz vidi- samazināsies N un P savienojumu piesārņojums.

Negatīvās

Plānojumā paredzētā transporta infrastruktūras attīstība – jaunu lokveida apvedceļu un ātrgaitas dzelzceļa līnijas Rail Baltic izbūve „sagriezīs” vidi – t.i. pārtrauks komunikāciju starp relatīvi nošķirtiem biotopiem, kā rezultātā izveidosies sadrumstaloti dzīvnieku un augu grupējumi.

6.1.5. Summārās ietekmes

Par summārajām ietekmēm uz vidi teritorijas plānošanas kontekstā sauc ietekmju kopumu, kas rodas, realizējot plānošanas dokumentos paredzētos pasākumus visā to darbības laikā.

Tā kā plānošanas dokumentā ir ievēroti galvenie normatīvie akti attiecībā uz vides aizsardzību, var uzskatīt, ka tā summārā ietekme uz vidi būs pozitīva, salīdzinot ar iespēju, ja plānošanas dokuments netiktu izstrādāts un īstenots.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā paredzētās rīcības kopumā ne tik daudz palielinās slodzi uz vidi, cik to pārkārtos, taču, tajā pašā laikā, ievērojot plānošanas dokumentā noteiktās vides prasības, ietekme uz vidi varētu tikt samazināta un līdz ar to vides kvalitāte varētu uzlaboties.

Apkopojot visu iepriekš nosaukto, var secināt, ka kopumā plānošanas dokumenta īstenošana atstās pozitīvu ietekmi uz vides kvalitāti, kā arī cilvēku dzīves kvalitāti Vidzemes plānošanas reģionā:

- Teritorijas plānojums ietver institūciju izsniegto nosacījumu ieteikumus,
- Teritorijas plānojums nodrošina pārskatāmu informāciju par reģiona teritoriju, tās resursiem, vērtībām un izmantošanas iespējām,
- Teritorijas plānojums īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, dabas pieminekļus, kultūras pieminekļus, kā arī ainaviski vērtīgās teritorijas ievērtē kā reģiona attīstības resursus,
- Spēkā esošs teritorijas plānojums būs pamats lēmumu pieņemšanai par teritorijas izmantošanu un nodrošinās lēmumu pieņemšanas atklātumu, jo teritorijas plānojums ir publisks dokuments.

6.2. Apdzīvojuma sistēmas attīstības ietekme uz vides stāvokli reģionā

6.2.1. Apdzīvojuma sistēmas attīstības risinājums

- teritorijas plānojums paredz pilsētu kā Vidzemes reģiona attīstības dzinējspēka un ekonomiskās attīstības centru tālāku attīstību. Plānojums paredz reģionāla mēroga ekonomisko aktivitāšu koncentrēšanu nacionālās un reģionālās nozīmes centros vai to tuvumā, šim nolūkam rezervējot nepieciešamās platības jaunu ražošanas un tirdzniecības teritoriju izveidei, sakārtojot infrastruktūru, īpašu vērību piegriežot pamesto, degradēto teritoriju renovācijai un neapsaimniekoto teritoriju un objektu izmantošanai.

Plānojumā ietverta prasība ievērot pilsētas plānošanas un zonēšanas principus, paredzot apbūves blīvumu un brīvās zonas, kā arī saglabājot un radoši izmantojot pilsētu dabas teritorijas un kultūras mantojumu.

- Valmierai attīstoties kā nacionālas nozīmes centram, paredzēta valsts un reģionāla līmeņa kultūras un sporta infrastruktūras attīstība, rūpniecības attīstība un jaunu tehnoloģiju ieviešana. Plānojumā nekas nav minēts par Valmieru kā lielāko reģiona rūpniecības centru un līdz ar to arī lielāko vides piesārņotāju reģionā. Plānojums būtu jāpapildina ar ieteikumu iestrādāt Valmieras attīstības perspektīvā prasību nodrošināt Gaujas nepiesārņošanu ar notekūdeņiem

- Cēsīm attīstoties kā reģiona tūrisma, kultūrvēsturiskā mantojuma un kultūras centram, svarīgi saglabāt kultūrvēsturisko un dabas potenciālu kā ienākuma avotu. Plānojums paredz, plānojot šīs pilsētas tālāku attīstību, izvairīties no ekoloģiski jutīgu teritoriju apbūves vai to ierobežot, nodrošināt Gaujas kā ūdenstūrisma piemērotas upes nepiesārņošanu ar notekūdeņiem. Plānojums paredz Cēsu lieldzīvi kā vienīgā reģiona lieldzīvi paplašināšanu un modernizēšanu- arī tam jāparedz teritorijas rezervācija.
- Reģionālas nozīmes centri - Alūksne, Gulbene, Madona, Valka un Smiltene. Teritorijas plānojums paredz katrai pilsētai pilnveidot savu īpašo lomu reģionā saistībā ar tās sniegto pakalpojumu līmeni un specializāciju. Plānojums paredz
 - Valkai plānojuma perspektīva paredz attīstīt dvīņu pilsētas priekšrocības. Pilnveidojoties abu pilsētu sadarbībai un mazinoties robežu nozīmei, iespējama Valkas/Valgas tuvošanās nacionālas nozīmes centra statusam. Veidojot pārrobežu sadarbību transporta un loģistikas jomā, jāparedz iespēja, ka attīstoties transporta un loģistika pakalpojumu apjomam, var pieaugt riski, kas saistīti ar bīstamo kravu pārvadājumiem abās pilsētās.
 - Smiltenes attīstība teritorijas plānojumā saistīta ar tās izdevīgā ģeogrāfiskā novietojuma starp reģiona galvenajiem transporta koridoriem izmantošanu. Attīstoties nākotnē kā administratīvo, sabiedriskā transporta u.c. pakalpojumu centram, paredzama apdzīvotās vietas paplašināšanās, un tam nepieciešams rezervēt teritorijas,
 - Alūksnei arī turpmākajā attīstības perspektīvā skatīta kā administratīvo pakalpojumu un tūrisma pakalpojumu centrs. Teritorijas plānojuma perspektīvu varētu papildināt ar ieteikumu vairāk izcelt Alūksnes un tās apkārtnes dabas un kultūrvēsturisko potenciālu,
 - Madonai plānojuma perspektīvā paredzēts attīstīties ne vien kā administratīvo pakalpojumu sniedzējai, bet arī pilnveidoties kā nozīmīgam ražošanas un lauksaimnieciskās produkcijas pārstrādes centram un aktīvā tūrisma un ekotūrisma atbalsta centram. Tas savukārt izvirza nepieciešamību attīstīt tūrisma infrastruktūru, uzlabot nozīmīgāko tūrisma objektu pieejamību, uzturēt un saglabāt dabas un kultūrvēsturisko potenciālu kā reālu ienākuma avotu,
 - Gulbenes attīstība teritorijas plānojuma perspektīvas daļā vērsta galvenokārt uz preču tranzīta, mežsaimniecības un kokapstrādes attīstību. Pilsētas teritorijas plānojumā būs jāakcentē pasākumi pret vides piesārņojuma palielināšanos, attīstot rūpniecisko ražošanu.
- teritorijas plānojums izdala urbānos areālus- blīvi apdzīvotas teritorijas ap Valmieru, Cēsīm, Madonu, Gulbeni, Alūksni, Valku un Smilteni. Plānojums paredz pilsētām kopā ar to apkārtnes teritorijām (urbānajiem areāliem) izstrādāt telpiskās attīstības stratēģijas un veidot kopējas telpiskās attīstības politiku inženiertehnisko komunikāciju izmantošanā, pilsētvides kvalitātes paaugstināšanā, neizmantojamo teritoriju un ēku izmantošana, zaļo zonu saglabāšanā un rekreācijas teritoriju veidošanā. Līdz ar to vides stāvokļa jautājumu risināšana tiek pacelta jau plašākā aspektā, ne tikai vietējo pašvaldību plānojuma ietvaros.
- novada nozīmes centri- visas mazpilsētas - Ape, Rūjiena, Mazsalaca, Lubāna, Cesvaine, Varakļāni, Līgatne, Strenči un Seda; un lielākie lauku apdzīvotuma centri - Liepna, Gaujiena, Liepa, Rauna, Priekuļi, Jaungulbene, Augšlīgatne, Stalbe, Vecpiebalga, Jaunpiebalga, Ērgļi, Lāudona, Lejasciems, Lizums, Naukšēni,

Burtnieki. Teritorijas plānojums paredz šo centru kā policentriskās apdzīvojuma sistēmas balsta attīstību, nodrošinot lauku apdzīvojuma rakstura un identitātes saglabāšanu, kā arī vides sakoptību.

- plānojumā izdalīti 2 nacionālās, reģionālās, novada un vietējas nozīmes apdzīvojuma centru funkcionālie tīkli- Ziemeļu un Dienvidu. To mērķis- veidot ilgtspējīgu un labi funkcionējošu apdzīvoto vietu tīklu, kas balstīts uz savstarpējas sadarbības un papildinātības principiem, nevis ambiciozu konkurenci! Paredzēts paaugstināt Dienvidu funkcionālā tīkla konkurētspēju, specializējoties tūrismā, sporta un atpūtas pakalpojumu piedāvāšanā. Tas savukārt izvirza nepieciešamību papildināt teritorijas plānojumu ar attiecīgām prasībām paredzēt šiem pasākumiem attīstības iespējas un vietu, atbilstošu infrastruktūru.
- viensētu un viensētu grupu pastāvēšana, tādējādi saglabājot tradicionālo lauku apdzīvojuma veidu un Latvijai raksturīgo lauku ainavu.

6.2.2. Tiešās un netiešās ietekmes

- Tiešās ietekmes:
 - nacionālās un reģionālās nozīmes centriem, lai izvairītos no pilsētu izplešanās, plānojums paredz īpašu vērību piegriezt nepilnvērtīgi izmantoto un neapsaimniekoto teritoriju un objektu izmantošanai; tas var samazināt apzaļumoto teritoriju platības pilsētās,
 - ekonomisko aktivitāšu attīstīšana reģionālās nozīmes centros un urbānajos areālos, šim nolūkam rezervējot nepieciešamās platības jaunu ražošanas un tirdzniecības teritoriju izveidei, samazinās dabas teritorijas, transformējot tās dzīvojamā apbūvē un transporta infrastruktūrai.
- Netiešās ietekmes:
 - plānveidīga apdzīvoto vietu attīstība nesamazinās dabas teritorijas,
 - vietējo centru attīstība un iespējamo pakalpojumu nodrošināšanas pieaugums samazinās iedzīvotājiem pārvietošanās nepieciešamību ar autotransportu un līdz ar to arī gaisa piesārņojuma līmeni

6.2.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes

- Īslaicīgās ietekmes- par tādām var uzskatīt būvniecības procesus,
- ilglaicīgās ietekmes- lauksaimniecībā izmantojamo zemju vai mežu zemju transformēšana dzīvojamā apbūvē (pie ūdeņiem vai skaistākajās vietās)- kopumā tas varētu nepasliktināt vides kvalitāti, bet vietām to pat uzlabot, ar teritorijas labiekārtošanu un apzaļumošanu palielinot šo vietu bioloģisko daudzveidību un estētisko vērtību,
- tradicionālās mozaīkveida ainavas un Vidzemes laukiem raksturīgā viensētu apdzīvojuma veida saglabāšana padarītu ainavu par būtisku apsvērumu dabas un kultūras mantojuma līdzsvara saglabāšanai un tā izmantošanai par saimniecisku resursu.

6.2.4. Pastāvīgās ietekmes

Tendence straujākā tempā attīstīties reģiona lielākajām pilsētā Valmierai un Cēsīm, kā arī galvenajām transporta maģistrālēm pieguļošajām teritorijām var radīt pretrunas starp šo teritoriju un visa reģiona teritorijas līdzsvarotu attīstību.

6.2.5. Summārās ietekmes

Dabas teritoriju transformācija dzīvojamās apbūves teritorijās vai transporta infrastruktūras teritorijās gan samazinātu dabas teritoriju aizņemtās platības, taču kopumā apdzīvojuma

sistēmas plānveidīgs risinājums reģionā izlīdzinātu reģiona teritorijas attīstību, kā arī paaugstinātu dzīves vides kvalitāti reģiona pilsētās un lauku apvidos.

6.3. Infrastruktūras un satiksmes attīstības ietekme uz vides stāvokli reģiona teritorijā

6.3.1. *Infrastruktūras un transporta attīstības risinājums*

- plānojums paredz rekonstruēt reģiona autoceļus lai tie atbilstu plānotā iedalījuma kritērijiem, līdz ar to radīt labākus ceļa ekspluatācijas apstākļus, tādējādi samazinot gaisa piesārņojumu no transporta un vides piesārņojuma risku no avārijām,
- teritorijas plānojuma perspektīvā daļa paredz veicināt videi labvēlīga transporta veida- dzelzceļa attīstību un būtiski uzlabot sasniedzamību ar Rietumeiropu, tādēļ reģions līdzdarbojas Rail Baltica Interreg III B tehniskās priekšizpētes projektā. Reģiona attīstības interesēs būtu, ja šī dzelzceļa līnija ietu virzienā Rīga-Valga/Valga- Tartu- Tallina, jo tas ļautu izmantot esošo infrastruktūru un sekmētu reģiona mobilitāti, transporta un loģistikas attīstību. Ja tiks izvēlēts šāds Rail Baltica virziens, būs jāmeklē iespējas neskart vai ietekmēt minimāli (izmantojot jaunā sliežu platuma izbūvei līdzšinējo dzelzceļa trasi) Natura 2000 teritoriju- Gaujas Nacionālo parku,
- teritorijas plānojumā paredzēts palielināt ekoloģiski tīrā satiksmes veida-velotransporta īpatsvaru no kopējā transporta apjoma, veidojot veloceļu tīklu, attīstot velotūrisma infrastruktūru,
- projektējot un izbūvējot apvedceļus, plānota tranzīta kustības un līdz ar to piesārņojuma samazināšanās pilsētu centros,
- teritorijas plānojumā paredzēts mazināt trokšņa nelabvēlīgo ietekmi- paredzot rekonstruēt valsts autoceļus, projektējot un izbūvējot apvedceļus, samazināt tranzīta plūsmu caur pilsētu centriem- šie pasākumi perspektīvā samazinās trokšņa ietekmi uz iedzīvotājiem,
- plānojuma perspektīvajā daļā paredzēts attīstīt efektīvu sabiedriskā transporta sistēmu, tādējādi dodot iedzīvotājiem alternatīvu samazināt personīgo transportlīdzekļu lietošanu un līdz ar to samazināt vides piesārņojumu,
- plānojumā paredzēts plānot un veidot dzīvnīku un abinieku ceļus nacionālas nozīmes autoceļiem,
- teritorijas plānojums paredz veicināt reģiona stratēģiskās nozīmes pamata infrastruktūras drošību attiecībā pret vidi un pret iedzīvotājiem.

6.3.2. *Tiešās un netiešās ietekmes*

Analizējot plānoto transporta un infrastruktūras attīstību, var prognozēt iespējamās tiešās un netiešās ietekmes uz reģiona vides kvalitāti.

- Tiešās ietekmes:
 - rekonstruējot esošos autoceļus un izbūvējot jaunus autoceļus un dzelzceļa līnijas, par brauktuvēm tiks transformēta daļa dabas teritoriju, līdz ar to
 - radot ekosistēmu fragmentāciju,
 - ietekmējot nelielo ūdensteču hidroloģisko režīmu,
 - *Rail Baltica* projekts paredz veikt priekšizpēti par iespējamo ātrgaitas dzelzceļa trasējumu, kurā tiks izvērtētas arī iespējamās ietekmes uz vidi. Ja paredzētais maršruts negatīvi ietekmēs Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju

(Natura 2000), tad tā īstenošana tiks atļauta vienīgi tad, ja tas būs vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā būs ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam.

- Netiešās ietekmes:
 - apvedceļu izbūve samazinās tranzīta transporta un kravas automašīnu plūsmu reģiona pilsētās, līdz ar to nodrošinot gaisa piesārņojuma līmeņa nepalielināšanos,
 - sagaidāms atmosfēras piesārņojuma un trokšņa līmeņa pieaugums gar valsts autoceļiem un plānotajiem apvedceļiem. Lai nepārsniegtu Latvijas normatīvajos aktos noteikto pieļaujamo trokšņa līmeni, jāveic pasākumi trokšņa līmeņa un arī vibrācijas līmeņa samazināšanai,

6.3.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes

- Īslaicīgās ietekmes rada paredzēto autoceļu un dzelzceļu būvniecība un rekonstrukcija, kā arī cauruļvadu izbūve, izraisot
 - putekļus un troksni būvniecības darbu rezultātā,
 - traucējumus transporta plūsmā, kas, savukārt, izsauc paaugstinātu atmosfēras piesārņojumu,
 - ietekmējot upju hidroloģisko režīmu un ūdens kvalitāti būvniecības darbu rezultātā, īpaši tiltu izbūves gadījumos,
- vidēji ilgās ietekmes- transporta plūsmas slodzes pieauguma izsauktie atmosfēras un ūdens piesārņojums, vibrācijas un trokšņa palielināšanās, ja plānoties pasākumi vēl nav veikti,
- ilglaicīgās ietekmes. Autoceļu rekonstrukcijai un izbūvei un dzelzceļa līniju atjaunošanai un izbūvei ir ilglaicīga ietekme, jo tās ne vien ietekmē konkrēto būvniecības vietu, bet arī teritorijas iespējamo attīstību kopumā un vides kvalitāti tajā.

6.3.4. Pastāvīgās ietekmes

- autotransporta un dzelzceļa radīto atmosfēras un trokšņa piesārņojuma un vibrācijas ietekme uz tuvumā dzīvojošo iedzīvotāju dzīves kvalitāti,
- maģistrālā gāzes cauruļvada atzaru izbūve un centralizētās gāzes apgādes paplašināšana reģionā radīs iespēju samazināt elektroenerģijas ražošanas procesā radīto vides piesārņojumu,

6.3.5. Summārās ietekmes

Autoceļu rekonstrukcijas un dzelzceļa līniju izbūves un atjaunošanas gadījumā dabas teritoriju transformācija par brauktuvēm no vienas puses samazinās dabas teritoriju aizņemtās platības, no otras puses- atstās lielu ietekmi uz visu reģiona attīstību.

6.4. Lauku (atvārtās telpas) areālu attīstības perspektīva un vides stāvoklis reģiona teritorijā

6.4.1. Lauku (atvārtās telpas) areālu attīstības risinājums

- Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā kā reģionālas nozīmes mežu zemju areālus izdala:

- mežu apvidus Alūksnes, Gulbenes un Valkas rajona teritorijās – t.s. “Vidzemes plaušas”,
- mežu apvidus Alūksnes – Balvu rajonu teritorijās (Liepnas, Mārupes pagastos),
- Valmieras rajona ziemeļu daļa – Igaunijas pierobeža.

Šajā teritorijās plānojums paredz ilgtspējīgu mežsaimniecības un mežu apsaimniekošanas attīstību, sabalansējot mežu izmantošanas ekonomiskos, ekoloģiskos un sociālos aspektus. Tas paredz vērtīgo mežu platību nesamazināšanos, mežu atjaunošanu un kopšanu izstrādātajās platībās ne vien valsts, bet arī privātajos mežos, neizmantoto LIZ pārdomātu un mērķtiecīgu apmežošanu, mežu produktivitātes palielināšanu, ieviešot produktīvas koku sugas mežaudzēs.

Atbilstoši ilgtspējīgas attīstības nostādnēm, plānojums paredz mežsaimniecības uzņēmumu rūpnieciskās aktivitātes koncentrēt esošajās vai jaunās ražošanas zonās, atbilstoši vietējo pašvaldību teritoriju plānojumam un pie jau esošās reģionālā līmeņa infrastruktūras, tajā pašā laikā nesamazinot apkārtnes ainavas vērtību. Ekoloģiski un ainaviski vērtīgajās teritorijās mežsaimniecības darbība iespējama saskaņā ar vides aizsardzības prasībām.

Šis plānoto rīcību kopums sekmētu reģionam nozīmīgo mežu zemju vērtības pieaugumu gan palielinoties mežu platībām un produktivitātei, gan sakārtojot tās no ainaviskā viedokļa.

- Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā tiek izdalītas sekojošas reģiona nozīmes lauksaimniecības zemju teritorijas:
 - Straupes, Stalbes, Vaidavas, Kocēnu, Rencēnu, Valmieras pagastu teritorijas,
 - Burtnieku, Rūjienas, Naukšēnu pagastu teritorijas,
 - teritorija starp Gauju un Vidzemes šoseju Līgatnes, Priekuļu, Trikātas un Smiltenes pagastos,
 - Mārupes, Jaunannas pagastu teritorijas,
 - Daukstu, Lubānas un Stradu pagastu atsevišķas teritorijas,
 - Ilzenes, Trapenes, Apes, Gaujienas, Virešu pagastu atsevišķas teritorijas,
 - Variņu pagasta lauksaimniecības zemes.

Lauksaimniecības zemju areālos reģiona plānojums paredz attīstīt intensīvo lauksaimniecību nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijās un rajonu plānojumos izdalītajās rajonu nozīmes LIZ, nepieļaujot šo lauksaimniecības zemju transformēšanu citos zemes izmantošanas veidos- apmežošanai vai apbūvei. Plānojums paredz sekmēt esošo un jaunu ar lauksaimniecības produkcijas pārstrādi saistītu uzņēmumu izveidi, tos izvietojot reģionālā līmeņa infrastruktūras tuvumā un teritorijās, kur jau agrāk bijuši nozīmīgi lauksaimniecības uzņēmumi vai objekti.

Problemātiska var būt līdzāspastāvēšana bioloģiskajai un intensīvajai lauksaimniecībai. Lai neciestu bioloģiskā lauksaimniecība, vietējo pašvaldību plānos ieteikt izvērtēt un savlaicīgi nodalīt teritorijas intensīvajai lauksaimniecībai un bioloģiskajai lauksaimniecībai.

- Lauku teritoriju ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību galvenie areāli:

- Cēsu rajona dienvidu daļa, Madonas rajona ziemeļu un Gulbenes rajona rietumu daļa (Vidzemes augstiene),
- Igaunijas – Latvijas – Krievijas pierobeža (Pededzes, Mārkalnes, Jaunalūksnes pagasti), Alūksnes augstiene,
- Igaunijas – Latvijas pierobeža starp Valku un Rūjienu.

Šajās lauku teritorijās ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību, no kurām daudzās ir zems ekonomisko aktivitāšu līmenis, zems attīstības indekss – zem -0.25, nav lielu vienlaidus augstvērtīgu mežu masīvu un valsts un rajonu nozīmes LIZ platību, ir vislielākais neizmanto LIZ procents no kopējām LIZ – plānojums kā prioritāti paredz daudzveidīgu, mozaīkveida jaukta tipa zemes izmantošanu bez īpašiem ierobežojumiem un nosacījumiem.

Tas sevī ietver aktivitāšu daudzveidošanu visās nozarēs un nodarbinātības veidu maksimālu dažādošanu atkarībā no vietas rakstura. Jāveic ainavas sakopšana, lai saglabātu tās mozaīkveida raksturu, jāatjauno un jārekultivē degradētās teritorijas, jānodrošina mežu apsaimniekošanas attīstība esošajās mežu teritorijās.

Plānojums paredz plānveidīgus apmežošanas pasākumus, ja apmežošana nekaitē ainavai un bioloģiskajai daudzveidībai, un plānveida latvāņu apkarošanu. Teritorijās ar ekoloģisko un ainavisko vērtību plānojums paredz atbalstīt zemas intensitātes lauksaimniecības aktivitātes, t.sk. bioloģisko lauksaimniecību, kas nodrošina ekoloģiskos mērķus, veicina zemju apsaimniekošanu un attīstību, un tajā pašā laikā nav ar piesārņojošu raksturu attiecībā pret kaimiņos esošajām ĪADT.

- Dabas aizsardzības teritorijas raksturojas ar lielu starptautisko, nacionālo un reģionālas nozīmes aizsargājamo teritoriju skaitu un platības īpatsvaru, tīru, neskartu vidi, lielu bioloģisko daudzveidību un augstām ainaviskām kvalitātēm. Šīm prasībām atbilstoši izdalīti 2 areāli:
 - areāls: Sedas purvs - Burtnieks - Salacas ieleja - Gaujas Nacionālais parks ar Gaujas senleju – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts - Ziemeļgaujas AAA,
 - areāls: Pededzes lejtece – Lubāns un Lubāna mitraine – Teiču dabas rezervāts – Aiviekste.

Šajās teritorijās plānojums kā primāro izvirza vērtīgo dabas teritoriju un bioloģiskās daudzveidības aizsargāšanu un saglabāšanu, nepieļaujot dabas vērtību kā resursa samazināšanos, izmantojot dabas vērtības un bioloģisko daudzveidību zinātnei un izglītībai, un veicinot savstarpēju sadarbību ar citu valstu dabas aizsardzības institūcijām.

Saimnieciskās darbības plānošana un attīstība paredzēta, dabas aizsardzības intereses saskaņojot ar ekonomiskajām interesēm.

Jāsekmē apsaimniekošanas plānu izstrāde visām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, videi draudzīgas saimnieciskās darbības jāplāno apdzīvoto centru tuvumā, jāveido speciālas atpūtas zonas, jāsekmē ekotūrisma objektu un tūrisma infrastruktūras attīstība.

Tā kā Teritorijas plānojumā šie areāli minēti kā ekotūrisma attīstības teritorijas; konkrēto projektu veidotājiem un realizētājiem būtu jāizvērtē ilgtspējīga tūrisma attīstības iespējas tajos, kā arī jāizvērtē, kā šos areālus padarīt pieejamākus un pievilcīgākus tūrismam un rekreācijai.

- Reģiona nozīmes ainaviskās teritorijas:

- Vidzemes jostas teritorija,
- Stāmerienas – Alūksnes – Vecclaicenes, Gaujienas apkārtnē, (Gulbenes paugurvalnis - Ziemeļvidzemes augstiene),
- Straupe – Cēsis - Valmiera– Rauna,
- Zilaiskalns - Burtnieks – Mazsalaca – Rūjiena,
- Ērgemes pauguraine,
- Trikātas apkārtnē,
- Jaungulbenes apkārtnē.

Šajās teritorijās plānojums paredz saglabāt un palielināt ainavas telpisko nozīmi, saglabāt kultūrvēsturisko ainavu un tradicionālo apdzīvojuma struktūru, īstenojot saskaņotu zemes izmantošanas politiku, lai reģiona ainaviskās vērtības netiktu degradētas tuvredzīgu un neapdomātu aktivitāšu dēļ. Uzņēmējdarbības un tūrisma tālāka attīstīšana, pakalpojumu infrastruktūras attīstība pieļaujama saistībā ar ainavu telpas kvalitātes palielināšanu, Vidzemei tradicionālās apbūves rakstura, viensētu un to grupu, raksturīgo formu, siluetu un mērogu, estētiskās vērtību, būvniecības tradīciju saglabāšanu.

- Tūrisma attīstības areāli Teritorijas plānojumā tiek grupēti 3 galvenajās kategorijās:
 - Ekotūrisma attīstības teritorijas:
 - Lubānas zemīne – Teiči,
 - Latvijas – Igaunijas pierobeža ar mežiem, Gaujas upi (AAA „Ziemeļgauja”, Sedas purvu, Burtnieku un Salacas ieleju.
 - Daudzveidīgas aktīvā tūrisma teritorijas:
 - Gaujas senleja no Valmieras līdz Līgatnei ar Cēsīm kā nozīmīgu tūrisma centru,
 - Vidzemes augstiene ap Ērgļiem,
 - Gulbene – Alūksne ar Bānīša teritoriju – Pededzes pagasts- Malienas novads- Vecclaicene,
 - ZVBR teritorijas ainavu aizsardzības zona.
 - Tūrisma attīstības koridori:
 - VIA Hanseatica,
 - Ziemeļu stīga,
 - Vidzemes josta,
 - Eiro velo 11,
 - Vidzemes šoseja.

Galvenais plānojuma izvirzītais uzdevums šos tūrismam nozīmīgo teritoriju saglabāšana un ilgtspējīga attīstība, sabalansējot to ar citu tautsaimniecības nozaru interesēm, sekmējot tūrisma attīstību saskaņā ar vides aizsardzību, lai saglabātu skaistās ainavas, tīro vidi un unikālos dabas objektus, sekmējot reģiona identitātei atbilstoša kultūrvēsturiskā tūrisma attīstību, kultūrvēsturisko tradīciju atjaunošanu un uzturēšanu. Dabas vērtību un vides kvalitātes saglabāšanai tiek plānota pievedceļu uz esošo tūrisma infrastruktūru uzlabošana, arī pašas tūrisma infrastruktūras pilnveidošana. Tūrisma plūsmu regulēšanai un vides piesārņojuma mazināšanai paredzēta augstas intensitātes tūrisma teritoriju sasaiste ar nacionālas un reģionālas nozīmes ceļu tīklu un sabiedriskā transporta mezgliem.

Teritorijas plānojums īpaši uzsver ekotūrisma infrastruktūras attīstības atbalstīšanu īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās- Teiču un Krustkalnu dabas rezervātos, Sedas dabas liegumā, Gaujas senlejā no Murjāņiem līdz Valmierai, un

Ziemeļgaujas ielejā, kā arī tūrisma infrastruktūras izveidi tūrisma attīstības koridoros VIA Hanseatica, Ziemeļu Stīga, Vidzemes Jostas un Alūksne– Gulbene Bānīša zonā.

- Pierobeža. Pierobežas telpiskajā struktūrā izdalāmas divas joslas: 2 km platā josla, kurā noteikta virkne ierobežojumu, kas attiecas gan uz vietējiem iedzīvotājiem, gan iebraucējiem, un līdz 15 km plata josla no valsts robežas, kas aptver robežai piegulošās vietējās pašvaldības. Reģiona teritorijas plānojums pierobežu iedala:

- ES iekšējā robeža- pierobeža ar Igauniju (290 km),
- ES ārējā robeža- pierobeža ar Krieviju (46.4 km).

Teritorijas plānojums paredz pierobežas ekonomiskās aktivitātes attīstību, uzlabojot sasniedzamību, sakaru un komunikācijas iespējas, realizējot “Ziemeļu stīgas” attīstības projektu, attīstot tūrisma pakalpojumus, sadarbību Eiroreģiona Pleskava- Livonija ietvaros starp Latvijas (Vidzemes reģionā Valkas un Alūksnes), Igaunijas un Krievijas pierobežas rajoniem, kā arī infrastruktūru uz ES ārējās robežas - Latvijas – Krievijas robežas.

Paredzēta telpiskās attīstības saskaņota plānošana pierobežas Latvijas un Igaunijas pašvaldībām, sadarbības attīstība starp dvīņu pilsētām Valku un Valgu.

- Transporta un infrastruktūras koridoru teritorijas, kurās izvietoti valsts galvenie autoceļi, dzelzceļi, maģistrālie gāzes vadi, augstsprieguma elektro pārvades līnijas, to infrastruktūra un to aizsargjoslas.

Plānots rezervēt teritorijas stratēģiskas nozīmes pamata infrastruktūras izveidei un attīstībai. Savlaicīga transporta un infrastruktūras koridoru attīstības saskaņošana ar vietējo pašvaldību plānojumiem, ņemot vērā vides aizsardzības prasības, objekta infrastruktūras, aizsargjoslu likumu noteikto un objektu īpašnieku apsaimniekošanas režīmu, ļaus gan plānojumus, gan paredzētās rīcības veikt ar minimālu kaitīgu ietekmi uz vidi.

6.4.2. Tiešās un netiešās ietekmes

- Tiešās ietekmes
 - *Teritorijas plānojums* paredz saglabāt līdzšinējos apjomos augstvērtīgās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, neparedzot to transformāciju citos zemes lietošanas veidos bez pamatotas vajadzības,
 - pašreizējās platībās plānošanas dokuments paredz vērtīgo mežu platību nesamazināšanos, taču apmežošanu lielākās platībās īstenot, rūpīgi apsverot, vai apmežošana nekaitē ainavai un bioloģiskajai daudzveidībai,
 - *Teritorijas plānojums* nodrošina īpaši aizsargājamo teritoriju saglabāšanu pašreizējās robežās, sekmējot vides aizsardzības prasību ievērošanu tajās,
- Netiešās ietekmes:
 - īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana tūrisma attīstībai var palielināt slodzi uz šīm teritorijām, sevišķi gadījumos, ja tūristu plūsmas pieaugums tūristu iecienītākajās vietās apstieidz tūrisma infrastruktūras sakārtošanu,

6.4.3. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes

- Īslaicīgas ietekmes uz vidi rada tūristu un atpūtnieku skaita sezonālās svārstības, īpaši nozīmīgu iespaidu tas var atstāt uz aizsargājamām dabas teritorijām.

- vidēji ilgas ietekmes var tikt saistītas ar mežizstrādi, kuras rezultātā var tikt pārtraukti dzīvnieku migrācijas koridori un iznīcināti bioloģiski vērtīgi biotopi,
- ilglaicīgās ietekmes:
 - zemes transformēšana no viena izmantošanas mērķa uz citu. Lauksaimniecības zemju transformācijas gadījumi meža zemēs samazinās lauksaimniecības zemju resursus un bioloģiski vērtīgo pļavu biotopu platības, mazināsies arī ainavu daudzveidība un līdz ar to telpas bioloģiskā un estētiskā vērtība.
 - visas būves un ceļi,
 - esošo apdzīvoto vietu paplašināšanās un jaunu apdzīvotu vietu veidošanās,

6.4.4. Summārās ietekmes

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā 2006- 2026 paredzētās rīcības nodrošina lauku (atvārtās) telpas areālu aizsardzību un attīstību, kopumā ne tik daudz palielinot slodzi uz vidi, cik to pārkārtojot. Ievērojot plānošanas dokumentā noteiktās vides prasības, ietekme uz vidi varētu tikt samazināta un līdz ar to vides kvalitāte varētu uzlaboties.

7. Iespējamās ietekmes uz vidi samazināšana

Teritorijas plānojums ir nozīmīgs dokuments, kura realizācija ietekmē ne vien visas reģiona teritorijas attīstību, bet arī dabas un vides stāvokli tajā. Lai samazinātu vai novērstu iespējamās ietekmes uz vidi, ko varētu radīt plānošanas dokuments, iespējams realizēt dažādus pasākumus un izvēlēties dažādus risinājumus:

7.1. Vides politika un vides aizsardzības normatīvi

- vides aizsardzības likumdošanā izvirzīto prasību ievērošana, izstrādājot un realizējot reģiona plānošanas dokumentus,
- ilgtspējīgas telpiskās plānošanas politikas realizēšana. Teritorijas plānojuma perspektīvas daļā teikts, ka reģiona ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai nepieciešams atrast kopsaucēju, t.i. sabalansēt vides saglabāšanas, sociālās un ekonomiskās attīstības intereses. Teritorijas plānojums paredz saglabāt un uzlabot vides kvalitāti kā vērtīgu resursu, kurš jāpārvalda un jāizmanto ilgtspējīgā veidā, racionāli izmantot kultūras un dabas mantojumu (t.sk. īpaši aizsargājamās dabas teritorijas).
- vides politikas realizācijas pasākumi- sabiedrības izglītošana un informēšana, aktīvas vides aizsardzības pasākumu kampaņas, investīcijas vides aizsardzības, kā arī tūrisma un rekreācijas infrastruktūrā,
- dokumenti, kas reglamentē dabas vērtību aizsargāšanu un izmantošanu īpaši aizsargājamās teritorijās- dabas aizsardzības plāni un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī likumi rezervātiem, biosfēras rezervātam un nacionālajiem parkiem,
- normatīvie akti, kas regulē aizsargjoslas.

7.2. Ietekmi uz vidi samazinoši pasākumi teritorijas plānojuma vadlīnijās

7.2.1. Ietekmes uz vidi samazināšana apdzīvojuma attīstības vadlīnijās:

- paredzēt tādu apbūves (gan apdzīvojuma, gan rūpnieciskās) attīstību, kas ļautu pēc iespējas izmantot jau esošo infrastruktūru,
- rezervējot pilsētās nepieciešamās platības jaunu ražošanas teritoriju izveidei, tām pēc iespējas pielāgot renovētās pamestās un degradētās vietas, izvietojot kompakti un veidojot kopīgu infrastruktūru,
- paredzēt ilgtspējīgu, arhitektoniski kvalitatīvu un ainavā iederīgu jauno būvniecību,
- nodrošināt pievilcīgas rekreācijas teritorijas un iespējas tiešā cilvēku dzīves vietu tuvumā.

7.2.2. Ietekmes uz vidi samazināšana infrastruktūras attīstības vadlīnijās:

- rekonstruējot valsts autoceļus A2, A3, P18, P27, P35, P36, lai tie atbilstu nacionālās nozīmes autoceļu kritērijiem, radīt labākus ceļa ekspluatācijas

- apstākļus, tādējādi samazinot gaisa piesārņojumu no transporta un vides piesārņojuma risku no avārijām,
- veicināt videi labvēlīga transporta veida- dzelzceļa attīstību, uzlabojot un nezaudējot esošās dzelzceļa līnijas, izpētot neizmantoto līniju izmantošanas alternatīvas, līdzdarbojoties Rail Baltica izpētes projektā,
 - palielināt ekoloģiski tīrā satiksmes veida- velotransporta īpatsvaru no kopējā transporta apjoma, veidojot veloceliņu tīklu, attīstot velotūrisma infrastruktūru,
 - projektējot un izbūvējot apvedceļus, plānot tranzīta kustības un līdz ar to piesārņojuma samazināšanos pilsētu centros,
 - mazināt trokšņa nelabvēlīgo ietekmi- paredzot rekonstruēt valsts autoceļus, projektējot un izbūvējot apvedceļus, samazināt tranzīta plūsmu caur pilsētu centriem- šie pasākumi perspektīvā samazinās trokšņa ietekmi uz iedzīvotājiem,
 - attīstīt efektīvu sabiedriskā transporta sistēmu, tādējādi dodot iedzīvotājiem alternatīvu samazināt personīgo transportlīdzekļu lietošanu un līdz ar to samazināt vides piesārņojumu,
 - plānot un veidot dzīvnīeku un abinīeku ceļus nacionālas nozīmes autoceļiem,
 - veicināt reģiona stratēģiskās nozīmes pamata infrastruktūras drošību attiecībā pret vidi un pret iedzīvotājiem.

7.2.3. Ietekmes uz vidi samazināšana lauku telpas attīstības vadlīnijās:

- meža zemju areālos:
 - nodrošināt mežu atjaunošanu, kopšanu un dabas aizsardzības prasību ievērošanu, īpaši privātpašumā esošajos mežos,
 - ekoloģiski un ainaviski vērtīgajās teritorijās mežsaimniecības darbības pieļaut tikai saskaņā sekmēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, sugu un biotopu aizsardzības nodrošināšanu, apsaimniekojot esošās un plānojot jaunas ĪADT mežos,
- lauksaimniecības zemju areālos:
 - bez pamatotas vajadzības neparedzēt lauksaimniecības zemju transformēšanu citos zemes izmantošanas veidos, t.sk. dzīvojamai apbūvei,
 - lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumus izvietojot pie jau esošas infrastruktūras un teritorijās, kur jau agrāk bijuši nozīmīgi lauksaimniecības produkcijas ražošanas uzņēmumi vai objekti,
- lauku telpā ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību:
 - turpināt apzināt, aizsargāt un saglabāt mozaīkveida kultūrainavu,
 - ekoloģiski un ainaviski vērtīgās teritorijās atbalstīt zemas intensitātes lauksaimnieciskās aktivitātes, t.sk. bioloģisko lauksaimniecību, kas nodrošina ekoloģiskos mērķus, veicina zemju apsaimniekošanu un attīstību,
 - saglabāt tradicionālo (arī viensētu) apbūvi, attīstīt jaunu, ainavā integrētu apbūvi,
- dabas aizsardzības teritorijās un ainaviski nozīmīgās teritorijās:
 - īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana rekreācijai un ilgtspējīga tūrisma attīstībai saskaņā ar šo teritoriju dabas aizsardzības noteikumiem,
 - neparedzēt, neatbalstīt tādas dinamiskas darbības, kas var radīt kaitējumu videi un tūrisma attīstībai.

- vietējo pašvaldību un iedzīvotāju informēšana par dabas aizsardzības pasākumiem, zemes īpašnieku apmācība par saimniekošanu dabas aizsardzības teritorijās,
- ekoloģiskā tīklojuma attīstīšana, zaļo koridoru veidošana un saglabāšana,
- videi draudzīgas saimnieciskās darbības atbalstīšana,
- ainavas uzturēšana, kopšana; pamesto un degradēto teritoriju sakārtošana,
- jauna apdzīvojuma, tūrisma un atpūtas aktivitāšu attīstības plānošana, pēc iespējas izmantojot jau esošo infrastruktūru,
-
- tūrisma attīstības areālos:
 - tūrisma infrastruktūras attīstība,
 - pievedceļu uz esošo tūrisma infrastruktūru uzlabošana,
 - intensīvā tūrisma teritoriju sasaiste ar nacionālās un reģionālās nozīmes ceļu tīklu,

Kopumā var uzskatīt, ka izstrādājot *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumu 2007.-2027.*, galvenās vides politikas pamatnostādnes, kā arī vides un dabas aizsardzības normatīvi ir ņemti vērā. No vides un dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgākie no tiem ir normatīvi, kas regulē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošanu.

8. Plānošanas dokumentos piedāvāto rīcību un iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums

Teritorijas plānojuma izstrādāšanas process noritēja, priekšlikumus par apdzīvojuma, transporta un infrastruktūras un lauku telpas attīstības perspektīvām apspriežot plānojuma izstrādāšanas darba grupās. Piedāvātās teritorijas izmantošanas alternatīvas tikušas diskutētas darbā grupās, pieaicinot konkrētus nozaru speciālistus. Tāpēc sabiedriskajā apspriešanā nodotie reģiona Telpiskā plānojuma dokumenti nesatur zemes izmantošanas vai paredzēto rīcību alternatīvas.

Tā kā teritorijas plānošanas dokumentos nav paredzētas alternatīvas, tad, veicot Vidzemes plānošanas reģiona Teritorijas plānojuma stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējumu un izstrādājot Vides pārskatu, izvēlēta un izvērtēta t.s. „nulles alternatīva”- t.i. variants, ka plānošanas dokuments netiek izstrādāts un tiek saglabāts šobrīd pastāvošais zemes lietojuma veids. Tomēr šo alternatīvu nevar uzskatīt par optimālu, jo tā:

- var kavēt saimnieciskās darbības un infrastruktūras attīstību reģionā,
- var novest pie nepārdomātas būvniecības un zemes lietojumu veida maiņas, kas ne tikai var apdraudēt īpaši aizsargājamās teritorijas, augus un dzīvniekus, bet arī veicināt vides piesārņojumu.

Daļēji par zemes izmantošanas alternatīvām var uzskatīt:

- ātrgaitas dzelzceļa līnijas no Tallinas caur Rīgu uz Berlīni Rail Baltica iespējamo trasējumu. Starptautiskajiem partneriem nepieciešams vienoties par *Rail Baltica* maršrutu- to paredzēts veikt priekšizpētes projekta realizācijas gaitā līdz 2007. gadam. Šobrīd tiek diskutēti vairāki varianti- ar ieeju Rīgā pie lidostas Rīga un turpinājumu virzienā uz Pērnavu ar Igaunijas robežas šķērsošanu pie Moisakilas, caur Valku/Valgu un Tartu, varianti, kur dzelzceļa līnija iet pa maršrutu Paņeveža- Jēkabpils- Madona- Gulbene- Tartu un variants, kur Rail Baltica iet cauri Latgalei pa maršrutu Kauņa- Daugavpils- Rēzekne, gar Alūksni uz Tartu. Jebkurā no šiem variantiem iespējams, ka maršruts iet cauri/cieši līdzās īpaši aizsargājamām dabas teritorijām-un būtiski ietekmē gan ainavu, gan aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgo aizsardzības statusu tajās. Saskaņā ar likumu „Paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem”. Atzīstot šo projektu ne vien kā reģiona starptautiskajai sasniedzamībai prioritāru, bet arī ņemot vērā videi draudzīgas transporta attīstības politiku Eiropā, plānojot maršrutu jāraugās, lai netiktu skartas dabas lieguma vai rezervātu zonas, lai traucējošā ietekme uz vidi būtu pēc iespējas mazāka.
- iespēju ar plānošanas dokumentiem neierobežot neapsaimniekoto LIZ apmežošanu, bet gluži pretēji- sekmēt to. Reģiona ilgtspējīga attīstība ir vērsta uz teritorijas racionālu izmantošanu. Reģiona neizmantoto LIZ apmežošanas sekmēšana varētu veicināt meža nozares nozīmīguma pieaugumu reģiona lauku teritorijās, zināmā mērā tā arī kalpotu kā nesaimnieciskuma novēršanas līdzeklis. Ņemot vērā, ka meži klāj vairāk kā pusi (51%) reģiona teritorijas, un liela daļa no tiem ne vien ir saimnieciski augstvērtīgi, bet kalpo arī rekreācijai un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, katrā apmežošanas gadījumā rūpīgi jāapsver, vai apmežošana nekaitē ainavai un bioloģiskajai daudzveidībai.

Plānošanas dokumenti izstrādāti, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos vides aizsardzības mērķus, normatīvo aktu prasības. Līdz ar to tajos paredzēto rīcību realizācija ir uzskatāma par piemērotāko alternatīvu pie nosacījuma, ka tiek realizēti 8. sadaļā aprakstītie risinājumi ietekmju samazināšanai un 10.sadaļā paredzētie kompensēšanas mehānismi.

9. Iespējamie kompensēšanas pasākumi

Izstrādājot *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumu 2006.-2026.*, netiek paredzēts, ka īstenojot dokumentu- t.i. reģiona teritorijas plānojumu tiks negatīvi ietekmētas Natura 2000 teritorijas. Plānojums ir izstrādāts, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus, kā arī prasības, ko noteica atbildīgās vides institūcijas, tādēļ arī kompensējošie pasākumi nav nepieciešami.

Kompensēšanas pasākumu nepieciešamība apzināta, konsultējoties ar Dabas aizsardzības pārvaldi. Ja, īstenojot reģiona *Teritorijas plānojumu*, tiek apdraudēta Natura 2000 teritorija, plānošanas dokumenta izstrādātajam, t.i. Vidzemes attīstības aģentūrai kompensējošie pasākumi jānosaka saskaņā ar normatīvajiem aktiem un konsultējoties ar attiecīgajām vides un dabas aizsardzības institūcijām.

Ja kāda no Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma 2006.-2026. paredzētajām darbībām negatīvi ietekmēs kādu Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju Natura 2000, tad kā kompensējoši pasākumi varētu tikt noteikti:

- biotopa izveidošana no jauna kādā jaunā vietā vai paplašinātā teritorijā, ko paredzēts iekļaut Natura 2000 tīklā,
- biotopa uzlabošana attiecīgās teritorijas daļā vai citā Natura 2000 teritorijā, proporcionāli projekta radītajiem zaudējumiem,
- izņēmuma gadījumos- jaunas teritorijas ierosināšana saskaņā ar Biotopu direktīvu.

Teritorijas plānojuma perspektīvā daļa paredz būtiski uzlabot sasniedzamību ar Rietumeiropu, tādēļ reģions līdzdarbojas Rail Baltica Interreg III B tehniskās priekšizpētes projektā, lai izvēlētos no reģionālās attīstības viedokļa vispiemērotāko dzelzceļa līnijas trasējumu. Reģiona interesēs būtu, ja šī dzelzceļa līnija ietu virzienā Rīga- Valka/Valga-Tartu- Tallina, jo tas sekmētu reģiona rūpniecības attīstību un ļautu izmantot esošo infrastruktūru.

Plānotā ātrgaitas dzelzceļa līnija Rail Baltica, ļoti iespējams, ies caur īpaši aizsargājamām teritorijām un būtiski ietekmēs gan ainavu, gan aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgo aizsardzības statusu tajās. Ja tiks izvēlēts reģiona interesēs esošais Rail Baltica virziens, būs jāmeklē iespējas neskart vai ietekmēt minimāli (izmantojot jaunā sliežu platuma izbūvei līdzšinējo dzelzceļa trasi) Natura 2000 teritorijas- Gaujas Nacionālo parku un aizsargājamo ainavu apvidu „Ziemeļgauja”.

Saskaņā ar likumu „Paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam”. Šie kompensējošie pasākumi jāparedz jau plānošanas stadijā. Rail Baltica projekts paredz veikt priekšizpēti par iespējamo ātrgaitas dzelzceļa trasējumu, kurā tiks izvērtētas arī iespējamās ietekmes uz vidi.

10. Plānošanas dokumenta iespējamās būtiskās pārrobežas ietekmes izvērtējums

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma 2006.-2026. paredzētajām rīcībām kopumā nav prognozējama būtiska pārrobežu ietekme. Ja teritorijas plānojuma darbības laikā tiks plānota darbība, kas minēta likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1.pielikumā un kam jāveic ietekmes uz vidi izvērtējums, vai darbība, kam saskaņā ar šī likuma 2. pielikumu jāveic sākotnējais izvērtējums, tad saskaņā ar šo likumu tiks izvērtētas paredzētās darbības ietekmes uz vidi (paredzētās darbības izraisītas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē, kuras ietekmē vai var ietekmēt cilvēku, viņa veselību un drošību, kā arī floru, faunu, bioloģisko daudzveidību, augsni, gaisu, ūdeni, klimatu, ainavu, materiālās vērtības, kultūras un dabas mantojumu un visu minēto jomu mijiedarbību), kā arī uz blakus teritorijām. Darbībām, kurām Ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra konstatēs, ka to darbība var radīt būtiskas pārrobežu ietekmes, visticamāk netiks realizētas.

Vidzemes plānošanas reģions robežojas ar Igaunijas Republikas Valgas un Vīlandes apriņķiem un Krievijas Pleskavas apgabalu.

Šobrīd pārrobežu sadarbība ar Igaunijas Republiku notiek ļoti aktīvi visās jomās, t.sk. dabas aizsardzības un ekotūrisma jomā, jo abpus robežai atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts Latvijas pusē, Nigulas dabas rezervāts- Igaunijas pusē.

Pārrunu ceļā notikušas konsultācijas ar Pērnavas apriņķa valdes plānošanas daļas vadītāju Ennu Bernarda kungu, Valgas apriņķa valdes plānošanas nodaļu un Vīlandes apriņķa valdes plānošanas nodaļu, kuru rezultātā iegūta informācija, ka Igaunijas pusē „Līguma starp Latvijas Republikas valdību un Igaunijas Republikas valdību par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā” noteiktajā 15 km zonā no kopīgās robežas, uz kuru attiecas šis līgums, nav paredzētas likumā „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. pielikumā paredzētās darbības.

Vidzemes reģionam, atsevišķām pašvaldībām un arī citiem reģioniem ir gan ilgtermiņa, gan īstermiņa kultūras, tūrisma, izglītības, pieredzes apmaiņas u.c projekti ar Krievijas pierobežas teritoriju pārvaldes struktūrām. Reģiona rīcībā nav oficiālas informācijas par Krievijas valsts ilgtermiņa plāniem un līdz ar to par rīcībām, kam varētu būt prognozējama pārrobežu ietekme. Oficiāla robežlīguma neesamība un domstarpības valstu ārpolitikā neveicina sadarbību robežreģioniem ilgtermiņa stratēģiju izstrādē un plānu saskaņošanā.

11. Galveno lietoto pamatprincipu un metožu apraksts

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums veikts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesa ietvaros notika konsultācijas ar Vides pārraudzības valsts biroju, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūru. Visas atbildīgās institūcijas norādīja, ka ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums jāveic atbilstoši MK noteikumu Nr.157. prasībām.

Pēc novērtējuma sagatavošanas vides pārskata projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai un izstādīts visu rajonu padomēs, kā arī iesniegts sekojošām institūcijām: Valsts vides dienestam, Dabas aizsardzības pārvaldei, Valsts aģentūrai “Sabiedrības veselības aģentūra”, Viduslatvijas, Ziemeļaustrumu un Ziemeļvidzemes reģionālajām lauksaimniecības pārvaldēm, Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Valkas un Valmieras virsmežniecībām, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātiem, Gaujas Nacionālajam parkam, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam, Vides aizsardzības klubam.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tika veikts, ņemot vērā plānošanas dokumentos iekļauto informāciju, starptautiskos un nacionālos vides aizsardzības mērķus un normatīvo aktu prasības.

Veicot Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, tika lietoti sekojoši

pamatprincipi:

- stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, t.i. Vides pārskata gatavošana tika uzsākta agrā teritorijas plānojuma izstrādes stadijā, ievērojot principu, ka ietekmes uz vidi novērtējums ir izdarāms pēc iespējas agrākā plānošanas sagatavošanas brīdī,
- Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tika gatavots paralēli reģiona teritorijas plānojuma 2. redakcijas izstrādei, lai novērtētu teritorijas plānojumā paredzamo pasākumu un aktivitāšu ieviešanas seku ietekmi uz vidi un nodrošinātu novērtējuma rezultātu pēc iespējas agrāku pielietošanu teritorijas plāna izstrādē.

metodes:

- informācijas analīze- tika analizēti Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma materiāli- esošās telpiskās struktūras apraksts, telpiskās attīstības perspektīva un teritorijas plānojuma vadlīnijas, kā arī kartogrāfiskais materiāls, plānojuma dokumentācija attiecībā uz tās pilnīgumu un nozīmīgumu,
- diskusijas- darba tikšanās ar teritorijas plānojuma izstrādes autoriem un koordinācijas grupas pārstāvjiem, lai izvērtētu teritorijas plānojumu un izstrādātu ieteikumus tā uzlabošanai,
- intervijas- telefonintervijas un tikšanās ar amatpersonām iestādēs, kas bija iesaistītas plānojuma izstrādē, lai iegūtās zināšanas izmantotu Vides pārskata sagatavošanā,
- salīdzinošā analīze- šajā analīzē tika izmantota iepriekšējā pieredze, kas gūta līdzīgās stratēģiskajās novērtēšanās.

12. Paredzētie pasākumi plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nodrošināšanai

Teritorijas plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MK noteikumi Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitoringu veic ar mērķi konstatēt teritorijas plānojuma īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, un lai noteiktu plānošanas dokumentu grozījumu izstrādāšanas nepieciešamību.

Likums „Par vides aizsardzību” definē, ka vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei. Vides nacionālā monitoringa kontrole paredz novērojumus, lai konstatētu gaisa un ūdens kvalitātes izmaiņas, dabas resursu izmaiņu tendences, kā arī saglabātu mūsu teritorijai raksturīgās ainavas, augu un dzīvnieku sugas, un to veido 5 daļas: gaisa un klimata pārmaiņu monitoringa daļa, ūdeņu monitoringa daļa, bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļa, sauszemes vides un tās komponentu monitoringa daļa un ģeoloģisko procesu monitoringa daļa. Monitoringa pasākumi vides kvalitātei veicami saskaņā ar valsts monitoringa pasākumiem. Monitoringu veic, izmantojot valsts statistikas datu bāzes, salīdzinot vēsturiskos un aktuālos datus par teritoriju, kā arī analizējot aizsargājamo teritoriju monitoringa datus.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra veic virszemes un pazemes ūdeņu kvalitātes novērojumus un bioloģiskās daudzveidības monitoringu: Ramsāres konvencijas vietu monitoringu 3 reģionā esošajās Ramsāres vietās, upju un purvu biotopu un sugu novērojumus, pļavu un lauksaimniecības zemju biotopu novērojumus un sikspārņu sugu monitoringu (65 stacijās!)). Pielikumā Nr.4 dots Vides (ūdens un bioloģiskās daudzveidības) valsts monitoringa posteņu uzskaitījums, atrašanās vieta un tajos veikto novērojumu virziens. Jāsecina, ka esošo valsts vides monitoringa staciju skaitu varētu palielināt, tas ļautu pilnvērtīgāk izmantot iegūtos monitoringa datus visa reģiona plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringam.

Reģiona plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringu paredzēts veikt pēc kārtējām pašvaldību vēlēšanām, un kā arī plānošanas dokumenta darbības beigu posmā- 2026. gadā. Plānošanas reģiona attīstības padome triju mēnešu laikā pēc tās ievēlēšanas izvērtē spēkā esošo teritorijas plānojumu un pieņem lēmumu par tā atstāšanu spēkā, grozīšanu vai jauna teritorijas plānojuma izstrādi.

13. Kopsavilkums

Vidzemes reģiona teritorijas plānojums 2007-2027 ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments, kas nosaka plānošanas reģiona attīstības iespējas un virzienus 20 gadiem. Reģiona teritorijas plānojums ietver sevī teritorijas esošās telpiskās struktūras aprakstu, telpiskās attīstības perspektīvu, teritorijas plānojuma vadlīnijas, kā arī kartogrāfisko materiālu. Reģiona telpiskais plānojums ir saistošs rajonu un vietējām pašvaldībām, izstrādājot realizējot savu teritoriju plānojumus un attīstības programmas.

Šāda līmeņa plānošanas dokumentam, atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai, nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, kas analizētu plānoto darbību iespējamo ietekmi un vidi nākotnē. Šis Vides pārskats ir dokuments, kurā tiek atspoguļota informācija, kas iegūta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā.

Vides pārskata nepieciešamību un izstrādes kārtību nosaka likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru Kabineta 23.03.2004. noteikumi Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Vides pārskatā iekļauta informācija un pieejamo datu analīze atbilstoši prasībām un detalizācijas līmenim, ko nosaka minētie normatīvie akti un Vides pārraudzības valsts birojs.

Vides pārskatā tiek analizēta teritorijas plānojuma atbilstība izvirzītajiem starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības politikas mērķiem un kritērijiem, pamatnostādņēm un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Vides pārskatā īsi raksturots Teritorijas plānojuma saturs, mērķi, izstrādes pamatprincipi, saistība ar citiem plānošanas dokumentiem:

- nozīmīgākajiem laikā no 1990-to gadu vidus līdz 2005.gadam izstrādātajiem Eiropas un Baltijas jūras telpas starptautiskajiem telpas veidošanas principus un modeļus saturošajiem dokumentiem,
- nacionālajiem plānošanas dokumentiem (Nacionālo vides politikas plānu 2004.-2008., Bioloģiskās daudzveidības nacionālo programmu u.c.),
- Vidzemes attīstības programmu 2002.-2017.,
- lielāko īpaši aizsargājamo dabas teritoriju- Gaujas Nacionālā parka, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātu, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta likumiem un dabas aizsardzības plāniem,
- rajonu un vietējo pašvaldību teritorijas plānojumam un attīstības programmām.

Vides pārskatā īsumā raksturota reģiona atrašanās vieta, zemes dzīļu resursi, topogrāfija un hidrogrāfija, klimats, augsnes, zemes lietojuma galvenie veidi.

Vidzemes reģiona teritorijai kopumā raksturīga daudzveidīga zemes lietojumveidu struktūra, un līdz ar to arī dažādas izmantošanas iespējas. Vairāk kā trešo daļu (34.34%) no Vidzemes reģiona teritorijas aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ); lauksaimniecības teritoriju īpatsvars reģionā ir zemāks nekā valstī kopumā (38.3%).

Vairāk kā pusi (51.9%) no Vidzemes reģiona teritorijas platības aizņem meži, to kopplatība reģionā ir 779531,6 ha (www.vzd.gov.lv). Ar mežiem klāto platību īpatsvars ir ļoti atšķirīgs ne tikai rajonu, bet arī pagastu griezumā. Vērojama mežu koncentrācija reģiona ziemeļu un austrumu daļā.

Meža platībām reģionā ir tendence palielināties, jo ir lielas neizmantoto lauksaimniecības zemju platības, kuras ne tikai aizaug ar mazvērtīgiem kokiem un krūmiem, bet tiek arī mērķtiecīgi apmežotas.

Mežu daudzums, to kvalitāte un ģeogrāfiskais izvietojums nosaka reģiona piederību pie tiem reģioniem, kam meža nozare reģiona lauku teritorijās ieņem nozīmīgu lomu tautsaimniecībā, nodrošinot nodarbinātību un stabilus ienākumus. Reģiona mežiem ir

ievērojama loma arī kā rekreācijas resursam (ogošana, sēņošana, dabas un ekotūrisms), un tas ir arī potenciāls vides kvalitātes nodrošināšanai.

Vides pārskatā dots esošā vides stāvokļa apskats.

Raksturota gaisa kvalitāte, ko ietekmē stacionārie un mobilie piesārņojošo vielu izmešu avoti, mazāk- gaisa piesārņojuma pārrobežu pārnese. Ņemot vērā rūpnieciskās ražošanas samazināšanos pēdējos gados, kā arī veiktos energoefektivitātes pasākumus, kopumā vērojama tendence samazināties gaisa piesārņojošo vielu emisijai no stacionāriem piesārņojuma avotiem, bet īstenojot Teritorijas plānojumu, potenciāla ir apbūves un transportlīdzekļu skaita un transporta plūsmas intensitātes palielināšanās reģiona teritorijā.

Reģionā nav paredzēta jaunu teritoriju izdalīšana ražošanas vajadzībām, bet gan jau esošo teritoriju sakopšana un attīstīšana. Ņemot vērā, ka Vidzemei paredzēts nākotnē attīstīties kā videi draudzīgai teritorijai, saglabājot savu unikālo dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma dažādību, attiecībā uz iespējamo ražošanas uzņēmumu izvietojumu reģionā ļoti svarīgi ir veikt to ietekmes uz vidi novērtējumu jeb sākotnējo izvērtējumu un pieļaut tikai tādu ražošanas uzņēmumu būvi un attīstību, kas neatstāj būtisku ietekmi uz apkārtējo vidi.

Raksturojot ūdens kvalitāti, Vides pārskats konstatē ūdensapgādes infrastruktūras novecošanos, nepietiekami efektīvas dzeramā ūdens atdzelžošanas ietaises, nepieciešamību pēc priekšattīrīšanas iekārtām, taču nedod nekādus konkrētus priekšlikumus vadlīniju sadaļā par šo tēmu. Teritorijas plānojums būtu jāpapildina ar ieteikumiem par bez attīrīšanas novadāmo notekūdeņu apjoma samazināšanu, par jaunu attīrīšanas ietaišu būvniecības nepieciešamību un esošo ietaišu racionālu apsaimniekošanu. Ņemot vērā, ka apdzīvojuma sistēmas attīstība neparedz iedzīvotāju skaita palielināšanos, bet gan gluži pretēji- prognozē samazināšanos, var izdarīt secinājumu, ka strauji nepieaugs sadzīves notekūdeņu apjoms. Līdz ar to kā galvenais izvirzās jautājums nodrošināt kvalitatīvu esošā notekūdeņu apjoma attīrīšanu, tādēļ būtiski paredzēt esošo inženiertehniskās infrastruktūras sakārtošanu un rekonstrukciju, kā arī jaunu ūdensvada un kanalizācijas tīklu izbūvi.

Teritorijas plānojums varētu izvērtēt nepieciešamību paredzēt pasākumus ūdens piesārņojuma samazināšanai, arī piesārņoto vietu sanācijai un rekultivācijai.

Pieaugot tendencei transformēt mežu un lauksaimniecības zemes par apbūves teritorijā, sevišķi skaistākajās vietās un pie ūdeņiem, jāizvērtē iespēja vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos iekļaut prasību parādīt notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas jautājumu risinājumus. Arī centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūras izbūve varētu tikt iestrādāta kā viens no priekšnoteikumiem teritoriju attīstībā, jo to trūkums var radīt gan virszemes, gan pazemes ūdeņu piesārņošanu.

Šobrīd trūkst visu reģiona teritoriju aptverošu pētījumu par vides kvalitātes ietekmi uz iedzīvotāju veselību. Ne vienmēr ir pietiekami informācijas par to, cik atbilstoša vides kvalitātes prasībām ir dzeramā ūdens kvalitāte, kādu iespaidu uz veselību atstāj gaisa piesārņojums, īpaši pie lielajām transporta maģistrālēm.

Raksturojot atkritumu apsaimniekošanu, Vides projektā secināts, ka kopumā reģionā ir uzlabojusies atkritumu apsaimniekošanas sistēma, pieaugusi iedzīvotāju izpratne par atkritumu samazināšanas nepieciešamību. Iezīmējas tendence samazināties bīstamo atkritumu daudzumam, bet pieaug sadzīves atkritumu daudzums.

Turpinoties reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizāciju darbībai un ņemot vērā atkritumu apsaimniekošanas "500-" stratēģiju, pakāpeniski, tiek slēgtas un, atbilstoši iespējām, rekultivētas likumdošanas prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves. Tā rezultātā reģionā ir samazinās atkritumu izgāztuvju skaits.

Ir nepietiekama bīstamo atkritumu infrastruktūra, neatrisinātas problēmas par nolietotajiem transporta līdzekļiem, taču Teritorijas plānojums nedod ieteikumus atkritumu

apsaimniekošanas pilnveidošanai. Teritorijas plānojumu būtu jāpapildina, paredzot sabiedrības izglītošanu vides aizsardzības un atkritumu apsaimniekošanas jautājumos, un vietējo pašvaldību atbildību par atkritumu pareizu apsaimniekošanu pašvaldības teritorijā. Vides pārskatā aprakstītas elektromagnētiskā starojuma, trokšņa un augsnes piesārņojuma problēmas, lielākā daļa reģiona augsnes bijušo un esošo piesārņotāju minēti Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras sastādītajā piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā- Vidzemes plānošanas reģionā minēti 520 objektu.

Apskatot teritorijas bioloģisko daudzveidību un tās aizsardzību, konstatēts, ka bioloģisko daudzveidību reģionā nosaka dažādie reljefa un hidroloģiskie apstākļi, kā arī cilvēku saimnieciskā darbība. Reģiona mežos, mitrājos, dabiskajās un pusdabiskajās pļavās, ezeru un upju krastmalās un pat pilsētās var atrast unikālas dabas vērtības- Eiropā un Latvijā aizsargājamas sugas un biotopus. Vidzemes reģionā ir 188 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas pieminekļi (Latvijā- 632), kuras kopā aizņem 29.9% (ieskaitot ZVBR, pēc GIS projekta aprēķiniem) platības. 87 no 336 Latvijā esošajām Natura 2000 vietām atrodas Vidzemes reģionā. Vidzemē sastopami visi nacionālās nozīmes aizsargājamo teritoriju veidi: 2 dabas rezervāti, 69 dabas liegumi, 5 dabas parki, 1 nacionālais parks, 4 aizsargājamo ainavu apvidi, 98 dabas pieminekļi, kā arī 1 biosfēras rezervāts. Ir izveidoti 420 mikroliegumi.

Atzīts, ka reģiona plānojums kopumā nodrošina īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un objektu aizsardzību- plānojumā ir parādītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas atbilstoši MK noteikumos apstiprinātajām robežām, un noteikts, ka teritorijas izmantošana un apsaimniekošana saskaņojama ar ĪADT dabas aizsardzības plāniem. Ja vērtīgie biotopi atrodas Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, tad to aizsardzība tiek regulēta. Ja vērtīgie biotopi un sugu atradnes atrodas ārpus ĪADT, tad to aizsardzību teritorijas plānojums nenodrošina. Ieteikums papildināt teritorijas plānojuma perspektīvas daļu ar rīcībām, kas vērstas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu teritorijās ārpus ĪADT.

Teritorijas plānojums apskata reģiona bagāto kultūras mantojumu un jautājumu par tā aizsardzību. Vidzemē ir 1715 valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu, t.sk. 1045- valsts nozīmes, 670 vietējās nozīmes. Kopumā teritorijas plānojums nodrošina kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību reģionā.

Raksturojot vides un rūpniecisko avāriju riska areālus, dota to klasifikācija atbilstoši riska avotam:

- ražošanas avāriju riska objekti,
- transporta riski –maģistrālais gāzes un tā atzari, dzelzceļi, valsts galvenie autoceļi,
- vides apsaimniekošanas rezultātā radītie riski- gan pazemes ūdeņu piesārņojuma riska teritorijas- vecās sadzīves atkritumu izgāztuves, vecās artēziskās akas, bijušās PSRS armijas karaspēka bāzes (Galgauskā) un teritorijas, gan ar virszemes ūdeņu izmantošanu saistītie riski- slūžas, mākslīgie ezeri,
- ugunsbīstamības riska teritorijas- naftas bāzes, degvielas uzpildes stacijas un gāzes uzpildes stacijas, sadzīves atkritumu izgāztuves, kokapstrādes uzņēmumi, meži, purvi un pļavas uz kūdras slāņiem, dzelzceļa teritorijai pieguļošie meži, kūdras purvi. Ik gadus materiālus zaudējumus rada kūlas dedzināšana.
- dabas procesu izraisītā riska objekti-
 - applūšanas riska teritorijas (kā nacionālās nozīmes paaugstināta applūšanas riska teritorijas MK noteikumu projektā minētas Lubānas

līdzenuma teritorijas un Zvidzienes polderis; no MK noteikumu projektā neminētiem- galvenokārt Gauja).

- eksogēnie ģeoloģiskie procesi: upju sānu un dziļuma erozija, vēja erozijas procesi, karsta un sufozijas procesi,
 - vidi nelabvēlīgi ietekmējošie mazie HES,
 - lielās latvāņu platības,
 - lielie mitrāju masīvi- populārākās putnu migrācijas vietas- kā risks infekciju izplatībai,
 - nepietiekami koptu un uzturētu mežiem un krūmiem klāto platību un īpatsvara pieaugums- kā risks inficēto (ērču encefalīts, laima slimība) ērcu izplatībai.
- epidēmisko risku teritorijas- bijušās Sibīrijas mēra kapsētas un bijušās fermas, kurās tikusi reģistrēta dzīvnieku saslimšana.

Salīdzinot ar citiem reģioniem, Vidzemē ir mazāk objektu, kas minēti Nacionālā plānojuma ietvaros RAPLM 2004. g. izstrādāto Ministru Kabineta noteikumu „Nacionālas nozīmes paaugstināta riska teritorijas” projektā.

Neizstrādājot vai nerealizējot Teritorijas plānojumu, pastāv iespēja, ka varētu tikt veiktas darbības, kas būtu pretrunā ar konkrētu telpu areālu izmantošanas mērķiem, kā arī vides aizsardzības un citām normatīvo aktu prasībām. Līdz ar to- galvenās iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots, saistītas ar iedzīvotāju skaita pieaugumu lielākajās pilsētās, bet samazināšanos reģiona pārējā daļā, īpaši nomalēs, zināmu anarhiju teritorijas turpmākajā apbūvē, ne vienmēr pietiekami racionālu pieejamo dabas resursu- derīgo izrakteņu, mežu, lauksaimniecības zemju izmantošanu, lauku mozaīkveida ainavas zaudēšanu, ainavas degradāciju u teritorijas nelīdzsvarotu attīstību kopumā.

Vides pārskatā analizēta Teritorijas plānojumā nosaukto galveno reģiona telpiskās struktūras attīstības virzienu ietekme uz vides stāvokli:

Apdzīvojuma sistēmas attīstība paredz pilsētu kā Vidzemes reģiona attīstības dzinējspēka un ekonomiskās attīstības centru tālāku attīstību. Plānojums paredz reģionāla mēroga ekonomisko aktivitāšu koncentrēšanu nacionālās un reģionālās nozīmes centros vai to tuvumā, šim nolūkam rezervējot nepieciešamās platības jaunu ražošanas un tirdzniecības teritoriju izveidei, sakārtojot infrastruktūru, īpašu vērību piegriežot pamesto, degradēto teritoriju renovācijai un neapsaimniekoto teritoriju un objektu izmantošanai. Plānojumā ietverta prasība ievērot pilsētas plānošanas un zonēšanas principus, paredzot apbūves blīvumu un brīvās zonas, kā arī saglabājot un radoši izmantojot pilsētu dabas teritorijas un kultūras mantojumu.

Arī attīstot urbānos areālus, novada nozīmes centrus, un plānojumā minētos 2 nacionālās, reģionālās, novada un vietējas nozīmes apdzīvojuma centru funkcionālos tīklus, tiek paredzēta dabas un kultūrvēsturiskā potenciāla saglabāšana, vides stāvokļa kvalitātes jautājumu kompleksa risināšana. Plānojot viensētu un viensētu grupu pastāvēšanu, tādējādi tiek saglabāts tradicionālais lauku apdzīvojuma veids un Latvijai raksturīgā lauku ainava.

Infrastruktūras un satiksmes attīstībai plānojums paredz rekonstruēt reģiona autoceļus, lai tie atbilstu nacionālās nozīmes autoceļu kritērijiem, līdz ar to radīt labākus ceļa ekspluatācijas apstākļus, tādējādi samazinot gaisa piesārņojumu no transporta un vides piesārņojuma risku no avārijām, veicināt videi labvēlīga transporta veida- dzelzceļa attīstību un būtiski uzlabot sasniedzamību ar Rietumeiropu, tādēļ reģions līdzdarbojas Rail Baltica Interreg III B tehniskās priekšizpētes projektā. Reģiona attīstības interesēs būtu, ja šī dzelzceļa līnija ietu virzienā Rīga- Valka/Valga- Tartu- Tallina, jo tas ļautu izmantot esošo infrastruktūru un sekmētu reģiona mobilitāti, transporta un loģistikas attīstību.

Paredzēts palielināt velotransporta īpatsvaru no kopējā transporta apjoma, virzīt tranzīta kustību apkārt pilsētu centriem, mazināt trokšņa nelabvēlīgo ietekmi, paredzot rekonstruēt valsts autoceļus, projektējot un izbūvējot apvedceļus, samazināt tranzīta plūsmu caur pilsētu centriem.

Lauku (atvērtais telpas) areālu attīstībai plānojums izdala reģionālas nozīmes mežu zemju areālus, lauksaimniecības zemju teritorijas, lauku teritorijas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību, dabas aizsardzības teritorijas, reģiona nozīmes ainaviskās teritorijas, tūrisma attīstības areālus, pierobežu un transporta un infrastruktūras koridoru teritorijas, paredzot katrai no minētajām areālu grupām attīstības galvenos mērķus, nosacījumus un arī ierobežojumus vadlīniju daļā.

Analizējot reģiona plānojumu kopumā, iespējams izšķirt paredzamo pasākumu gan pozitīvās, gan negatīvās, tiešās un netiešās, kā arī īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes uz dabas vides un cilvēkvides kvalitāti teritorijās, kuras skar plānošanas dokumentus.

Vides pārskatā secināts, ka Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā paredzētās rīcības kopumā ne tik daudz palielinās slodzi uz vidi, cik to pārkartos, taču, tajā pašā laikā, ievērojot plānošanas dokumentā noteiktās vides prasības, ietekme uz vidi varētu tikt samazināta un līdz ar to vides kvalitāte varētu uzlaboties.

Apkopojot visu iepriekš nosaukto, var secināt, ka kopumā reģiona Teritorijas plānojuma īstenošana atstās pozitīvu ietekmi uz vides kvalitāti, kā arī cilvēku dzīves kvalitāti Vidzemes plānošanas reģionā.

Lai minimizētu iespējamās ietekmes uz vidi, nepieciešams panākt vides aizsardzības likumdošanā izvirzīto prasību ievērošanu, izstrādājot un realizējot reģiona plānošanas dokumentus, kā arī atrast kopsaucēju, t.i. sabalansēt vides saglabāšanas, sociālās un ekonomiskās attīstības intereses. Teritorijas plānojums paredz saglabāt un uzlabot vides kvalitāti kā vērtīgu resursu, kurš jāpārvalda un jāizmanto ilgtspējīgā veidā, racionāli izmantot kultūras un dabas mantojumu (t.sk. īpaši aizsargājamās dabas teritorijas).

Ietekmi uz vidi samazinoši pasākumi doti Teritorijas plānojuma vadlīnijās- gan apdzīvojuma sistēmas, gan infrastruktūras, gan arī lauku (atvērtais) telpas attīstības vadlīnijās.

Kopumā var uzskatīt, ka izstrādājot *Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumu 2007.-2027.*, galvenās vides politikas pamatnostādnes, kā arī vides un dabas aizsardzības normatīvi ir ņemti vērā. No vides un dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgākie no tiem ir normatīvi, kas regulē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošanu.

Vides pārskatā netiek paredzēts, ka īstenojot Vidzemes reģiona teritorijas plānojumu, tiks negatīvi ietekmētas nākamās Natura2000 teritorijas, tādēļ nav paredzēti arī kompensējošie pasākumi.

Teritorijas plānojumā paredzētajām rīcībām kopumā nav prognozējama būtiska pārrobežu ietekme.

Reģiona plānojuma īstenošanas monitoringu paredzēts veikt pēc kārtējām pašvaldību vēlēšanām, un kā arī plānošanas dokumenta darbības beigu posmā- 2027. gadā. Plānošanas reģiona attīstības padome triju mēnešu laikā pēc tās ievēlēšanas izvērtē spēkā esošo teritorijas plānojumu un pieņem lēmumu par tā atstāšanu spēkā, grozīšanu vai jauna teritorijas

14. Izmantotā literatūra

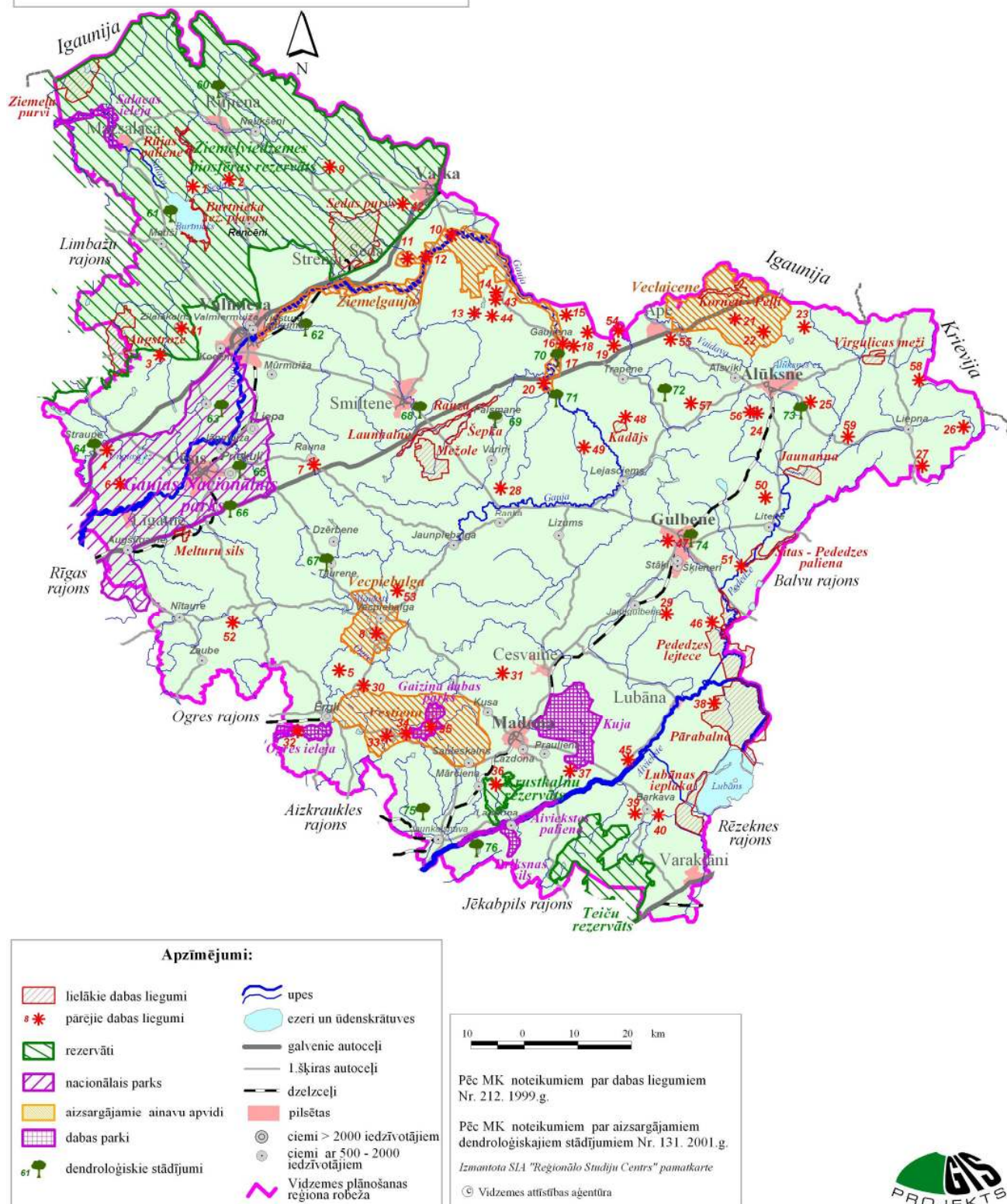
1. Ramsāres konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi, Ramsāre, 1971.
2. UNESCO konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, Parīze, 1972.
3. Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, Berne, 1979.
4. Riodežaneiro konvencija par bioloģisko daudzveidību, Riodežaneiro, 1992.
5. Bonnas konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību, 1979.
6. ESPO konvencija par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā, spēkā kopš 1998.
7. Helsinku konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību, Helsinki, 1974., 1992.
8. ANO konvencija "Par cīņu pret pārtuksnešošanu/ zemes degradāciju valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā" Parīze, 1994.
9. ANO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, 2003.
10. Eiropas Ainavu konvencija, 2000.
11. Eiropas Padomes Direktīva 85/337/EEK „Par sabiedrisku un privātu objektu ietekmes uz vidi novērtējumu”, Eiropas kopienu padome, 1985.
12. Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEK „Par savvaļas putnu aizsardzību”, Eiropas kopienu padome, 1979.
13. Eiropas Padomes Direktīva 97/11/EEK, kura precizē un papildina direktīvu 79/409/EEK „Par savvaļas putnu aizsardzību”, Eiropas kopienu padome, 1979.
14. Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, Eiropas kopienu padome, 1992.
15. Eiropas Padomes Direktīva 2001/42/EC „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu”, Eiropas kopienu padome, 2001.
16. Eiropas Padomes Direktīva 2000/60/EC „Ūdens struktūrdirektīva”, Eiropas kopienu padome, 2000.
17. Eiropas Padomes Direktīva 91/676/EEC „Nitrātu direktīva”, Eiropas kopienu padome, 1991.
18. "Eiropas telpiskās attīstības perspektīva" (ETAP), 1999.
19. Agenda Baltic 21
20. Vīzijas un stratēģijas ap Baltijas jūru (VASAB)
21. Baltijas Paleta (1999-2000)
22. ESPON, European Spatial Planning and Observatory Network, I ziņojums, 2004.
23. „Līgums starp Latvijas Republikas valdību un Igaunijas Republikas valdību par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā”, 1997.
24. Teritorijas plānošanas likums, 2002.
25. Likums „Par Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu”, 2004.
26. Sugu un biotopu aizsardzības likums, 2000.
27. Likums „Par ietekmes un vidi novērtējumu”, 1998.
28. Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, 1993.
29. Gaujas Nacionālā parka likums, 1999.
30. Ķemeru nacionālā parka likums, 2001.

31. Likums „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu”, 1997.
32. MK noteikumi Nr. 87. „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”, 2004.
33. MK noteikumi Nr. 157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” 2004.
34. MK noteikumi Nr. 415. „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, 2003.
35. MK noteikumi Nr. 236. „Plānošanas reģiona teritorijas plānošanas noteikumi”, 2005.
36. MK noteikumi Nr.27. „Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus”, 2002.
37. MK noteikumi Nr. 142.”Par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām”, 2006.
38. MK noteikumi Nr. 888 „Par aizsargājamām alejām”, 2005.
39. Ar MK rīkojumu Nr. 198. apstiprinātās „Reģionālās politikas pamatnostādnes”, 2004.
40. Ministru kabineta noteikumu likumprojekts “Nacionālas nozīmes paaugstināta riska teritorijas”
41. NAP projekts, 2006.
42. Nacionālais plānojums, likumprojekts, 2005.
43. Zemes politikas pamatnostādnes , likumprojekts, 2003.
44. Nacionālais vides politikas plāns 2004.-2008., Rīga, 2003.
45. Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga, 1999.
46. Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, Latvijas Republikas Vides ministrija, 1998.
47. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003. - 2012. gadam, Rīga, 2002.
48. Malienas reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns 2005.-2025.
49. Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģiona atkritumu apsaimniekošanas plāns,
50. Ziemeļvidzemes reģiona atkritumu apsaimniekošanas plāns 2005.-2025.
51. Rīcības programma prioritāro zivju ūdeņu un peldūdeņu piesārņojuma samazināšanai un kvalitātes nodrošināšanai, Vides ministrija, 2004.
52. Latvijas Daba I. Enciklopēdija, Rīga, Latvijas Enciklopēdija, Prese nams, 1994.
53. Vides rādītāji Latvijā 2003.gadā. LR CSP. Rīga, 2004.
54. „Stratēģiskais vides novērtējums”, Latvijas- Somijas projekts, 2001.
55. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras mājas lapa <http://www.lvgma.gov.lv>
56. Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapa <http://dap.gov.lv>
57. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras mājas lapa <http://www.lva.gov.lv/lva>

PIELIKUMI

**Vidzemes plānošanas reģiona
īpaši aizsargājamās dabas teritorijas**

6.Kartoshēma

1. attēls. Vidzemes plānošanas reģiona īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

**Īpaši aizsargājamās teritorijas Vidzemes plānošanas reģionā,
 dabas aizsardzības plānu esamība,
 informācija par individuālajiem aizsardzības un izmantošanas
 noteikumiem**

(dati uz 01.03.2007.)

(Avots- www.dap.gov.lv, www.lvgma.gov.lv)

Nr. p. k.	Nosaukums, kategorija	Rajons, pagasts	Natura 2000 terito- rija	Dabas aizsardzības plāna esamība / informācija par individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem
1.	<u>Indzera ezera salas,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Alsviķu pagasts	+	Nav/ nav
2.	<u>Kalku garša,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Alsviķu pagasts	+	Nav/ nav
3.	<u>Zāgadu kalni,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Alsviķu pagasts	+	Nav/ nav
4.	<u>Gaujienas priedes,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Gaujienas pagasts	+	03.02.2006. VIDM rīkojums Nr.48./ nav
5.	<u>Lepuru purvs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Gaujienas pagasts	+	Nav/ nav
6.	<u>Sloku purvs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Gaujienas pagasts	+	Nav/ nav
7.	<u>Melnasalas purvs</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Gaujienas pagasts	+	Nav/ nav
8.	<u>Korneti-Pelli,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Veclaicenes pagasts, Apes lauku teritorija	+	18.02.2004. VIDM rīkojums Nr. 57./ nav
9.	<u>Ašu purvs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Apes lauku teritorija	+	Nav/ nav
10.	<u>Bejas mežs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Jaunalūksnes pagasts	+	Nav/ nav
11.	<u>Dēlīnkalns,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Veclaicenes pagasts, Ziemeru pagasts	+	18.02.2004. VIDM rīkojums Nr. 57./ nav
12.	<u>Kupravas liepu audze,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Liepnas pagasts	+	Nav/ nav
13.	<u>Liepnas niedrāji,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Liepnas pagasts	+	Nav/ nav
14.	<u>Tetersalas purvs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Trāpenes pagasts	+	Nav/ nav
15.	<u>Melnupes meži,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Trāpenes pagasts	+	Nav/ nav
16.	<u>Vireši,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Gaujienas pagasts,	+	tiek izstrādāts/ nav

		Virešu pagasts		
17.	<u>Avotu mežs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Ziemeļu pagasts	+	Nav/ nav
18.	<u>Sofikalna meži,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Mārupes pagasts	+	Nav/ nav
19.	<u>Baltais purvs,</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Mārkalnes pagasts	+	Nav/ nav
20.	<u>Katlešu meži</u> Dabas liegums	Alūksnes rajons, Liepnas pagasts	+	Nav/ nav
21.	Jaunanna, Dabas liegums	Alūksnes rajons, Jaunannas pagasts	+	Nav / 28.05.2002. MK not. Nr.2000.
22.	Virguļīcas meži, Dabas liegums	Alūksnes rajons, Pededzes pagasts	+	14.01.2005. VIDM rīkojums Nr. 12./ nav
23.	Veclaicene, Aizsargājamo ainavu apvidus	Alūksnes rajons, Apes lauku teritorija, Jaunlaicenes, Ziemera, Mārkalnes, Veclaicenes pagasts	+	Nav/ nav
24.	Ziemeļgauja, Aizsargājamo ainavu apvidus	Alūksnes rajons, Gaujienas pagasts, Virešu pagasts; Valkas rajons, Strenču pilsēta, Trikātas pagasts, Jērcēnu pagasts, Plāņu pagasts, Valkas pagasts, Vijciema pagasts, Zvārtavas pagasts; Valmieras rajons, Valmieras pagasts, Brenguļu pagasts, Kauguru pagasts;	+	tiek izstrādāts/ nav
25.	<u>Melturu sils,</u> Dabas liegums	Cēsu rajons, Amatas novads	+	07.06.2005. VIDM rīkojums Nr.201./ nav
26.	<u>Sproģi,</u> Dabas liegums	Cēsu rajons, Inešu pagasts	+	Nav/ nav
27.	<u>Raunas Staburags,</u> Dabas liegums	Cēsu rajons, Raunas pagasts	+	Nav/ nav
28.	<u>Draugolis,</u> Dabas liegums	Cēsu rajons, Vecpiebalgas pagasts	+	Nav/ nav
29.	<u>Gaujas Nacionālais parks,</u> Nacionālais parks	Cēsu rajons, Līgatne, Liepas, Līgatnes, Drabešu, Mores, Veselavas, Vaives, Stalbes, Straupes, Raiskuma, Priekuļu pagasts; Valmieras rajons, Kauguru pagasts, Vaidavas pagasts, Kocēnu pagasts	+	„Gaujas nacionāla parks likums” 16.12.1999./ 11.10.2004., VIDM rīkojums Nr.308./ 08.07.2001. MK not. Nr.352.
30.	<u>Spindulu meži,</u> Dabas liegums	Cēsu rajons, Zaubes pagasts	+	28.12.2004. VIDM rīkojums Nr.417./nav
31.	<u>Vecpiebalga,</u> Aizsargājamo ainavu apvidus	Cēsu rajons, Inešu pagasts, Vecpiebalgas	+	Nav/ nav

		pagasts, Taurenas pagasts		
32.	<u>Palšu purvs,</u> Dabas liegums	Cēsu rajons, Kaives pagasts; Madonas rajons, Jumurdas pagasts	+	16.06.2005. VIDM rīkojums Nr.212./nav
33.	<u>Mētru mežs,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Lejasciema pagasts	+	Nav/ nav
34.	<u>Sitas un Pededzes paliene,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Litenes pagasts Balvu rajons	+	10.03.2006., VIDM rīkojums Nr.104/ nav
35.	<u>Lielais purvs,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Rankas pagasts; Valkas rajons, Variņu pagasts	+	Nav/nav
36.	<u>Lielais Mārku purvs,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Daukstu pagasts	+	Nav/nav
37.	<u>Pededzes lejtece,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Daukstu pagasts, Stradu pagasts	+	08.10.2002., VARAM rīkojums Nr.166./ 18.07.2000. MK noteikumi Nr.240.
38.	<u>Kadājs,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Lejasciema pagasts	+	04.01.2006. VIDM rīkojums Nr.2/ nav
39.	<u>Mugurves plavas,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Stradu pagasts, Litenes pagasts	+	03.02.2006. VIDM rīkojums Nr.48/ nav
40.	<u>Audīles meži,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Stradu pagasts	+	Nav/ nav
41.	<u>Dūres mežs,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Lejasciema pagasts	+	Nav/ nav
42.	<u>Krapas gārša,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Daukstu pagasts	+	Nav/ nav
43.	<u>Zepu mežs,</u> Dabas liegums	Gulbenes rajons, Stāmerienas pagasts	+	Nav/ nav
44.	Pārabaine, Dabas liegums	Madonas rajons, Indrānu pagasts, Ošupes pagasts; Balvu rajons, Rēzeknes rajons	+	08.10.2002., VARAM rīkojums Nr.166./ 18.07.2001. MK not. Nr.241. ar groz.13.04.2004. MK not. Nr.287.
45.	<u>Aiviekstes paliene,</u> Dabas parks	Madonas rajons, Ļaudonas pagasts, Praulienas pagasts, Mētrienas pagasts	+	Nav/ nav
46.	<u>Barkavas ozolu audze,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Barkavas pagasts Murmastienes pagasts	+	01.12.2006., VIDM rīkojums Nr.628/ nav
47.	<u>Lielsalas purvs,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Barkavas pagasts	+	Nav/ nav
48.	<u>Driksnas sils,</u> Dabas parks	Madonas rajons, Ļaudonas pagasts	+	28.12.2005., VIDM rīkojums Nr.417./ nav
49.	<u>Gaizinkalns,</u> Dabas parks	Madonas rajons, Bērzaunes pagasts, Vestienas pagasts, Aronas pagasts	+	07.06.2005. VIDM rīkojums Nr.201./ nav

50.	<u>Nesaules kalns,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Aronas pagasts	+	Nav/ nav
51.	<u>Jumurdas ezers,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Jumurdas pagasts	+	Nav/ nav
52.	<u>Kapu ezers,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Indrānu pagasts	+	01.12.2006., VIDM rīkojums Nr.628/-
53.	<u>Krustkalnu dabas rezervāts,</u> Dabas rezervāts	Madonas rajons, Ļaudonas pagasts, Mārcienas pagasts	+	„Krustkalnu dabas rezervāta likums” 16.03.2000., / dabas aizsardzības plāns apstiprināts 11.12.2006. VIDM rīkojums Nr.625. / nav
54.	<u>Kuja,</u> Dabas parks	Madonas rajons, Praulienas pagasts, Sarkaņu pagasts, Indrānu pagasts	+	Nav/ nav
55.	<u>Seldžu ozolu audze,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Indrānu pagasts	+	Nav/ nav
56.	<u>Ilziņa ezers,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Vestienas pagasts	+	Nav/ nav
57.	<u>Kāla ezera salas,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Vestienas pagasts	+	Nav/ nav
58.	<u>Lubānas ieplakas,</u> Dabas liegums	Madonas rajons, Barkavas pagasts, Ošupes pagasts	+	08.10.2002. VARAM rīkojums Nr. 166./ 31.10.2000. MK not. Nr.379.
59.	Ogres ieleja, Dabas parks	Madonas rajons, Sausnējas pagasts, Ērgļu pagasts; Ogres rajons	+	Nav/ nav
60.	Teiču dabas rezervāts, Dabas rezervāts	Madonas rajons, Murmastienes pagasts; Jēkabpils rajons	+	„Teiču dabas rezervāta likums” 16.03.2000./ dabas aizsardzības plāns apstiprināts 11.12.2006. VIDM rīkojums Nr.625./ nav
61.	Vestiena, Aizsargājamo ainavu apvidus	Madonas rajons, Bērzaunes pagasts, Jumurdas pagasts, Vestienas pagasts, Aronas pagasts	+	Nav/ nav
62.	Vesetas palienes purvs, Dabas liegums	Madonas rajons, Kalsnavas pagasts; Aizkraukles rajons	+	16.01.2006. VIDM rīkojums Nr.16./ nav
63.	Lielais Pelečāres purvs, Dabas liegums	Madonas rajons, Varakļānu pagasts; Preiļu rajons; Jēkabpils rajons	+	Nav/ nav
64.	<u>Pukšu purvs,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Plāņu pagasts	+	Nav/ nav
65.	<u>Kārku purvs,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Kārku pagasts	+	Nav/ nav
66.	<u>Bednes purvs,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Zvārtavas pagasts	+	Nav/ nav

67.	<u>Vadaiņu purvs,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Zvārtavas pagasts		Nav/ nav
68.	<u>Sedas purvs,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Sedas pagasts, Plāņu pagasts, Ēveles pagasts, Ērgemes pagasts	+	18.01.2007. VIDM rīkojums Nr.26./ nav
69.	<u>Mežole,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Launkalnes pagasts	+	Nav/ 21.01.2003. MK not. Nr.45.
70.	<u>Pirtslīča-Līkā atteka,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Valkas pagasts	+	Nav/ nav
71.	<u>Zemā sala,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Plāņu pagasts, Vijciema pagasts	+	Nav/ nav
72.	<u>Burgas plavas,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Valkas pagasts	+	20.02.2007. VIDM rīkojums Nr.91./ nav
73.	<u>Lapiņu ezers,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Zvārtavas pagasts	+	Nav/ nav
74.	<u>Launkalne,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Launkalnes pagasts	+	Nav/ nav
75.	<u>Rauza,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Launkalnes pagasts, Palsmanes pagasts	+	Nav/ nav
76.	<u>Šepka,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Palsmanes pagasts, Variņu pagasts, Launkalnes pagasts	+	Nav/ nav
77.	<u>Taurišu ezers,</u> Dabas liegums	Valkas rajons, Zvārtavas pagasts	+	Nav/ nav
78.	<u>Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts,</u> Biosfēras rezervāts	Valkas rajons, Valka, Strenči, Seda, Sedas lauku teritorija, Jērcēnu pagasts, Valkas pagasts, Kārķu pagasts, Ēveles pagasts, Ērgemes pagasts; Valmieras rajons, Mazsalaca, Rūjiena, Mazsalacas lauku teritorija, Bērzaines, Jeru, Ķoņu, Matīšu, Ramatas, Sēļu, Zilākalna, Vilpulkas, Vecates, Valmieras, Skaņkalnes, Rencēnu, Naukšēnu, Lodes, Kocēnu, Ipiķu, Dikļu, Burtnieku pagasti		18.12.1997. likums „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu”/ dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts/ 10.10.2000. MK noteikumi Nr.353.
79.	<u>Vidusburtnieks,</u> ZVBR dabas lieguma zona	Valmieras rajons, Jeru pagasts, Vecates pagasts	+	tiek izstrādāts/ nav
80.	<u>Ziemeļu purvi,</u> ZVBR dabas lieguma zona	Valmieras rajons Dikļu pagasts	+	tiek izstrādāts/ nav
81.	<u>Augstroze,</u> ZVBR dabas lieguma zona	Valmieras rajons Vaidavas pagasts	+	Nav/ nav
82.	<u>Vīkvēnu purvs,</u> Dabas liegums	Valmieras rajons, Dikļu pagasts, Kocēnu pagasts	+	Nav/ nav

83.	<u>Oleru purvs,</u> Dabas liegums	Valmieras rajons, Jeru pagasts	+	Nav/ nav
84.	<u>Burtnieku ezeru plavas,</u> Dabas liegums	Valmieras rajons, Burtnieku pagasts	+	31.03.2006., VIDM rīkojums Nr.138/ nav
85.	<u>Rūjas paliene,</u> Dabas liegums	Valmieras rajons, Sēļu pagasts, Vilpulkas pagasts, Jeru pagasts	+	20.02.2007. VIDM rīkojums Nr.91./ nav
86.	<u>Zilaiskalns,</u> Dabas liegums	Valmieras rajons, Kocēnu pagasts	+	06.10.2006., VIDM rīkojums Nr.547/ nav
87.	<u>Salacas ieleja,</u> Dabas parks	Valmieras rajons, Mazsalacas lauku teritorija, Skaņkalnes pagasts, Ramatas pagasts	+	04.11.2005. VIDM rīkojums Nr.357./ nav

Pielikums Nr.3.

Būvmateriālu izejvielu atradnes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

N. p. k.	Atradnes nosaukums, rajons	Latvijas derīgo izrakteņu atradņu kadastra numurs	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas pieminekļi
<i>Dolomīta atradnes</i>			
1.	Gaujiena, Alūksnes raj.	1241	Daļēji iekļaujas dabas liegumā „Sloku purvs” un „Melnas purvs”
2.	Mežciems, Alūksnes raj.	1312	Daļēji iekļaujas dabas liegumā „Melnas purvs” un dabas pieminekļa „Kalamecu un Markuzu gravas” teritorijā
3.	Sloka, Alūksnes raj.	1666	Daļēji iekļaujas dabas liegumā „Melnas purvs”
4.	Garkalni, Cēsu raj.	742	Gaujas Nacionālajā parkā
5.	Lauciņi, Cēsu raj.	15	Gaujas Nacionālajā parkā
<i>Māla atradnes</i>			
6.	Gāršas, Cēsu, Valmieras raj.	188	Gaujas Nacionālajā parkā
7.	Liepa, Cēsu raj.	299	Gaujas Nacionālajā parkā
8.	Raiskums, Cēsu raj.	678	Gaujas Nacionālajā parkā
9.	Vaļukalns, Cēsu raj.	679	Gaujas Nacionālajā parkā
10.	Kaļļukalns, Madonas raj.	420	Aizsargājamo ainavu apvidus „Vestiena”
11.	Vēja, Madonas raj.	414	Aizsargājamo ainavu apvidus „Vestiena”
12.	Valka, Valkas raj.	168	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts
13.	Austrumi, Valmieras raj.	348	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts
<i>Kvarca smiltis atradnes</i>			
14.	Bāle-Bērziņi, Cēsu, Valmieras raj.	165	Daļēji iekļaujas Gaujas Nacionālajā parkā
15.	Bērziņi, Cēsu raj.	295	Gaujas Nacionālajā parkā
<i>Smiltis, grants un smiltis atradnes</i>			
16.	Kipari, Alūksnes raj.	198	Aizsargājamo ainavu apvidū „Veclaicene”
17.	Tereški, Alūksnes raj.	1151	Dabas liegumā „Bejas mežs”
18.	Veclaicene, Alūksnes raj.	204	Aizsargājamo ainavu apvidū „Veclaicene”
19.	Ziemi, Alūksnes raj.	1152	Aizsargājamo ainavu apvidū „Veclaicene”

20.	Mālnieki, Cēsu raj.	1740	Gaujas Nacionālajā parkā
21.	Puškini, Cēsu raj.	1879, 1741, 1743	Gaujas Nacionālajā parkā
22.	Rēzes, Cēsu raj.	556	Gaujas Nacionālajā parkā
23.	Silavnieki, Cēsu raj.	1169	Gaujas Nacionālajā parkā
24.	Tomēni, Cēsu raj.	867	Daļēji iekļaujas Gaujas Nacionālajā parkā
25.	Jumurda, Madonas raj.	600	Aizsargājamo ainavu apvidū „Vestiena”
26.	Krustkalni, Madonas raj.	768, 769, 195	Krustkalnu dabas rezervātā
27.	Līdumnieki, Madonas raj.	1811	Aizsargājamo ainavu apvidū „Vestiena”
29.	Zelgauska, Madonas raj.	597	Aizsargājamo ainavu apvidū „Vestiena”
30.	Kārkli, Valkas raj.	1145	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
31.	Kārķi – 1992. g. Valkas raj.	1816	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
32.	Mierkalni, Valkas raj.	1147	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
33.	Omuļi, Valkas raj.	1118	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
34.	Pentsils, Valkas raj.	1148	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
35.	Purgaļi, Valkas raj.	1116	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
36.	Rāmnieki, Valkas raj.	1817	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
37.	Saule, Valkas raj.	1132	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
38.	Andžinas, Valmieras raj.	1204	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
39.	Dīriki, Valmieras raj.	1973	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
40.	Jaundīriki, Valmieras raj.	1207	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
41.	Jēči I, Valmieras raj.	1996	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
42.	Ķēniņkalns, Valmieras raj.	1201	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
43.	Ķīži, Valmieras raj.	1203	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
44.	Ķoni, Valmieras raj.	1208	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
45.	Lungas, Valmieras raj.	1200	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
46.	Ramsas, Valmieras raj.	1214, 1215	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā

47.	Rijnieki, Valmieras raj.	1210	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
48.	Skadarkalns, Valmieras raj.	1209	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
49.	Unguriņi, Valmieras raj.	1205	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
50.	Urbji, Valmieras raj.	1202	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
51.	Vārnukalns, Valmieras raj.	1928	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
52.	Zēmeļi, Valmieras raj.	1212	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā
53.	Zilaiskalns, Valmieras raj.	1211	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā

Avots: „Latvijas būvmateriālu izejvielu atradnes”, Rīga, 2004.

Ūdens un bioloģiskās daudzveidības valsts monitoringa posteņi Vidzemes plānošanas reģionā

(X, Y koordinātes LKS –92 koordinātu sistēmā)

Bioloģiskās daudzveidības monitorings

- **Ramsāres konvencijas vietu monitorings**

Vidzemes reģionā Ramsāres konvencijas vietas ir Teiču dabas rezervāts, Lubāna ezers (Madonas rajons) un Ziemeļu purvi (Valmieras rajons). Visās šajās vietās ir paredzēti monitoringa darbi un novērojumi.

- **Upju biotopu un sugu novērojumi**

Notiek šādās upēs Vidzemes reģionā- Abulā, Amatā, Braslā, Gaujā, Lenčupē, Līgatnē, Pērļupe, Vaive, Raunis, Rauza, Šepka, Rakšupe.

- **Purvu biotopu un sugu novērojumi**

Notiek šādos purvos- Teiču purvā, Lielajā Pelčāres purvā (Madonas rajons), Ziemeļu purvos (Valmieras rajons) un Sedas purvā (Valkas rajons).

- **Pļavu un lauksaimniecības zemju biotopu novērojumi**

Nr.	Stacijas nosaukums	Stacijas tips	X	Y
1.	Ļaudona un Barkava	Kompleksā	650000	6290000
2.	Pededzes palieņu pļavas	Pļavu biotopu	680500	6337000
3.	Sausas Gaujas palieņu pļavas	Pļavu biotopu	623400	6397700
4.	Araišu pilskalņa pļava	Pļavu biotopu	577350	6345880
5.	Lubāna	Putnu populāciju	56.54. N	26.42. E
6.	Jaunlaicene	Putnu populāciju	57.32. N	25.52. E
7.	Burtnieku ezera pļavas	Pļavu biotopu, putnu populāciju	57.46. N	25.16. E

- **Sikspārņu sugu monitorings**

Nr.	Stacijas nosaukums	Biotops	X	Y
1.	Jeru ala (abi atzari) pie Rūjas	Smilšakmens dabīga ala	580946	416090
2.	Markūzu ala	Dolomīta ala	646211	380806
3.	Lībiešu pilskalņa upurāla Mazsalacā	Smilšakmens dabīga ala	561240	413568
4.	Pagrabs zem Mazsalacas mežniecības	Smilšakmens pagrabs - ala	561326	413592

5.	Velna kambaris Mazsalacā	Smilšakmens dabīga ala	559790	414632
6.	Līkā ala pie Salacas Dzelves kalnā	Smilšakmens dabīga ala	559782	414017
7.	Taisnā ala pie Salacas Dzelves k.	Smilšakmens dabīga ala	559782	414017
8.	Silmaču ala pie Salacas	Smilšakmens dabīga ala	559459	416113
9.	Gudzonu ala pie Mazsalacas	Smilšakmens dabīga ala	559711	412512
10.	Lielā Dauģēnu ala pie Salacas	Smilšakmens dabīga ala	560097	417280
11.	Rūdavota ala pie Grīviņupītes	Smilšakmens mākslīga ala	586930	363526
12.	Liepas Lielā Ellīte	Smilšakmens dabīga ala	585843	361071
13.	Līču Augšala	Smilšakmens dabīga ala	583862	362428
14.	Bezdiķeņa avots	Smilšakmens dabīga ala	583701	361943
15.	Laņģu Mazā avotāla	Smilšakmens dabīga ala	583636	361620
16.	Laņģu Lielā avotāla	Smilšakmens dabīga ala	583636	361620
17.	Patkula ala pie Vaidavas	Smilšakmens dabīga ala	575584	363902
18.	Stoķu aliņas	Smilšakmens dabīgas alas	575584	363902
19.	Kalējaļa pie Vaidavas	Smilšakmens dabīga ala	575810	360242
20.	Cīrulīšu Bezdiķeņa Cēsīs	Smilšakmens dabīga ala	573913	351488
21.	Cīrulīšu Svētavota ala Cēsīs	Smilšakmens dabīga ala	574301	351796
22.	Kvēpenes pilskalna ala	Smilšakmens dabīga ala	571234	348732
23.	Simtēnu ala pie Dziedrupītes	Smilšakmens dabīga ala	571149	347626
24.	Kājiņu Lielā ala	Smilšakmens dabīga ala	568727	347319
25.	Roču ala Roču rezervātā	Smilšakmens dabīga ala	566595	346599
26.	Skaļupes Ellīte	Smilšakmens dabīga ala	565438	344297
27.	Vanderaļa pie Raunas upes	Smilšakmens dabīga ala	583765	356060
28.	Pērļupītes ala pie Amatas	Smilšakmens dabīga ala	571254	343582
29.	Bruņa ala pie Amatas	Dolomīta dabīga ala	573247	343885
30.	Iļaku strauta Lielā ala	Dolomīta dabīga ala	573461	343745
31.	Iļaku strauta Mazā ala	Dolomīta dabīga ala	573461	343745
32.	Lielā Sikspārņu ala Kazugravā	Dolomīta ala	581893	355139
33.	Mazā Sikspārņu ala	Dolomīta ala	581796	355190
34.	Augstsprieguma līn. ala Kazugravā	Dolomīta ala	581796	355220
35.	Šahtveida Sikspārņu. ala Kazugravā	Dolomīta ala	581489	355321
36.	Remdēnkalna Mazā ala Līgatnē	Smilšakmens mākslīga ala	563324	345505
37.	Remdēnkalna Lielā ala Līgatnē	Smilšakmens mākslīga ala	563301	345566
38.	Citas Līgatnes pagrabas (~25)	Smilšakmens mākslīgas alas	562978	344452
39.	Večiņas Lielā ala	Smilšakmens dabīga ala	563316	342878
40.	Večiņas Vidējā ala	Smilšakmens dabīga ala	563459	342969
41.	Zanderu Lielā ala	Dolomīta ala	563753	342427
42.	Zanderu Vidējā ala	Dolomīta ala	563821	342344
43.	Ķauzeru ala	Smilšakmens dabīga ala	559199	341779
44.	Ķillu gravas ala	Smilšakmens dabīga ala	561051	341057
45.	Ķillu gravas pagrabs	Smilšakmens mākslīga ala	561051	341057
46.	Ķillu pagrabs	Smilšakmens mākslīga ala	560795	341358
47.	Lielākā Māsas ala	Smilšakmens dabīga ala	556527	349435
48.	Mazākās 2 Māsas	Smilšakmens dabīga alas	556527	349435
49.	Krauļu Plaīsa	Smilšakmens dabīga ala	556083	349593
50.	Mazā Adamaita ala	Smilšakmens dabīga ala	557212	348373
51.	Lielā Adamaita ala	Smilšakmens dabīga ala	557212	348373
52.	Braslas Ezeralā	Smilšakmens dabīga ala	554546	355902
53.	Braslas Upes ala	Smilšakmens dabīga ala	554577	355884
54.	Lielā ieža ala	Smilšakmens dabīga ala	553012	341825
55.	Caurā ieža ala	Smilšakmens dabīga ala	553343	342344
56.	Kalnaklauku ala	Smilšakmens dabīga ala	552936	337700

57.	Baltā ala	Smilšakmens dabīga ala	552741	337587
58.	Pēterala	Smilšakmens dabīga ala	552951	336857
59.	Kraukļu ala + plaisas	Smilšakmens dabīga ala	552327	337067
60.	Vaidavas sprauga	Smilšakmens dabīga ala	575788	369107
61.	Cēsu pilsdrupu pagrabi	Pilsdrupu pagrabi	576494	353074
62.	Cēsu pilsdrupas Ziemeļu tornis	Pilsdrupu pagrabi	576494	353074
63.	Gaujienas pilsdrupu pagrabs	Pilsdrupu pagrabi	643575	377285
64.	Gaujienas vīna pagrabi	Mūra pamesti pagrabi	643675	376990
65.	Grīviņupītes tilti	Tuneļi zem šosejas un dzelzceļš	586249	364060

Virszemes ūdeņu kvalitātes monitorings

Nr.	Upe, ezers	Monitoringa stacija	X	Y
1.	Alūksnes ezers	Z daļa	686212.151	370733.217
2.	Alūksnes ezers	D daļa	685125.312	369610.534
3.	Gauja	1.0 km lejpus Līgatnes upes grīvas	563010.382	346260.391
4.	Tulija	0.3 km lejpus Zosēniem	615216.441	334151.209
5.	Bānūžu	Bānūžu	596334.840	334617.636
6.	Ungurs (Rustēgs)	Ungurs (Rustēgs)	565061.195	356644.373
7.	Pededze	Lejtece (Ostravieši)	673377.761	330840.905
8.	Arona	Grīva	622955.637	284034.219
9.	Abuls	Lejpus Trikātas	601247.220	379125.131
10.	Salaca	1.0 km lejpus Mazsalacas	561455.634	413666.828
11.	Gauja	2.5 km augšpus Valmieras	587035.711	378588.629
12.	Gauja	1.0 km lejpus Valmieras	583076.796	375521.514
13.	Burtnieks	vidusdaļa	574964.907	398915.164
14.	Burtnieks	pie Salacas iztekas	570572.891	404791.434

Pazemes ūdeņu kvalitātes monitorings

Nr.	Monitoringa stacija	Paraugu skaits*	X	Y
1.	Dzērbene	1	601400	339400
2.	Rīmeikas	2	560800	407300
3.	Seda	1	584700	405900
4.	Stirniene	3	662400	271800
5.	Taurene**	3	571710	256920
6.	Valka	1	618400	403800
7.	Velēna	1	645600	346400
8.	Virāne	1	645100	326600

* Paraugu ņemšanas biežums 1 reizi gadā. Gadījumā, ja paraugu skaits lielāks par 1, kvalitātes paraugi tiek ņemti vairākos urbumos

** Ietilpst integrālā monitoringa programmā

Integrālais monitorings (IPC IM)

- PC:Nokrišņi atklātā laukumā,
- TF:Nokrišņi caur lapām,
- SF:Nokrišņi pa koku stumbriem,
- RW:Strauta hidroķīmija un RB: Strauta hidrobioloģija,
- SW:Augsnes ūdeņu ķīmija,
- GW:Gruntsūdeņu ķīmija

	X	Y
Taurene	571710	256920